

Op zoek naar het Gulden Vlies

Opgravingen van een herberg bij Koorstraat 30 en de Lindegracht in 2022 en 1993

Op zoek naar het Gulden Vlies

Opgravingen van een
herberg bij Koorstraat 30
en de Lindegracht
in 2022 en 1993

Peter Bitter m.m.v.
Rob Roedema,
Juke Dijkstra e.a.

Een uitgave in de reeks
Rapporten over de Alkmaarse
Monumenten en Archeologie

RAMA 28

**Op zoek naar het Gulden Vlies.
Opgravingen van een herberg bij Koorstraat 30 en een
theater bij de Lindegracht in Alkmaar in 2022 en 1993
(22KST 93LIN)**

Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema, Juke Dijkstra e.a.

Op zoek naar het Gulden Vlies. Opgravingen van een herberg bij Koorstraat 30 en een theater bij de Lindegracht in Alkmaar in 2022 en 1993 (22KST 93LIN)

Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 28

ISSN 2950-4155 (online)

Tekst: Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema, Juke Dijkstra e.a.

Fotografie: Rob Roedema en Peter Bitter (tenzij anders vermeld)

Tekenwerk vondstmateriaal: Rob Roedema (tenzij anders vermeld)

Digitale beeldbewerking en opmaak: Peter Bitter

Uitgave van de vakgroep erfgoed van de gemeente Alkmaar

© Copyright Gemeente Alkmaar 2025

*Alle rechten worden voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of
openbaar gemaakt in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever*

De gemeente Alkmaar is gecertificeerd voor gravend archeologisch onderzoek
conform BRL4000, protocol 4003 en 4004

Op zoek naar het Gulden Vlies.

Opgravingen van een herberg bij Koorstraat 30 en een theater bij de Lindegracht in Alkmaar in 2022 en 1993 (22KST 93LIN)

Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema, Juke Dijkstra e.a.

INHOUD

Hst.1 Een ‘mooije’ opgraving bij het Gulden Vlies. Archeologisch onderzoek bij Koorstraat 30 en bij Lindegracht 73-89 in 2022 (22KST) (Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema e.a.)

Administratieve gegevens

1.1 Inleiding

Aanleiding en vraagstellingen

Van herberg Het Gulden Vlies tot Grand Café - Restaurant Mooij

1.2 Aangetroffen sporen

1.3 Vondsten (Peter Bitter en Rob Roedema)

1.4 Samenvatting en conclusies

Literatuur

Bijlage 1: Stratigrafische matrix en beschrijving van de sporen (Peter Bitter)

Bijlage 2: Vondstenlijst (Rob Roedema en Peter Bitter)

Bijlage 3: Archiefbronnen over eigenaren en bewoners (Peter Bitter)

Bijlage 4: Dendrochronologisch onderzoek (Petra Doeve, BAAC)

Catalogus van keramiek en glas uit opgraving 22KST (Rob Roedema en Peter Bitter)

Hst.2 Onder het theater van Het Gulden Vlies. Een opgraving bij Lindegracht 55-71 in Alkmaar in 1993 (93LIN) (Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra e.a.)

Administratieve gegevens

2.1 Inleiding

2.2 Aangetroffen sporen

2.3 Vondsten

2.4 Samenvatting

Literatuur

Bijlage 1: Stratigrafische matrix en beschrijving van de sporen (Peter Bitter en Juke Dijkstra)

Bijlage 2: Vondstenlijst (Peter Bitter en Juke Dijkstra)

Catalogus van keramiek en glaswerk uit opgraving 93LIN (Peter Bitter en Rob Roedema)

**Hst.1 Een ‘mooije’ opgraving bij het Gulden Vlies.
Archeologisch onderzoek bij Koorstraat 30 en bij Lindegracht 73-89
in Alkmaar in 2022 (22KST)**

Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema e.a.

Afb. 1.1 Café-restaurant Mooij na de restauratie met aan de Lindegracht ernaast de nieuwbouw met de mosgroene trapgevel (december 2022)

Hst.1 Een 'mooije' opgraving bij het Gulden Vlies. Archeologisch onderzoek bij Koorstraat 30 en bij Lindegracht 73-89 in Alkmaar in 2022 (22KST)

Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema e.a.

Administratieve gegevens

Bevoegd gezag en uitvoering:	gemeente Alkmaar, vakgroep Erfgoed
Bouwopdracht:	Gulden Property Invest, Sint Pancras
Architect/bouw bureau:	KDRA (Kerssens / De Ruiter Architecten), Alkmaar
Bouwaannemer	De Geus Bouw b.v., Broek op Langedijk
Graafmachine/materieel:	fa. Mankracht GWW bv, Heerhugowaard
Periode veldwerk:	4 t/m 18 februari 2022 (10 werkdagen)
Locatie plangebied:	Koorstraat 30 en Lindegracht 73-89 te Alkmaar (<i>afb. 1.2</i>)
Landelijke X/Y coördinaten:	111.407 / 516.160
Onderzoeksmeldingsnr archis:	515 825 3100
Programma van eisen	N. de Jong-Lambregts, 22KST PvE Koorstraat 30, Alkmaar, voor akkoord ondertekend P. Bitter 27-1-2022
Deponering:	Archeologisch Centrum gemeente Alkmaar
Gemeentelijke code:	22KST

Afb. 1.2a Locatie van de opgravingsterreinen: uit 1993 groen ingekleurd, uit 2022 rood ingekleurd.

Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 28

ISSN 2950-4155 (online)

Tekst: Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra, Rob Roedema en Sebastiaan Ostkamp

Fotografie: Rob Roedema en Peter Bitter (tenzij anders vermeld)

Tekenwerk vondstmateriaal: Rob Roedema (tenzij anders vermeld)

Digitale beeldbewerking en opmaak: Peter Bitter

Uitgave van de vakgroep erfgoed van de gemeente Alkmaar

© Copyright Gemeente Alkmaar 2025

Alle rechten worden voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

De gemeente Alkmaar is gecertificeerd voor gravend archeologisch onderzoek conform BRL4000, protocol 4003 en 4004

Hst.1 Een ‘mooije’ opgraving bij het Gulden Vlies. Archeologisch onderzoek bij Koorstraat 30 en bij Lindegracht 73-89 in Alkmaar in 2022 (22KST)

Peter Bitter m.m.v. Rob Roedema e.a.

INHOUD:

Administratieve gegevens

1.1 Inleiding

Aanleiding en vraagstellingen

Van herberg Het Gulden Vlies tot Grand Café - Restaurant Mooij

Opgraving en uitwerking

1.2 Aangetroffen sporen

Periodisering

Ondergrond

Sporen uit perioden 1 en 2: circa 1100 tot 1300 en van 1300 tot 1350/1400

Sporen uit periode 3: circa 1350/1400 tot 1450

Sporen uit periode 4: circa 1450 tot 1600

Sporen uit perioden 5 en 6: 17de tot 19de eeuw

Sporen uit periode 7: van 1908 tot 2021

1.3 Vondsten (Peter Bitter en Rob Roedema)

Sporen dateren met vondstmateriaal

Vondsten uit het riool van het logement

Rookgerei uit het riool

1.4 Samenvatting en conclusies

Belangrijkste opgravingsresultaten

Onderzoeksvragen beantwoord

Literatuur

Bijlage 1: Stratigrafische matrix en beschrijving van de sporen (Peter Bitter)

Bijlage 2: Vondstenlijst (Rob Roedema en Peter Bitter)

Bijlage 3: Archiefbronnen over eigenaren en bewoners (Peter Bitter)

Bijlage 4: Dendrochronologisch onderzoek naar tonputten van de opgraving Alkmaar Koorstraat (Petra Doeve, BAAC)

Catalogus van keramiek en glas van 22KST (Rob Roedema en Peter Bitter)

Afb. 1.3 Het Gulden Vlies tijdens de sloop van de lage achtervleugel (december 2021)

1.1 Inleiding

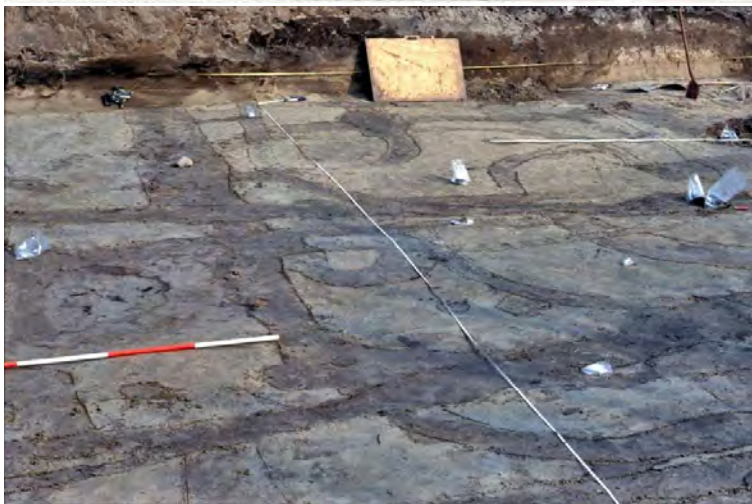
Aanleiding en vraagstellingen

In 2022 is een grote restauratie uitgevoerd van het vroegere café-restaurant Het Gulden Vlies op de hoek van de Koorstraat en Lindegracht. Het monumentale hoofdgebouw uit 1908 werd gerestaureerd en verbouwd tot het établissement 'Mooij Alkmaar'. Dit project won in 2023 de Puienprijs van de Historische Vereniging Alkmaar.

In 2022 werd de achtervleugel van het Gulden Vlies gesloopt voor de bouw van een appartementencomplex aan de Lindegracht, nu nrs. 73-89 ([*Afb. 1.3*](#)). In de bouwput hiervan werden door de gemeentelijk archeologen de resten bloot gelegd van een middeleeuwse voorganger van herberg Het Gulden Vlies.

Afb. 1.4a-c Sloop van de schouwburg in 1993

Afb. 1.4d Opgraving Lindegracht in: 1993: in het gele duinzand zijn greppels uit de 11de/ 12de tot 14de eeuw zichtbaar, die zijn gevuld met schoon grijs zand, vanuit het zuiden gezien

Bijna 30 jaar eerder was al een groot aangrenzend terrein opgegraven door de gemeentelijk archeologen ([Afb. 1.4](#)), in 1993 na de sloop van de schouwburgzaal van Het Gulden Vlies voor de bouw van het appartementencomplex 'De Linden' (Lindegracht 41-71).

De vindplaats ligt op de strandwal van Alkmaar en het gele duinzand werd al binnen een meter diepte onder het straatpeil bereikt (tussen 0,5 en 0,2 m-NAP) - het huidige straatpeil ligt aan de Lindegracht bij de Linden rond 0,6 m+NAP en loopt bij Lindegracht 73-89 naar 0,9 m+NAP, bij de Koorstraat circa 1,2 m+NAP. De oudste sporen in deze eerdere opgraving waren vier waterputten met plaggenwanden, daterend uit de 2de-3de eeuw na Chr. (Romeinse tijd). In het onderste vlak van de opgraving werden talrijke greppels aangesneden uit de 11de/ 12de tot 14de eeuw. Ze vormden de hoek van een ruim erf aan de Koorstraat. De greppels waren meermalen opnieuw uitgegraven nadat ze dichtgeslibd waren door zandverstuivingen.

Na de verlening van stadsrechten in 1254 werd de westelijke binnenstad voorzien van een vestgracht en omwalling. Deze worden in 1297 voor het eerst in de schriftelijke bronnen vermeld. De Lindegracht blijkt toen keurig buitenom het oude erf te zijn gegraven. De wal langs de gracht werd nadien vervangen door bakstenen stadsmuren.

Van deze stadsmuren en de oudste Kennemerpoort werd in 1960 bij rioolwerkzaamheden wat muurwerk gedocumenteerd door monumentenzorger W.J. Reder – de gebruikte baksteenmaat correspondeert met de baksteen van een stadsmuur uit circa 1300/1350 die in 1998 is opgegraven bij het Canadaplein.¹ De resten zijn nogmaals doorgraven bij rioolwerk in 1981 (Afb. 1.5).

Afb. 1.5 Resten van de Kennemer- of Gevangenenpoort, gevonden bij rioolwerkzaamheden: a. opmeting van W.J. Reder uit 1960, b. foto uit 1981 vanuit het zuiden, met op een paar decimeter onder het wegdek een grondboog van de stadsmuur, in verband gemetseld met de westelijke zijkant van de poortdoorgang (Regionaal Archief Alkmaar)

Deze bakstenen stadsmuren werden op hun beurt weer afgebroken in 1492. Alkmaar moest toen als straf voor een hevig belastingoproer de stadsmuren, -poorten en muurtorens verwijderen. Ze konden echter weer herbouwd worden in 1528-1550. Deze werden al in 1573 vervangen door nieuwe wallen en vestgrachten bij de Nieuwlandersingel en Kennemersingel. De oude muren waren hierdoor overbodig en de Lindegracht en de Oudegracht werden rond 1600 omgevormd van een vestgracht naar stedelijke woongrachten.

Het onderzoeksterrein van 1993 was - tot de bouw van de schouwburg 70 jaar eerder - eeuwenlang het achterterrein van herberg Het Gulden Vlies geweest. Er werden diverse afvalkuilen en beerputten gevonden en zelfs een grote gemetselde broodoven.

Van de resultaten is kort na de opgraving van 1993 een uitgebreid intern verslag geschreven door Juke Dijkstra maar het is helaas niet tot een publicatie gekomen vanwege tijd- en geldgebrek.²

De vraagstellingen in het programma van eisen van de opgraving in 2022 zijn gebaseerd op de verwachting van sporen uit de prehistorie en van resten van de middeleeuwse en post-middeleeuwse percelering, huizen en bijgebouwen, waterputten en beerputten.

Bovendien wordt er in Alkmaar gewerkt met een lijst van standaard onderzoeksvragen – deze komen nader aan de orde in paragraaf 4 'Samenvatting en conclusies' van dit verslag.

¹ Voor de stadsmuur bij het Canadaplein zie Bitter/ Van Zanten 2013 RAMA 17, 48-52. Er is in 1960 genoteerd dat de poortfunderingen waren gemaakt van bakstenen van 27x13x7 cm, die door Reder correct als 14de-eeuws zijn gedateerd. Cordfunke schreef naderhand de resten uit 1960 ten onrechte toe aan vestingbouw rond 1532 (Cordfunke 1972, 96-97).

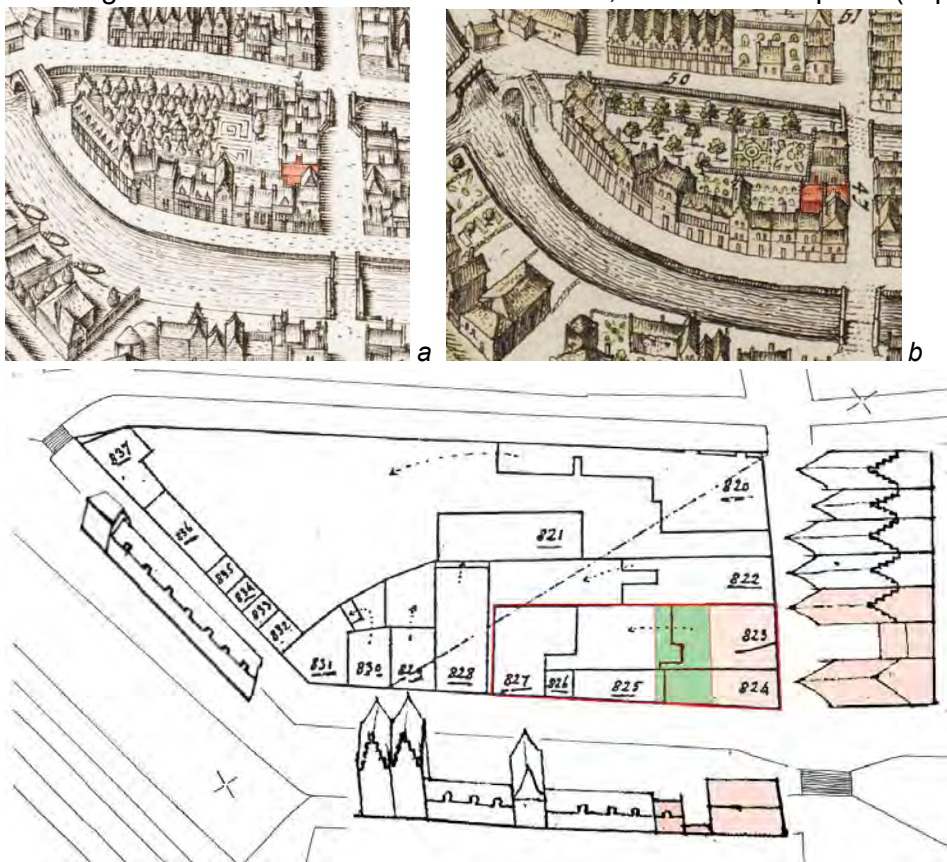
² Er is slechts een kort bericht verschenen in de Archeologische Kroniek van Noord-Holland over 1993 (Bitter/ Dijkstra 1994). Stadsarcheologie was in Alkmaar nog in een pioniersfase terwijl er een enorme stroom bouwprojecten plaats vond in het kader van de Stadsvernieuwing.

Van herberg Het Gulden Vlies tot Grand Café - Restaurant Mooij

Over de historie van het Gulden Vlies is in 1999 een boek verschenen door A.C. Stierp-Impink, C.R. van der Veer en A.A. de Reus-Vredenburg, getiteld *Het Gulden Vlies, Van herberg tot stadscafé*. In deze paragraaf geef ik eerst een korte samenvatting.

De Lindegracht was van origine gegraven als vestgracht en er stond tot in de 16de eeuw een stadsmuur langs. Bij de Koorstraat bevond zich de Oude Kennemerpoort en het eerste huis links achter de poort was de herberg Het Gulden Vlies. Deze wordt voor het eerst vermeld in 1563 maar bij gebrek aan geschreven bronnen is niet bekend of er al veel eerder een herberg was gevestigd. Het achtererf van het Gulden Vlies was een diepe tuin, tot op zo'n 50 meter vanaf de Koorstraat.

Nadat in 1573 bij o.a. de Kennemersingel en Nieuwlandersingel nieuwe vestingwerken waren aangelegd, werden de Oudegracht en Lindegracht veranderd in woongrachten. Vanouds was achterlangs de stadsmuren een brede weg aanwezig om eventueel snel troepen en benodigdheden te kunnen verplaatsen. De ruimte zal ook zijn veroorzaakt doordat de voorloper van de stadsmuur een wal was geweest die meer plek innam dan de stadsmuren. De weg werd na 1573 in de breedte gehalveerd en in de zo gewonnen strook werden langs de Lindegracht meerdere ondiepe kamerwoningen zonder achtererf gebouwd. Voorlangs de tuin van het Gulden Vlies kwamen een viertal kamerwoningen. Aan de westkant, links van de kamers en aan de achterzijde van de tuin, bouwde de herbergier aan de Lindegracht nog een grote stal met schuur voor het 'parkeren' van de wagens en paarden van de gasten. De kamers waren dwarshuizen, de stal een diephuis (kap haaks op de weg).

Afb. 1.6 Het Gulden Vlies gemarkeerd op stadskarten van a. Cornelis Drebbel (1597) en b. Joan Blaeu (1649), c. op de Kadastrale Minuur 1832 gecombineerd met gevelbeelden door Jan Dirxcsz Soutman (1664/1673) (Regionaal Archief Alkmaar)

a

b

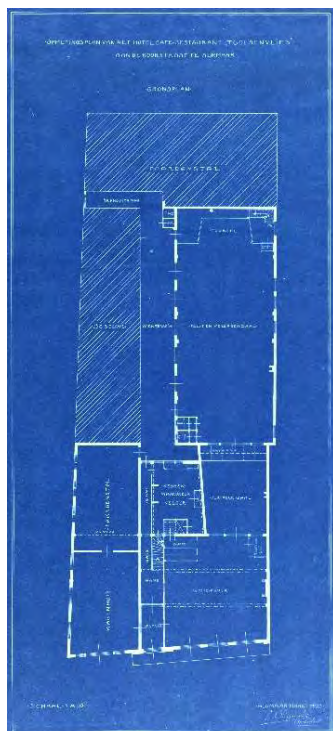
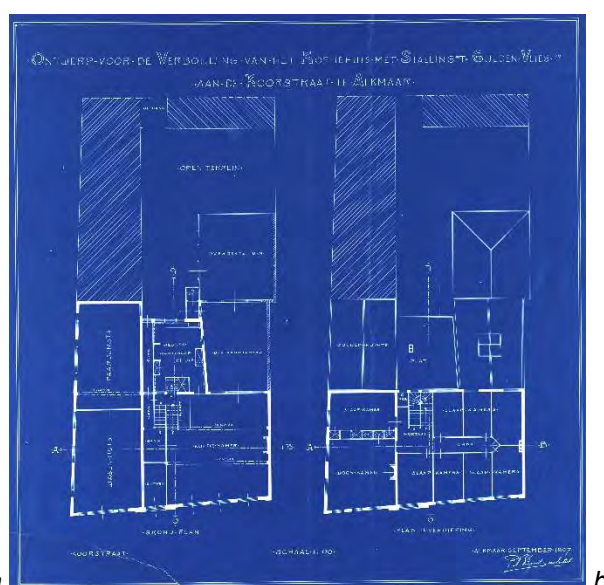
c

Afb.1.7 Het uiteinde van de Koorstraat met links Het Gulden Vlies, op prentbriefkaarten uit ca. 1900 (a. b.) en 1920 (c.) (Regionaal Archief Alkmaar). Het bestaat uit twee panden: Op de hoek Lindegracht staat het stalgebouw en achter het uithangbord is het hoofdpand van het 'logement' met een eigen voordeur (Regionaal Archief Alkmaar).

Door de sloop van de stadspoort kwam er in 1573 ook ruimte vrij bij de Koorstraat. In 1574 werd de herberg aan de zuidkant uitgebreid met een aangebouwde kamerwoning. Ook verrees er een woonhuis op de hoek van de Koorstraat en de Lindegracht. Dit pand zou in 1708 door de herbergier worden aangekocht en ingericht als tweede stalling.

Op foto's van het Gulden Vlies van omstreeks 1900 is het hoekhuis nog in gebruik als stal, met brede staldeuren. De eigenlijke herberg, toen omschreven als een koffiehuis met logement, stond rechts ervan ([Afb.1.7](#)).

In 1908 werden beide panden door herbergier Willem Mooij vervangen door nieuwbouw naar ontwerp van de bekende architect Pieter Nicolaas Leguit ([Afb.1.8](#)). Deze bouwde in traditionele baksteenarchitectuur een hoofdgebouw met schilddak met erachter een lage aanbouw. Aan de Koorstraat kwam links een wagenhuis met brede staldeuren met erachter de paardenstal, rechts was het koffiehuis met erachter een vergaderzaal. Aan de achterzijde kwam tussen de stallen en de vergaderzaal een keuken met een diepe kelder eronder.

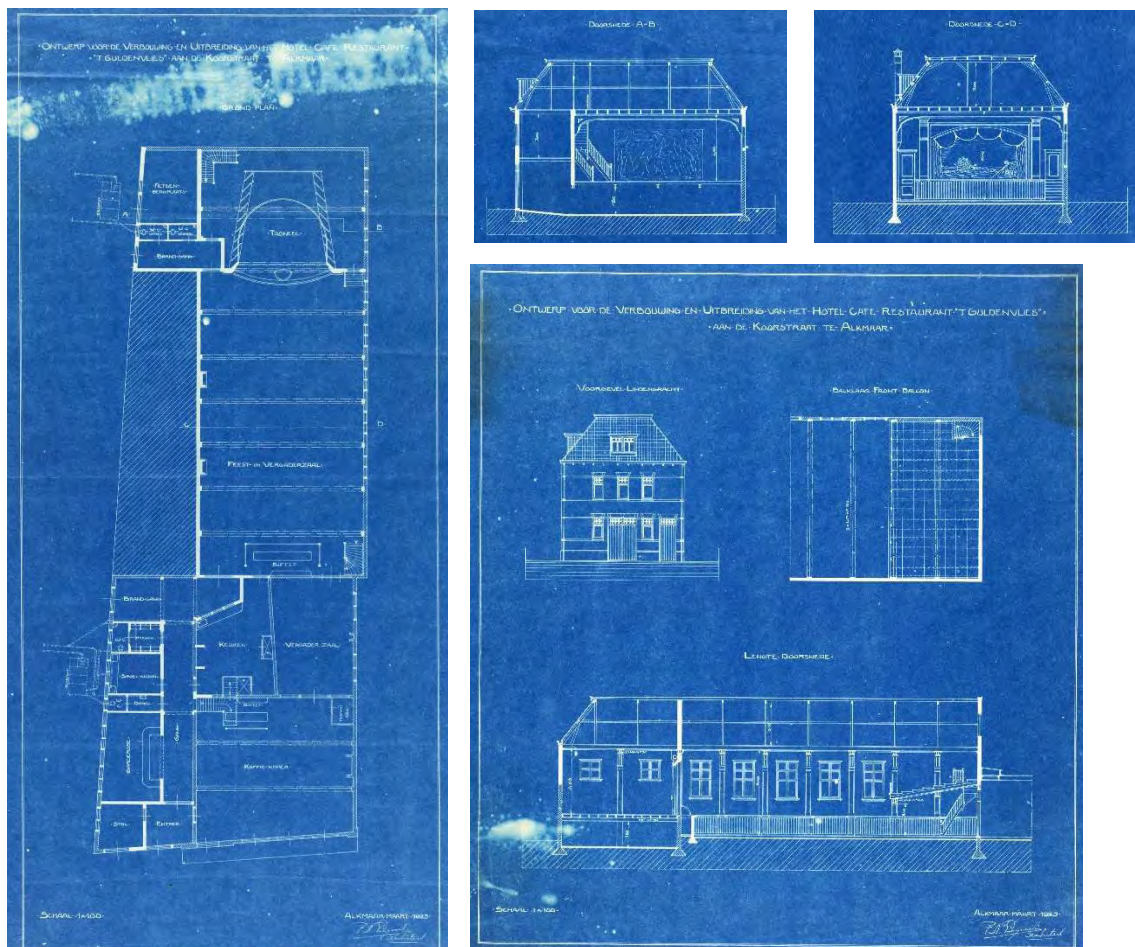

Afb.1.8 a-b. Bouwtekeningen van P.N. Leguit voor de nieuwbouw, 1907; c. bestaand pand bij de aanvraag in 1923 (Regionaal Archief Alkmaar)

Afb.1.8d Het Gulden Vlies bij de oplevering in 1908 (Regionaal Archief Alkmaar). Het wagenhuis achter de dubbele deuren liep door in de paardenstal in het lage achterdeel, verlicht door kleine stalraampjes

De vergaderzaal staat op de bouwtekening uit 1907 als 'bestaand lokaal' vermeld en inderdaad bleek de hier bovengronds nog steeds aanwezige zijmuur eeuwenoud te zijn. Aan het einde van de gang kwam men via een buitendeur in de ruime open achtertuin. Een deel ervan was overdekt. Tussen de zaal en de straatkant van de Lindegracht stond een aantal ondiepe pandjes - zoals we hierboven zagen waren deze ooit begonnen als kamerwoningen. Het 'koffiehuis met stalling' onderging talrijke veranderingen. Al in 1909 kwam er in de grote achtertuin een nieuwe 'feest- en vergaderzaal' met achterin een toneel (Afb.1.8c). Van de tuin resteerde toen slechts een smalle strook open terrein. De zaal was vanaf dit open erf toegankelijk via een zevental zijdeuren. Aan de achterzijde waren er twee wc's tegenaan gebouwd, eveneens van buitenaf toegankelijk.

Afb.1.9a Blauwdrukken van P.N. Leguit voor verbouwing en nieuwbouw van de schouwburg, 1923

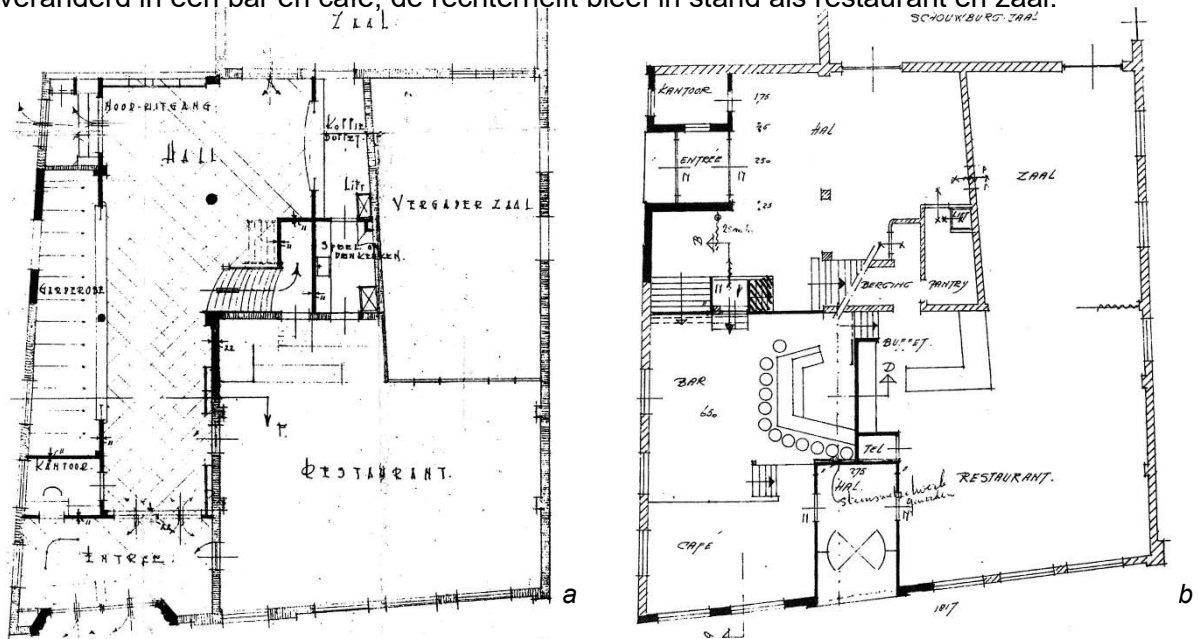
Afb.1.9b Prentbriefkaart van binnen- en buitenkant van het Gulden Vlies, 1940 (Regionaal Archief)

In 1923 werd de feest- en vergaderzaal vervangen door een fraaie schouwburgzaal wederom naar ontwerp van Leguit (Afb.1.9). Aan de Lindegracht werd naast de toneelruimte van de schouwburg een 'fietsen bergplaats' gemaakt terwijl de wc's helemaal naar achteren werden verplaatst, met een brandgang ernaast.

Binnen het gebouw uit 1908 werden het wagenhuis en de paardenstal heringericht en vervangen door een kleine stal aan de Koorstraat, met erachter een brede gang en langs de kant van de Lindegracht een garderobe, een spoelkeuken en wc's. Aan het einde van de gang werd ten koste van de hoek van de keuken een doorgang gemaakt naar de nieuwe schouwburgzaal. Aan het einde van de gang kwam ook een nooduitgang naar de Lindegracht.

In 1952 werd de zuidhelft van het hoofdgebouw langs de Lindegracht ingrijpend verbouwd (*Afb. 1.10a*). De kleine stal aan de Koorstraat verdween nu definitief – de klanten kwamen immers met de auto of de fiets. De entree werd vergroot en hierachter werd een ruime 'hall' gecreëerd ten koste van de oude keuken. Voor de bezoekers van de schouwburg was er een koffiebuffet naast de ingang van de zaal.

In 1971 vond een volgende modernisering plaats (*Afb. 1.10b*), waarbij de schouwburgzaal een eigen hoofdingang kreeg aan de Lindegracht. De entree van het café-restaurant aan de Koorstraat werd meer naar rechts verplaatst en de linkerhelft van het hoofdgebouw werd veranderd in een bar en café; de rechterhelft bleef in stand als restaurant en zaal.

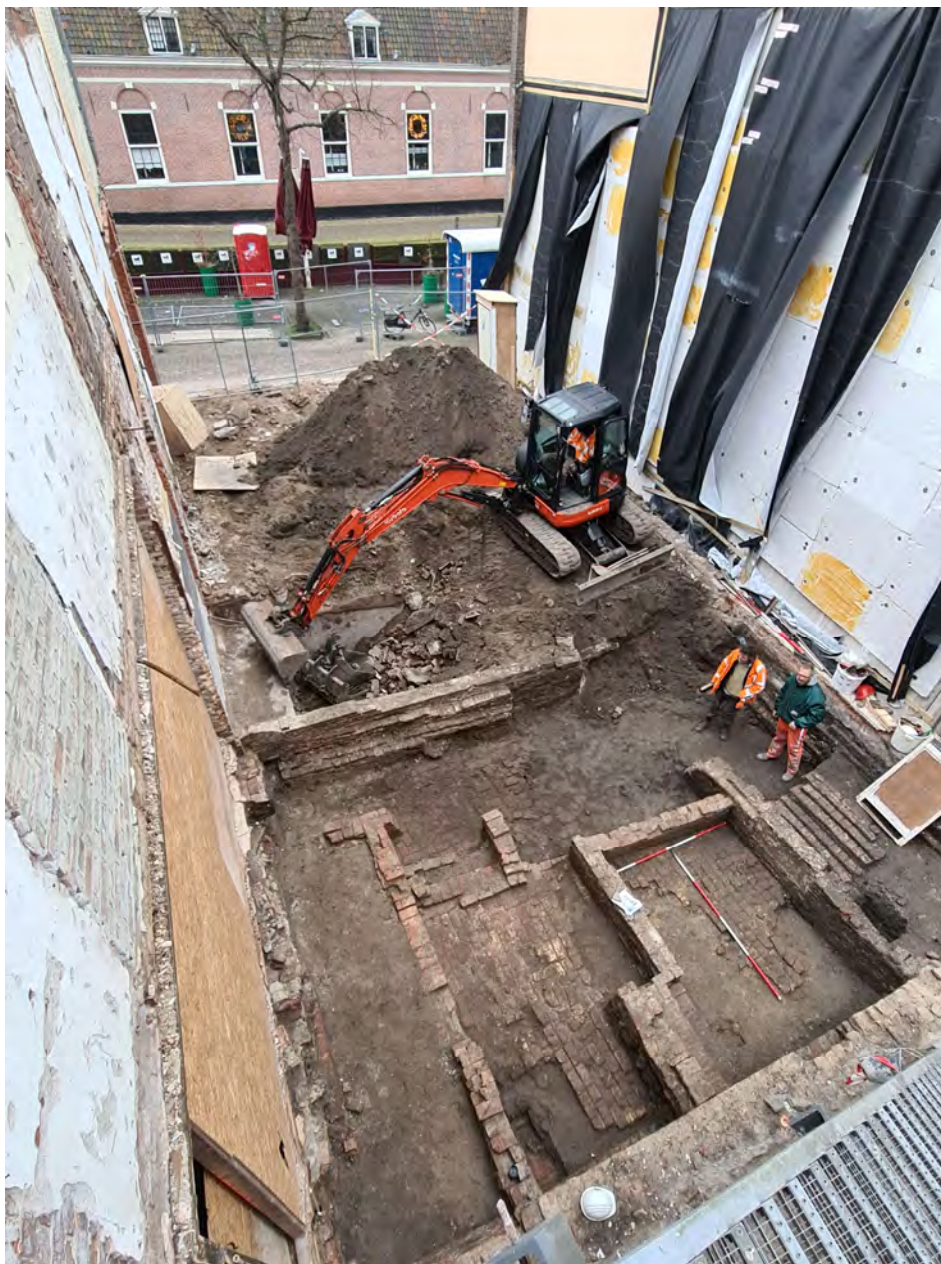
Afb. 1.10ab Bouwtekeningen van verbouwingen in 1951 en 1971 (Stierp-Impink e.a. 1999)

Afb. 1.10c De nieuwe zaal-ingang aan de Lindegracht, foto van J. Elsinga uit 1974 (Regionaal Archief Alkmaar)

In de jaren 1970 en 1980 beleefde de schouwburg van Het Gulden Vlies zijn hoogtijdagen met optredens van bekende theaterartiesten en muziekgroepen. Eind jaren 1980 raakte het theater in het slop en in 1990 besloot een nieuwe eigenaar tot splitsing van het complex. Het theater maakte plaats voor een appartementencomplex en in 1993 vonden in de bouwput archeologische opgravingen plaats.

In 2021 werd besloten het monumentale hoofdgebouw aan de Koorstraat te herstellen naar het aanzicht uit 1908. De witte verflaag³ die allerlei sporen van verbouwingen maskeerde werd verwijderd en het muurwerk werd gerestaureerd. De lage achter-aanbouwen aan de Lindegracht (stammend uit 1908 maar inmiddels onherkenbaar verbouwd) werden verwijderd voor de nieuwbouw van een fraai appartementen-pand aan de Lindegracht. Dit was de aanleiding voor de archeologische opgraving in 2022 achter het hoofdgebouw.

Afb. 1.11 Onderzoek in werkput 1. De zuidhelft van het terrein werd werkput 2

³ In de jaren 1980 was het muurwerk al donkerbruin geschilderd.

Opgraving en uitwerking

Middenin de bouwput aan de Lindegracht zat een forse kelder uit 1908 waardoor het opgravingsterrein werd gescheiden in een noordelijk en een zuidelijk deel. Het noordelijk deel kwam overeen met de originele locatie van de 16de-eeuwse herberg. Het zuidelijk deel kreeg pas in de 17de eeuw bebouwing, zoals we hierboven zagen eerst kamerwoningen en later de stal van de herberg.

De opgraving werd uitgevoerd in twee werkputten, de eerste in het noordelijk deel en de tweede in het zuidelijk deel (*Afb. 1.11*). Het zuidelijk deel bleek flink geroerd door 20ste-eeuwse bouwactiviteiten.

Intussen werd door de aannemer gewerkt aan het leeghalen en stabiliseren van het hoofdgebouw, dat door de vele verbouwingen in de 20ste eeuw een wir-war aan muurwerk en andere constructies bevatte. Na afloop van de opgraving werd bij deze werkzaamheden nog een grote inpandige middeleeuwse kelder gevonden tegen de noordmuur van het Gulden Vlies. Deze werd op 3 maart gedocumenteerd door de archeologen.

Na de opgraving zijn de vondsten gespoeld door vrijwilligers Kees Tiebie en Sjaak Waterlander, waarna Rob Roedema de scherven op de werktafels puzzelde en inventariseerde in de typologie van het Deventer Systeem. Een paar stuks keramiek, glaswerk en kleipijpen werden door hem getekend. Sommige werden gerestaureerd door Karin Beemster en Carina Kuijper.

Dendrochronologische houtmonsters uit twee waterputten zijn gedetermineerd door Petra Doeve van de firma Baac (zie bijlage 4).

1.2 Aangetroffen sporen

Periodisering

De aangetroffen archeologische resten konden worden uitgesplitst in zeven perioden:

Periode 1: circa 1100 tot 1300

Periode 2: circa 1300 tot 1350/1400

Periode 3: circa 1350/1400 tot 1450

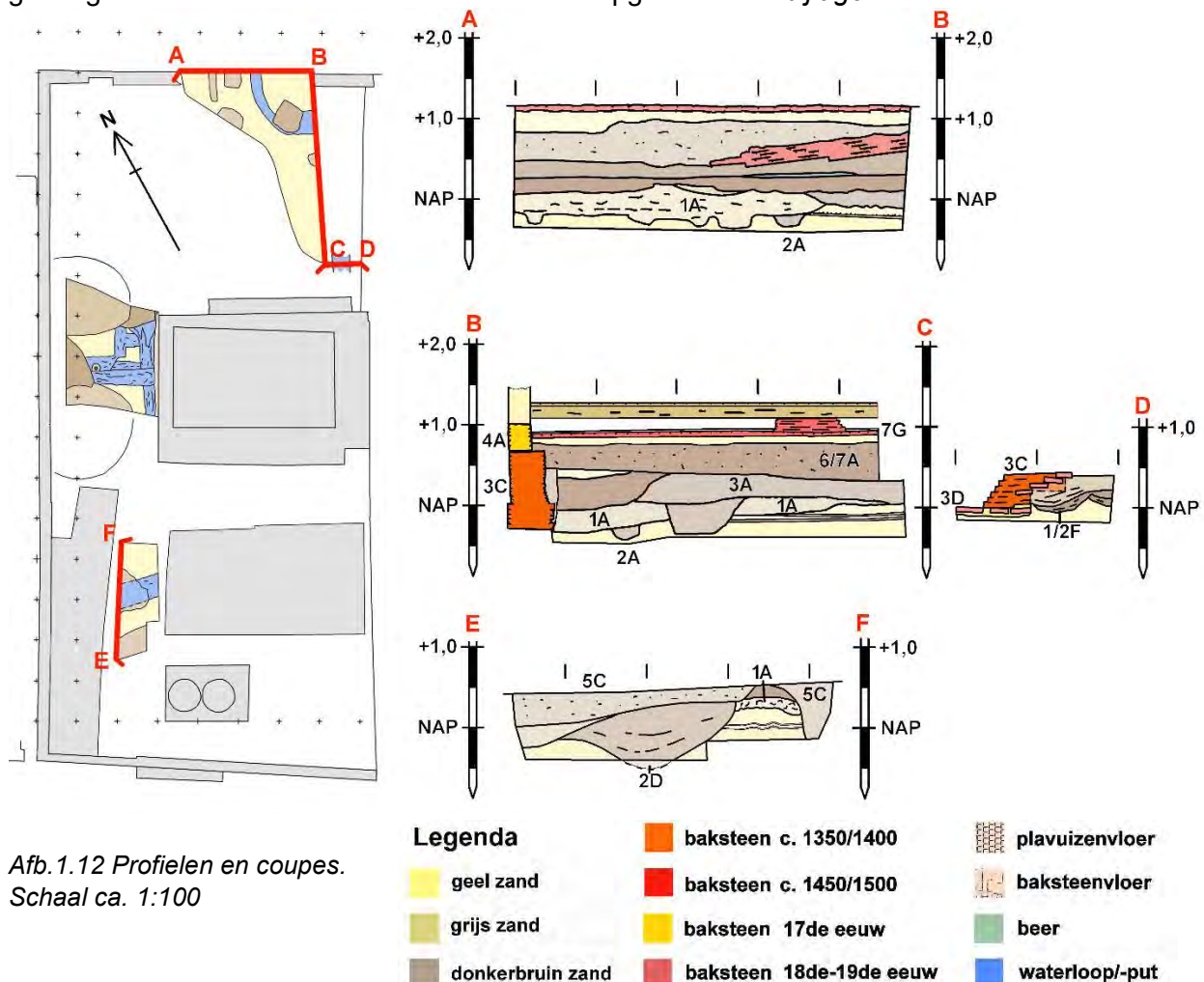
Periode 4: circa 1450 tot 1600

Periode 5: circa 1600 tot 1800

Periode 6: circa 1800 tot 1908

Periode 7: circa 1908 tot 2021

De sporen worden gecodeerd met een samengestelde code bestaande uit het periodenummer plus een volgletter. Van een aantal sporen is de periodisering vaag gebleven en hiervoor worden de beide mogelijke perioden gehanteerd, bijvoorbeeld de bakstenen trap 4/5H die ergens tussen circa 1400 en 1700 gedateerd moet worden (periode 4 of 5). De sporen worden gedetailleerd beschreven in *bijlage 1*, waarbij ook een stratigrafische matrix is gevoegd. De inventarisatie van de vondsten is opgenomen in *bijlage 2*.

Ondergrond

De ondergrond bestaat uit een pakket geel duinzand als bovenlaag van de strandwal (*Afb. 1.12*). Het hoogste nog bewaarde punt van het duinzand is op 0,1 m+NAP. Vanaf de late Middeleeuwen is het terrein ongeveer een meter opgehoogd.

Omstreeks NAP bevindt zich in het duinzand een oud oppervlak, als een donkerbruin humeus bandje van 1-2 cm dik. Circa 5 cm erboven zijn nog wat resten te zien van een tweede donkerbruin oppervlak. Deze twee laagjes zijn op meerdere plekken in de zuidwestelijke binnenstad waargenomen en dateren uit de IJzertijd.⁴ Er kwamen in de opgraving '2022 Koorstraat' geen vondsten uit deze laagjes.

Afb. 1.13 Overzicht van sporen uit perioden 1 en 2. Het noorden is linksboven. Schaal ca 1:150. Legenda zie Afb. 1.12

a

b

Afb. 1.14 Greppels uit perioden 1 en 2: a. greppels 1B t/m 1D en 2B en paalkuil 1E, uit het noorden gezien; b. greppel 2A uit westen

Sporen uit perioden 1 en 2: circa 1100 tot 1300 en van 1300 tot 1350/1400

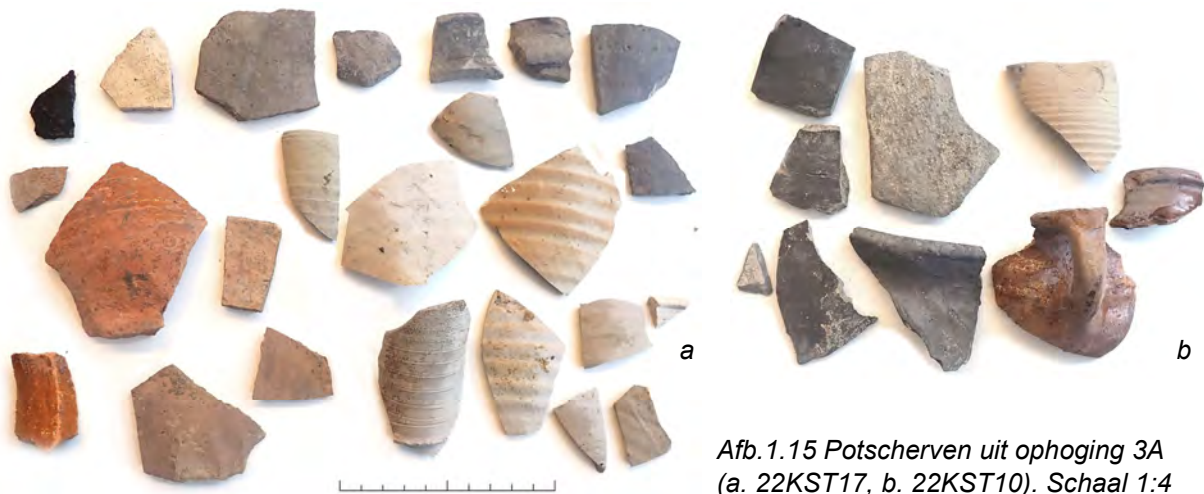
Op het gele zand was een laag van lichtgrijs tot lichtbruin zand (spoor **1A**) het overblijfsel van een akkerlaag, sterk vergraven door de talrijke latere bodemingrepen. Er komen slechts een paar scherven uit deze laag - de jongste dateert uit de 13de eeuw.

In het gele zand van de ondergrond tekenen zich sporen af van voormalige greppels of sloten, opgevuld met schoon geelgrijs zand waarin soms nog donkerbruine sliblaagjes te zien zijn. De relatie met de akkerlaag **1A** is niet duidelijk geworden. In het vlak waren ze slechts enkele decimeters breed maar ze zullen op een hoger niveau een stuk breder zijn geweest. De sloten zijn waarschijnlijk meermalen opgevuld door zandverstuivingen en ze

⁴ Bitter 2023 RAMA 26, p.339-340.

blijken enkele keren opnieuw gegraven te zijn – dat was meestal vlak naast de vorige locatie omdat een dichtgestoven sloot nog te drassig was om opnieuw uit te graven. De sloten zijn meestal parallel met de Koorstraat of ongeveer haaks erop gegraven. Uit de sloten komt weinig tot geen vondstmateriaal. Deze zijn daardoor moeilijk dateerbaar – ze worden gecodeerd als periode **1/2**. Alleen in de vulling van de gedempte sloten **2A** en **2B** zijn scherven gevonden uit de 14de eeuw.

Sloot **2A** heeft een gebogen vorm. Dit kan de hoek van een perceel zijn geweest, of een zogenaamde 'druipgoot' onderlangs een rieten dak van een gebouw.⁵ Aan de westkant van de opgraving zijn twee grote kuilen **2C** en **2/3E** gevonden die vermoedelijk de insteek zijn van waterputten. Ze konden vanwege de nabijheid van belendingen niet opgegraven worden.

Afb. 1.15 Potscherven uit ophoging 3A (a. 22KST17, b. 22KST10). Schaal 1:4

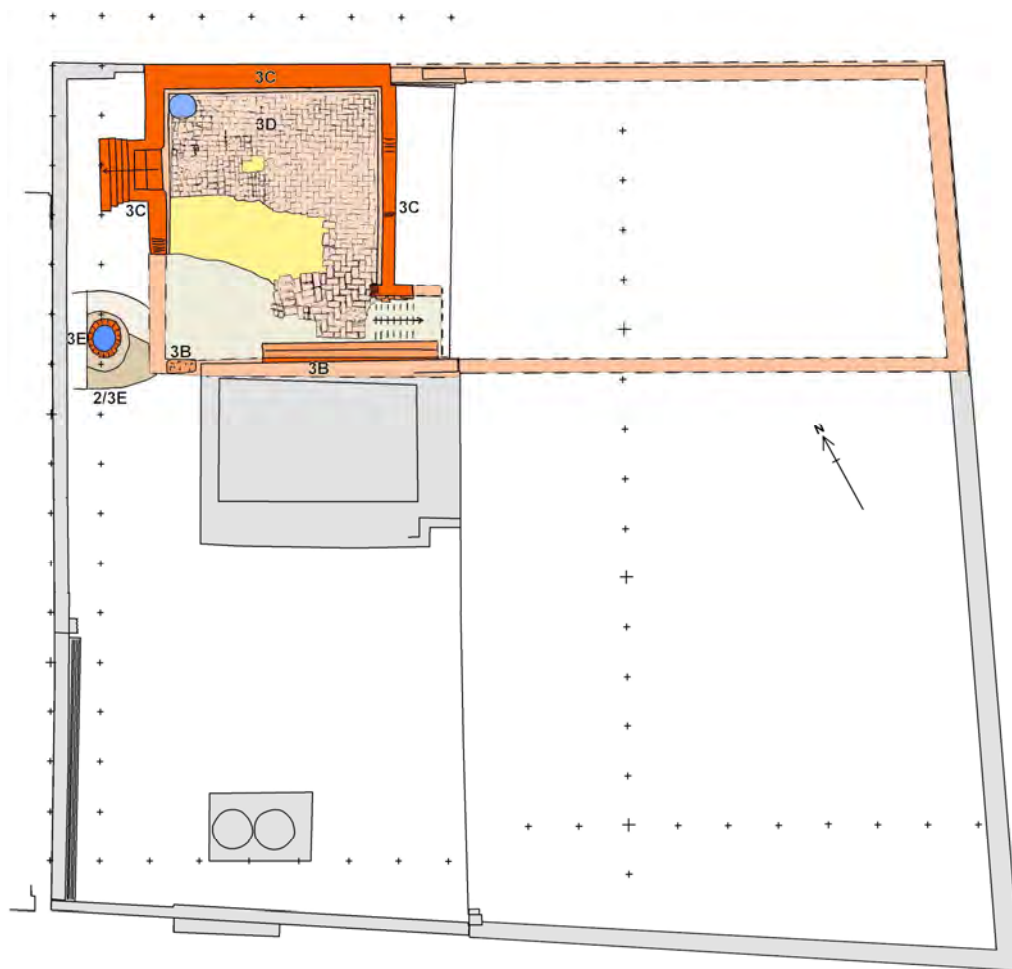
Sporen uit periode 3: circa 1350/1400 tot 1450

Het noordelijk deel van het opgravingsterrein kwam overeen met de originele locatie van de 16de-eeuwse herberg (*Afb. 1.16 en 17*). Hiervan werden funderingen en een forse souterrainkelder (**3B 3C**) opgegraven, met twee-steens dikke muren van bleekrode bakstenen van 23x11,5x5,5 cm gemetseld met fijne schelpmortel. De oudste keldervloer **3D** lag rond NAP, pakweg een meter onder het oude maaiveld. Gezien de steensoort⁶ en vanwege wat scherfmateriaal in de ophogingslaag **3A** eronder (*Afb. 1.15*) zal de bouwdatum in de tweede helft van de 14de of begin 15de eeuw liggen.

Het huis was uitwendig 6,1 meter breed, met de achtergevel op 16 meter vanaf de rooilijn aan de Koorstraat. Op de zuidoosthoek was er een inpandige toegang tot de souterrainkelder met resten van bakstenen traptreden. Vanaf de achterzijde was er ook een buiten-toegang met een baksteentrap. De kelder had een baksteenvloer **3D** die grotendeels nog in keperverband lag, maar aan de noordkant was een deel verrommeld met herstelwerk van halve stenen en deze vertoonde ook een flinke slijtage onderaan de buitentrapp. Het is verleidelijk om te denken aan slijtage en schade door het naar binnen brengen van zware tonnen met bier of wijn.

⁵ Vergelijk Bitter 2013 RAMA 19, p.17-19, 93-98 en 194-195.

⁶ Vergelijk Bitter 2002, 144-145. De baksteenmaat is in gebruik in de tweede helft 14de en begin 15de eeuw. In recentere publicaties zijn enkele voorbeelden te vinden bij: Bitter 2009 RAMA 13 p.34 (spoor 6A) en p.82 (spoor 4C); Bitter 2010 RAMA 15 p.102 (spoor 2B-2C-2D) en p.103 (spoor 2H); Bitter/Van den Berg 2022 RAMA 25 p.196 (spoor 7E/8); Bitter 2022 RAMA 25 p.368 (spoor 307R) en p.378 (sporen 807B en 807E).

Afb.1.16 Sporen uit periode 3 (1350/1400-1450). Schaal ca. 1:150. Het noorden is linksboven

Afb.1.17a Sporen van het oudste huis (3B 3C) met de onderste baksteenvloer 3D, uit het noorden

Afb. 1.17 Resten van de oudste kelderaanleg, vanuit het zuiden gezien: b. de buitentrap aan de achterzijde, c. de inpandige trap in de zuidoosthoek, d. na verwijdering van de oudste baksteenvloer, e. schrobputje in de noordwesthoek

In de noordwesthoek was een schrobputje gemaakt van de onderkant van een houten kuip ([Afb. 1.17](#)).⁷

In het verrommelde deel van de vloer was een stukje natuursteen verwerkt. Het bleek te gaan om een netgewicht van tufsteen voor het verticaal houden van een drijfnet ([Afb. 1.18](#)).⁸

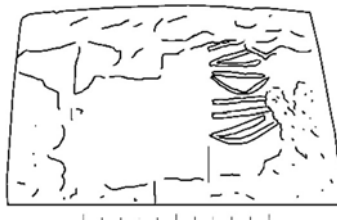
Achter het huis werd een waterput **3E** gevonden van dezelfde baksteen als de oudste fase van het huis ([Afb. 1.19](#)). De onderbouw bestond uit twee gestapelde bodemloze tonnen – helaas gaven de dendrochronologische houtmonsters geen resultaat. De waterput **3E** bevond zich op dezelfde locatie als de grote kuil **2/3E**, welke werd doorsneden door de kleinere insteek van 3E.

⁷ Het hout was te slecht voor dendrochronologisch onderzoek.

⁸ Het tufstenen netgewicht heeft een tapse vorm (13/14,5 x 8,5/10 x 5,5/7 cm) en is doorboord met een flinke slijtage van touw. Vondstnr. 22KST15.

Afb. 1.18 Tufstenen
netgewicht uit bak-
steenvloer 3D
(22KST15).
Schaal 1:4

Afb. 1.19 Waterput 3E vanuit het noorden: twee gestapelde tonnen met een baksteenkraag. Eén van de duigen heeft een uitgehakte inscriptie met onbekende betekenis (22KST41). Schaal 1:4

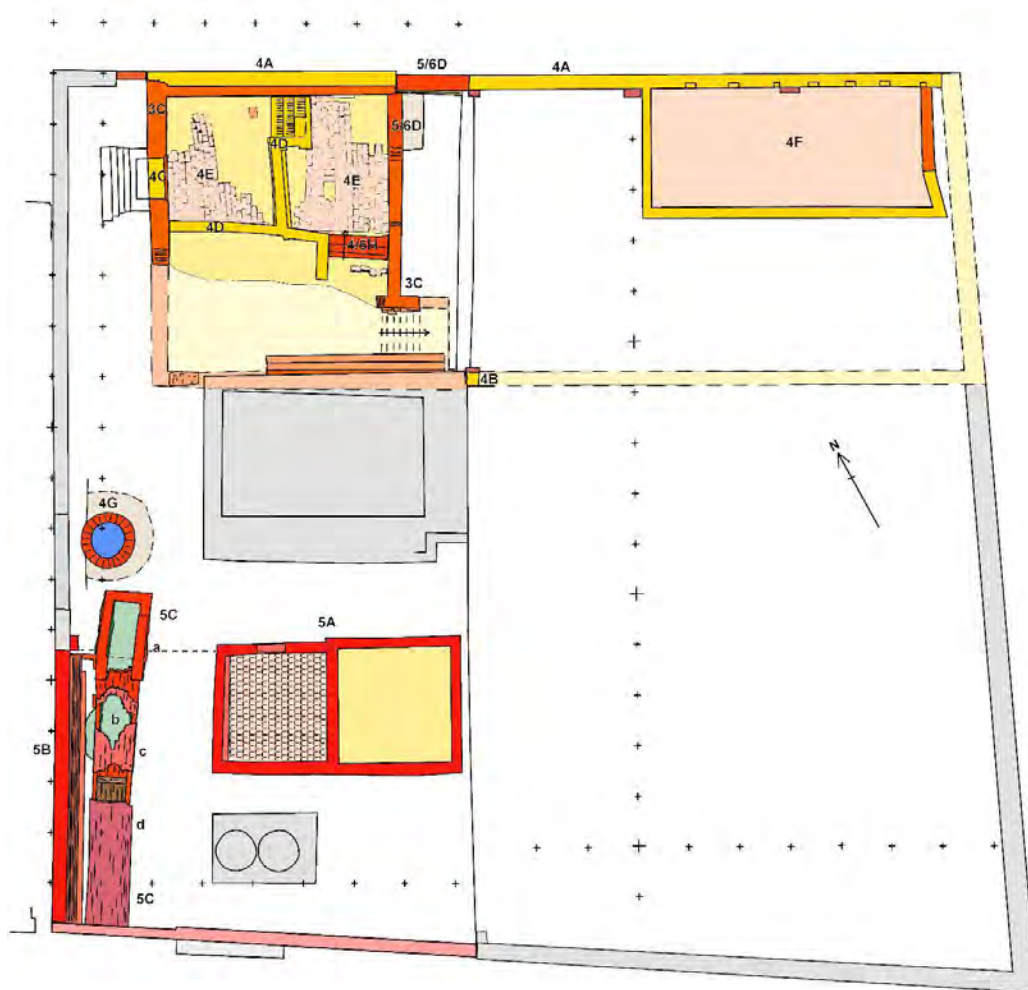
Sporen uit periode 4: circa 1450 tot 1600

In een volgende bouwfase werd het huis volledig herbouwd bovenop de oude funderingen, met anderhalf-steens muren (4A 4B) van overwegend donkergele en een enkele rode baksteen van 21x10x5 cm. Deze bouwfase zal gezien de steensoort⁹ en een handvol begeleidend scherfmateriaal in de 15de eeuw zijn te dateren (Afb. 1.20).

Afb. 1.20 Vondsten uit de zandlaag
onder baksteenvloer 4E: rood en
grijs aardewerk en steengoed en
ook een plavuis met slibwerk van
13x13x3 cm (22KST12). Schaal 1:4

⁹ Vergelijk Bitter 2002, 145-146. De baksteenmaat is in gebruik vanaf eind 14de tot eind 16de eeuw. In recentere publicaties zijn enkele voorbeelden te vinden bij: Bitter 2009 RAMA 13 p.34 (spoor 6C); Bitter 2017 RAMA 24 p.67 (spoor 2A); Bitter 2022 RAMA 25 p.368 (spoor 307B), p.370 (sporen 407C en 407H) en p.378 (spoor 807B).

Afb.1.21 Sporen uit periode 4 (1450-1600) en 5 (1600-1750), het noorden linksboven. Circa. 1:150.

Afb.1.22a Resten van de herbouwfase van het huis 4A-4B met keldermuren en -vloeren 4D 4E, uit het noorden. De buiteningang is dichtgezet (4C) en de achterste kelder kreeg een inpandige trap

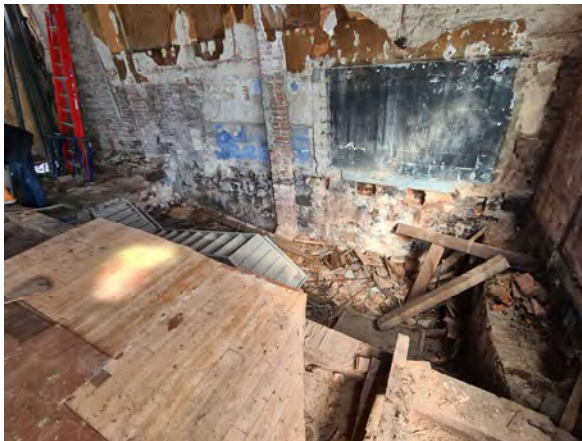

*Afb. 1.22 Muurwerk van herbouw in periode 4:
b. achtergevel van het bestaande hoofdpand
(ooit tussenmuur met achterste deel) met
links de zijmuur 4A,
c. vanuit het westen: dicht gezette buiten-
toegang en nieuwe inpandige trap naar de
achterste kelderruimte,
d. traptrede 4/5H vanuit het oosten gezien
(bijbehorende vloer niet meer aangetroffen)*

De souterrainkelder werd nu door binnenmuren **4D** in drie ongelijke ruimten verdeeld en de noordelijke twee ruimten werden voorzien van nieuwe baksteenvloeren **4E** (*Afb. 1.21-22*). De oude toegang aan de achterkant werd dichtgezet (**4C**) en er kwam voor de noordwestelijke kelderruimte een inpandige baksteentrap vanaf de oostkant. De rest van de kelder bleef bereikbaar via de oude inpandige toegang in de zuidoosthoek.

Opmerkelijk was de ontdekking dat het opgaande metselwerk van de hele noordelijke zijmuur **4A** van het bestaande hoofdgebouw nog stamt uit deze bouwphase, tot de verdiepingsvloer. Ook van de zuidelijke zijmuur van deze bouwphase zijn nog sporen aanwezig, namelijk een fragment metselwerk (**4B**) in de achtergevel van het hoofdgebouw. Deze waarnemingen bevestigen de notitie op de bouwtekening van Leguit uit 1907 dat hij hier een 'bestaand lokaal' had opgenomen in de nieuwbouw.

In een later stadium is vloer **4E** nogmaals vernieuwd, getuige drie traptreden (**4/5H**) in de doorgang naar de noordoostelijke kelderruimte. Van deze vloer is geen spoor meer gevonden.

Afb.1.23 De 15de-eeuwse souterrainkelder 4F in het voorste deel van het huis, gezien vanuit het zuiden

Binnen het hoofdgebouw aan de Koorstraat is in de noordoosthoek nog een ondiepe souterrainkelder **4F** gevonden die hoort bij deze 15de-eeuwse bouwfase. Hij mat 2,5 bij 6 meter. Het is goed denkbaar dat het huis was verdeeld in drie vertrekken, met een middenvertrek tussen de kelders **3C** en **4F**.

De waterput **3E** werd vervangen door waterput **4G**, die eveneens was gemaakt van twee tonnen met een bakstenen kraag. Hier leverde het hout een dendrochronologische datering op van ná 1408/1425 (zie *bijlage 4*). Op een van de duigen staat een gesneden merkteken in de vorm van een hoofdletter K (*Afb.1.24*).

Afb.1.24 Waterput 4G had een bakstenen kraag op twee gestapelde tonnen, waarvan de bovenste grotendeels was vergaan. Eén van de duigen heeft een gesneden merk (22KST46; schaal 1:10)

Sporen uit perioden 5 en 6: 17de eeuw tot 1908

Het 15de-eeuwse huis stond tot 1908 voor een groot deel nog overeind. Er zijn, behalve de hierboven vermelde traptreden 4/5H, geen sporen gevonden van latere bouwactiviteiten aan het pand. De enige ingreep is de vervanging van een stukje van de noordmuur 4A en een gedeelte van de oostmuur van kelder 3C door nieuw metselwerk **5/6D**. Het is onduidelijk waarvoor deze ingreep kan zijn gedaan – wellicht voor een tijdelijke toegang tot de kelder die later ongedaan is gemaakt?

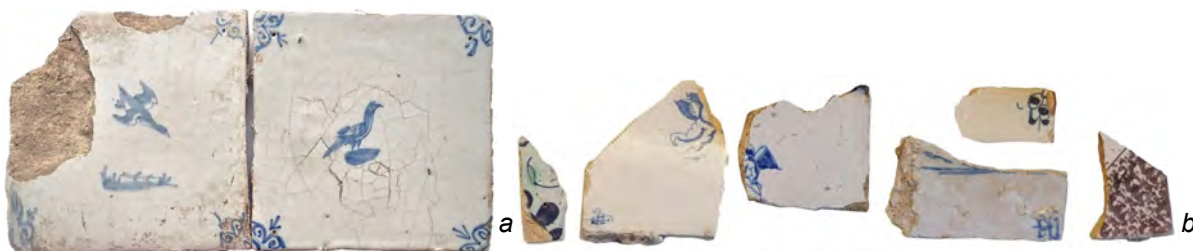

Afb. 1.25 Onderzoek van de oosthelft van dubbelkelder 5A, onder later muurwerk, vanuit het westen gezien.

De zuidhelft van het opgravingsterrein was doorsneden door zware funderingen en meerdere rioolbuizen uit de 20ste eeuw. Hieronder werd nog wel een ondiep bakstenen dubbelkeldertje **5A** gevonden, twee ruimten van elk 2 bij 2 meter inwendig en een halve meter diep (*Afb. 1.25*). Ze waren halfsteens gemetseld van gele bakstenen van 18,5 x 9,5 x 4,5 cm en inwendig witgepleisterd, met in de westelijke kelder nog een vloer van ongeglazuurde rode plavuisjes van 12,5 x 12,5 x 2,5 cm. Mogelijk waren het de bedsteekelders van twee kamerwoningen onder hetzelfde dak, die kort na 1573 werden gebouwd – ze staan op de kaart van Drebbel uit 1597. De kamers zijn afgebroken na de aankoop van het hoekhuis door de waard van het Gulden Vlies in 1708, die er toen een stal bouwde.

Afb. 1.26 Tegelfragmenten uit de demping (7A) in kelders 5A: met blauwe decors uit 1625-1700 en rechts een tegelfragment met polychrome 'stertulp' uit begin 17de eeuw (22KST44). Schaal 1:4

Afb.1.27 Tegelfragmenten uit de bovengrond van de zuidhelft van het terrein (a.22KST4, b.22KST43)

Uit de grond (**7A**) waarmee de kelders 5A in 1908 zijn gedempt komt een partij tegelfragmenten (Afb.1.26) die vermoedelijk bij de kamers hoorden. Het waren blauw beschilderde tegels uit circa 1625-1700 met decors van een dier (met ossenkopjes als hoekornamenten) en met landschapjes (met hoek-spinnetjes). Er is ook een fragment van een dikke vroeg-17de-eeuwse tegel met polychroom decor 'stertulp'.¹⁰

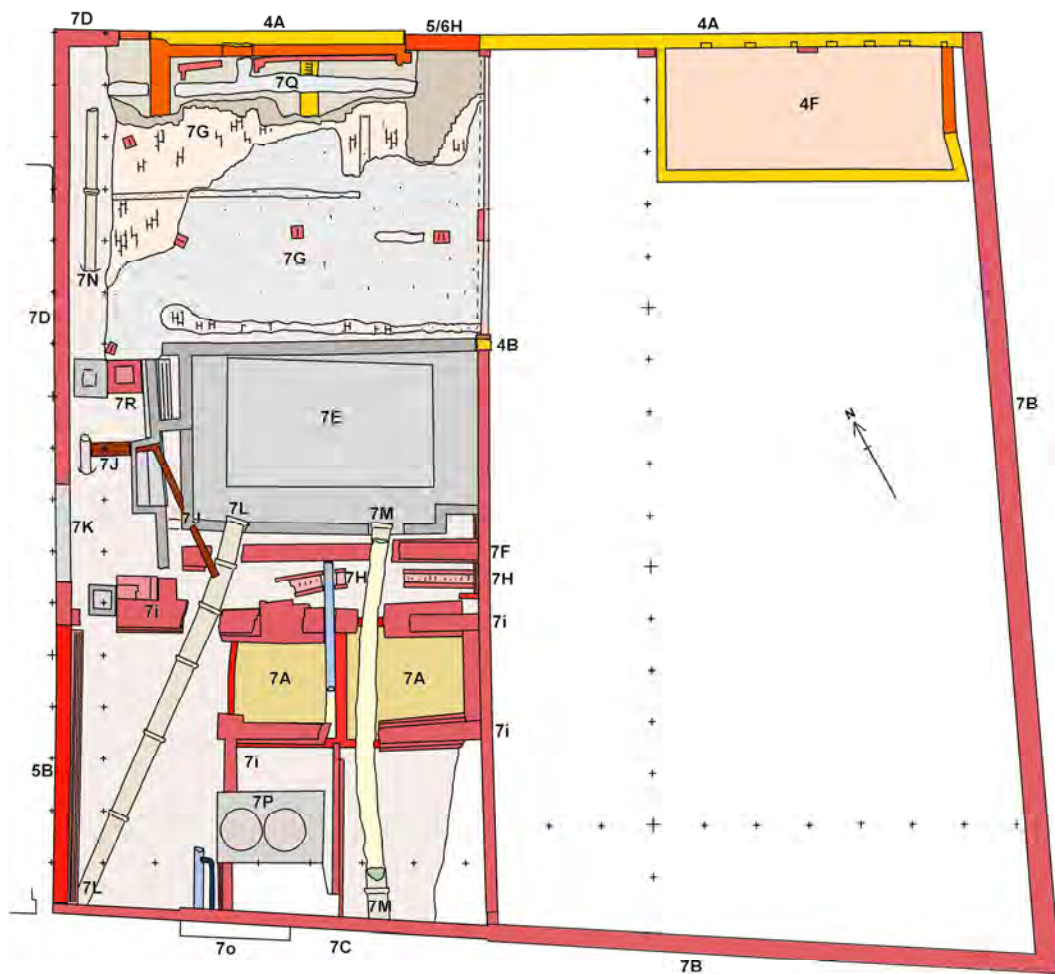
In de bovengrond bij kelders **5A** zijn soortgelijke tegelfragmenten gevonden (Afb.1.27).

De achtergevel **5B** van de stal vormde de westelijke grens van de opgraving. Voordien was hier al door de herbergier een stevig gemetseld riool **5C** aangelegd, met een stortkoker voor het privaat aan het noordeinde (Afb.1.28). Het oudste vondstmateriaal uit het riool dateert nog uit de eerste helft van de 17de eeuw. Het riool is midden 18de eeuw opengebroken om een verstopping te verwijderen waarvan de afvalresten ernaast zijn gevonden (**5C-b**). Na herstel van het gewelf is hij in gebruik gebleven tot uiterlijk 1908 - er kwam uit en naast het riool een partij afval van de herberg tevoorschijn vanaf de 17de eeuw tot omstreeks 1875/1908.

Afb.1.28a-b Onderzoek van riool 5C, gezien vanaf het zuiden (Lindegracht), met aan het noordeinde een dubbel breed privaat: a. het gewelf is tweemaal deels vernieuwd; b na het verwijderen van het gewelf en leeg halen van het riool bleek een deel van de bodem van hout te zijn

¹⁰ Vergelijk Bitter 2022 RAMA 25 p.981 en 983 cat.3.

Afb.1.29 Sporen uit periode 7, het noorden linksboven. Circa. 1:150.

Sporen uit periode 7: van 1908 tot 2021

Het opgravingsterrein was doorgraven en overdekt door 20ste-eeuwse bouwresten. In 1908 waren de nieuwe gevels aan de Koorstraat en Lindegracht (**7B 7C**) opgetrokken tot aan achtermuur **7D** aan de westzijde. De middeleeuwse kelders aan de noordkant werden gedempt en afgedekt met een bakstenen ondervloer **7G** welke was voorzien van baksteenpoeren voor houten vloerbalken en afgesmeerd met cement. De vloer loopt door onder het bestaande pand. De originele houten vloer is in het hoofdpand nog aanwezig.

Afb.1.30a Eerste vlak in werkput 1: bakstenen ondervloer 7G uit 1908, afgesmeerd met cement, met poertjes voor de houten vloerbalken. Op de voorgrond de betonnen gootfundering 7Q uit de jaren 1990

b

c

d

e

Afb. 1.30 Resten van het Gulden Vlies uit 1908-2021:

b. het leeghalen van kelder 7E, die rondom een soort opstelrand had op een paar decimeter diepte;

c. funderingen deels van de oude toegang tot kelder 7E, die werd afgesloten in 1923 voor de hal naar de zaalingang (links: schuine muur 7J);

d. Het zuidelijk deel van de opgraving werd doorkruist door 20ste-eeuwse funderingen, een forse betonnen vetput en twee forse riolen van grès;

e. een grès rioolbuis (7L) met binnenmaat 35 cm, blindstempel GEBR TEEUWEN TEGELEN

Middenin het achterste deel kwam de grote kelder **7E**, van harde bakstenen en met cement afgesmeerd tegen het vocht, waarvoor deels de oude zijmuur 3B werd hergebruikt (*Afb. 1.30b*).

Ook de ondiepe 17de-eeuwse kelders 5A werden gedempt met zand (**7A**). Tussen de paardenstal aan de Lindegracht en de keuken bovenop de kelder werd een nieuwe tussenmuur **7F** gemetseld, met erlangs een goot **7H**.

In 1923 werd de paardenstal verbouwd tot gang, spoelkeuken en wc's (vergelijk *Afb. 1.9a*). Hiervan resteren enkele funderingen **7i** en de schuine gangmuur **7J** naar de zaalingang **7K**. (*Afb. 1.30c*)

Bij deze en/of een volgende fase werden er forse grès rioolbuizen **7L** en **7M** aangelegd met een binnenmaat van maar liefst 35 en 40 cm (voor de spoelkeuken?). Na de afbraak van de schouwburg in 1993 werden de voorzieningen aangepast voor het café-restaurant waarvoor riool **7N**, vetput **7P** en goot **7Q** werden gemaakt.

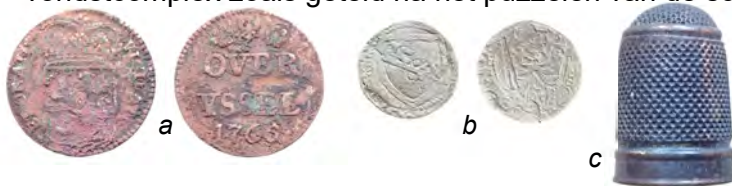
1.3 Vondsten

Peter Bitter en Rob Roedema

Sporen dateren met vondstmateriaal

Het is gangbaar om opgegraven sporen te dateren aan de hand van de daarin aangetroffen potscherven en ander materiaal. Daarin schuilt echter het risico dat de betreffende voorwerpen al veel eerder kunnen zijn gebroken en de scherven via omzwervingen dus veel later in de sporen zijn beland, bijvoorbeeld bij het vergraven van oudere grondlagen en sporen. Dit noemt men 'opspit'. Dit maakt het dateren van sommige sporen zo lastig dat slechts globale dateringen gegeven kunnen worden.

In Alkmaar worden de gevonden potscherven eerst gepuzzeld en dan pas geïnventariseerd en beschreven. Scherven van (hoogst waarschijnlijk) dezelfde pot worden vervolgens geteld als één object. De afkorting MAE staat voor Maximum Aantal Exemplaren in het vondstcomplex zoals geteld na het puzzelen van de scherven.

Afb. 1.31 Stortvondsten metaal, ca 1:1:
a koperen duit uit Overijssel, 1765 (22KST11), b zilveren Schwaren uit Bremen 1369/1700 (22KST6-XAB), c messing vingerhoedje (22KST4)

Er zijn relatief weinig vondsten in de opgraving aangetroffen. Het meeste hiervan betreft opspit van keramiekscherven die slechts bruikbaar zijn voor dateringen. Uit de bovengrond komen ook een koperen duit uit Overijssel van 1765, een zilvermunt van 1 Schwaren van Stad Bremen en een messing vingerhoedje (Afb. 1.31). Het 17de-eeuwse vingerhoedje is gesoldeerd met een iets scheef aangezette top.¹¹ De Bremer munt heeft aan de ene zijde het stadswapen met sleutel en aan de andere Sint Pieter. De beeltenis verandert tussen 1369 en circa 1700 nauwelijks. De randteksten zijn illegaal eraf gesnoeid.

Het enige vondstcomplex van belang is de inhoud van het grote riool 5C.

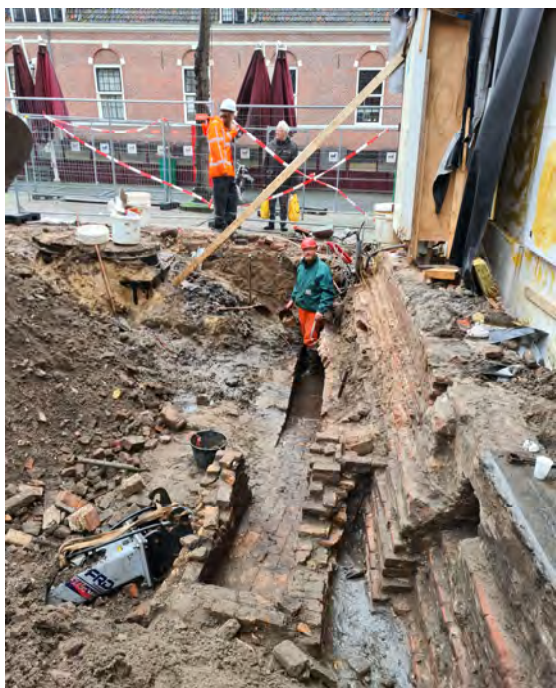
Vondsten uit het riool van het logement

Riool 5C is gebouwd langs de muur van een gebouw 5B (Afb. 1.32). Het gemak bevond zich ten noorden van een oude perceelgrens, op dezelfde lijn als de noordkant van de dubbele bedsteekelders 5A. Het gemak bevond zich dus in de achtertuin van de herberg. Het riool begon aan de noordkant met een dubbel breed gemak (circa 1,5 meter breed) dat loosde op een stevig overwelfd riool met bakstenen bodem, na 2 meter overgaand in een stevige houten bodem, sterk aflopend naar de gracht (eerste bouwphase 5C-a). Vanuit de gracht was het riool omstreeks 1750 dermate dichtgeslibd met zand dat het volledig open gebroken moest worden voor een leging (5C-b). Daarna kreeg het riool een nieuw gewelf (5C-c). Later werd het laagste deel van de koker nogmaals voorzien van een nieuw gewelf (5C-d).

Afb. 1.32a Het riool is voor de helft verwijderd zodat de gelaagde vulling is te zien. De vondsten kwamen vooral uit de donkere laag gemengd bruin zand met beer maar ook wel uit het lichtgrijze zand.

¹¹ Vergelijk Langedijk/ Boon 1999 p.72-73.

Afb. 1.32bc Onderzoek van riool 5C, met vondstmateriaal van begin 17de eeuw tot circa 1875/1908

Een deel van de leging **5C-b** belandde naast het oude riool (het meeste zal zijn afgevoerd) en kreeg het vondstnummer 22KST48. De vulling van het riool is verzameld in drie aparte vondstnummers 22KST49, 22KST54 en onderin 22KST55, omdat er mogelijk een verschil in dateringen kon zijn, met het oudste materiaal wellicht naar beneden gezakt in het laagste deel. Bij de uitwerking bleek er echter qua dateringen en samenstelling geen duidelijk verschil merkbaar tussen de drie vondstnummers.

Het riool was gevuld met een dikke laag geelgrijs zand, dat vermoedelijk via het grachtwater het riool in kwam ([Afb. 1.32a](#)). Het meeste vondstmateriaal was zeer fragmentarisch en alleen bij het jongere materiaal komen grotere fragmenten tot bijna complete objecten voor. Vermoedelijk is het opgeslibde zand regelmatig vanuit het riool terug in de gracht geschoven of via de stortkoker eruit geschept, waardoor veel scherfmateriaal nu ontbreekt.

Op de wanden van het riool zat een centimeters dikke laag beeraanslag en dit bevindt zich ook op het scherfmateriaal. Deze aanslag kan normaliter wel worden afgeborsteld en geschraapt bij het wassen van de scherven. Het komt soms ook wel los bij het drogen. In dit geval echter, wellicht door een chemische verbinding met het fijne zand, was de donkerbruine aanslag zo hard als cement en niet of slechts met grote moeite te verwijderen. Een paar (vrijwel) complete voorwerpen konden daardoor zelfs niet worden gelijmd.

Het oudste materiaal uit de legingkuil **5C-b** (22KST48) gaat terug op de eerste helft van de 17de eeuw. Het is slechts een handvol fragmenten: van een rood aardewerken bakpan r-bak-2, een rood aardewerken bord r-bor-6 met groen fond, een rood aardewerken vuurtest met ronde bak r-tes-4 en van glaswerk zijn er een drietal noppenbekertjes gl-bek-15 en één wafelbeker gl-bek-19.

Het merendeel van de vondsten uit de legingkuil **5C-b** dateert uit de late 17de en eerste helft van de 18de eeuw. De erbij gevonden kleipijpen dateren op één na nog van voor 1739. De twee jongste scherven in het spoor vallen daarbij nogal uit de toon: ze zijn van een kopje van Engels pearlware iw-kop-1 en een fragment van een 19de-eeuwse bruine steengoed mineraalwaterfles. Het valt te betwijfelen of deze twee scherven wel bij dit vondstcomplex horen - het gaat waarschijnlijk om vervuiling door latere bouwactiviteiten (bijvoorbeeld aan de achtergevel 5B of aan riool 7L).

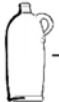
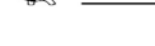

Afb. 1.33 Keramiek uit de legingkuil 5C-b, ca. 1600/1650 - 1750: a. Duits steengoed, b Chinees porselein, c rood aardewerk, d wit aardewerk, e. Nederlandse faïence, f. glaswerk (22KST48). ca 1:4

Bijgaand staan in de tabellen de tellijsten van keramiek en glaswerk uit de legingkuil en uit de rioolinhoud (*tabel A*). De tellijst geeft achtereenvolgens typenummer, aantallen en een dateringsbalk voor de vondsten. Er wordt geteld in Maximum Aantal Exemplaren (MAE), dat is de telling nadat alle fragmenten zoveel mogelijk zijn gepuzzeld.

De vondsten uit het riool (**5C-e**) komen voornamelijk uit de 18de en 19de eeuw. Het jongste materiaal kan omstreeks het derde kwart van de 19de eeuw worden gedateerd. Het gaat in totaal om fragmenten van 75 voorwerpen van keramiek en 13 stuks glaswerk.

Tellijst Legingkuil 5C-b (22KST48) en Rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)

blad 1 van 5	type	5C-b	5C-e	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900
	<i>blauw beschilderd, sgraffito</i> s2-bor-?	..	1							
	<i>mineraalwaterfles bruin</i> s2-fle-4	..	3							
	<i>mineraalwaterfles bruin</i> s2-fle-?	1	2							
	<i>mineraalwaterfles, grijs met kobalt</i> s2-fle-?	..	1							
	<i>Westerwald, kobalt</i> s2-pis-2	2	1							
	<i>kobalt</i> s2-pot-8	..	1							
	<i>kobalt en sgraffito</i> s2-pot-?	..	2							
	r-bak-2	1	..							
	<i>tafelbord/deksel</i> r-bor-3	..	2							
	<i>tafelbord/deksel</i> r-bor-3	1	1							
	<i>groen fond</i> r-bor-6	2	..							
	<i>Nederrijns</i> r-bor-?	1	..							
	r-gra-49	1	3							
	r-gra-	3	..							
	r-kap-2	..	1							
	<i>zwart glazuur</i> r-kap-2	..	1							
	r-kap-?	..	1							
	r-kmf-2	..	1							
	<i>slib gemarmerd</i> r-kom-?	1	1							
	<i>Friesland, sliwwerk SSS</i> r-kop-4	..	1							
	<i>Friesland</i> r-pis-?	1	..							
	r-stk-2	..	1							
	r-tes-2	..	5							
	<i>ronde bak</i> r-tes-4	1	..							
	<i>ronde bak</i> r-tes-?	..	1							
	<i>vierkante bak</i> r-tes-2	..	1							
	<i>vierkante bak</i> r-tes-?	..	1							
	r-zal-?	..	1							
	r-?	18	49							
	w-gra-36	1	..							
	<i>Fries vlekkengoed</i> w-gra-?	..	1							
	w-kap-1	..	2							
	w-kap-?	..	1							
	w-min-?	..	2							
	w-pis-6	..	1							
	w-tes-3	..	1							
	w-ver-5	1	1							
	w-?	4	17							

Tabel A blad 1 van 5: tellijst van keramiek in de legingkuil 5C-b en rioolinhoud 5C-e: Duits steengoed, rood en wit aardewerk. Een zwarte dateringsbalk is voor grote fragmenten tot complete voorwerpen, grijs voor kleinere fragmenten

Tellijst Legingkuil 5C-b (22KST48) en Rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)

blad 2 van 5

	type	5C-b	5C-e	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900
 wit	m-bor-?	1	1							
 blauw-wit landschap	f-bor-2	1	1							
 blauw-wit floraal	f-bor-3	10	1							
 blauw-wit	f-bor-5	1	1							
 wit	f-bor-5	2	..							
 polychroom	f-bor-6	..	1							
 Chinees decor	f-bor-7	..	1							
 schoteltje Chinees decor	f-bor-17	1	..							
 wit	f-bor-19	6	..							
 blauw-wit	f-bor-?	3	7							
 schoteltje polychroom	f-bor-?	1	..							
 wit	f-bor-?	..	1							
 blauw-wit	f-kmf-?	..	1							
 Chinees decor	f-kom-1	1	..							
 wit	f-kom-2	1	..							
 wit	f-kom-9	..	1							
 wit	f-kom-9	..	1							
 wit	f-kom-?	..	1							
 blauw/geel	f-kom-?	..	1							
 blauw-wit	f-kop-?	..	1							
 polychroom	f-kop-?	..	1							
 blauw-wit	f-kwi-?	2	3							
 wit	f-zal-1	1	2							
 blauw-wit schoteltje	p-bor-1	..	1							
 tafelbord blauw-wit	p-bor-5	..	1							
 blauw-wit schoteltje	p-bor-9	..	1							
 schoteltje	p-bor-?	1	1							
 schoteltje bruine rand	p-bor-?	..	1							
 blauw-wit schoteltje	p-bor-?	..	4							
 blauw-wit Swatow	p-kom-3	..	1							
 capucijner	p-kop-1	1	..							
 blauw-wit	p-kop-?	1	1							
	p-min-vaa	1	..							
	p-?	..	18							

Tabel A blad 2 van 5: tellijst van keramiek in de legingkuil 5C-b en rioolinhoud 5C-e: Nederlandse majolica en faïence, Chinees porselein. Een zwarte dateringsbalk is voor grote fragmenten tot complete voorwerpen, grijs voor kleinere fragmenten

De vondsten uit het riool (**5C-e**) komen voornamelijk uit de 18de en 19de eeuw. Het jongste materiaal kan omstreeks het derde kwart van de 19de eeuw worden gedateerd. Het gaat in totaal om fragmenten van 75 voorwerpen van keramiek en 13 stuks glaswerk.

De samenstelling van het vondstcomplex uit het riool toont heel weinig kookgerei en het bestaat voornamelijk uit drinkgerei en tafelservies. Opvallend is de grote hoeveelheid glaswerk – helaas is dit materiaal extreem fragmentarisch.

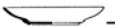
Het vondstcomplex kan ruwweg in twee fasen worden gesplitst, vóór en na 1750/1800.

De vondsten zijn afkomstig van 229 voorwerpen van keramiek en maar liefst 394 van glaswerk. Slechts een klein deel hiervan is grotendeels of geheel compleet, zo'n 24 exemplaren van keramiek en slechts 2 stuks (!) glaswerk – hiervan dateren 15 stuks van de grotendeels complete keramiek van ná de leging. Het overgrote merendeel van de vondsten bestaat uit kleinere scherven, waardoor voor omstreeks de helft van de keramiek (105 MAE) niet eens de hoofdvorm te bepalen is.

Bij het glaswerk zijn de vele fragmenten van flessen merendeels niet te onderscheiden in typen – de medicijn/parfumflesjes en wijnflessen zijn daardoor erg slecht dateerbaar.

Tellijst Legingkuil 5C-b (22KST48) en Rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)

blad 3 van 5

	type	5C-b	5C-e	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900
iw- creamware										
 tafelbord	iw-bor-2	..	1							
 tafelbord	iw-bor-3	..	1							
 transfer scholettje	iw-bor-3	..	1							
 transfer	iw-kan-?	..	1							
 blank	iw-pis-?	..	1							
	iw-zou-?	..	1							
iw- pearlware										
 scholettje	iw-bor-1	..	1							
 scholettje	iw-bor-1	..	1							
 scholettje Salopian ware	iw-bor-3	..	1							
 tafelbord blue feather edge	iw-bor-4	..	1							
 tafelbord blue feather edge	iw-bor-4	..	1							
 scholettje	iw-bor-4	..	1							
 transfer teadrinkers	iw-kan-6	..	1							
 parelrand	iw-kom-3	..	1							
 Wedgwood	iw-kom-?	..	1							
 Chinees decor	iw-kop-1	1	..							
 guirlande	iw-kop-1	..	1							
 transfer guirlande	iw-kop-1	..	3							
 parelrand Wedgwood	iw-sch-?	..	1							
iw- witgoed										
 transfer scholettje	iw-bor-3	..	1							
 Regout transfer ruiterbeeld	iw-bor-6	..	1							
 Regout transfer landschap	iw-bor-6	..	1							
 scholettje transfer landschap	iw-bor-14	..	1							
 scholettje transfer landschap	iw-bor-15	..	1							
 scholettje wit	iw-bor-15	..	1							
 scholettje transfer landschap	iw-bor-15	..	2							
 Regout wit	iw-bor-?	..	4							
 wit	iw-kom-4	..	1							
 Regout wit	iw-kom-6	..	1							
 beschilderd	iw-kop-2	..	1							
 transfer landschap	iw-kop-2	..	1							
 beschilderd	iw-kop-3	..	2							
 transfer landschap Engels	iw-kop-10	..	1							
 blauw-wit beschilderd	iw-kop-17	..	2							
	iw-kop-?	..	1							
	iw-zal-?	..	1							
	iw-?	..	21							
iw- onbepaald										
 Regout wit	ep-kop-23	..	1							
	ep-kop-?	..	1							
TOTALEN Keramiek:										
	Subtotaal s2	3	11							
	Subtotaal r	30	71							
	Subtotaal w	6	26							
	Subtotaal m	1	1							
	Subtotaal f	30	25							
	Subtotaal p	4	29							
	Subtotaal iw creamware	..	6							
	Subtotaal iw pearlware	1	14							
	Subtotaal iw witgoed	..	23							
	Subtotaal iw onbepaald	..	21							
	Subtotaal ep	..	2							
	Totaal keramiek	75	229							

Tabel A blad 3 van 5: tellijst van keramiek in de legingkuil 5C-b en rioolinhoud 5C-e: industrieel wit aardewerk en Europees porselein. Een zwarte dateringsbalk is voor grote fragmenten tot complete voorwerpen, grijs voor kleinere fragmenten

Tellijst Legingkuil 5C-b (22KST48) en Rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)

blad 4 van 5	type	5C-b	5C-e	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900
	dunwandig gl-bek-15	3	..							
	dunwandig gl-bek-19	1	..							
	dikwandig gl-bek-58	..	2							
	dikwandig gl-bek-87	..	1							
	dunwandig gl-bek-125	..	1							
	dunwandig gl-bek-125	..	1							
	dikwandig gl-bek-?	1	..							
	dikwandig witte slinger stam gl-kel-1	..	1							
	dikwandig luchtslinger stam gl-kel-2	..	4							
	dikwandig witte slinger stam gl-kel-23	..	4							
	dikwandig gl-kel-23	..	6							
	dikwandig gl-kel-28	1	..							
	dikwandig gl-kel-39	..	1							
	dikwandig lichtbel in stam gl-kel-39	..	1							
	dikwandig witte slinger in stam gl-kel-40	..	1							
	dikwandig gl-kel-52	..	4							
	dikwandig, platte knoop in stam gl-kel-?	..	3							
	dikwandig, ronde knoop in stam gl-kel-?	..	1							
	dikwandig gl-kel-?	1	2							
	groen bolfles gl-fle-22	..	1							
	groene cilindrische/bolfles gl-fle-?	4	172							
	oorfles groen gl-fle-8	1	..							
	groen gl-kan/kar-	..	1							
	groene Haarlemmer oliebus gl-fle-3	..	1							
	groen parfumesje gl-fle-15	..	3							
	kleurloos parfumesje gl-fle-258	1	..							
	groen medicijn/parfumesje gl-fle-?	..	111							
	kleurloos parfumesje gl-fle-?	..	2							
	dunwandig gl-lam-?	..	1							
	kleurloos gl-stp-12	..	1							
	kleurloos gl-bri-2	..	1							
	gl-?	..	67							
TOTALEN Glaswerk:										
Subtotaal gl-bek (1)	4	..								
Subtotaal gl-bek (2)	1	5								
Subtotaal gl-kel	2	28								
Subtotaal gl-fle wijn	5	174								
Subtotaal gl-fle medicijn/parfum	1	117								
Subtotaal gl- overige	..	3								
Subtotaal gl- onbepaald	..	67								
TOTAAL glaswerk:	13	394								

Tabel A blad 4 van 5: tellijst van glaswerk in de legingkuil 5C-b en rioolinhoud 5C-e. Een zwarte dateringsbalk is voor grote fragmenten tot complete voorwerpen, grijs voor kleinere fragmenten

Afb. 1.34 Glaswerk uit riool 5C: fragmenten van kelkglassen en een grotendeels complete beker

Tellijst Legingkuil 5C-b (22KST48) en Rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)

blad 5 van 5

TOTALEN Kleipijpen:

	5C-b	5C-e	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900
dubbelconische ketel	6	..							
trechtersvormige ketel ketelmerk	..	1							
trechtersvormige ketel stippelroos	..	3							
trechtersvormige ketel	6	..							
trechtersvormige ketel	1	2							
ovoïde ketel	..	60							
grote ovoïde ketel	..	7							
grootkop	..	1							
korte isabé	..	2							
TOTAAL pijpen	13	76							
pijpensteelfragmenten	51	1720							

TOTALEN Porseleinen pijpen:

Stummel	..	6
steel haaks aan ketel	..	11
incompleet model	..	1

Tabel A blad 5 van 5: tellijst van rookgerei in de legingkuil 5C-b en rioolinhoud 5C-e.

materiaalkeuze servies: ca 1600 - 1775/1800 rioolinhoud 5C-e met legingkuil 5C-b										
materiaal	drinkgerei	opslag	keukengerei	tafelservies	vuur	speelgoed	pispot	zalfpot	overige	Totaal
s2	..	1	..	1	..	..	3	..	..	5
r	..	..	10	6	10	..	1	1	..	28
w	..	..	4	..	1	2	1	..	..	8
m	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1
f	4	..	1	42	..	..	..	3	5	55
p	11	..	..	4	..	1	..	..	..	16
Totaal	15	1	15	54	11	3	5	4	5	113
gl	27	3	..	..	..	..	..	..	..	30

drinkgerei: bor (schoteltje), kop(je), gl-bek, gl-kel
opslag: fle
keukengerei: bak, gra, kmf, stk, ver
tafelgerei: bord (tafelbord), kom, (r- en w-) kop, zou
vuur: tes
speelgoed: min
overige: kwi

Tabel B Inhoud van riool 5C-e:
materiaalkeuze keramiek in de
periode 1600-1775/1800 voor
uiteenlopende gebruiksfuncties

Afb. 1.35 Vondsten uit riool 5C:
a. steengoed knikkers uit riool 5C,
b. Chinees porselein
Schaal 1:4

Bij de vondsten van vóór 1750 wordt voor allerlei gebruiksfuncties nog gebruik gemaakt van steengoed, rood en wit aardewerk, majolica, Nederlandse faience en Aziatisch porselein (zie tabel B). In de 17de eeuw zijn er vooral voor rood en wit aardewerk nog tal van toepassingen als keukengerei, tafelservies, vuurtesten, speelgoed, pispotten, zalfpotten en dergelijke. Er is ook wat speelgoed: twee fragmenten van wit aardewerken miniatuurservies uit de 17de eeuw, destijds een geliefd speelgoed van meisjes, en knikkers van Duits steengoed.

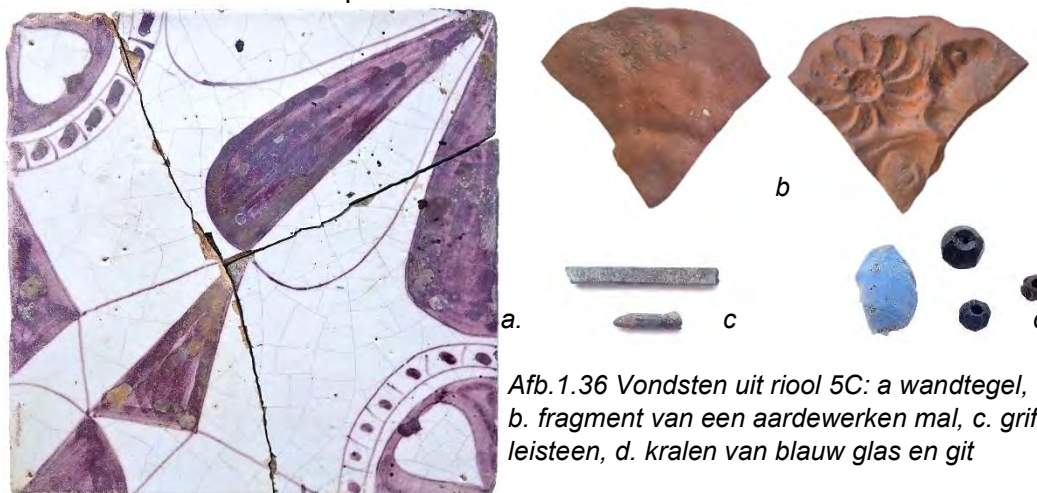
De samenstelling van het serviesgoed verandert echter drastisch in de loop van de 18de eeuw.¹² Het Duitse steengoed verdwijnt van de markt door de concurrentie van drink- en schenkgerij van glaswerk. Rood en wit aardewerk worden in de eerste helft van de eeuw verdrongen door faïence, met name het grovere onversierde witte vaatwerk. In Alkmaar gaat in die periode dan ook de lokale pottenbakkersnijverheid ten onder.

materiaalkeuze servies: ca 1775 - 1900 rioolinhoud 5C-e										
materiaal	drinkgerij	opslag	keukengerij	tafelservies	vuur	speelgoed	plispot	zalfpot	overige	Totaal
s2	..	9	..	..	..	..	..	..	..	9
r	..	..	3	4	..	..	..	..	..	7
w	..	..	3	..	..	..	..	..	..	3
iw creamw	2	1	..	3	..	..	1	..	..	7
iw pearlw	9	1	..	5	..	..	..	..	..	15
iw witg	17	..	..	4	..	..	..	1	..	22
ep	2	..	..	..	..	..	..	..	..	2
Totaal	30	11	6	16	..	..	1	1	..	65
gl	13	..	..	..	..	..	..	..	1	14

drinkgerij: bor (schoteltje), kop(je), gl-bek, gl-kel
 opslag: fle, kan, pot
 keukengerij: kap
 tafelservies: bord (tafelbord), kom, (r- en w-) kop (papkomp), zou
 overige: gl-lam

Tabel C Inhoud van riool 5C-e: materiaalkeuze keramiek in de periode 1775/1800-1900 voor uiteenlopende gebruiksfuncties

Vanaf 1750/1800 wordt het serviesgoed grotendeels bepaald door industrieel vervaardigde keramiek uit Engeland, in de tweede helft van de 19de eeuw ook uit de Maastrichter fabriek van Regout (tabel C). Als gevolg van de sterke Engelse concurrentie zijn faïence en porselein vanaf midden 18de eeuw zelfs geheel afwezig in het vondstcomplex. Opvallend is dat veel van het koffie/theeservies en het tafelservies van industriële keramiek is versierd met drukdecors in transferprint. Dit servies behoort tot de duurste soorten uit die tijd.

Afb. 1.36 Vondsten uit riool 5C: a wandtegel, 18de eeuw, b. fragment van een aardewerken mal, c. griffels van leisteel, d. kralen van blauw glas en git

Behalve keramiek en glaswerk zijn er ook wat vondsten van ander materiaal (Afb. 1.36). Uit het riool komt een grote partij groen vensterglas, wat zal zijn gedeponeerd na een renovatie van de vensters. Ook is er een wandtegel met in paars het decor 'rozenster met hartjes', dateerbaar in de late 18de of vroege 19de eeuw.¹³ Een fragment van een rood aardewerken mal kan gediend hebben voor het maken van suikergoed in de keukens van de herberg. De gevonden griffels kunnen heel goed in de herberg zelf zijn gebruikt, óf door

¹² Zie Bitter 2022 RAMA 25 hst.7 en 10 voor een toelichting op algemene ontwikkelingen in de productie en consumptie van keramiek en glaswerk in Alkmaar van de 14de tot de 19de eeuw.

¹³ Tegel formaat 132x132x7 mm. Vergelijk Pluis 2013 Afb.1. A.01.05.56. (1780-... (1880)

klanten zijn meegebracht. Ook bij ander vondstmateriaal speelt de vraag of het persoonlijke voorwerpen zijn geweest van gasten of dat het bij de inventaris van de herberg behoorde. Het gaat dan om het hierboven al vermelde kinderspeelgoed, een paar kralen van git en één van blauw glas, en de sterk gecorrodeerde koperen munten en gespen. Deze kwestie komt ook aan de orde bij het gevonden rookgerei.

22KST kleipijpen uit legingkuil 5C-b (22KST48) en rioolinhoud 5C-e (22KST49+54+55)					
ketel, hielmerk, bijmerk	Duco 2003	merk gebruikt	datering	5C-b	5C-e
dubbelconisch, ongemerkt	..	..	1660-1670	1	..
dubbelconisch met ketelroos	..	..	1660-1680	5	..
trechtersvormig met punthiel en ketelroos	..	..	1680-1700	..	3
klein trechtersvormig, ketelmerk scheepje	nr.318	1671-1940	1671-1700	..	1
trechtersvormig geglaasd en gepolijst, hielmerk zeepaard	nr.105	1661-1811	1700-1739	2	..
trechtersvormig geglaasd en gepolijst, hielmerk VOC-A	nr.22	1723-1828	1723-1739	1	..
trechtersvormig, hielmerk onleesbaar	..	..	1700-1739	1	..
trechtersvormig ongemerkt	..	..	1700-1739	1	..
trechtersvormig, ketelmerk moriaanshoofd	nr.189	1692-1764	1700-1750	1	..
trechtersvormig met Gouds bijmerk, ketelmerk onleesbaar	..	..	1739-1760	1	..
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk springend paard	nr.83	1666-1899	1739-1899	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk AB gekroond	nr.414	1684-1873/1880	1739-1880	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk LB gekroond	nr.425	1724-1846	1739-1846	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk PB ongekroond	nr.430	1704-1849	1739-1849	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk CK ongekroond	nr.516	1737-1897	1739-1897	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk MK gekroond	nr.523	1682-1871/1872	1739-1872	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk GN gekroond	nr.547	1768-1902	1768-1875	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk EP gekroond	nr.557	1666-1843	1739-1843	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk HP ongekroond	onbekend	..	1739-1875	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk TS gekroond	nr.603	1737-1940	1739-1875	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk GVS gekroond	nr.842	1700-1845	1739-1845	..	2
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 12 gekroond	nr.948	1715-1870	1739-1870	..	22
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 14 gekroond	nr.950	1696-1847	1739-1847	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 17 gekroond	nr.954	1727-1854	1739-1854	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 19 gekroond	nr.957	1729-1831/1832	1739-1832	..	3
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 26 gekroond	nr.964	1721-1919	1739-1875	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 29 gekroond	nr.967	1732-1831	1739-1831	..	2
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 30 gekroond	nr.968	1714-1885	1739-1885	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 37 gekroond	nr.976	1732-1875/1881	1739-1881	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 52 gekroond	nr.993	1733-1897	1739-1897	..	4
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 67 gekroond	nr.1008	1728-1868	1739-1868	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 79 gekroond	nr.1021	1732-1850	1739-1850	..	1
ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk onleesbaar	..	..	1739-1875	..	10
grote ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk DS gekroond	nr.584	1699-1873	1739-1873	..	1
grote ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk GVS ongekroond	nr.842	1700-1845	1739-1845	..	1
grote ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 52 gekroond	nr.993	1733-1897	1739-1897	..	4
grote ovoïde, Gouds bijmerk en hielmerk 87 gekroond	nr.1029	1734-1864	1739-1864	..	1
grootkop, Gouds bijmerk en hielmerk GR	onbekend	..	1739-1875	..	1
korte izabé met ketelmerk 2 gekroond	nr.940	1679-1925	1840-1875	..	2

Tabel D Overzicht van kleipijpen uit de legingkuil 5C-b en de rioolinhoud 5C-e

Rookgerei uit het riool

Rob Roedema en Peter Bitter

Kleipijpen

In het riool (**5C-e**) en in de legingkuil (**5C-b**) werden 89 koppen van kleipijpen en vele honderden fragmenten van de bijbehorende pijpenstelen gevonden (*tabel A blad 5, tabel D*). Het is opvallend hoe sterk het materiaal is gefragmenteerd. Er kunnen in totaal maar liefst 1771 fragmenten van pijpenstelen worden geteld. Opvallend is de grote hoeveelheid pijpenkoppen die zwart doortrokken zijn. Ongeveer 2/3 deel lijkt 'doorrokers' te zijn, die ook na het afbreken van een steel nog zijn opgebruikt tot de koppen geheel doorgerookt waren.

Uit de legingkuil **5C-b** komen 13 pijpenkoppen en 51 steelfragmenten. De 6 vroegste pijpen hebben een dubbelconische ketel en dateren uit de late 17de eeuw. Dan zijn er nog eens 6 stuks met een trechtervormige ketel en een hiel zonder bijmerk, te dateren tussen omstreeks 1700 en 1739, het jaar waarin de bijmerken op de zijkant van de hiel in Gouda verplicht werden. Er is uit de leging één enkele trechtervormige ketel met bijmerk, te dateren rond het midden van de 18de eeuw.

Deze datering sluit prima aan op de jongste exemplaren van de gevonden keramiek in kuil **5C-b**. Er is geen rookgerei uit de eerste driekwart van de 17de eeuw, maar dat kan, gezien het kleine aantal kleipijpjes en de geringe hoeveelheid vondsten van keramiek en glaswerk, toeval zijn.

Uit de rioolinhoud komen 76 pijpenkoppen en 1720 steelfragmenten. Ook hier is het oudste rookgerei te dateren in de late 17de eeuw. Drie van de vier vroegste pijpen hebben een trechtervormige ketel met snijfild, een punthielstuk en een stippelroos op de ketel. De stelen hebben vlak bij de ketel een dikte van ca. 1 cm. Een vierde trechtervormige ketel heeft als ketelmerk het stempel 'scheepje', dat vanaf 1671 in gebruik is geweest.

Uit het riool komen 60 pijpenkoppen van het ovoïde model, voorzien van een bijmerk op de hiel. Dit model kleipijp is vanaf 1725/1750 tot ver in de 19de eeuw in productie geweest, met als enige vormontwikkeling dat een deel ervan na 1800 gemiddeld een iets groter formaat ovoïde ketel kreeg.

Een nog iets grotere ovoïde kop is de grootkop, waarvan een exemplaar aanwezig is met Gouds bijmerk op de hiel, meet van rand tot hielstuk bijna 6 cm.

De meeste merken uit de inventarisatie (*tabel D*) zijn tussen 1850 en 1875 uit de handel genomen. Bij de keramiekvondsten lijkt het laatste materiaal eveneens uit omstreeks 1875 te stammen. Hooguit een handvol vondsten zou eventueel nog iets later kunnen zijn, uit de tijd tot de nieuwbouw van 1908.

Er is een grote variatie aan merken, wat gezien de vrij lange productietijd van de ovoïde pijpen niet vreemd is. Op een paar uitzonderingen na komt elk merk maar éénmaal in de verzameling voor. Opvallend is een partij van 22 exemplaren met het hielmerk 12 gekroond. Deze kleipijpen zullen niet door klanten zijn meegenomen maar zijn verkocht in de herberg. Voor de meeste kleipijpen is dit echter niet te bepalen. De grote verscheidenheid aan Goudse leveranciers is gebruikelijk in Alkmaarse vondstcomplexen en weerspiegelt de tussenhandel over meerdere inkopers en verkopers tussen Gouda en Alkmaar.¹⁴

Vrijwel alle 18de- en 19de-eeuwse stelen hebben dezelfde afwerking, ze zijn vrij dun en hebben vrijwel geen versiering. Er zijn bij deze enorme partij steelfragmenten slechts twee versierde stelen, één met een diagonaal lopende radering en één steel met verdikking in het mondstuk en in reliëf 'KORTE IZABE' met op de keerzijde 'IN GOUDA'. De 'korte izabé' is een kleipijp met een vrij plompe ketel met klein punt-hielstuk en een snijfild, met de steel vrijwel haaks op de ketel. Ze zijn vervaardigd tussen omstreeks 1840 en 1900.¹⁵ Er zijn twee exemplaren van gevonden in het riool.

Porseleinen pijpen

Uit het riool komt een verzameling van maar liefst 18 porseleinen pijpen, van Duitse makelij uit de eerste helft van de 19de eeuw. Dit is een zeldzame categorie vondsten in de Alkmaarse vondstcomplexen. Daarbij moet wel gezegd worden, dat er niet veel vondstcomplexen uit de 19de eeuw zijn opgegraven.¹⁶

Vanaf de 18de eeuw werd van Europees porselein niet alleen serviesgoed gemaakt maar ook rookgerei.¹⁷ De vroegste productie, uit Meissen vanaf 1720 en andere Duitse productiecentra vanaf 1750, kreeg pas vanaf de late 18de eeuw meer navolging. Behalve de productie in Duitsland werden porseleinen pijpen ook wel vervaardigd in een paar andere landen, maar hiervan bereikten alleen enkele Franse exemplaren Nederland. Het hoogtepunt in de productie van porseleinen pijpen lag in de periode tussen circa 1800/1820 en 1860/1880, waarna in de volgende halve eeuw de porseleinen pijpen geleidelijk verdrongen werden door concurrentie van ander rookgerei, met name pijpen van meerschium en houten bruyère pijpen.

De pijpen zijn gemaakt van helderwit Europees porselein, waarop decors zijn aangebracht, overglazuur handbeschilderd en in een tweede ovengang in een moffeloven gebakken. Er waren luxe exemplaren met verfijnde decors, soms opgeluisterd met bladgoud, maar ook waren er eenvoudiger versies met een landschapje, bloemen of een cartouche met tekst. Het schilderwerk werd meestal aangebracht op de zichtzijde, maar soms doorlopend rond de hele ketel. Deze decors werden deels al opgebracht in de Duitse porseleinfabriek, maar er was ook een aparte nering van '*Hausmahlers*' oftewel thuisschilders van elders gemaakte porseleinen pijpen. Dit speciale ambacht van decorateurs was ook in Nederland actief. Dezen stonden in een traditie die teruggaat op de beschildering van Chinees porselein vanaf de 18de eeuw en vanaf eind 18de eeuw op Engels *creamware* en *pearlware* serviesgoed.

¹⁴ Vergelijk de omvangrijke inventarisatie door Rob Roedema van kleipijpen uit opgravingen in de Langestraat, gepubliceerd in Bitter 2022 RAMA 25 hst.11. Van de 29 merken uit het riool van het Gulden Vlies komen er maar 4 voor bij de talrijke merken uit de Langestraat.

¹⁵ Duco 1987, 117-118 en 141.

¹⁶ Zie o.a. Ostkamp e.a. 1998 RAMA 6, 136-137 (vondst van 5 exemplaren uit riool 92WOR19); Bitter & Van Zanten 2013 RAMA 17, 68 (2 exemplaren in stadsgracht 8/12A, 98CAN907).

¹⁷ Over de geschiedenis van porseleinen rookgerei zie Duco 1998 en Duco 2020.

Afb. 1.38 Pijprokende heer met 'stummel', zak' en houten 'roer', op een lantaarnplaatje uit circa 1880-1900 (museum Rotterdam)

De meest gebruikte vorm was de 'Stummel', afgeleid van de Goudse ovoïde kleipijpen met de ketel op circa 45 graden ten opzichte van de steel, maar met een heel kort steeltje – hieraan dankt het model zijn naam *Stummel* (=stompje). Vanwege de Goudse oorsprong van het ontwerp kreeg deze porseleinen pijp in Duitsland de naam '*Holländisches Model*'. Merkwaardig is dat zelfs de hiel van het Goudse voorbeeld is nagevolgd als een soort knopje onder de ketel, uiteraard zonder hielmerk. De steel moest worden ingekort vanwege de eigenschappen van het porselein. Terwijl de kleipijp zijn condens uit het tabaksvocht (en ook de ergste hitte van de rook) verliest door het poreuze baksel, moet dit bij het porselein worden opgevangen in een vochtreservoir van hoorn, porselein of metaal, de zogeheten 'zak' die aan de korte steel werd bevestigd. Aan de zak kwam vervolgens een lange steel ('roer') van been, hout of hoorn ([Afb. 1.38](#)). Voor een betere bevestiging aan de zak werd het steeleinde van de *Stummel* vaak voorzien van diagonale groeven.

Afb. 1.38 Porseleinen pijpen uit riool 5C: bovenaan zes exemplaren van de 'Stummel' en een fragment met onduidelijk model, eronder zeven exemplaren met een haakse steel. Schaal 1:2

Uit het riool komen zes *Stummels* van het *Holländisches Modell*, met de korte steel op 45 graden.¹⁸ Vier ervan hebben een groot formaat ovoïde ketel, zoals de Goudse grootkop, en vertonen een identiek decor met aan de voorzijde in roze, groen en bruin een cartouche met sporen van (o.a.) rode bloemen ter omlijsting. De beschildering is helaas grotendeels afgesleten, inclusief de teksten die in de cartouches stonden. Twee iets kleinere *Stummels* hebben nauwelijks nog decor en vertonen allebei alleen dezelfde rondom lopende blauwe band.

Afb. 1.40 Decors op porseleinen pijpen: a. decors aan de rokerszijde op pijpen met haakse steel, b. pijp van onbekend model met rondom een decor van vier panelen

Er zijn ook 11 porseleinen pijpen met een ander model, waarbij de steel vrijwel haaks op de ketel staat, met midden onder de ketel een knopje. Van dit model heeft de auteur geen parallellen gevonden in de literatuur of op internet. Hij lijkt verwant aan de korte izabé (in Gouda vanaf omstreeks 1840 vervaardigd), maar er kan ook een andere (Duitse) pijp als voorbeeld hebben gediend. In tegenstelling tot de hierboven beschreven *Stummels* is het decor niet aan de voorkant aangebracht maar gericht op de roker. Er zijn twee identieke exemplaren beschilderd met een landschapje met een huis (boerderij?) en nog eens vier identieke exemplaren met een boerenkar met een zeis en grashark. Zes stuks zijn te zeer beschadigd om het decor te herkennen.¹⁹

Tenslotte is er nog een ketelfragment van een porseleinen pijp waarvan de hiel en steel zijn afgebroken (wellicht een haakse steel?). Deze is rondom beschilderd in oranje, roze, groen en bruin met vier paneeltjes met bloemen. Door verwerking zijn de teksten grotendeels onleesbaar. In één paneeltje zou 'Fr...' van *Frühling* kunnen staan, lente in het Duits. Er waren dus waarschijnlijk de vier jaargetijden uitgebeeld.²⁰

De vondst van diverse identieke porseleinen pijpen wijst erop dat deze niet door de klanten zijn meegebracht maar dat ze door de herbergier in het Gulden Vlies aan de klanten zijn verstrekt.

¹⁸ Stummels met cartouche: 2x in 22KST49, 2x in 22KST54, Stummels met blauwe band 1x in 22KST49 en 1x in 22KST55.

¹⁹ Haakse steel en ketel met landschapje met huis 1x in 22KST49 en 1x in 22KST55, idem met boerenkar 2x in 22KST49 en 1x in 22KST54 en 1x in 22KST55; idem onherkenbaar decor 4x in 22KST49 en 2x in 22KST55.

²⁰ Haakse steel? en ketel met 4 paneeltjes in 22KST49.

1.4 Samenvatting en conclusies

Belangrijkste opgravingsresultaten

In de opgraving werd het duinzand van de strandwal al aangetroffen op 0,1 m+NAP. In de zandlagen kwam rond NAP een tweetal donkerbruine humeuze laagjes voor, het restant van een oud oppervlak. Elders in de westelijke binnenstad zijn hierin potscherven uit de IJzertijd aangetroffen. Het latere gebruik van het terrein als bouwland bleek uit de resten van een akkerlaag en een reeks sloten. Hieruit kwam aardewerk uit de 12de/13de tot de 14de eeuw. De noordhelft van het opgravingsterrein was de locatie van het oudste pand van de voormalige herberg Het Gulden Vlies. De vroegste schriftelijke vermelding van deze herberg dateert uit 1563. In de opgraving zijn de resten gevonden van een bakstenen huis uit de tweede helft van de 14de en de 15de eeuw – het is goed denkbaar dat dit vanouds al als herberg is gebruikt, maar er zijn hiervoor geen concrete aanwijzingen.

Onderzoeksvragen beantwoord

Sinds 2017 zijn voor opgravingen in de binnenstad door de gemeentelijk archeologen standaard onderzoeksvragen geformuleerd. Deze zijn gebaseerd op de Gemeentelijke Onderzoeksagenda Archeologie van Alkmaar uit de (in 2016 vervangen) raadsnota over erfgoedbeleid uit 2009 en op overzichtspublicaties over de stadsarcheologie van Alkmaar:

- 1 Welke resten zijn gevonden van het natuurlijke landschap en van veranderingen daarin in de loop der tijd?*
- 2 Welke resten zijn aanwezig uit de prehistorie, romeinse tijd en/of vroege middeleeuwen?*
- 3 Uit welke tijd dateert de eerste bewoning van het terrein en wat voor structuren zijn dit?*
- 4 Welke resten zijn aanwezig van vestingwerken, openbare gebouwen, kerken en kloosters, gasthuizen of begraafplaatsen en wat is daarvan de datering?*
- 5 Wat is de eerste terreininrichting van de percelen geweest en zijn daar in de loop der tijd wijzigingen in gekomen?*
- 6 Welke resten van huizen en bijgebouwen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 7 Zijn er sporen van een brand en wat is daarvan de datering?*
- 8 Welke resten van waterputten, beerputten of riolen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 9 Welke vondstcomplexen van meer dan 25 voorwerpen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 10 Welke resten zijn aanwezig van een ambacht dat op de vindplaats is uitgeoefend en wat is daarvan de datering?*
- 11 Zijn er zaken aanwezig die tevoren niet verwacht worden? Licht dit toe.*

De opgravingsresultaten van Koorstraat 30/Lindegracht 73-89 geven antwoorden op deze onderzoeksvragen met uitzondering van de vragen 4, 7, 10 en 11.

Ad 1. De vindplaats ligt op de oostflank van de strandwal en de ondergrond bestaat uit gelaagde duinzanden.

Ad 2. In het duinzand is omstreeks NAP een oud oppervlak aanwezig als twee dunne laagjes van 2-4 cm dik zonder sporen van bodembewerking. Deze twee laagjes zijn ook elders in de westelijke binnenstad waargenomen en dateren uit de IJzertijd.

Ad 3. De oudste middeleeuwse sporen zijn een akkerlaag en sloten uit de 12de/13de tot de 14de eeuw (periodes 1 en 2). Van de eerste bewoning op het onderzoeksterrein zijn funderingen en vloeren gevonden uit de tweede helft 14de of begin 15de eeuw (periode 3).

Ad 5. Er zijn slechts een paar resten gevonden van 12de/13de-eeuwse erfsloten, te weinig om een duidelijke patroon uit te herleiden. Wel blijken ze parallel aan of haaks op de huidige Koorstraat te zijn gegraven.

Resten van het oudste bakstenen huis zijn aangetroffen in het noordelijk deel van de opgraving. Het gaat om het achterste deel van een huis aan de Koorstraat. Ten zuiden van dit huis dateren de oudste sporen pas uit de 17de eeuw. Dit zuidelijke deel van het opgravingsterrein maakte eerder deel uit van een weg achterlangs de vestingwerken aan de Lindegracht. Door het verwijderen van de vestingwerken - vanwege de nieuwe omwalling uit 1573 langs de Nieuwlandersingel en Kennemersingel - kwam hier bouwgrond vrij voor kleinschalige huizenbouw. Van twee 17de-eeuwse kamerwoningen onder één dak werden de bedsteekelders teruggevonden.

Ad 6. In het noordelijk deel van de opgraving werd een souterrainkelder gevonden van een huis uit de tweede helft 14de of begin 15de eeuw. Het was de achterste helft van een pand aan de Koorstraat van 6 meter breed en 16 meter diep.

Om een onbekende reden is het in de 15de eeuw geheel herbouwd en werd de souterrainkelder door tussenmuren in drie ruimen verdeeld. In het voorhuis aan de Koorstraat werd van deze nieuwbouwfase nog een grote kelder terug gevonden bij restauratie-werkzaamheden. Dit pand is grotendeels blijven staan tot de nieuwbouw van het Gulden Vlies in 1908.

In de zuidelijke helft van het opgravingsterrein werden slechts de bedsteekelders teruggevonden twee 17de-eeuwse kamerwoningen onder één dak.

Ad 8. Aan de westkant van de opgraving zijn twee waterputten uit de 14de en 15de eeuw gevonden, maar ook twee grote kuilen van vermoedelijk nog twee waterputten (deze lagen te dicht aan de rand van de opgraving om diepgravend te onderzoeken). Er is geen beerput aangetroffen maar wel een 17de-eeuws riool langs de westkant van het terrein.

Ad 9. Er is slechts één vondstcomplex van betekenis geborgen, namelijk in en bij het riool (spoor 5C) aan de westkant. Hieruit komen vondsten van de herberg uit de eerste helft van de 17de eeuw tot begin 20ste eeuw.

Literatuur

- Bitter, P., en J. Dijkstra, 1994: Alkmaar centrum (Achterdam 16, Fnidsen 81, Langestraat 103, Langestraat 113 en 115/117, Lindegracht), in: J.-K. Hagers, Archeologische kroniek Noord-Holland 1993, *Holland* 26, 379-411 (393-397).
- Bitter, P., 2002: *Graven en begraven. Archeologie en geschiedenis van de Grote Kerk van Alkmaar*, Hilversum (proefschrift Universiteit van Amsterdam).
- Bitter, P., en R. Roedema e.a., 2009: *Huizen, havens en handel. Opgravingen bij de Waag en onder het Waagplein (1997-2003)*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie nr. 13).
- Bitter, P., N. de Jong-Lambregts en R. Roedema, 2010: *De Burg en rijke burgerij. Twee opgravingen bij de Spanjaardstraat en Langestraat in 2007*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie nr. 15).
- Bitter, P., en S. van Zanten (red.), 2013: *Voor De Vest. Opgravingen van vestingwerken, een klooster, een gasthuis en andere resten bij het Canadaplein (1998-2000)*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie nr. 17).
- Bitter, P., e.a., 2013: *Vroeger aan de Laat. Opgravingen in 1998, 2008 en 2009*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 19), 153-190.
- Bitter, P., G. van den Berg e.a., 2016: *Stukjes van het centrum. Opgravingen bij de Payglop, Langestraat en Gedempte Nieuwesloot in 2012*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 23).
- Bitter, P. (red.), 2022: *Zeven eeuwen wonen, werken en winkelen in de Langestraat van Alkmaar. Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek bij Langestraat 16-18, 64-66 en 52-62 in 2000, 2001 en 2015*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 25).
- Bitter, P., m.m.v. R. Roedema, N. de Jong en J. Klinkert, 2023: *Van buitenwijk tot binnenstad. Opgravingen in het Ritsevoort in 1995-2023*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 26).
- Cordfunke, E.H.P., 1972: *Alkmaar, van boerderij tot middeleeuwse stad*, Alkmaar.
- Duco, D.H., 1987: *De Nederlandse kleipijp; handboek voor dateren en determineren*, Leiden.
- Duco, D.H., 1998: Van vorstengeschenk tot volksobject, de historie van de porseleinen gebakspijp, *Vormen uit Vuur* nr.165 (1998-3), 33-44.
- Duco, D.H., 2003: *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*, Amsterdam.
- Duco, D.H., 2020: Stummels, twee eeuwen smaakmakend, internetpublicatie <https://pipemuseum.nl/nl/article/stummels-twee-eeuwen-smaakmakend>.
- Ostkamp, S., e.a., 1998: *Afval van gorters, brouwers en een hospitaal. Archeologisch onderzoek aan het Wortelsteegplein*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie nr.6).
- Polling, A., 1993⁴: *Maastrichtse ceramiek, merken en dateringen*, Maastricht (herziene 4de druk 1993, 1ste druk 1980)

Stierp-Impink, A.C., C.R. van der Veer en A.A. de Reus-Vredenburg, 1999: *Het Gulden Vlies. Van herberg tot stadscafé*, Schoorl.

22KST stratigrafische matrix

1994	Gulden Vlies verbouw 1971-	7N grès riolen 7o entree Lindegracht	7P vetput zuidkant 7Q beton goot noord-gevel met klampmuurtje	7R schrobputje V36
	Gulden Vlies verbouw 1923	7K drempel zaalingang 7J binnenmuur zaalingang, afsluiting kelderingang 7i funderingen voor gang, spoelkeuken en wc's	7L-7M grès riolen, door 7i	
per.7	Gulden Vlies nieuwbouw 1908	7A demping dubbele kelder noordkant; V42 V44 (20a) 7C buitenmuur zuidkant 7E grote kelder met westingang 7G bakstenen ondervloer en poertjes noordkant	7D achtermuur westkant 7F zijmuur stal 7H goot in stal	7B buitenmuren oost en zuid hoofdpand Koorstraat
1908		6/7A BOVENGROND V3 V4 (17de-19de eeuw)		
per.6	Gulden Vlies verbouw	5/6E zand demping in noordwest-kelder V6 V7 (16/17); in noordoost-kelder V9 (15B); in zuid-kelder V11 (15de-na 1765)	5/6D herstelling deel noordmuur R/G 16x5x3,5 cm	
1700		5C riool Gulden Vlies	vulling zand/beer en afval V49 V54 V55: (17A-/18d-20a) leging plek V48 (17A-18), herstel gewelf, insteek V53	
per.5				
1600	kamers	5A dubbele kelder G.18,5x9,5x4,5 cm (in demping V44 o.a. tegels 17c)	5B Westgevel stal Gulden Vlies	
		4/5H keldertrapje naar vloer 0,3 m+NAP (vloer ontbreekt; plavuizen?)		
1525	HUIS per 4 baksteen G/R 22/21x11x5 cm	4A noordelijke zijmuur achterhuis en hoofdgebouw 4C west-keldergat gedicht 4E keldervloeren op 0,2 m+NAP, op vlijlaag zand, op 3D; V8 V12 (14B/15a)	4B zuidelijke zijmuur (rest) 4D kelder binnenmuren en trap naar noordwestruimte 4F kelder binnen hoofdpand tegen noordmuur	
per.4				
1450		4G waterput G/R 21x10x5 cm, door kuil(put?) 2C; M46 dendro (na 1408/1425)		
per.3	HUIS per 3 baksteen R/G 23x11,5x5/5,5 cm	3B zuidelijke zijmuur, deels ingemetseld in kelder 1907 3C westmuur en trap, doorgaand in noordelijke zijmuur en oostelijke keldermuur met trap zuidoosthoek 3D keldervloer ca NAP; M18 M20 V16 V15 (tufsteen) met schrobput noordwest-hoek V19 (14/15de eeuw)	3E waterput R 23x11,5x5 cm M41 V40, door 2/3E	
1350/ 1400		3A Akkerlaag/tuingrond; V10 V17 V24-25 V27 (13/14de eeuw)		
per.2		2C kuil (waterput?), door 2B, doorgraven door 4G	2D greppel (sloot 2 m breed), nazakking V50 (14de eeuw)	2/3E kuil (waterput?); demping V39 (c.1300/1450)
		2A greppel NOhoek; M29 V26 (1300/1350)	2B OW greppel, door 1/2D; V38 (14de eeuw)	
1300		1/2E paalkuil, door 1C, onder 2B	1/2F noord-zuid greppel (in noordoosthoek)	circa 1/2C-1/2D V35 (14de eeuw)
per.1		1/2B oost-west greppel, onder 1/2C	1/2C hoekige greppel, onder 1/2D 1/2E	1/2D noord-zuid greppel, door 1/2C, onder 2B
1100		1A laag grijs zand vermoedelijk akker; M30 V23 V51 (12/13de eeuw)		

Tabel E Stratigrafische matrix van sporen uit de opgraving 2022 Koorstraat

Bijlage 1 Stratigrafische matrix en beschrijving van de sporen (22KST)

Peter Bitter

De bijgaande stratigrafische matrix geeft een overzicht van de sporen en hun dateringen (tabel E).

De sporen zijn in dit rapport voorzien van een **spoorcode**, samengesteld door het periodenummer te combineren met een letter. Als de periode niet duidelijk is, worden de mogelijke periodenummers genoteerd.

De dateringen zijn herleid uit de stratigrafische volgorde van de sporen (afdekkingen, oversnijdingen, bouwnaden; deze worden hieronder toegelicht) en uit keramiekdateringen en baksteensoorten (zie de vondstenlijst in bijlage 2). Slechts één waterput kon dendrochronologisch worden gedateerd (zie bijlage 4).

Er wordt verwezen naar de **spoornummers** (vooraafgegaan door een s) waarmee de sporen op de veldtekeningen zijn geadmineistreerd. De '**vondst- en monsternummers**' (vooraafgegaan door een V of M) zijn in het veld uitgedeeld voor zowel vondsten als monsternames en werden in één lijst doorgenummerd.

Periode 1: circa 1100 tot 1300

-**1A**: laag s1047 s1093 omgespit geel/lichtgrijs zand (akker?) op gele duinzand, onder donkerbruine ophogingsgrond, bovenkant ca 0,3 m+NAP en 10 cm dik (coupe); **V24 M30** en **V51 (12de/13de eeuw)**.

-**1/2B**: OW greppel s1063 met lichtgrijs zand en slibbandjes, in vlak op 0,07 m+NAP, oversneden door 1/2D en 2B.

-**1/2C**: greppel s1061 met lichtgrijs zand met slib-bandjes, in vlak op 0,07 m+NAP, oversneden door 1/2D.

-**1/2D**: NZ greppel s1062 met lichtgrijs zand en donkerbruine slib-laagjes, in vlak op 0,07 m+NAP, door 1/2B.

-**1/2E**: paalkuil s1073, met donkergrijze insteek en donkerbruine kern, in vlak op 0,07 m+NAP, door 1/2C, oversneden door 2B.

-**1/2F**: NZ greppel s1038, in geel duinzand (in coupe, onderkant op 0,06 m-NAP).

Periode 2: circa 1300 tot 1350/1400

-**2A**: gebogen greppel s1046, slechts 10 cm diep, in vlak op 0,30 m-NAP; **V26 (eerste helft 14de eeuw)** Gromo M29

-**2B**: OW greppel s1064 met grijs zand en donkerbruine slibbandjes, in vlak op 0,07 m+NAP, door 1/2B 1/2D en 1/2E, oversneden door kuil 2C; **V38 (14de eeuw)**, grotere plek op 5 cm hoger niveau s1060 **V35 (14de eeuw)**.

-**2C**: grote ronde kuil s1066 (waterput ?) met geel zand en bruine kluitjes, in vlak op 0,07 m+NAP, door 2B, oversneden door 4G.

-**2D**: sloot s1092 in ZW-NO-richting, in vlak op 0,07 m+NAP, met nazakking/demping donkergrijs zand met baksteenfragmenten **V50 (tweede helft 14de / 15de eeuw)**.

-**2/3E**: grote kuil s1072 met omgespit geel en kluitjes donkerbruin zand (= insteek oude waterput ?); in vlak op 0,07 m+NAP, doorsneden door waterput 4G; uit kuil **V39 (14de / eerste helft 15de eeuw)**.

Periode 3: circa 1350/1400 tot 1450

-3A: laag akker/tuin s1022 s1030 s1048 s1049 s1034B s1050 s1053 omgespit lichtgrijs/lichtbruin zand, bovenkant 0,1 m+NAP en 0 tot 30 cm dik, doorgraven door muur 3C; **V5 V10 V17 V24 V25 V27 (tweede helft 14de eeuw).**

-3B: muurwerk s1037 van wsch. zuidmuur gebouw, met twee brede vertandingen, oranjerode baksteen 23x11,5x5,5 cm, opgenomen in zijmuur van kelder 7E; onderkant 0,20 m+NAP

-3C: muurwerk van west- noord- en oostmuren 2-steens oranjerode baksteen 23x11,5x5,5 cm s1001A s1002, keldermuur s1024 1,5-steens met resten inpandige trap aan ZO-hoek (zie coupe), uitwendige traptoegang s1019 aan W-kant, inpandig 1x vertanding, bovenkant muren 0,4 tot 1,0 m+NAP en onderkant 0,25 m-NAP, daarop herbouwfase met muur 4B, sporen van herstelwerk 5/6D aan NO -kant van kelder.

-3D: keldervloer s1032 s1034 s1042, oranjerode baksteen 23x11,5x5,5 cm in visgraatpatroon (in NW-hoek herstelwerk in halfsteensverband), bovenkant 0,03 m+NAP in ZO-hoek westwaarts aflopend naar 0,07 m-NAP, beschadigd en gesleten bij de Westingang, in de voegen tussen de bakstenen **V16 en gromo V18**, tufstenen visnetgewicht in vloer verwerkt **V15**, erop bruin zand vlijlagen voor vloeren 4E; in NW-hoek schrobputje s1045, ingegraven onderstuk van ton of kuip, uit vulling zand met puin **V19 (14de/15de eeuw), gromo M20 slib bodemlaag.**

-3E: waterput s1059, houten ton met mantel van halve breukstenen rood 22,5/23 x 11 x 5 cm, diameter 55 cm inwendig, kleinere insteek donkergrijs zand, door grote kuil 2/3E; HOMO ton duigen **M41 (dendrochronologie: geen resultaat)**, demping kern van donkerbruin zand **V40 (14de/15de eeuw).**

Periode 4: circa 1400 tot 1600

-4A: herbouw van hele pand bovenop funderingen van noord- en westmuur 3C, bovenkant 1,03 m+NAP en nog ca 4 steenlagen aanwezig; BAMO **M22**; doorgaand in opgaand muurwerk van Noordgevel van hele bestaande pand tot 4,65 m+NAP (3,5 boven de straat), 1,5-steens baksteen gele steen (rood geaderd) 22x11x5 cm, dikke voegen 10 lagen 63 cm, in dezelfde bouwphase ook 4C t/m 4F.

-4B: restantje van zuidelijke zijmuur in bestaande achtermuur van hoofdpand van Gulden Vlies, baksteen als 4A.

-4C: dichtzetting van oudste keldertoegang 3C aan W-zijde, steens baksteen als 4A.

-4D: binnenmuren s1029 s1026 in kelder voor (minstens) drie ruimten, met erin gezette keldertrap s1026 ter vervanging van W-buitentrap naar NW-ruimte, 1-steens baksteen als 4A, op elke traprede een rollaag met lichte gebruiksslijtage, alles met 1x vertanding op vloer 3D gezet.

-4E: keldervloeren ongeveer halfsteens gelegd, baksteen als 4A en enkele hergebruikte van 3C, bovenkant in ZW-hoek 0,25 m+NAP en westwaarts aflopend naar 0,03 m+NAP, op vlijlaagje donkergrijs zand **V12 (tweede helft 14de / eerste helft 15de eeuw)**, tussen vloerstenen **V7 (16de/17de eeuw)**; losse plavuiz **V8** rood ongeglazuurd 21,5x21,5x4 cm (rest van latere vloer hier bovenop? Later verwijderd voor hergebruik?).

-4F: kelder in hoofdhuis tegen noordmuur, inwendig 5,5 bij 2,2 meter, in verband met noordmuur, 1-steens baksteen als 4A, in de muur balkgaten voor vloer over kelder; vloer van rode plavuizen 22x22x2,8 cm bovenkant vloer 0,70 m-NAP, inwendig gepleisterd (oudere vloer daar 25 cm dieper onder geprikt), oostmuur deels vervangen 1-steens rood 18x..x.. cm.

-4G: waterput s1084 op houten ton met bakstenen kraag 1-steens rood/geel geaderd 21/21,5 x 11/11,5 x 5/5,5 cm radiaal gelegd, in vlak op 0,2 m+NAP, houten ton diameter inwendig 70 cm, bovenkant ton 0,85 m+NAP, duigen 60 cm hoog, insteek met bruin zand, door kuil ; HOMO duigen M46 (na 1408/1425)

-4/5H: trapje s1040 van twee treden, op vloer 4E bij toegang vanuit ZO-hoek, voert naar vloerniveau in NO-kelderruimte boven 0,3 m+NAP (hiervan geen resten bewaard, mogelijk plavuis **V8** hiervan?), hergebruikte rode baksteen 23x11,5x5,5 cm; V14 ijzeren pin (?) in zijmuur bij trapje s1040; M21 BAMO.

Perioden 5 en 5/6: circa 1600 tot 1800 en circa 1600-1908

-5A: resten van kamerwoningen?: dubbele vierkante souterrain kelders s1079-1083 (gescheiden door steens tussenmuur zonder doorgang), elk 2,2 bij 2,3 m, 1 meter diep onder straatpeil, muren 1-steens gele baksteen 18,5x9,5x4,5 cm (16de/18de eeuw), Westhelft s1083 met plavuizenvloer op 0,01 m+NAP rode geglazuurde plavuisjes sommige donkerbruin 12,5x12,5x2,2 cm halfsteens gelegd, Oostkelder geen plavuizen vloer (meer) maar wel zandbed op 0,04 m-NAP, aan O- en W-kant inwendig een halfsteens klamp met aanzet tongewelven (ondiepe kelder!); na demping kelder eroverheen funderingen 7i gebouwd (1923).

-5B: ouder metselwerk van Westgevel van oudste stalgebouw (zie bouwtekening bestaand 1907), 1,5-steens in kruisverband opgaand muurwerk van rode baksteen 19x9,5x4,5 cm, inwendig 5x vertand, geen aanzet van noordelijke zijmuur van stal, Westgevel ten noorden ervan is achtermuur 7D uit 1908.

-5C: Riool s1090 zuidwaarts uitkomend in Lindegracht met rechthoekige stortkoker aan noordeinde (voor 2 'zitplaatsen' buiten de noordmuur van de stal), inwendig 55 cm breed en inwendig hoog circa 70 cm; oudste fase **5C-a:** met een bakstenen bodem en 1-steens zijwanden met overwelling (met sluitstenen van afgeschuind geslepen bakstenen), rode baksteen van 18/18,5 x 9/9,5 x 4/4,5 cm (baksteenmonster **M52**); bodem riool loopt steil af richting Lindegracht met bodem stortkoker op 0.01 m+NAP aflopend naar 0,46 m-NAP bij houten drempel op 3,5 m zuidwaarts vanaf begin koker, bij drempel 5 cm lager met houten bodem zuidwaarts; (**5C-b:**) riool oudtijds opengebroken voor een leging s1089 waarvan op en naast riool geel zand en afval **V48 (eerste helft 17de - begin 19de eeuw)**, (**5C-c:**) na leging volgde 1e herstelling over 2,5 meter lengte van nieuw metselwerk rode baksteen 18,5x9x3,5/4 cm, (**5C-d:**) 2e herstelling met soort manchet s1094 aan zuidkant over meer dan 3 meter met in werkkuil s1095 geel zand er overheen **V53 (17de/18de eeuw)**, inhoud riool N-deel koker dubbel privaat **V49**, middendeel **V54**, zuidoostdeel **V55 (eerste helft 17de - begin 20ste eeuw)**.

-5/6D: sporen van herstelwerk aan NO -kant van kelder: dichtgezette oude doorbraak door oostelijke keldermuur (voor tijdelijke keldertoegang?), dichtgezet met de originele steen (maar met bouwnaden en zachtere mortel), werkkuil s1033 ervoor gemaakt; met tevens vervanging s1006 van aangrenzende fundering van noordelijke buitenmuur door 2-steens geel geaderde rode baksteen 16x5x3,5 cm, herstelling na verzakking of iets dergelijks, bovenkant 0.90 m+NAP.

-5/6E: demping van kelders met lichtbruin zand en wat puin: NW-kelder s1023 met onderin restant van vlijlaagje 2 cm geel zand **V6**; (voor plavuizenvloer? 'losse' rode plavuis **V8** ongeglaazuurd 21,5 x 21,5 x 4 cm); NO-kelder s1029B **V9 (tweede helft 15de eeuw)**; Z-kelder s1031 **V11 (15de eeuw/ muntje 1765)**.

6/7A laag s1008 **V2 V4** (over 5/6E gedempte kelders) s1018 (NW-hoek) **V3 (17de/18de eeuw)**, **V1 V2** aanleg vlak.

Periode 7: 1908 tot 2021

-7A: demping van dubbelkelder s1079+1083, lichtbruin zand **V42 V44 (17de/20ste eeuw)**

-7B: buitenmuren s1016 Zuid- en Oostkant van hoofdgebouw 1908; donkerbruine machinale baksteen 21x10,5x5 cm, kruisverband.

-7C: fundering Zuidmuur achterbouw 1908, in verband met 7B.

- 7D**: achtermuur achterbouw 1908, in verband met hoek van Westmuur, machinale rode baksteen met bovenste twee lagen lichtbeige machinale steen, bovenkant 1,18 - 1,25 m+NAP.
- 7E**: kelder s1017 met stahoogte, donkerbruine machinale baksteen 21x10,5x5 cm, muur 3B er deels in opgenomen, aan West-, Zuid- en Oostkant bovenin op 0,9 m+NAP een 60-70 cm brede betonnen opzetrand en buitenlangs daarop een 20 cm brede betonfundering voor muurwerk op begane grond, Westelijke keldertoegang s1067 s1070 (dichtgezet door 7J), opvulling donkerbruin zand met puingruis **V37 (20ste eeuw)**.
- 7F**: OW fundering s1074 voor noordelijke zijmuur van stal (1908), 1 steens oranje machinale bakstenen fundering met opgaande muur 1 steens donkergele machinale baksteen – net als 7D.
- 7G**: stevige baksteenvloer van hergebruikte rode baksteen geel geaderd 22x11x5 cm, met daarop poeren s1011 (2-steens voor vloerbalken) en s1012 (middenstaander? bij achtergevel hoofdgebouw) en daarna afgesmeerd met cementen deklaag 2 cm dik, bovenkant cement aan Oostkant 0,93 m+NAP en midden 0,89 m+NAP en aan Westkant 0,81 m+NAP.
- 7H**: OW goot s1075 met steens vloer en halfsteens wanden, naar oosten licht aflopend, gele steen 18,5/19,5x9x4/4,5 cm
- 7i**: funderingen s1081 s1076 voor gang naar schouwburgzaal vanaf voordeur Koorstraat 1923, geel/rood geaderde baksteen 21x9,5/10x4/5 cm, 60 cm breed, over gedempte kelders 7A.
- 7J**: muur van hal naar schouwburgzaal (1923) met dichtzetting Westelijke keldertoegang s1067, 1-steens rode machinale baksteen en diagonale muur s1071 van machinale oranje baksteen.
- 7K**: betonnen drempel zaaltoegang, op achtermuur 7D.
- 7L**: zware grès rioolbuis, diameter inwendig 35 cm, dwars door muren 7F en 7i, ingemetseld in zuidmuur van kelder 7E; gestempeld blindmerk GEBR TEEUWEN TEGELEN.
- 7M**: zware grès rioolbuis, diameter inwendig 40 cm, dwars door 7F en 7i en ingemetseld in zuidmuur van kelder 7E.
- 7N**: grès rioolbuis 30 cm diameter, langs Westkant binnenlangs westmuur richting NW hoek
- 7o**: hardstenen trede buiteningang aan Lindegracht (1971?)
- 7P**: betonnen vetput dubbele deksels (na 1993)
- 7Q**: halfsteens voorzetwand s1003 s1004 bij goot s1013, hergebruikte rode bakstenen 22/22,5 x 11/11,5 x 5 cm; met erlangs een betonnen onderlaag voor goot 4-5 cm dik, bovenkant oostkant en midden 0,80 m+NAP aflopend naar 0,70 en 0,65 m+NAP.
- 7R**: schrobputje, gele baksteen 18,5x8x4 cm; bruin zandvulling **V36 (20ste eeuw)**

Bijlage 2: Vondstenlijst

Rob Roedema en Peter Bitter

De onderstaande vondstenlijst (*tabel I*) geeft een beschrijving van vondsten en monsters, geordend op de chronologische volgorde van de spoorcodes. Bijgaande tabel geeft een concordantie van de vondstnummers met de spoorcodes en de spoornummers (*tabel F*).

De vondsten worden beschreven met de codes van het Classificatiesysteem voor Middeleeuws en Postmiddeleeuws keramiek en glas, ook bekend als het 'Deventer systeem'. Ze worden geïnventariseerd met een code bestaand uit: een lettercode voor materiaal, een drielettercode voor hoofdvorm, een cijfer voor specifieke vormen, eventueel een letter voor een aanvullende aanduiding (*tabel G* en *tabel H*).

Andere afkortingen zijn: fr fragment, rfr randfragment, wfr wandfragment, bfr bodemfragment. De dateringen worden aangeduid als jaartal of per eeuw (cijfer), halve eeuw (hoofdletter A of B) of kwart eeuw (kleine letter a, b, c of d).

Vnr	22KST	Spoorcode	Vnr	22KST	Spoorcode	Vnr	22KST	Spoorcode	Vnr	22KST	Spoorcode	Vnr	22KST	Spoorcode
1	6/7C		11	5/6E		23	3A		39	2/3E		49	5C-e	
2	6/7C		12	4E		24	1A		40	3E		50	2D	
3	6/7C		14	3C		25	3A		41	3E		51	1A	
4	6/7C		15	3D		26	2A		42	7A		52	5C-a	
5	3A		17	3A		27	3A		43	6-7C		52	5C-c	
7	5/6E		18	3D		35	2B ca		44	7A		53	5C-d	
8	4E		19	3D		36	7R		46	4G		54	5C-e	
9	5/6E		21	3C		37	7E		48	5C-b		55	5C-e	
10	3A		22	4B		38	2B							

Tabel F Concordantie van de vondstnummers met de spoorcodes

code	omschrijving	code	omschrijving
pi	pingsdorp-type aardewerk	we	weser aardewerk
wm	maaslands wit aardewerk	wa	werra aardewerk
bg	blauwgrijs aardewerk	m	majolica uit de Nederlanden
s4	steengoed 4 (bijna-steengoed)	f	faïence uit de Nederlanden
s5	steengoed 5 (proto-steengoed)	i	italiaanse majolica/faïence
s1	steengoed 1 (zonder glazuur/engobe)	fr	franse faïence
s2	steengoed 2 (met glazuur/engobe)	p	aziatisch porselein
kp	kogelpotaardewerk	ep	europes porselein
g	grijs aardewerk	iw	industrieel wit
r	rood aardewerk	ir	industrieel rood
w	wit aardewerk	s3	steengoed 3 (industrieel)
ha	'hafner' wit aardewerk	gl	glas

Tabel G Codering van materiaalgroepen van keramiek en glas volgens het Classificatiesysteem

code	hoofdvorm	code	hoofdvorm	code	hoofdvorm	code	hoofdvorm
bak	bakpan	kap	kachelpan	lek	lekschaal	spi	spinsteen
bek	beker	kdl	kandelaar	min	miniatur	sta	stangglas
ber	berkemeier	kel	kelglas	mos	mosterdpot	stk	steelkom
blo	bloempot	kmf	komfoor	oli	olielamp	stp	stop
bor	bord	kni	knikker	pis	pispot	tes	(vuur-)test
dek	deksel	kog	kogelpot	plo	ploischotel	ver	vergiet
dri	drinkschaal	kom	kom	pot	pot	vet	vetvanger
fle	fles	kop	kop	roe	roemer	vst	vuurstolp
gra	grape	kwi	kwispedoor	spa	spaarpot	zal	zalfpot
kan	kan	lam	lampeglas				

Tabel H Codering van hoofdvormen van keramiek en glas volgens het Classificatiesysteem

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr-22KST	Materiaal	Datering
1A	laag s1047 bruin zand (akker?) V24, gromo M30	24	1 wfr s5 grijs met lichte kern en donkerbruine engobe	13bc
1A	laag omgespit lichtgrijs zand s1093 (akker?) V51	51	1 wfr pi (grijsig baksel met lbr oppervlak)	12/ 13
2A	greppel s1046, slechts 10 cm diep. V26 Gromo M29	26	1 bfr r-bak- bakpan met loodglaz.; 4 wfr wm- Andenne (3x wit met geel glazuur en 1x rood); 1 wfr pi; 2 wfr kp	14A
2B	OW greppel s1064 met grijs zand en donkerbruine slibbandjes; V38	38	1x sintel; 4 wfr rood spaarzaam loodglazuur; 2x bot; 1 wfr wm- Andenne (wit met spatglazuur); 1 wfr pi (sleets); 2 wfr grijs	14
2B ca	plek s1060 grijs zand met donkerbruine buitenrand; V35	35	4x sintel; 4 wfr rood met spaarzaam loodglazuur; 1 wfr kp (frummel); 3 wfr s1 Siegburg	14bc
2D	sloot s1092 in ZO-richting	50	2 wfr s1 dunwandig Siegburg, 1 bfr (1x poot 1x wfr met hengsel) r-pot- van een hengselpot spaarzaam loodglazuur en beroet	14B/ 15a
2/3E	kuil s1072 met geel en kluitjes donkerbruin zand (= insteek oude waterput ?); V39	39	1 bfr poot en 1 bfr lobvoet en 1 wfr rood met spaarzaam loodglazuur; 1 wfr kp met borstelstreek; 1 wfr grijs (sleets); 1 wfr s1 dunwandig Siegburg	14/ 15A
3A	laag s1022 lichtbruin zand (akker/tuin); V5	5	1 bfr rood lobvoet met loodglazuur inwendig; 1 rfr w-bor- (met bladerdeeg structuur) met fel geel loodglazuur; 2 wfr s1 Siegburg; 1 wfr pi-; 1 rfr kp-kog-1 egaal baksel met donkere kern; 4wfr en 1 bfr lobvoet grijs; 3x roest, 15x bot	14B/ 15A
3A	laag s1030 lichtbruin zand (akker/tuin); V10	10	1 rfr+oor en 1 rfr vroege r-gra- met spaarzaam loodglazuur; 1 rfr s1 Siegburg; 1x bfr met lobvoet 2x wfr grijs; 1 rfr en 3 wfr (1x borstelstreek) kp-	14
3A	kuil s1048 bruin/geel zand (akker/tuin) V25	25	2x sintel; 1 wfr kp; 1 rfr g-kan-	14
3A	laag s1049 omgespit lichtbruin zand	23	1x kp rfr van een kp-kog-2, lichtgr met donkere kern en borstelstreek	13/ 14
3A	kuil s1050 met kluiten lichtbruin en geel zand	27	1x s5 bfr, grijs met lbr engobe	13/ 14a
3A	laag s1034B vuile grond direct onder vloer 3D; V17	17	1 r wfr en 2 bfr r-gra- ; 8 wfr en 1 rfr s1- Siegburg; 4 wfr pi- (1x met beschildering); 1 wfr s5; 3 wfr kp wfr; 1 rfr en 2 wfr grijs; 1x kiezel; 8x slak; 8x bot; 3x nagel ijzer; 1 fragment maalsteen; 2x nagel ijzer; 2x bot	14
3C	oostelijke keldermuur s1024, V14 ijzeren pin (?) in muur bij trapje s1040; M21 BAMO	14	4x ijzer zeer verroest van waarschijnlijk muuranker	
3C	oostelijke keldermuur s1024, M21 BAMO	21	BAMO 2x rood baksel: 22.5/23 x 11.5 x 5.5 cm	
3D	baksteenvloer s1041 tufstenen gewicht in vloer verwerkt V15	15	1x tufstenen gewicht H 14.5 en B 10.5 cm (taps met rond gat en groef bovenzijde naar gat) visnetverzwaring of weefgetouw gewicht	
3D	houten schrobputje s1045; uit vulling zand met puin V19, gromo M20 slib bodemlaag	19	2x nagel ijzer, 1x bot, 1 wfr s1 Siegburg 14/15	14/15
3D	keldervloer s1034, gromo V18 in voegen	18		
3E	waterput s1059 houten ton met bakstenen mantel; HOMO duigen M41, demping donkerbruin zand V40	40	4 wfr rood (1x met ooraanhecht); 1x grijs wfr; 1x glas, vensterglas groen	
3E	waterput s1059 houten ton met bakstenen mantel; HOMO duigen M41, demping donkerbruin zand V40	41	Dendromonster: geen uitkomst	
4B	Noordmuur s1001B; BAMO M22	22	2x BAMO geel hard baksel, en met kalkmortel 22 x 10 x 5.5 cm	

Tabel i, blad 1 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr 22KST	Materiaal	Datering
4E	keldervloer s1027; plavuiz V8	8	plavuiz rood 21.5 x 21.5 x 3.5 cm, geen glazuur, gesleten	14/ 15
4E	donkergrijs zand onder vloer s1027 en op vloer s1041; V12	12	12 x bot; 10 x nagel ijzer; 1 wfr wm- Andenne; 1 rfr s5 grijs met donkerbruine glazuur; 1 bfr, 2 wfr s1- Siegburg; 7 wfr grijs; 1 rfr r-bak-10, 1 rfr r-bor-30 (ringeloor halve maantjes) 1 rfr r-gra-20, 1 bfr r-gra- spaarzaam loodglazuur, 8 rfr ND en 22 wfr rood; 22KST12A , complete plavuiz met slibwerk versiering, vierpas	14B/ 15a
4G	Waterput s1084 houten ton met bakstenen mantel; HOMO duigen M46	46	Dendromonsters: 3 monsters kapdatum na 1408/1425 (na 1402 +9/-6, na 1404 +9/-6, na 1414 +9/-6); herkomst Oost-Pommeren (Polen)	15b
5C-a	Riool s1090 met rechthoekige stortkoker aan noordeinde, BAMO s1090 V52	52	BAMO: G 18/18,5 x 9/9,5 x 4/4,5 cm	
5C-b	Riool s1090 met rechthoekige stortkoker aan noordeinde, open gebroken voor een leging, leging kuil s1089 V48;	48	1 wfr s1-kan- Siegburg; 1 wfr s2- bruin Aken/Raeren 15/16, 2 rfr (4 scherven) s2-pis- 2 Westerwald blauw-grijs kraswerk 17B/18, 1 br s2-fle- 18d/19A mineraalwaterfles; 1 rfr r-bak-2 geknepen steel 17de, 1 fr platte steel r-bak- (14de/15de eeuw), 1 rfr r-bor-3, 2 rfr r-bor-6 groen fond 16d/17c, 1 rfr r-bor- Nederrijns gemarmerd gele slib, 1 rfr r-gra-49, 3 bfr r-gra- (17/18), 1 bfr r-kom- standing, 1 rfr r-pis- 18de eeuw Friesland (3 scherven, lichtbruin glazuur), 1 rfr r-tes-4, 1 rfr ND en 17 wfr (2x gra/kom inw. gele slib) rood; 1 rfr w-gra-36 groen glazuur, 1 rfr w-ver-5 geel, 1 rfr ND en 3 wfr en 1 oor wit; 1 rfr m-bor- wit;	17B- 18d
5C-b	V48 vervolg	48	1 rfr f-bor-2 tafelbord rennende putti, 10 rfr f-bor-3 tafelbord Chinees floraal decor, 2 rfr tafelbord f-bor-5 wit, 1 rfr f-bor-5 tafelbord Chinees floraal decor, 1 rfr f-bor-17 schoteltje Chinees floraal decor, 6 rfr f-bor-19 wit, 1 rfr f-bor- schoteltje polychroom, 3 rfr f-bor- Chinees floraal decor, 1 prof f-kom- 1 Chinees floraal decor, 1 rfr f-kom-2 wit, 2 wfr f-kwi- veelhoekige pot chinees decor, 1 prof f-zal-3 wit; 1 rfr p-bor- en 1 rfr p-kop Kangxi, 1 prof p-kop-1 capucijner 18bc, 1 fr p-min vaasje; 2 rfr iw-kop-1 pearlware Chinees decor 18d; 1 fragment (ir?) aardewerken matrijs bloemenmotief (mal koekbakker?);	17B- 18d
5C-b	V48 vervolg	48	glaswerk: 2 bfr en 1 rfr gl-bek-15 (tranenbeker noppootjes 17de eeuw), 1 fr gl-bek- 19 (wafelbeker 17), 1 rfr gl-bek- (dikwandig kleurloos 18de), 1 prof gl-kei-28 (dikwandig kleurloos balusterstam 18ac), 1 steel gl-kei- (dikwandig kleurloos 18de), 1 fr met oor gl-fle-8 (groen 17B), 1 bfr en 1 wfr gl-fle- groene bolfles (18de), 1 bfr gl-fle-(23?) groene bolfles, 1 bfr gl-fle- cilindrisch groen; <i>kleipijpen</i> : pijpenkoppen 1x dubbelconisch c 1660/1670 ongemerkt, 5x dubbelconisch met ketelroos ca.1670, 2x conisch c.1725 geglaasd en gepolijst merk zeepaard (Duco 2003 nr.105), 1x conisch c.1725 geglaasd gepolijst merk VOC-A (Duco 2003 nr.22), 1x conisch c.1725 merk onleesbaar, 1x conisch c.1725 ongemerkt, 1x conisch 18A punthiel met ketelmerk moriaanshoofd (Duco 2003 nr.189), 51 pijpensteelfragm.; 10 fragmenten tegels 7 mm dik blauw op wit herderscènes; 232 fr vensterglas groen (4x met pontilafdruk, 42 randfr cilinderglas, 6x ingekraste strepen =?)	17B- 18d
5C-c	Riool herstel gewelf s1096 na leging; V52	52	BAMO van tapse gewelfstenen riool, 2x baksteen: A: geel baksel taps 18 x 8.5 x 4.0 cm; B: Fragment rood/rossig baksel taps, dikte 4.5 cm	
5C-d	bekleding/reparatie van rioolgewelf s1094 aan Zuidkant, uit zandlaag over 'manchet' V53	53	12x pijpensteel dun, 1x pijpekop ca 1775/1800 gekroonde MK (1682-1871/1872); 1 bfr en 2 wfr s2-pis- Westerwald, 1 wfr s2 met egaal bruin zoutglazuur; 2 wfr rood (1x spatelwerk schouder en loodglazuur); 3 rfr en 8 wfr faience, 1 rfr f-bor-10, 1 rfr f-bor-3, 1 rfr f-kom-2 (geheel wit); 1 wfr porselein Chinees 17/18; 1 bfr glas beker onbekend; 1x groen vensterglas randstuk van glazenier; 2x bot	18B

Tabel i, blad 2 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr 22KST	Material	Datering
5C-e	Riool inhoud s1090: vondsten in storkoker V49	49	(3 fr s1-kan- Siegburg opspit); 1 fr s2-fle- mineraalwaterfles kobaltblauw beschilderd (18de), 2 fr s2-fle- mineraalwaterfles bruin (18d/19); 1 bfr r-kom- standing gemarmerd sliblaag, 1 rfr en 1 compl r-tes-2 Friesland vierkant standing (22KST49-A : 15/10 cm, oor mist, 17B/18), 1 bfr r-tes- rond (17/18A), 1 bfr r-tes- vierkant (18/19), 1 fr r-zal-, 8 fr rood; 1 rfr w-kap-1 geel glazuur, 1 fr w-min-stk (melkkannetje? 17/18), 1 rfr w-pot/kan- (18/19), 1 rfr w-tes-3 groen/geel glazuur (17d/19c); 1 wfr m-bor- wit (17d/18A); 1 wfr f-bor- blauw-wit (18de), 1 wfr f-bor- wit (18de), 1 rfr met oor f-kom- wit (17d/18), 1 compl f-zal-3 (22KST49-C : 7/4,3 cm wit 17B/19A); 1 rfr p-bor- schoteltje Kangxi (17d/18A); 1 compl iw-kom-6 witgoed (22KST49-D : 14/14,5 cm onversierd wit smalle plooiën blindstempel PR en 4 19bc), 1 bfr iw-kom- pearlware blindstempel WEDGWOOD en 5 (18d/19A), 1 compl iw-kop-10 witgoed (22KST49-E : 10/5 cm transfer landschap meisje en hert Engeland 19bc), 1 fr met oor iw-pis- creamware, 11 fr iw-; 1 prof ep-kop-23 (22KST49-B : 9,5/8 cm, mist oor blindstempel PR en 5 19bc);	18B/19bc
5C-e	V49 vervolg	49	1 rfr gl-bek-5 hoog model kleurloos met pontilmerk, 2 bfr gl-bek-(6?) dikwandig (1x gegraveerde bloemen 18/19A), 2 fr gl-bek-58 dikwandig (trompetvormige beker 18B/19A), 1 fr gl-bek-87 dikwandig trompetvormige voetbeker (18B), 1 prof gl-bek-125 dunwandig +V54+V55 (22KST49-AA : 8/11,5 cm tonvormig op standvoet 18B/19A), 4 fr gl-kel-23 trechtervorm met eivormige cuppa (1x met opaakwitte slinger in stam) (18/19A), 3 fr gl-kel-23 trechtervorm met eivormige cuppa (2x met opaakwitte slinger in stam) (18/19A), 1 fr gl-kel-39 (18de), 2 fr gl-kel-52 +V54 (18B/19A), 3 bfr gl-kel- platte knoop in stam dikwandig (19), 1 fr gl-fle-3 Haarlemmer oliefles groen (17/19), 1 bfr gl-fle-15 parfumsflesje op standvoet (17/19), 5 fr gl-fle- medicijnsflesjes groen (17/19), 1 wfr gl-fle- parfumsflesje dunwandig kleurloos, 1 oor gl-fle-kan/kar-, 1x gl-bri-2 ovaal brilleglas 3,2x2,5 cm, 65 fr gl-bek/kel/fle, ca 100 fr gl-fle- groene dunwandige medicijn/parfum-flesjes, 107 wfr gl-fle wijnflessen zowel bolfles als cilindrisch, 65 wfr gl-fle ND; c.690 fragmenten kleurloos en groen vensterglas (3x met pontilafdruk, diverse randen); 14 tegelfragmenten (11x wit, 3x blauw op wit landschap met hoekspinnetje 6 tot 10 mm dik (17B/19), 3 fragmenten rode plavuis 18-20 mm dik; 3 kalkstenen knikkers en 1 s2-kni; 1 leistenen griffel; 1x koperen munt (verrot) waarschijnlijk cent uit 19e eeuw; 1x messing ringetje 15 mm	18B/19bc
5C-e	V49 vervolg	49	7 kleipijpen : 6 ovoïde pijpenkoppen met Gouds bijmerk 18B (6x merk onleesbaar, 1x gekroonde 30 Duco 2003 nr.968, 2x gekroonde 52 Duco 2003 nr.993, 1x gekroonde 79 Duco 2003 n4.1021), 1x grootkop met steelverruwing merk G.R (niet bekend!) met Gouds bijmerk, 174 steelfragmenten (waarvan 1x dikke steel 17de eeuw); 5x porseleinen pijpenkoppen : 4 fr 'stummels' en 1x met 4 paneeltjes (wschl seizoenen)	18B/19bc
5C-e	Riool inhoud: vondsten op bodem van riool bagger met vondsten V54	54	1 rfr s2-bor- kobaltblauw en sgraffito (18de), 2 fr s2-fle-4 mineraalwaterfles (19); 2 compl r-bor-3 (/dek) Friesland 18B/19 (22KST54-D en -E : 28/6,5 en 22/5,5 cm, -D +V55, -E +V49), 1 rfr r-bor-3 (/dek, 18/19), 1 rfr r-gra-49 (17d/18A), 1 compl r-kap-2 18d/19 +V49 (22KST54-F : 13,5/9,5 cm), 1 rfr r-kap-2 zwart glazuur +V55 (19), 1 fr r-kap- (19, mogelijk BOZ), 1 rfr r-kop-4 S-boogjes buitenrand (18/19), 2 rfr r-tes-2 (17B/18), 41 fr rood; 1 rfr w-kap-1 inw geel glazuur (18d/19), 1 rfr w-pis-6 groen en geel glazuur (18/19A), 13 fr wit; 1 rfr f-bor-2 blauw op wit landschap (17B), 1 rfr f-bor-3 blauw op wit floraal (18B), 1 prof f-bor-6 +V55 (22KST54-G : 22,5/3,5 cm polychroom 18B), 1 bfr f-bor- blauw/rood op wit vogel, 3 fr f-bor- blauw op wit, 1 wfr f-kmf- blauw op wit; 1 rfr p-bor-1 schoteltje blauw op wit met capucijner buitenzijde (18bc), 1 prof p-bor-5 blauw (diam. 22 cm), 1 compl p-bor-9 schoteltje +V49 (22KST54-H : 14/3 cm, vakverdeling tintjes rond centrale bloem, 17d/18A), 1 rfr p-kom-3 Swatow (17d/18A), 17 fragm porselein ND; 1 gaaf iw-bor-1 pearlware schoteltje (22KST54-J : 14/2,5 cm blanco Engeland 18d/19A), 1 fr iw-bor-1 pearlware schoteltje bloemendecor +V55 (Engeland 18d/19A); 1 rfr iw-bor-4 pearlware tafelbord blauw randdecor 'blue feather edge' (18d/19A; idem in V55), 1 compl iw-bor-15 witgoed schoteltje (22KST54-Y : 14/3 cm groen transfer landschap twee zwanen en cupido Engeland 19bc), 1 rfr iw-bor-15 witgoed schoteltje blanco +V55 (19), 4 bfr iw-bor- witgoed blindstempel Petrus Regout 19bc,	17B/19bc

Tabel i, blad 3 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr 22KST	Datering
5C-e	V54 vervolg	54	18B/19bc
5C-e	V54 vervolg	54	18B/19bc
5C-e	V54 vervolg	54	18B/19bc
5C-e	Riool inhoud: vondsten bodemlaag laatste 2 meter aan Zuidkant V55	55	17B/19bc

Tabel i, blad 4 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr 22KST	Materiaal	Datering
5C-e	V55 vervolg	55	1 prof iw-bor-2 creamware tafelbord 24,5 cm +V54 (18B), 1 rfr creamware iw-bor-3, 1 compl iw-bor-3 witgoed schoteltje (22KST55-C : 13,5/2,5 transferprint Chinees decor vaas en bloempot merk Cobridge Stoke-on-Trent 19bc), 1 compl iw-bor-3 witgoed schoteltje +V54 (22KST55-F : 12,5/2,5 transferprint floraal 'zilverwinde' merk CJM&Co Mason Staffordshire 19b), 1 rfr iw-bor-3 pearlware schoteltje +V49 ('Salopian ware' vogel en bloemen 19A); 1 compl iw-bor-4 pearlware tafelbord blauw randdecor 'blue feather edge' +V54 (22KST55-A : 17,5/1,5 cm Leeds?; 18d/19A; idem in V54), 1 rfr iw-bor-4 schoteltje +V49, 1 compl iw-bor-6 witgoed tafelbord (22KST55-D : 21/2,5 cm transferprint ruitersstandbeeld -Napoleon?- merk Petrus Regout in strik met kroon decornaam Orient 19B), 1 compl iw-bor-6 witgoed tafelbord (22KST55-E : 21/2 cm transferprint vissersdorp- merk in blauw PR (Petrus Regout) en decornaam Visscherman 1850/1880), 1 rfr iw-bor-14 schoteltje witgoed printwerk landschap (19bc), 1 prof iw-bor-15 schoteltje witgoed (22KST55-K : 16/3,5 cm transferprint landschap muzikanten, merk ...&Co decor 'Asbestos ware' 19bc), 1 prof iw-bor-15 schoteltje witgoed +V54 (22KST55-B : 16,5/4 cm transferprint oosters gezelschap in landschap merk W.Smith & Co Stockton decor Turkish pavillion 19bc),	17B/ 19bc
5C-e	V55 vervolg	55	1 prof iw-kan-6 pearlware (22KST55-H : 9,5/11 cm transferprint theedrinkers in landschap, Staffordshire 18d/19A), 1 fr tuit iw-kan- creamware (18d/19A), 3 rfr iw-kop-1 pearlware landschapje in guirlande, 1 prof iw-kop-2 witgoed +V54 (22KST55-G : 9/5,5 cm transferprint landschap Engels/Maastricht? 19bc), 1 rfr iw-kop-2 witgoed knalgeel met koud beschilderde bloem +V54 (19bc), 1 rfr iw-kop-17 blauw op wit floraal +V54 (19), 1 rfr iw-kop-17 blauw op wit en koud beschilderd rood +V54+V49 (19), 10 fr iw-; 2 fr leistenen griffels; 4x benen knoop c 15 mm; 1x fragment benen rammelaar/spreen ; 2x koperen gesp verrot; 5 fr kopermunten verrot; 5x s2-kni; 1 wandtegels (22KST55-L : 132x132x7 mm mangaan rozenster met hartjes - Pluis 2013 A.01.05.56), 1 fr mangaan tegel; ca 300 fragmenten vensterglas groen en kleurloos diverse met snij krassen en ook wat randstukken van glasplaat.	17B/ 19bc
5C-e	V55 vervolg	55	36 Kleipijpen : 1 kleine trechtervormige pijpenkop 4 cm hoog zonder bijmerk (1671/1700) en ketelmerk scheepje (Duco 2003 nr.318), 1x trechtervormige pijpenkop 5 cm hoog met Gouds bijmerk (1740-1760) en ketelmerk onleesbaar steel met getorste radering, 36 ovoïde pijpenkoppen 4,5 cm hoog met Gouds bijmerk (1740-1850) en hielmerken 5x onleesbaar. 1x springend paard (Duco 2003 nr.83), 1x LB gekroond (Duco 2003 nr.425), 1x PB ongekroond (Duco 2003 nr.430), 1x MK gekroond (Duco 2003 nr.523), 3x GN gekroond (Duco 2003 nr.547), 1x TS gekroond (Duco 2003 nr.603), 1x GVS gekroond (Duco 2003 nr.842), 16x 12 gekroond (Duco 2003 nr.948), 1x 17 gekroond (Duco 2003 nr.954), 1x 26 gekroond (Duco 2003 nr.964), 1x 29 gekroond (Duco 2003 nr.967), 1x 37 gekroond (Duco 2003 nr.976), 1x 52 gekroond (Duco 2003 nr.993), 1x 67 gekroond (Duco 2003 nr.1008), 1x ovoïde pijpenkop 5 cm hoog met Gouds bijmerk (1740-1845) en hielmerk GVS gekroond (Duco 2003 nr.842), 1x ovoïde pijpenkop 6 cm hoog met Gouds bijmerk (1740-1864) en hielmerk 87 gekroond (Duco 2003 nr.1029), 1x fragment pijpenkop met hielmerk AB gekroond (Duco 2003 nr.414), 1 pijpenkop izabé met ketelmerk 2 gekroond (Duco 2003 nr.940), 868 pijpensteelfragmenten (1x dikke steel 17de eeuw); 4x porseleinen pijpenkoppen (Duits) : 4 pijpenkoppen 5,5 cm hoog met haakse korte steel 1x boerderij-tafereel (identiek in V54), 1x landschapje, 2x onleesbaar	17B/ 19bc
5/6E	lichtbruin zand demping in NW-kelder, tussen vloerstenen V7	7	1 wfr, 1 oor en 2 bfr rood loodglazuur.	16/ 17
5/6E	lichtbruin zand demping in NO-kelder; V9	9	1 wfr s1 Siegburg; 1 wfr g-pot van aspot; 1 rfr r-gra-8 met zeer donker mangaan loodglazuur; 9x bot; 1x plavuisfragm. sleets dik:2.9 cm; 1x staaf? ijzer verrot; 1x gesp? ijzer; 2x plavuisfragm 20.5 x 20.5 x 4.0 cm flink belopen	15B
5/6E	donkerbruin zand demping in Z-deel kelder; V11	11	1 rfr r-bak-2, 2 rfr r-pot aspot met spaazaam loodglazuur, 1wfr rood; 1 wfr met oor g-kan-; 2 wfr s2 zoutglazuur Raeren/Aken; 1x kiezel.; 6x bot; 4x nagel ijzer (verrot); stukje lood afval, munt koper duit Overijssel 1765	15

Tabel i, blad 5 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Spoorcode	Vondst-omstandigheden	Vnr 22KST	Materiaal	Datering
6/7C	bovenlaag donkerbruin zand met wat puingruis erin; V4	4	1 prof r-vog-2, 2 wfr rood; 1wfr f-bor-? (verweerd) 18e eeuw; 1 wfr wit groene glazuur; 1 rfr iw-kom- met parelrandje; 2x tegelfragm. witje dik: 0.6 cm; 1x pijpesteel dik; 1 wfr s1 Siegburg zeer fragmentarisch; 1 rfr s4; 1x spiegelfragm.; 2x vensterglas (1x helder 1x groen); 1rfr gl-kel- (18B); 3x nagel, ijzer; 1x lei, vrij dik van natsteen tegel; 1x vingerhoed messing; 22KST4A tegel met vogelafbeelding 13 x 13 x 1.2 cm (17c); 22KST4B tegel met vogel en kleine ossenkop hoekfiguur (17c)	
6/7C	ophoging dbr zand in NWhoek, V3; op s1030	3	1 rfr en 3 wfr rood, 1 bfr r-gra- poot, 1 rfr r-gra-? beroet en spaarzaam loodglazuur, 1 rfr r-bak-1, 1 rfr r-bak-15, 1 rfr r-bak-17; 1 wfr grijs; 1x bot; 1x fragment van buis? Met zware roetaanslag binnenzijde en met radstempel onder de rand, Kachel?	15/ 16A
6/7C	V2 aw insteek = oph. S1008	2	1x pijpesteel met hielstuk gemerkt Molentje, messing ring (knoop of anders); 2x glas, o.a. medicijnflesje begin 20e eeuw; 1x rood wfr	
6/7C	Aanleg vlak V1 (stort)	1	2 tegelfragmenten witje en 1 fragm landschapje met kleine spinnenkop hoekfiguur dik 0.8 cm: 1 rfr r-bor-3, 1 bfr r-pot- lobvoet aspot; 1x flesje bruin van bier; moderne lepeltjes van metaal	
6-7C	stort aanleg wp3 vlak 1	43	1 rfr f-bor-2 blauw op wit met fruitschaal en met geboord gaatje, 1 rfr f-bor-2 blauw met fruitschaal met strooibloempjes; 22kst43A = tegel met rennende hond 17c (hoort bij V44?); 6x tegelfrag.(1x polychroom 17A, 1x "zandloper" mangaan sprenkelwerk, 4x blauw/wit engeltjes met spinnekop dik;0.8/0.9); 1x gl-kel-? met tulpvormige cuppa en balusterstam met lichtslinger 18B; 1 rfr m-bor-16d; 1 wfr s2-pis-? Westerwald roosmedaillon tussen leeuwen 17B; 1 wfr en 1 bfr s1-kan-? gevlamd Siegburg; 2x pijpensteel (1x dik, 1x dun); 1x vensterglas randstuk; 1 bfr glas flesje; 1 wfr en 1 bfr lobvoet grijs; 4x wfr o.a. 1 rfr r-gra-34, 1 rfr en 4 wfr rood	17B
7A	Oosthelft dubbelkelder s1079+1083; demping lichtbruin zand V42	42	1 rfr r-vst-3 NH-slibwerk met kabelrand sleets en beroet; 1 rfr ep-kop-? hotelgoed 20e eeuw; 2x bot; 3x fles 20e eeuw o.a.Hero en Tiel Betuwe 20bc; 1x rfr fles 20e eeuw	
7A	Westhelft van dubbelkelder s1079+1083; gevuld met mortelgruis en puin V44	44	22KST44A tegel met rennende hond op ondergrondje met kleine ossekop hoekfiguur 17c; 39x tegelfragm. O.a. stertulp 17b; diertegels met kleine oosekop hoekfig., bloempjes met spinnekopje hoekfig., en landschapjes met molens en boten (GEEN herderscene's) Diverse plavuizen en plavuifragmenten; A:12 x 12 x 2.2 cm; B: 11.5 x 11.5 x 2.4 cm; C:15.5 x 15.5 x 2.4 cm; D: 12.5 x 12.5 x 2.5 cm, E: 18.5 x 18.5 x 2.2 cm,F: 21.5 x 21.5 x 2.8 cm, G: 22.5 x 22.5 x 3.0 cm	
7E	keldertoegang s1017, dicht gezet met s1077, opvulling donkerbruin zand V37	37	1x neoromeins potje (20e?); 1 wfr porselein sanitair (20e)	
7R	schrobputje, gele baksteen 18,5x8x4 cm; bruin zandvulling V36	36	20e eeuw lepeltje, 10 x glazen cocktail lepels 20e eeuw; 1x ep-bor-? 20e eeuw	20bc

Tabel i, blad 6 van 6 Vondstenlijst van de opgraving 2022 Koorstraat (22KST)

Uitsnede uit de kadastrale Minuut van 1832, gecombineerd met geveltekeningen van Jan Dircxsz Soutman uit circa 1670. Het Gulden Vlies bevond zich op de nummers Kad.A823, Kad.A824 (vanaf 1708) en Kad.A827 (stal). Het opgravingsterrein van 2022 is groen gemarkeerd.

Bijlage 3: Archiefbronnen over eigenaren en bewoners

Peter Bitter

Toelichting op de bronnen

De meeste van de hieronder gebruikte data zijn overgenomen van het Historisch Kadaster Alkmaar (www.regionaalarchiefalkmaar.nl).

Voor data over het hoofdgebouw op Kad.A823 is ook gebruik gemaakt van het boek: A.C. Stierp-Impink, C.R. van der Veer & A.A. de Reus-Vredenburg, 1999: *Het Gulden Vlies. Van herberg tot stadscafé*, Schoorl. De data over Kad.A824 t/m Kad.A827 in dit boek moeten worden nagezien omdat ze deels in tegenspraak zijn met de lijsten van de Verpondingen die zijn opgenomen in het Historisch Kadaster Alkmaar. In het boek is op basis van de schriftelijke gegevens de bebouwing van het terrein gereconstrueerd (p.11) maar hierin blijken onvolkomenheden te zijn bij een vergelijking met de Kadastrale Minuut van 1832 en de Gevelbeeldenkaart van Jan Dircxsz Soutman uit 1664/1673 (deze laatste bron was in 1999 nog niet bekend).

De meeste overgeleverde schriftelijke bronnen betreffen de eigenaren en slechts in beperkte mate zijn er gegevens over huurders. Huurovereenkomsten werden slechts zelden notarieel vastgelegd en de data over huurders komen dan ook uit de vergelijking van de eigenaarsgegevens met incidentele 18de-eeuwse belastinglijsten waarin per bewoner een belastingaanslag is genoteerd en uit de vergelijking met enkele 19de-eeuwse inwonerslijsten van de stad. In de afgelopen 20 jaar zijn steeds meer archiefbronnen digitaal ontsloten en veel informatie is al te vinden via internet, met name op websites van archiefdiensten zoals de website www.regionaalarchiefalkmaar.nl.

Archiefbronnen over eigenaren

De belangrijkste bron over eigendommen zijn de afschriften van koopakten. Transacties werden door de notaris schriftelijk vastgelegd in akten waarvan de afschriften door de stad werden bewaard in het Oud Notarieel archief Alkmaar (=ONA). De eigendomsoverdrachten (transporten) van onroerende goederen werden vanaf de middeleeuwen tot de Franse tijd ook geregistreerd bij de rechtbank in het Oud Rechterlijk archief Alkmaar (=ORA). Omdat er geen huis- of kavelnummering was, werd in de transportakte de locatie van een perceel omschreven door een verwijzing naar de burenen. Bij de verkoop konden voorwaarden (condities) worden gesteld aan de koper, financiële afspraken vastgelegd over de omgang met hypotheek en andere schulden die op het huis rusten, terwijl werd vastgelegd hoe de verkoper aan het onroerend goed was gekomen en vanaf tweede kwart 17de eeuw ook wanneer (de 'aankomsttitel').

De Verpondingen (=Verp. of Vp) waren een jaarlijkse heffing door de Staten van Holland aan de eigenaren van onroerende goederen. De heffing werd al sinds de middeleeuwen gebaseerd op de huurprijs van het onroerend goed of, als het door de eigenaar zelf gebruikt werd, een taxatie daarvan. In 1628 en 1730 werden de 'huurwaarden' voor de verpondingen opnieuw opgenomen en getaxeerd in een 'Redres' ofwel herziening. In 1730 werd de aanslag ter hoogte van 1/8 van de huurwaarde terug gebracht tot 1/12 van de huurwaarde. Voor Alkmaar zijn van deze jaarlijkse heffingen alleen de verpondingslijst van 1718-1727 en het Redres van 1730 bewaard. In het Redres van 1730 zijn per kavel de naam van de eigenaar en de oude en de nieuwe heffing genoteerd, met een paar steekwoorden over de aard van het onroerende goed en het onderscheid tussen huur en taxatie. In de opeenvolgende verpondingslijsten zijn ook wijzigingen van eigenaar genoteerd met naast de naam meestal (maar niet altijd) het betreffende jaartal. In 1718, 1765 en 1779 zijn nieuwe

overzichten gemaakt - de in dat jaar vermelde personen waren vaak al eerder eigenaren geworden.

Wijzigingen in de panden leidden tot aanpassingen van de verpondingen en dit werd bijgehouden in een 'Quohier' en een 'Lijst van Nieuwgetimmerde Huizen' – deze zijn alleen voor de perioden 1654-1665 en 1750-1793 bewaard gebleven.

Het eigendom van onroerende goederen is vanaf 1832 vastgelegd in het kadaster waarbij elk perceel een kadastraal nummer kreeg (op basis van opnamen in 1826), met nauwkeurig opgemeten kadastrale kaarten (de Kadastrale Minuut). Op de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels (=OAT) is de eigenaar vermeld met enkele administratieve gegevens over het perceel: **kig**=kadastraal inkomen gebouwen berekend als 75% van de huurwaarde van huizen en 67% van de huurwaarde van andere gebouwen; **kio**=kadastraal inkomen ongebouwd; **srt**=soort 1=woonhuis, 2=pakhuis, 3=stal/wagenhuis, 4=werkplaats, 8=leeg erf en 9=anders.

Op de website van het Regionaal Archief zijn gegevens met betrekking tot onroerende goederen in Alkmaar uit de periode 1700-1913 te achterhalen op de pagina's van het '**Historisch Kadaster Alkmaar**' (afgekort **HKA**). De basis voor het HKA is twintig jaar geleden gelegd door W.J. van den Berg uit Utrecht. Nadat hij de data van de OAT van 1832 in de computer had ingevoerd, heeft hij de nummering van de lijsten van de Verpondingen eraan gekoppeld en die data ingevoerd. Daarna zijn hier in het HKA nog tal van gegevens aan toegevoegd uit enkele andere bronnen.²¹ Ook latere kadastrale wijzigingen zijn in het HKA ingevoerd zoals de mutaties van 1826-1837 (=Kador) en herzieningen vanaf 1832 (=Grondbel) met hernummering van gewijzigde percelen. Tenslotte zijn uit 1883 en 1910 de lijsten ingevoerd van de Reinigingsdienst voor de aan huis geplaatste beertonnen ten laste van de huiseigenaren.

Archiefbronnen over bewoners

Er zijn ook nog enkele belastinglijsten met gegevens van bewoners waarvan Van den Berg in het HKA de adressen heeft gelokaliseerd: o.a. het **Familiegeld** uit 1716, de Personele Quotisatie van 1744 (= **Pers.Quot**) met heffingen op basis van geschatte inkomens boven f 600 en indicaties van welstand (alleen de rijkere inwoners), lijsten van stemgerechtigden in 1803, bevolkingsregisters van 1804 tot 1808, belastingregisters van 1807 (=bel reg) en de quotisatie (van rijke inwoners) in 1808, de volkstellingen (=bev reg) van 1822 en van 1830, het Kohier Hoofdelijke Omslag van 1873 (bs1873=belastbaar inkomen minus vrijstelling van f300), lijst van bedrijven uit 1876 (=patentregister). Voorts zijn de Adresboeken met inwonersgegevens uit 1876 en 1882 ingevoerd.

Kad.A823 Gulden Vlies

Samenvatting van eigenaars, uit Stierp-Impink e.a. 1999:

Eigenaar voor 1533 is **Bartelmies Jansz Steenhuijs** (overleden 1541). Eigenaar voor 1566 is diens broer **Cornelis Jansz Steenhuijs** (overleden 1573?).

In 1563 wordt als poorter ingeschreven de welgestelde Antwerpenaar mr. Andries Cloeck, als waard in het Gulden Vlies. Hij heeft al sinds 1560 een woonhuis in de Langestraat. Hij is vermoedelijk overleden bij de Spaanse belegering in 1573. Zijn schoonzoon Franchois Creteau zet de herberg voort.

²¹ Op de website staan nadere toelichtingen op de diverse gebruikte bronnen, afkortingen en benamingen.

In 1574 verkoopt Jan Cornelisz Steenhuijs het Gulden Vlies aan **Jan Jacobsz Coopman** (sinds 1572 poorter van Alkmaar) die als waard het bedrijf gaat leiden. Deze heeft in 1573 al een leeg erf ten zuiden van het huis gekocht (Kad.A823-zuid) en zet er een kamer op. Aan de achterkant van de tuin van Kad.A823 is aan de Lindegracht een stalgebouw neergezet (Kad.A827) met op een gemene muur ernaast een kamerwoning (Kad.A826) – deze komt vervolgens in andere handen dan de stal.

Het aangrenzende erf op de hoek Koorstraat-Lindegracht waar de Oude Kennemerpoort is gesloopt (Kad.A824) wordt omstreeks deze tijd bebouwd en is in 1595 eigendom van Dirck Dircksz timmerman.

In 1584, als Coopman overlijdt, koopt **Jan Gerritsz van Opmeer** de herberg. Na diens overlijden hertrouwt de weduwe in 1586 met **Dirck Egbertsz Keyser**.

In februari 1595 verkoopt hij het Gulden Vlies (huis en erf met schuur) aan **Gerrit Dircksz houtkoper**. Deze verkoopt op 7 juni aan **Jan IJsbrantsz** en deze verhandelt het op 9 juni weer aan **Adam Dircksz Hinderduyn** (ruiling met herberg De Vijff Hamers aan het Ritsevoort). En deze verkoopt het op 16 mei 1596 aan **Pieter Jansz Ficker**.

Op 4 augustus 1598 verkoopt deze het Gulden Vlies voor f.5200 aan **Jan Jansz Snijer** (Kad.A824 ten zuiden is nog van Dirck Dircksz timmerman). In 1599 overleed deze door een ongeluk bij het colven en zijn weduwe **Trijn Jansdr Brantges** zet de herberg voort.

Als Trijn in 1624 overlijdt, erft haar dochter **Aechte Maertens**, gehuwd met **mr. Lambert Allertsz Pickeur**. Deze kocht al in 1622 het huis (Kad.A826) naast de stal. Hij is pikeur oftewel paardenhandelaar namens de stad. Zijn vrouw voert tweemaal een rechtszaak tegen hem vanwege illegale verkopen van haar eigendommen en hij verdwijnt roemloos uit beeld. Voor 1626 wordt het Gulden Vlies verkocht aan **Egbert Huygen** (Kad.A826 wordt afgesplitst) en in 1628 aan **Jan Mies van den Burch**, herbergier en pikeur. Deze overlijdt in 1653 en zijn weduwe Beatrix van Groenesteijn in 1657.

In 1657 verkopen de erfgenamen het Gulden Vlies (Kad.A823+A827) aan **Claes Cornelisz Ancker**. Deze koopt in 1673 de kamer Kad.A826 en deze blijft voortaan bij de herberg. Na het overlijden van Ancker verkoopt de weduwe **Aefje Comans** in 1681 huis en erf met stal en kamer voor f.2000 aan **Johan van Neck**. Zijn weduwe **Margaretha Sonck** verkoopt op 26-7-1686 voor f.1500 aan haar zwager **mr. Jacob Zeeman** en deze verkoopt op 6-12-1686 voor f1400 aan **Gerrit Veerstenberg**. Deze koopt op 20-2-1688 een kamerwoning aan de Lindegracht 'naast de poort van het Gulden Vlies' voor f.90 erbij.

In 1692 wordt het Gulden Vlies (herberg, stal, kamer naast stal en poort) verkocht aan **Jurriaan Pietersz Hollander** voor f.2600. Nog dat jaar overlijdt hij en zijn weduwe **Aagje Lodewijckx** hertrouwt in 1693 met **Willem Hendriksz Ras**. Ze verkopen de herberg in 1694 voor f.2660 aan zijn schoonzoon **Laurens Reyersz Edel**, getrouwd met Neeltje Jurriaans. Aagje Lodewijckx behoudt echter een kamer aan de Oudegracht met de naam 'het Hennebakje'. Willem Ras wordt wegens vergrijpen in 1708 verbannen uit Alkmaar, Aagje Lodewijckx voert rechtszaken tegen haar man vanwege illegale verkoop van haar bezittingen en deze worden door erfgenamen voortgezet na haar overlijden in 1709.

Inmiddels koopt Laurens Edel in 1708 het hoekpand Koorstraat/Lindegracht omschreven als kamer, erf en werkhuis (Kad.A824) voor f.950 en dit blijft voortaan bij het Gulden Vlies. Laurens echtgenote Neeltje Jurriaans overlijdt in 1715 en een jaar later hertrouwt hij met Guurtje Gerrits Bijlevelt. Als zij overlijdt in 1737 hertrouwt hij een jaar later met Elisabeth Harments van Barnesteyn. Laurens overlijdt tenslotte in 1752 en zijn weduwe **Elisabeth van Barnesteyn** koopt de andere erfgenamen uit om het bedrijf voort te zetten.

Zij hertrouwt in 1765 met **Joost Kleynepelder** die naast zijn functie als waard ook postkoetsen had rijden. Als zij in 1778 overlijdt koopt Joost de aandelen van de andere erfgenamen. Als Joost Kleynepelder vijf jaar later sterft, wordt er een boedelinventaris gemaakt van de herberg. Hierin worden de volgende vertrekken beschreven: de kamer boven de stal, 'op de meidenkamer', 'benden in het opkamertje bij het woonhuis', in de

gemeene haardstede, de achterkamer tegenover de keuken, het binnenhuis, de gang, het voorhuis, het pomphuis, de achterkamer boven, de kleerzolder, de voorzolder.

In 1784 neemt een oomzegger **Joseph (Joost) Kleynepelder** uit Wieringen de aandelen van de andere erfgenamen over. Hij overlijdt in 1802 en zijn echtgenote Anna Elisabeth van Berk een jaar later. Zijn broer **Evert Kleynepelder** koopt de herberg in 1803. Als deze in 1822 overlijdt wordt de erfenis overgenomen door **Elisabeth Pelder**, de herberg getaxeerd op f.4500.

Na het overlijden van Elisabeth in 1827 wordt de herberg verkocht aan **Jan Kaptein** die eerder al in het bedrijf werkte.

In 1860 verkoopt hij het Gulden Vlies voor f.14.000 aan **Klaas Pepping**. Deze is dat jaar getrouwd met Antje Admiraal en het echtpaar neemt hun verweesde neef Cornelis in huis. In 1878 koopt **Cornelis Pepping**, gehuwd met Margaretha van Dam, het Gulden Vlies voor f.27.000 (!). Hun dochter Anna trouwt, in 1900 met Willem Willemsz Mooij die kort daarna bedrijfsleider wordt.

Willem Mooij koopt de herberg op 19 juli 1907 van zijn schoonvader voor f.14.000 en laat de panden vervangen door nieuwbouw, ontworpen door Pieter Nicolaas Leguit. Een jaar na de oplevering in 1908 laat hij erachter ook door Leguit een nieuwe vergader- en feestzaal ontwerpen.

Deze zaal wordt in 1923 door Mooij vervangen door een schouwburgzaal, alweer getekend door architect Leguit. Het Café-Restaurant wordt daarbij inpandig ook gewijzigd.

Data uit Historisch Kadaster Alkmaar

Kad.A823

1716 RAA SA 775, Kohier Familiegeld W-H3-91 (Corenstraat WZ) (Kad.A823): Lauris Reyersz (= Edel) / aanslag: 5

GEN: Koolwijk/deVries, Gen. Dagboek p.20: Lauris Reyersz Edel (+1752.07.10), was 40 jaren hospes Vergulde Vlies en voerman Haarlemse postwagen; x1 1694 Neeltje Jeuriaans Hollander; x2 1707 Jannetje Daniels, jd Ritsevoort; x3 1716 Guurtje Gerrits Bijleveld (+1737) wed. op de Zijlstraat; x4 1738 Lysbeth Barnesteyn, geb. Genk in Gld., dienstmeid van Heer Johan van Brederoe. Kinderen: 1. Dieuwertje of Debora (ged.RK 1698.04.09) x1 Claas Knecht, x2 1743 NN 2. Aaltje x1 Fredrik de Wit (+1723) x2 1743 (Frans Verhagen?) 3. Feytje x1 1732 Wouter Woutersz Brouwer, gerechtsbode van Egmond-Binnen, wedr. van Lysbeth Isaacs van Jesse en Brechje Jacobs van Bergen 4. Trijntje (+1724) x 1723 Huybert Lelyvelt, graankoper van Haarlem OZ Ritsevoort; (hij x2 Cornelia Cleef jd buiten Haarlem (+1726) x3 1727 Maria Eubels) 5? Immetje Edel (+1777) x Hannes Schagen (+1769) zie Bloys/Belonje nr.263]

1716 RAA SA 775, Kohier Familiegeld W-A4-92 (Kad.A824 en Kad.A823 = Vp134-a): Lauris Reyers (doorgehaald) / aanslag: - / kladkohier f5

1718 RAA, SA 716, Verp. 1e kwartier Coornstraat WZ fol.35v-1,2 (19) (Kad.A824 en Kad.A823 = Vp134-a): 1711 Lauris Reyersz Edel f6.10 en f14.3.6

1730 Redres Vp134 (Kad.A823 en Kad.A824 en Kad.A825?): dubbel huis en erf Koornstraat WZ met stalling en wagenhuis terzijde uitkomend op de Lindegracht, zelf bewoond, taxatie f200 (oude verp. was f23.12.2 / vgl. 1718: f6.10 + f14.3.6 + f2.18.12) / h1: 52 / h1: 113.35 / h1: 23.50 / hw2: 200 / srt: 1 / srt: 3

RAA, SA 733 / 739, Verp.Vp134: 1730 Lourens Edel, 1765 Elisabeth van Barnsteyn, voor 1779 Joost Kleynepelder f16.13

1744.05.07 RAA Coll. Aanwinsten 197, Pers.Quot Vp134 (Kad.A823): Laurens Edel, herbergier, voerman / dienstboden: 2 / huurwaarde: 200 / ink- / pacht: 800 / pqtax: 8 / ink- / omschr: 700

1807 Bel.reg W-A361 (marge: 1822 Wk.A414) (Koorstraat WZ) Kad.A823: Evert Kleynepelder en El. Kleynepelder met 2 werkboden Jan Kooper en Gerritje Pelder / huish: 4 / herbergier en boer / bezit: 54 koeien, 1 paard en 10 schapen, 8m weiland in eigendom, 1m in huur / huur: 120 / mp: 58.14 / dienstbodegeld f6 moet zijn werkbodegeld: 6 / patent: 3 / vpgeb: 33.6 / vpongeb: 67.15.2 / rundergeld: 11.12 / paardengeld: 1.10 /

1808.09.13 RAA, SA 81 / quotisatie 3mln Wk.A414 (Kad.A823): Erven Kleinpelder / kl: 33 / quot: 20 / Jan Koper / kl: 40 / quot: 1 / G. Kapitein ; kl: 41 / quot: 0.50
GEN: ORA 183 fol.216 nr.11: Joost Kleinpelder (+voor 1804) x Anna Elisabeth van Berk

1822 Bev.reg Wk.A414 (Kad.A823): Elisabeth Pelder *, 49j. geb. Wieringen, kasteleines, met haar nicht Grietje Kaptein, 33j. en knecht Jan Kaptein, 28j. en Jan Mekken, 16j. allen gekomen van Wieringen 1802-1822 / huish: 4
GEN: Gens Nostra 29 (1974) 106 / zie ook Publ. WG Den Helder I,32: Jan Pelder (broer? van Joost en Evert) x RK Wieringen 1753.06.02 Grietje Hermens (Ekelhof?). Kinderen: 1. Joseph (of Joost?), herbergier Alkm. Hieruit? Elisabeth (1772-?) 2. Andries 3. Jan 4. Evert (1760- Alkm voor 1822), herbergier Gulden Vlies 5. Anna 6. Lambert 7. Neeltje (x Kaptein? - > Grietje 1789 en Jan 1794)

1830 Bev.reg Wk.A414: Jan Kaptein, herbergier / huish ..

1832 OAT Kad.A823: Kapteyn, J. / art.nr.473 / huis / opp: 0.0382/ kig198 (geschat met Kad.A824) / kio1.15 / srt: 1

1875 RANH, Grondbel. 154, herziening gebouwde eigendommen Wijk-A302 Kad.A823: huis / K. Pepping Cornelisz / art.nr.3717 / kio1.14 / kig400

1876 Adresboek Wijk-A302, Choorstraat (Kad.A823 en Kad.A824): K. Pepping, stalhouder; stem: KP
GEN: Holl.Nk NGV 4 (1990) 70-72: Cornelis Pepping (Limmen 1796- Heiloo 1870) x Egmond-B 1822.05.05 Maartje Blaauw (Heiloo 1803-1870). Kind o.a.: 1. Jan Pepping (Heiloo 1827-1864) x Egmond-B 1851 Antje Admiraal (EB 1825- Heiloo 1861), d.v. Maarten Cornelisz en Trijntje Reyniers Groot. Hieruit o.a. - Cornelis (Heiloo 1852- Alkm 1918) x 1878 Margaretha Lourensdr van Dam. Hun dochter Anna Ant. x Willem Mooy, later herbergier Gulden Vlies -? Klaas Pepping, eigenaar Gulden Vlies

1882 Adresboek Choorstraat 28 (Kad.A823 = nieuw Kad.A2479): C. Pepping, stal- en logementhouder; stem: KP

1883.07.28 RAA, Arch. Reinigingsdienst 26, Tonnenregister p.56 Koorstraat 28 (Kad.A823 = nieuw Kad.A2479), huis: C. Pepping *, 1 ton

1910 RAA, Arch. Reinigingsdienst 28, Tonnenregister p.143 Koorstraat: 24 stal en huis W. Mooy (3) = Kad.A824 en Kad.A823

Kad.A824

1716 RAA SA 775, Kohier Familiegeld W-A4-92 (Kad.A824 en Kad.A823 = Vp134-a): Lauris Reyers (doorgehaald) / aanslag: - / kladkohier f5

1716 RAA SA 775, Kohier Familiegeld W-H3-92 (Corenstraat WZ) (Kad.A824?): Antony van der Grave / aanslag: 0

GEN: zie Hist. Kad. Binnen-Egmond: de kinderen van Anthony van der Grave (+< 1729) en / of Aafje Straat hadden een boerderij in de Egmonder Meer

1718 RAA, SA 716, Verp. 1e kwartier Coornstraat WZ fol.35v-1,2 (19) (Kad.A824 en Kad.A823 = Vp134-a): 1711 Lauris Reyersz Edel f6.10 en f14.3.6

1730 Redres Vp134 (Kad.A823 en Kad.A824 en Kad.A825?): dubbel huis en erf Koornstraat WZ met stalling en wagenhuis terzijde uitkomend op de Lindegracht, zelf bewoond, taxatie f200 (oude verp. was f23.12.2 / vgl. 1718: f6.10 + f14.3.6 + f2.18.12) / h1: 52 / h1: 113.35 / h1: 23.50 / hw2: 200 / srt: 1 / srt: 3

RAA, SA 733 / 739, Verp.Vp134: 1730 Lourens Edel, 1765 Elisabeth van Barnsteyn, voor 1779 Joost Kleynepelder f16.13

1832 OAT Kad.A824: Kapteyn, J. / art.nr.473 / stal (geschat bij Kad.A823) / opp: 0.0117 / << / kio0.35 / srt: 3

1875 RANH, Grondbel. 154, herziening gebouwde eigendommen Wijk-A303 Kad.A824:/ stal / K. Pepping Cornelisz / art.nr.3717 / kio0.35 / kig140

1876 Adresboek Wijk-A302, Choorstraat (Kad.A823 en Kad.A824): K. Pepping, stalhouder; stem: KP

GEN: Holl.Nk NGV 4 (1990) 70-72: Cornelis Pepping (Limmen 1796- Heiloo 1870) x Egmond-B 1822.05.05 Maartje Blaauw (Heiloo 1803-1870). Kind o.a.: 1. Jan Pepping (Heiloo 1827-1864) x Egmond-B 1851 Antje Admiraal (EB 1825- Heiloo 1861), d.v. Maarten Cornelisz en Trijntje Reyniers Groot. Hieruit o.a. - Cornelis (Heiloo 1852- Alkm 1918) x 1878 Margaretha Lourensdr van Dam. Hun dochter Anna Ant. x Willem Mooy, later herbergier Gulden Vlies -? Klaas Pepping, eigenaar Gulden Vlies

1881-1901 RAA, Arch. Reinigingsdienst 26, Tonnenregister p.56 Koorstraat 27 (Kad.A824), stal: geen ton

Kad.A825

1718 RAA, SA 716, Verp. 1e kwartier Oudegracht Achter het Vlies fol.45-3 (23) (Kad.A825 = Vp134-b): 1711 Lauris Reyersz Edel f2.18.12

1730 Redres Vp134 (Kad.A823 en Kad.A824 en Kad.A825?): dubbel huis en erf Koornstraat WZ met stalling en wagenhuis terzijde uitkomend op de Lindegracht, zelf bewoond, taxatie f200 (oude verp. was f23.12.2 / vgl. 1718: f6.10 + f14.3.6 + f2.18.12) / h1: 52 / h1: 113.35 / h1: 23.50 / hw2: 200 / srt: 1 / srt: 3

RAA, SA 733 / 739, Verp.Vp134: 1730 Lourens Edel, 1765 Elisabeth van Barnsteyn, voor 1779 Joost Kleynepelder f16.13

1822 Bev.reg Wk.A477 Heul (= Lindegracht!) (Kad.A825?): Jan Leek, boer van Spierdijk x Maartje Smit en 3k / huish: 5

1830 Bev.reg Wk.A477 (Kad.A825?): Heul: onbewoond

1832 OAT Kad.A825: Colom, Renier / art.nr.191 / stal / opp: 0.0077 / kig30 / kio0.23/ srt: 3

1881-1901 RAA, Arch. Reinigingsdienst 26, Tonnenregister p.70 Lindegracht 26 en 27 (Kad.A825 = nieuw Kad.A1467-oost): stal en stal: geen ton

1910 RAA, Arch. Reinigingsdienst 28, Tonnenregister p.170 Lindegracht: 26- (27) = 45 werkplaats = Kad.A825 = Kad.A1467

Kad.A826

1718 RAA, SA 716, Verp. 1e kwartier Oudegracht Achter het Vlies fol.45-2 (23) (Kad.A826 = Vp-): 1711 Lauris Reyersz Edel, Aagie Schol f3.2.8 (NB. Sindsdien steeds met Kad.A1129 / in redres vergeten?)

1832 OAT Kad.A826: Krom, Jacob / bakker / Alkmaar / art.nr.563 / pakhuys / opp: 0.0020 / kig16 / kio0.06 / srt: 2

1853 na verbouwing Kad.A826 verenigd met Kad.A825 als nieuw Kad.A1467.

1875 RANH, Grondbel. 154, herziening gebouwde eigendommen Wijk-A264, (Kad.A826 = nieuw Kad.A1467-west) ; stal, Johannes van der Haagen, art.nr.2821, kio0.29 / kig160 NB. In 1898 stal met bovenwoning, getaxeerd als boerderij. Ook Kad.A804 = Wijk-A264!

1891.12.12 RAA, Arch. Reinigingsdienst 26, Tonnenregister p.70 Lindegracht 25 (Kad.A826 = nieuw Kad.A1467-west), huis en stal: F. Schermer, 1 ton

1910 RAA, Arch. Reinigingsdienst 28, Tonnenregister p.170 Lindegracht: 25- 25a = 43 pakhuys / 43a F. Schermer (1) = Kad.A826 = Kad.A1467

Kad.A827

1730 Redres Vp133 (Kad.A850 en Kad.A849-west met Kad.A827)): huis en erf Koornstraat OZ met twee stallen op de Oudegracht annex, samen verhuurd voor f200 (oude verp. was f17.10 / vgl. 1718: f17.10 + f4!) / h1: 140 / h1: 32 / h2: 200 / srt: 1 srt: 3

RAA, SA 733 / 739, Verp.Vp133: 1730 Jacob van Haffen, 1749, 1765 en 1779 Ernst Fabricius (hier ook samen met Vp2194 f2.7?), 1783 Jacobus Vertest, 1784 Hendrik Nobbe, Reynier Colom f16.13

1831.12.28 RANH, Grondbel. 132, Proces Verbaal van de instructie der reclamaties tegen de kadastrale klassering nr.56 (Kad.A827): Na bezwaar van de eigenaar tegen klassering van f36 herzien in onbelast (omdat het een landbouwstal betreft?)

1832 OAT Kad.A827: Kapteyn, J. / art.nr.473 / stal / opp: 0.0170 / kig0 / kio0.51 / srt: 3

1875 RANH, Grondbel. 154, herziening gebouwde eigendommen Wijk-A- (Kad.A827): stal / K. Pepping Cornelisz / art.nr.3717 / kio0.51 / kig100

1881-1901 RAA, Arch. Reinigingsdienst 26, Tonnenregister p.70 Lindegracht 24 (Kad.A827 = nieuw Kad.A2479-west), stal: geen ton

1910 RAA, Arch. Reinigingsdienst 28, Tonnenregister p.170 Lindegracht: 24 = 41 pakhuys = Kad.A827 = Kad.A2479-west

Bijlage 4: Dendrochronologisch onderzoek naar tonputten van de opgraving Alkmaar Koorstraat

Petra Doeve, BAAC²²

1. Inleiding

Acht houtmonsters van duigen uit twee tonputten zijn dendrochronologisch onderzocht, met als doel de ouderdom van het hout te bepalen. De tonputten zijn in 2022 opgegraven op de site Alkmaar Koorstraat door Vakgroep Erfgoed, Archeologisch Centrum Gemeente Alkmaar (Archisnr. 5158253100). De waterputten behoren tot een groot bakstenen woonhuis uit de tweede helft 14e eeuw dat in de 15e eeuw is herbouwd.

Het onderzoek is verricht in opdracht van Vakgroep Erfgoed van de gemeente Alkmaar en uitgevoerd door Petra Doeve (BAAC) in juni en juli 2023. De rapportage en de meetgegevens zijn gearchiveerd onder projectcode P: 23.0343 (<https://dataverse.nl/dataverse/dccd>). Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de internationale best practices op het terrein van de daterende dendrochronologie.

2. Methode

2.1 Vooronderzoek en metingen

Houtmonsters van geschikte houtsoorten met voldoende jaarringen zijn met een dubbelzijdig scheermesje geprepareerd om de celstructuur zichtbaar te maken. De houtsoort is gedetermineerd op basis van de anatomische kenmerken. De jaarringbreedten zijn microscopisch opgemeten met behulp van een dendrochronologische meettafel van SCIEM met een resolutie van 0,01 mm. Met krijtpoeder is incidenteel de zichtbaarheid van het jaarringenpatroon verbeterd. Als meerdere radialen aan één monster zijn gemeten, zijn deze gemiddeld tot één meetreeks.

2.2 Groepering en datering

Onderlinge vergelijkingen tussen meetreeksen zijn uitgevoerd om bomen (T: grenswaarden %PV $\geq$ 80 en $t \geq$ 10) en/of boomgroepen (TG: grenswaarden %PV $\geq$ 68 en $t \geq$ 6,8) te identificeren. Een visuele beoordeling van de lage-frequentievariëaties is medebepalend voor de identificatie van hout afkomstig uit dezelfde boom of boomgroep. Een absolute datering van de jaarringen in het hout is vastgesteld met het dendrochronologisch softwareprogramma PAST5 door meetreeksen te vergelijken met de referentiekalenders van BAAC. De bij het dateren gebruikte variabelen zijn:

1. Student's t-waarde (t) met een standaardisering volgens Hollstein;
2. Percentage van de Parallele Variatie (%PV, ook wel 'Gleichläufigkeit' genoemd) en bijbehorende significantie (P) op basis van het aantal overlappende jaarringen (OL).

De kwaliteit van de berekende chronologische posities van het onderzochte materiaal ten opzichte van de gebruikte referenties is visueel beoordeeld.

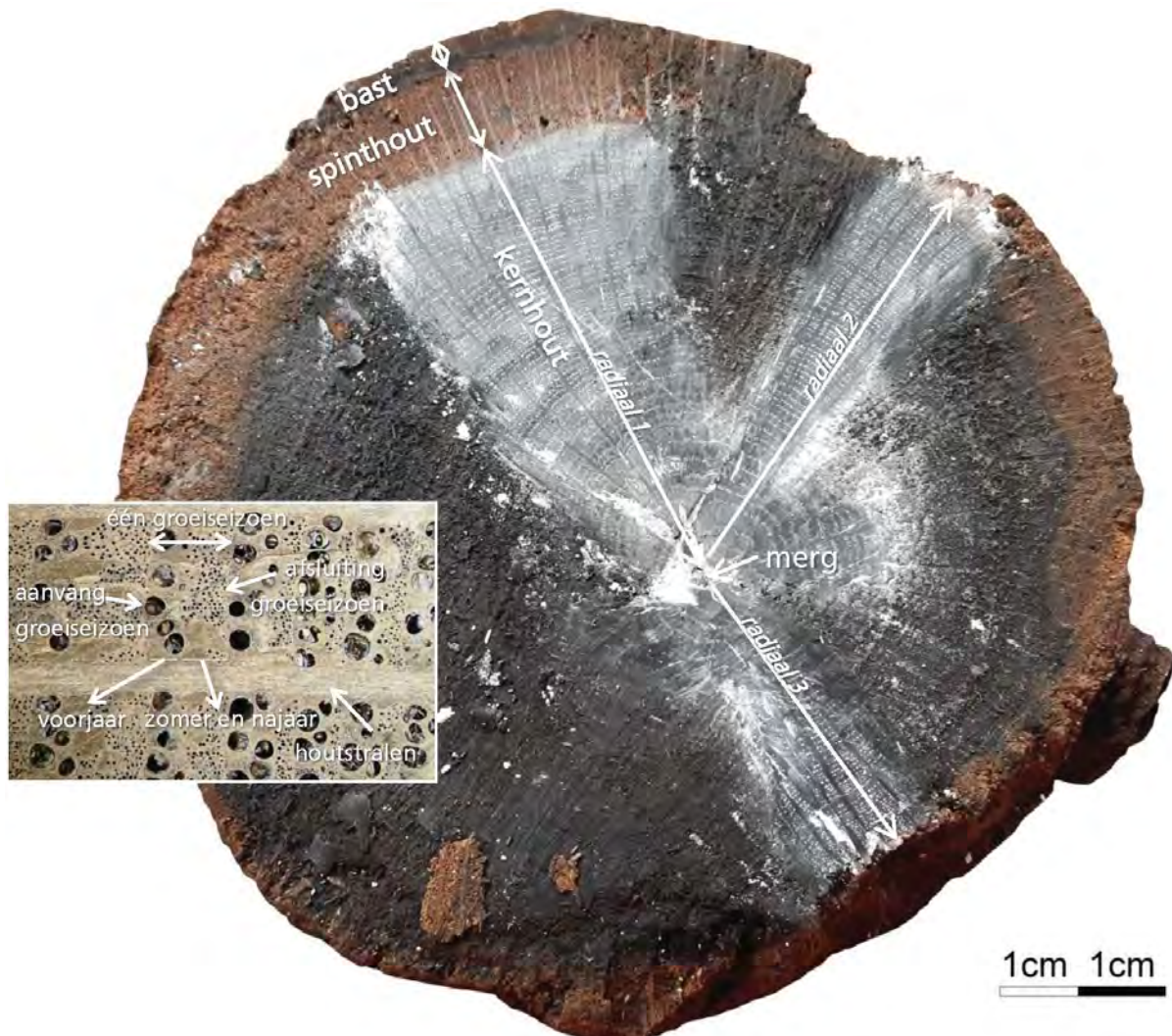
2.3 Kapjaar

Om het kapjaar op het jaar nauwkeurig vast te stellen, moet de bast of de wankant aanwezig zijn. De wankant is de laatst gegroeide jaarring van een complete zone spinthout direct onder de bast (Afb. 1. 1).

²² Overgenomen uit BAAC rapport D-23.0343 d.d. juli 2023. Voor de meetreeksen zie het BAAC rapport.

Als incompleet spinthout aanwezig is, kan het kapjaar met een kleine marge worden vastgesteld op basis van de spinthoutberekening. Diverse studies uit verschillende delen van Europa laten zien dat het aantal spinthoutringen bij eiken een relatieve constante is. Bij deze schattingen zijn twee parameters belangrijk, namelijk de ouderdom van de eik en de geografische regio waar de eik groeide. Het kapinterval kan worden bepaald door het aantal te verwachten spinthoutringen, bij de datering van de laatst gemeten jaarring op te tellen.

Als spinthout ontbreekt kan een terminus post quem datering worden bepaald – een vroegst mogelijk kapjaar. De eikenmeetreeksen zonder spinthout zijn aangevuld met het aantal te verwachten spinthoutringen op basis van de spintberekening.

Afb. 1 Dwarsdoorsnede van een eikenstam. Het hout is langs drie radialen geprepareerd met een dubbelzijdig scheermesje, zodat de celstructuur zichtbaar wordt. De vaten zijn met krijtpoeder ingewreven. Het donkere kernhout onderscheidt zich van het lichtere spinthout. Aan de buitenzijde zijn resten van de bast en schors waar te nemen. De laatste spinthoutring onder de bast wordt de wankant genoemd. De uitsnede toont een microscopische opname van enkele jaarringen.

3. Resultaten

3.1 Dendrochronologische metingen

De dendrochronologische metingen resulteerden in acht meetreeksen, vijf duigen uit tonput S1059 en drie duigen uit tonput 1084 (tabel 1). Er is geen spinhout waargenomen bij de inspectie van het jaarringenpatroon van de duigen. De duigen bestaan uit kernhout.

3.2 Vergelijking individuele meetreeksen

De dendrochronologische metingen zijn onderling vergeleken om gelijkvormige jaarringpatronen te clusteren. Op basis van een gelijkvormige jaarringenpatroon zijn alle vijf de duigen te clusteren tot een gemiddelde boomgroep 23AK_1_2_3_4_8_TG (tabel 2, Afb.2).

3.3 Datering

De meetreeksen zijn vergeleken met de referentiekalenders voor eik. Dit resulteerde in een datering voor drie duigen met referentiekalender PLOPOM01 (tabel 3, Afb. 3 tot en met 5). De laatst gemeten (en getelde) jaarringen zijn gegroeid in: 1385 (+4) (vnr. 46, duig 1), 1399 (vnr. 46, duig 2) en 1387 (vnr. 46, duig 3).

Referentiekalender PLOPOM01 dateert van 996 tot 1985 en is het gemiddelde van talloze meetdata in en uit de omgeving Danzig, Oost Pommeren in Polen. Op basis van de sterke overeenkomst van de opgemeten duigen met de referentiekalender PLOPOM01 is de houtherkomst van de duigen te plaatsen in Oost Pommeren, Polen. Het duigenhout kan als halffabricaat of eindproduct naar Nederland zijn verscheept.

Voor het kapjaar is de datering van de laatst gemeten jaarring gecorrigeerd, met het aantal te verwachten spinthoutringen. Voor de spintberekening is uitgegaan van een marge van het houtherkomstgebied in Polen, namelijk 15 +9/-6 volgens Wazny. Het dendrochronologische onderzoek heeft geresulteerd in een vroegst mogelijk sterfjaar van het hout vaststellen, namelijk: ná 1404 +9/-6, ná 1414 +9/-6 en ná 1402 +9/-6, (tabel 3).

Het gaat om een vroegst mogelijk kapjaar, het werkelijke kapjaar kan enkele tot tientallen jaren later liggen. Bij de interpretatie dient voor het kapjaar vanaf 1409 tot en met de eerste helft van de 15e eeuw te worden aangehouden.

De vergelijkingen van de overige meetreeksen hebben geen match opgeleverd met de beschikbare referentiekalenders. De duigen uit tonput S1059 blijven ongedateerd.

spoor	vnr.	objecttype	element	hout- soort	aantal gemeten		dendrocode	kern	n	n(s)	wk
					radialen						
1059	41	tonput	duig 1	eik	een		23AK0011	-	81	-	-
1059	41	tonput	duig 2	eik	een		23AK0021	-	81	-	-
1059	41	tonput	duig 3	eik	een		23AK0031	-	78	-	-
1059	41	tonput	duig 4	eik	een		23AK0041	-	58	-	-
1084	46	tonput	duig 1	eik	een		23AK0050	-	140 +4	-	-
1084	46	tonput	duig 2	eik	een		23AK0061	-	147	-	-
1084	46	tonput	duig 3	eik	een		23AK0071	-	149	-	-
1059	41	tonput	duig 5	eik	een		23AK0081	-	81	-	-

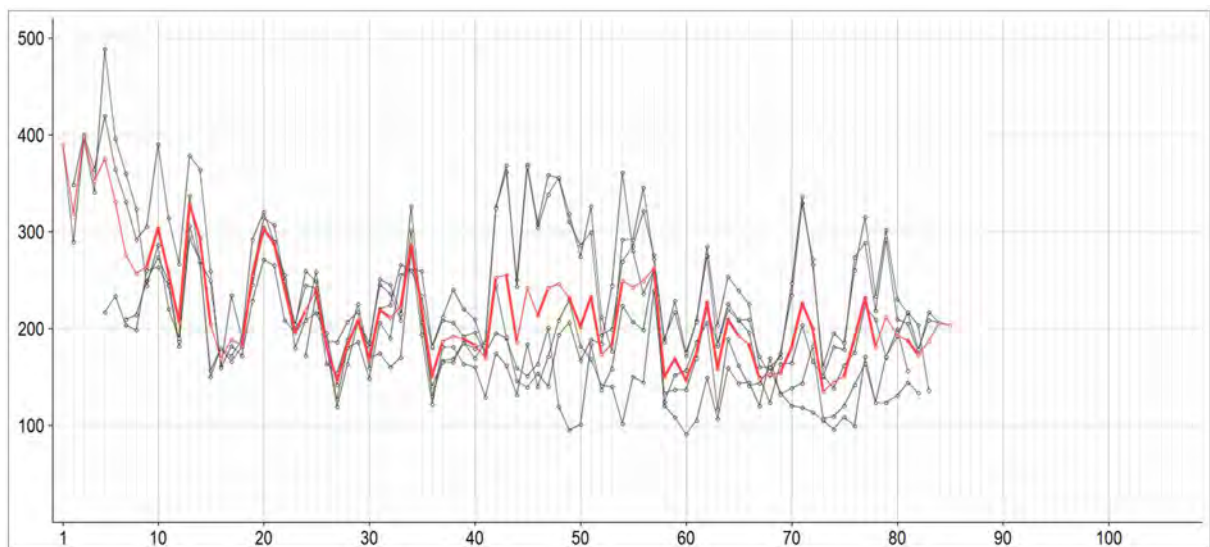
Tabel 1 Resultaten van de dendrochronologische metingen. Kern: aantal ringen tot de boomkern (het 'merg' d.w.z. de binnenste ring van de boom); n: aantal gemeten jaarringen; n(s) aantal gemeten spintringen; wk: aanwezigheid wankant (de laatst gegroeide jaarring direct onder de bast).

		hout-	dendrocode		match tussen de
context	boomgroep (TG)	soort	n	individuele meetreeksen	reeksen
S1059, vnr. 1059	23AK_1_2_3_4_8_TG	eik	84	23AK0011; 23AK0021;	t = 8,21
duig, 1, 2, 3, 4 en 5				23AK0031; 23AK0041;	%PV = 73,68
				23AK0081	

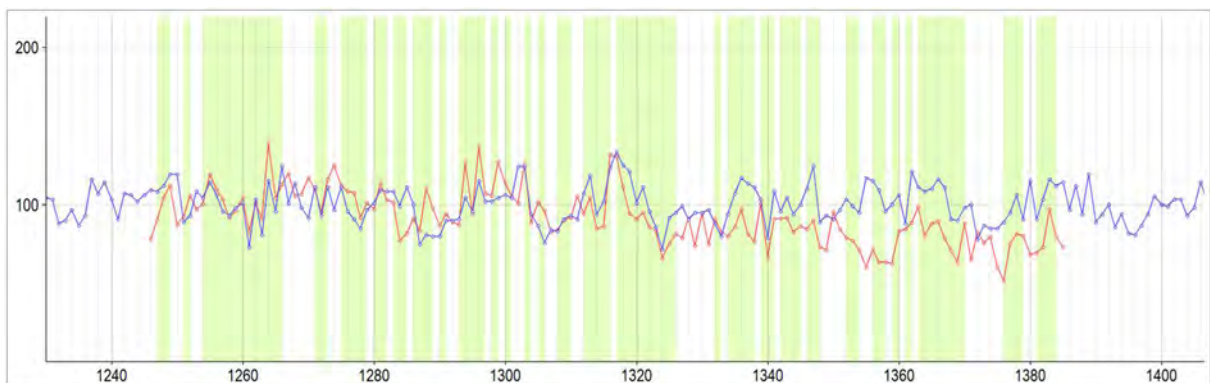
Tabel 2 Resultaten van de clustering tot boomgroep (TG). n: aantal jaarringen t: student t-waarde; %PV: Percentage van de Parallele Variatie.

spoor	vnr.	dendrocode	kalender	jaarring	jaarring	datering	kapjaar	t	%PV	OL	P ≤
1059	41	23AK_1_2_3_4_8_TG	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1059	41	23AK0011	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1059	41	23AK0021	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1059	41	23AK0031	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1059	41	23AK0041	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1084	46	23AK0050	PLOPM01 ¹¹	1246	1385 +4	ná 1404	+9/-6	5,33	64,3	140	0,0021
1084	46	23AK0061	PLOPM01 ¹²	1253	1399	ná 1414	+9/-6	8,61	73,1	147	0,000000042
1084	46	23AK0071	PLOPM01 ¹³	1239	1387	ná 1402	+9/-6	8,63	71,1	149	0,00000013
1059	41	23AK0081	-	-	-	-	-	-	-	-	-

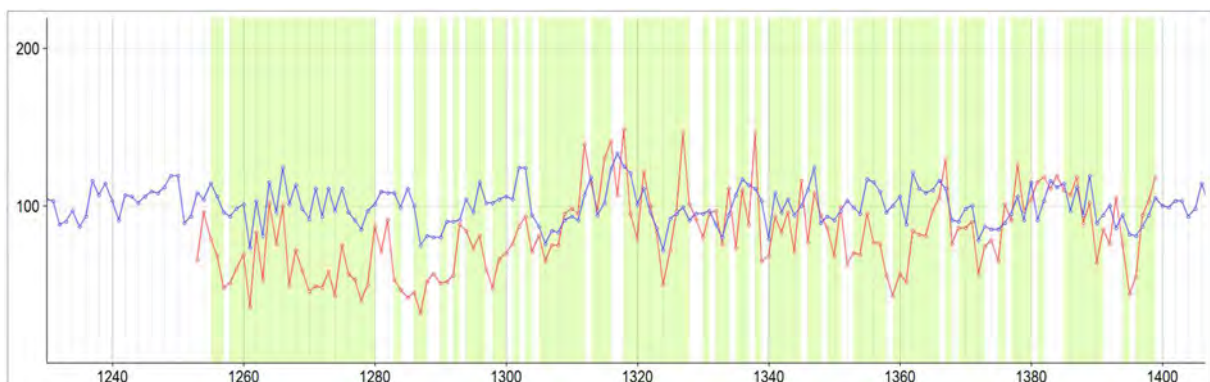
Tabel 3 Resultaten van de dendrochronologische vergelijkingen. t: student t-waarde; %PV: Percentage van de Parallele Variatie; OL: Overlap, het aantal overlappende jaarringen tussen meetreeksen; P: De kans, uitgedrukt als een fractie van 1, dat de gevonden waarde voor %PV op toeval berust.

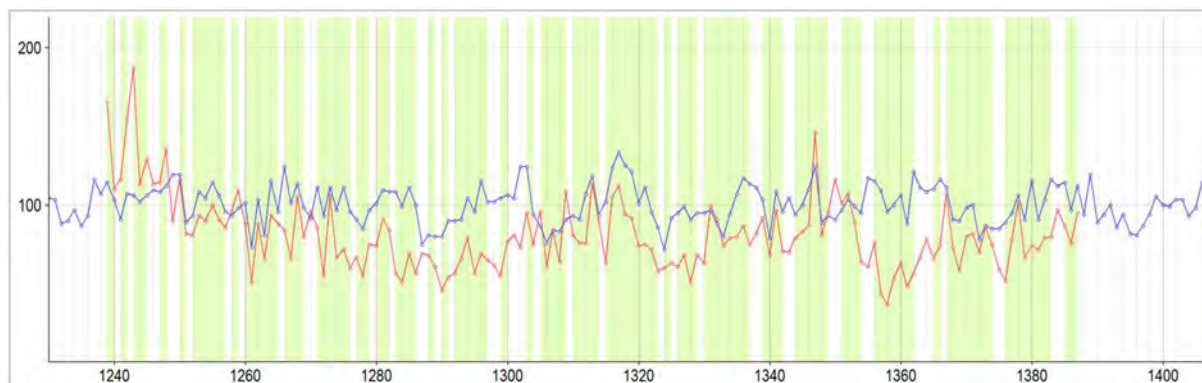
Afb.2 Visuele overeenkomst tussen jaarringenpatroon van duig 1, 2, 3, 4 en 8 (tonput S1059, vnr. 41) (grijs) tot gemiddelde boomgroep 23AK_1_2_3_4_8_TG (rood). X-as: aantal jaarirngen; Y-as: jaarringbreedte in mm *10-2.

Afb.3 Visuele overeenkomst tussen referentiekalender PLOPOM01 (blauw) en 23AK0050 (rood). X-as: kalenderjaren; Y-as: jaarringbreedte in mm *10-2; Lichtgroen: intervallen van parallelle ringbreedtevariatiies.

Afb.4 Visuele overeenkomst tussen referentiekalender PLOPOM01 (blauw) en 23AK0061 (rood). X-as: kalenderjaren; Y-as: jaarringbreedte in mm *10-2; Lichtgroen: intervallen van parallelle ringbreedtevariatiies.

Afb.5 Visuele overeenkomst tussen referentiekalender PLOPOM01 (blauw) en 23AK0071 (rood). X-as: kalenderjaren; Y-as: jaarringbreedte in mm *10⁻²; Lichtgroen: intervallen van parallelle ringbreedtevariaties.

Literatuur van bijlage 4

Brewer, P. & E. Jansma, 2016: Dendrochronological Data in Archaeology: A Guide to Good Practice, *Archaeology Data Service: Guides to Good practice version June 2016*, zie http://guides.archaeologydataservice.ac.uk/g2gp/Dendro_Toc.

Haneca K., 2005: *Tree-ring analyses of European oak: implementation and relevance in (pre-)historical research in Flanders*. PhD. Dissertation, Ghent University, Gent.

Hoffsummer, P., 1989: *L'évolution des toits a deux versants dans le Bassin Mosan: l'apport de la dendrochronologie (XIe-XIXe siècle)*, Liège (dissertation Université de Liège).

Hollstein, E., 1980: *Mitteleuropäische Eichenchronologie*, Philip Verlag, Mainz.

Jansma, E., 2006: Dendrochronologie. in: *Nationale Onderzoeksagenda voor de Archeologie (NOaA)*, hoofdstuk 3 (versie 1.0), (www.noaa.nl), 1-40.

Jansma, E., 2007: Datering, herkomst en bouwvolgorde van De Meern 4, in: T. De Groot & J.-M.A.W. Morel (Eds): *Het schip uit de Romeinse tijd De Meern 4 nabij boerderij de Balije Leidsche Rijn gemeente Utrecht*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg (RAM) 147, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 69-78.

Knibbe, B., 2014: *PAST5 Manual & Reference*, SCIEM.

Schweingruber, F.H., 1990: *Mikroskopische Holzanatomie* 3 Aufl. Eidgenössische Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft, Birmensdorf.

Wazny, T., 1990: *Aufbau und Anwendung der Dendrochronologie für Eichenholz in Polen*, Hamburg (Dissertation Universität Hamburg).

Online referenties

Wazny, T., 1996: NOAA/WDS Paleoclimatology - Wazny - East Pomerania - QURO - ITRDB POLA006. NOAA National Centers for Environmental Information. <https://doi.org/10.25921/hmy4-n833>. 23-6-2022.

Catalogus van keramiek en glas uit opgraving 22KST

Rob Roedema en Peter Bitter

Catalogus van keramiek en glas

Rob Roedema en Peter Bitter

Toelichting op de catalogus

De vondsten worden beschreven volgens het Classificatiesysteem voor Middeleeuws en Postmiddeleeuws Keramiek en Glas, ook bekend als 'Deventer systeem'. Zie ook de toelichting op de vondstenlijst in *bijlage 2*. De voorwerpen zijn alle afgebeeld in schaal 1:3.

Catalogusblokjes

- 1a inventarisnummer
- 1b vondstomstandigheden
- 2 typecode
- 3 datering van het voorwerp
- 4a maten: breedte/hoogte
- 4b typebeschrijving
- 5a materiaalsoort
- 5b engobe/glazuur
- 5c decoratie
- 5d gebruikssporen
- 6a bodem details
- 6b oor/steel details
- 6c compleetheid
- 7 hoofdvorm/functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

De catalogus is in dit Rapport in twee delen gescheiden: het eerste deel betreft de opgraving 22KST van Hoofdstuk 1, het tweede deel de opgraving 93LIN van Hoofdstuk 2. Bijgaand een index van de gepubliceerde typen in beide catalogi (*tabel J*).

Type	Cat.nr.	Type	Cat.nr.	Type	Cat.nr.
s2-kan-9	hst.2 cat.25	r-spb-2	hst.2 cat.29	iw-bor-15	hst.1 cat.10
s2-kan-12	hst.2 cat.26	r-vet-1	hst.2 cat.31	iw-bor-15	hst.1 cat.11
s2-kan-12	hst.2 cat.27	r-voe-7	hst.2 cat.40	iw-bor-3	hst.1 cat.5
s2-kan-82	hst.2 cat.32	r-zal-3	hst.2 cat.44	iw-bor-3	hst.1 cat.7
s2-kan-104	hst.2 cat.33	w-pot-5	hst.2 cat.49	iw-bor-4	hst.1 cat.8
s2-kan-(34/104)	hst.2 cat.34	we-kom-1	hst.2 cat.50	iw-bor-6	hst.1 cat.12
s2-pot-7	hst.2 cat.41	m-bor-5	hst.2 cat.51	iw-bor-6	hst.1 cat.13
r-bak-2	hst.2 cat.35	m-dri-1	hst.2 cat.28	iw-kan-6	hst.1 cat.14
r-bak-3	hst.2 cat.30	f-bor-2	hst.2 cat.45	iw-kom-4	hst.1 cat.15
r-bak-4	hst.2 cat.42	f-bor-2	hst.2 cat.46	iw-kom-6	hst.1 cat.16
r-bor-3	hst.1 cat.1	f-bor-3	hst.2 cat.47	iw-kop-10	hst.1 cat.19
r-gat-1	hst.2 cat.36	f-bor-6	hst.1 cat.3	iw-kop-2	hst.1 cat.17
r-gra-8	hst.2 cat.37	ep-kop-23	hst.1 cat.20	iw-kop-2	hst.1 cat.18
r-gra-52	hst.2 cat.43	p-bor-9	hst.1 cat.4	gl-bek-125	hst.1 cat.21
r-kap-2	hst.1 cat.2	p-vko-4	hst.2 cat.48	gl-fle-22	hst.1 cat.23
r-kop-1	hst.2 cat.38	iw-bor-1	hst.1 cat.6	gl-fle-258	hst.1 cat.24
r-kop-1	hst.2 cat.39	iw-bor-15	hst.1 cat.9	gl-kel-52	hst.1 cat.22

Tabel J Index op typen die zijn gepubliceerd in dit Rapport.

Bij hoofdstuk 1 zijn dit cat.nrs. 1-24 en bij hoofdstuk 2 cat.nrs. 25-51

1 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-D
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 r-bor-3
- 3 1750-1900
- 4a 22/ 5,5 cm
- 4b bord zonder vlag met afgeronde kraagrand, standring
- 5a rood aardewerk
- 5b geheel loodglazuur
- 5c
- 5d rand en standring gesleten
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 bord / potdeksel
- 8 Friesland
- 9

2 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-F
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 r-kap-2
- 3 1780-1900
- 4a 13,5/ 9,5 cm
- 4b bolle kachelpan, afgeronde kraagrand met dekselgeul, standvlak
- 5a rood aardewerk
- 5b geheel loodglazuur
- 5c groef in buitenzijde rand
- 5d sleetse rand, onderzijde beroet
- 6a standvlak, schenklip
- 6b verticaal lintoer met vingerindruk onderzijde
- 6c compleet
- 7 kachelpan
- 8
- 9

3 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-G
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 f-bor-6
- 3 1750-1800
- 4a 22,5/ 3,5 cm
- 4b afgerond bord met knik spiegel-vlag, platte vlag en uitgedraaide standring
- 5a faience uit de Nederlanden (geel baksel)
- 5b geheel tinglazuur
- 5c blauw beschilderd met gele rand; bloemvaas in cirkel, vlag met vakverdeling met bloemen
- 5d rand gesleten
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet (door aanslag niet gelijmd)
- 7 bord, tafelbord
- 8 Delft?
- 9

4 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-H
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 p-bor-9
- 3 1675-1750
- 4a 14/ 3 cm
- 4b in mal gevormd diep bord, met reliëfwand en licht uitgebogen rand, standring
- 5a Aziatisch porselein (zeer dunwandig)
- 5b veldspaatglazuur
- 5c geribde wand, onderglazuur blauw: centrale bloem in vak-verdeling met tuintjes, langs de rand bloemen; onderop merkje in dubbele cirkel
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c fragment, compleet profiel
- 7 bord, schoteltje
- 8 China
- 9

5 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-F
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-3
- 3 1829-1848
- 4a 12,5/ 2,5 cm
- 4b afgerond bord zonder vlag, standring
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b geheel loodglazuur
- 5c groene transferprint: bloemen (zilverwinde); onderop blindmerk 'C.J.M. & Co' en driehoekje, transferprint kroon met randtekst 'New Stone China- convolvolis border'
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 bord, schoteltje
- 8 Engeland, Staffordshire (Charles James Mason & Co, 1829-1848)
- 9 www.thepotteries.org

6 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-J
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-1
- 3 1827-1849
- 4a 14/ 2,5 cm
- 4b afgerond bord met rechte rand en verdiepte spiegel (schoteltje), standring
- 5a industrieel wit, *pearlware*
- 5b geheel loodglazuur
- 5c onversierd, onderop blindstempel 'HACKWOOD'
- 5d rand gesleten
- 6a standring
- 6b
- 6c gaaf
- 7 bord, schoteltje
- 8 Engeland, Eastwood/Hanley (William Hackwood 1827-1849)
- 9 www.thepotteries.org

7 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-C
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-3
- 3 1825-1875
- 4a 13,5/ 2,5 cm
- 4b afgerond bord zonder vlag, standing
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b geheel loodglazuur
- 5c blauwe transferprint: Chinees decor met vaas en bloempot, fond gestippeld, florale rand, parelrand
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord, schoteltje
- 8 Engeland, Staffordshire (mogelijk Ralph & James Clews, Cobridge, Stoke-on-Trent, 1815-1834)
- 9 www.thepotteries.org

8 *schaal 1:3*

- 1a 22KST54-A
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-4
- 3 1780-1850
- 4a 17,5/ 1,5 cm
- 4b bord met naar buiten geknikte vlag, standvlak
- 5a industrieel wit, *pearlware*
- 5b geheel loodglazuur
- 5c langs de rand kobaltblauwe 'feather edge'; onderop blauw streepje
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 bord, tafelbord
- 8 Engeland, Leeds?
- 9

9 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-Y
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-15
- 3 1825-1875
- 4a 14/ 3 cm
- 4b diep afgerond bord met een licht S-vormige rand, verdiepte spiegel, standing
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b geheel loodglazuur
- 5c groene transferprint: cupido en 2 zwanen in een vijver, vlag met gebladerte; onderop transferprint 'Voyagers' binnen krans (modelnaam)
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c mist grote scherf
- 7 bord, schoteltje
- 8 Engeland, Staffordshire (mogelijk Mason's)
- 9

10 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-B
 1b riool 5C (1600/1650-1908)
 2 iw-bor-15
 3 1825-1855
 4a 16,5/ 4 cm
 4b diep afgerond bord met een licht S-vormige rand, verdiepte spiegel, standing
 5a industrieel wit, witgoed
 5b geheel loodglazuur
 5c rode transferprint: oosters tafereel in paviljoen, rand met bloemen en muizentand; onderop transfer 'Turkish Pavilion' en 'W. Smith, no. 7 & Co'
 5d
 6a standing
 6b
 6c mist randje en middendeel
 7 bord, schoteltje
 8 Engeland, Yorkshire, Stockton-on-Tees (William Smith & Co, 1825-1855)
 9 www.thepotteries.org

11 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-K
 1b riool 5C (1600/1650-1908)
 2 iw-bor-15
 3 1825-1875
 4a 16/ 3,5 cm
 4b diep afgerond bord met een licht S-vormige rand, verdiepte spiegel, standing
 5a industrieel wit, witgoed
 5b geheel loodglazuur
 5c rode transferprint: muzikanten in landschap, vlag met bloemen en rolwerk; onderop blindmerk '.. & Co' (onduidelijk) en transferprint 'ASBESTES WARE' binnen krans
 5d
 6a standing
 6b
 6c fragment, compleet profiel
 7 bord, schoteltje
 8 Engeland, Staffordshire
 9

12 *schaal 1:3*

- 1a 22KST55-D
 1b riool 5C (1600/1650-1908)
 2 iw-bor-6
 3 1855-1880
 4a 21/ 2,5 cm
 4b bord met geknikte platte vlag, lage standing
 5a industrieel wit, witgoed
 5b geheel loodglazuur
 5c blauwe transferprint: ruitersstandbeeld en oosterse mannen voor moskee, vlag vakken met bloemen en gebouwen; onderop transfer 'Maastricht Petrus Regout' in strik met kroon en 'Orient'
 5d
 6a standing
 6b
 6c compleet
 7 bord, ontbijtbord
 8 Nederland, Maastricht (Petrus Regout)
 9 Polling 1993⁴, beeldmerk 20 nr.8 (1855-1880)

13

schaal 1:3

- 1a 22KST55-E
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-bor-6
- 3 1850-1890
- 4a 20/ 2 cm
- 4b bord met naar buiten geknikte platte vlag, lage standing
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b geheel loodglazuur
- 5c blauwe transferprint: vissers bij dorp, rand met bloemen en servetwerk in Engelse stijl; onderop transferprints 'P.R Visscherman', blindmerk '12'
- 5d
- 6a lage standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord, ontbijtbord
- 8 Nederland, Maastricht (Petrus Regout)
- 9 Polling 1993⁴ p.20 blindmerk 8a (1850-1890)

14

schaal 1:3

- 1a 22KST55-H
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kan-6
- 3 1780-1850
- 4a 9,5/ 11,5 cm
- 4b tonvormige kan met rechte rand, standing of standvlak
- 5a industrieel wit, *pearlware*
- 5b geheel loodglazuur
- 5c blauwe transferprint: rondom doorlopend landschap met 'teadrinkers' bij landhuis
- 5d schenktuit
- 6a uitgeschraapte standing
- 6b verticaal oor
- 6c vrijwel compleet
- 7 kan
- 8 Engeland, Staffordshire
- 9

15

schaal 1:3

- 1a 22KST54-C
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kom-4
- 3 1825-1875
- 4a 13,5/ 4 cm
- 4b kom met uitgebogen rand, standing
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b loodglazuur
- 5c onversierd, parelrand in reliëf, onderop blindstempel '5' (van nest)
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c mist deeltjes
- 7 kop
- 8 Engeland of Nederland
- 9

16

schaal 1:3

- 1a 22KST49-D
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kom-6
- 3 1850-1890
- 4a 14,2/ 4,5 cm
- 4b inwendig geplooid oppervlak
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b wijde kom met opgehoogde bodem en uitgebogen rand, standring
- 5c onversierd, smalle plooien inwendig, onderop blindstempel 'P.R.' en '4'
- 5d geheel loodglazuur
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 kom
- 8 Nederland, Maastricht (Petrus Regout)
- 9 Polling 1993⁴ p.20 blindmerk 8a (1850-1890)

17

schaal 1:3

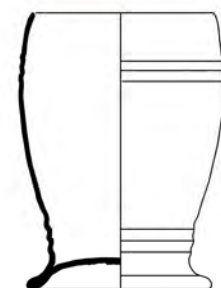
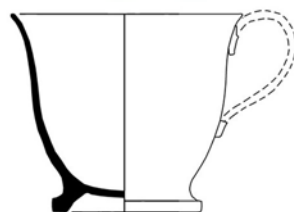
- 1a 22KST54-B
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kop-2
- 3 1825-1875
- 4a 8,5/ 5 cm
- 4b bolle kop met rechte rand, breed uitstaande standring
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b loodglazuur
- 5c blauw beschilderd: boogjes en stippen patroon
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kop
- 8 mogelijk een firma Boch (familie had firma's in Duitsland en België) of Villeroy & Boch (Mettlach, Duitsland)
- 9

18

schaal 1:3

- 1a 22KST55-G
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kop-2
- 3 1825-1875
- 4a 9/ 5,5 cm
- 4b bolle kop met rechte rand, breed uitstaande standring
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b geheel loodglazuur
- 5c paarse transferprint: 'Philammon thema', buitenzijde landschapje met luitspeler en vrouw met kind, inwendig panelen met scheepjes en bloemen, centraal bodem scheepje, ongemerkt
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kop
- 8 Engeland (mogelijk Sunderland, fa. Scott)
- 9 Clevis 2007 cat.335-336

19

schaal 1:3

- 1a 22KST49-E
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 iw-kop-10
- 3 1825-1875
- 4a 10/ 5 cm
- 4b tulpvormige kop met uitgebogen rand, breed uitstaande standring
- 5a industrieel wit, witgoed
- 5b loodglazuur
- 5c blauwe transferprint: binnen- en buitenzijde met meisje in landschap met hert, langs de rand band met rozen
- 5d
- 6a standring, uitstaand
- 6b verticaal oor
- 6c compleet
- 7 kop
- 8 Engeland (mogelijk Northumberland, North Shields, Carr & Patton)
- 9

20

schaal 1:3

- 1a 22KST49-B
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 ep-kop-23
- 3 1850-1890
- 4a 9,5/ 8 cm
- 4b hoge kop met uitgebogen rand, breed uitstaande standring
- 5a Europees porselein
- 5b veldspaatglazuur
- 5c
- 5d blindstempel 'P.R' en '5'
- 6a standring
- 6b verticaal oor (afgebroken)
- 6c oor ontbreekt
- 7 kop, chocoladekop
- 8 Maastricht, Nederland (Petrus Regout)
- 9 Polling 1993⁴ p.20 blindmerk 8a (1850-1890)

21

schaal 1:3

- 1a 22KST49-AA
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 gl-bek-125
- 3 1750-1850
- 4a 8/ 11,5 cm
- 4b dunwandige tonvormige beker op ingevouwen voet, horizontale ribben bij de hiel en de rand
- 5a glas (kleurloos)
- 5b
- 5c horizontale ribben onder- en bovenaan de wand (als hoepels van een ton)
- 5d
- 6a standvoet met ingevouwen bodem en pontilmerk
- 6b
- 6c fragment, compleet profiel
- 7 beker
- 8
- 9

22

schaal 1:3

- 1a 22KST54
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 gl-kel 52
- 3 1750-1850
- 4a .. / .. cm
- 4b trechtervormig, komvormig of cilindrisch kelkglas, ook met uitstaande lip, massieve stam met knoop, dikwandige schijfvormige voet
- 5a glas (kleurloos)
- 5b trechtervormige cuppa, stam met schijfvormige knoop
- 5c
- 5d
- 6a
- 6b
- 6c bodemfragment
- 7 kelkglas
- 8
- 9

23

schaal 1:3

- 1a 22KST54-AA
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 gl-fle-22
- 3 1700-1800
- 4a 18/ 16 cm
- 4b bolvormige wijnfles met licht conische buik, grootste breedte aan de basis, opgestoken bodem met pontilmerk
- 5a glas (groen)
- 5b
- 5c flink geïriseerd
- 5d
- 6a hoog opgestoken bodem met pontilmerk
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 fles, bolfles
- 8
- 9

24

schaal 1:3

- 1a 22KST54-AB
- 1b riool 5C (1600/1650-1908)
- 2 gl-fle-258
- 3 1800-1900
- 4a 5-4,5 / 2 cm
- 4b rond parfumflesje, twee zijden afgeplat, schroefdopsluiting, standvlak
- 5a glas (kleurloos)
- 5b
- 5c gebombeerd
- 5d
- 6a standvlak geslepen
- 6b
- 6c gaaf
- 7 fles, parfumflesje
- 8
- 9

**Hst.2 Onder het theater van Het Gulden Vlies.
Een opgraving bij Lindegracht 55-71 in Alkmaar in 1993 (93LIN)**

Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra e.a.

Hst.2 Onder het theater van Het Gulden Vlies. Een opgraving bij Lindegracht 55-71 in Alkmaar in 1993 (93LIN)

Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra e.a.

Administratieve gegevens

Bevoegd gezag en uitvoering:	gemeente Alkmaar, bureau monumentenzorg en archeologie (nu vakgroep Erfgoed)
Bouwopdracht, graafmachine:	fa. R. Reek, Alkmaar
Periode veldwerk:	15 febr. t/m 12 mei 1993 (23 werkdagen)
Locatie plangebied:	Lindegracht 47-51 te Alkmaar (<i>afb.2.1</i>)
Landelijke X/Y coördinaten:	113.370 / 516.170
Onderzoeksmeldingsnr archis 3:	2968249100
Deponering:	Archeologisch Centrum gemeente Alkmaar
Gemeentelijke code:	93LIN

Afb.2.1 Locatie van de opgravingsterreinen: uit 1993 groen ingekleurd, uit 2022 rood ingekleurd.

Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 28 ISSN 2950-4155 (online)

Tekst: Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra, Rob Roedema en Sebastiaan Ostkamp

Fotografie: Rob Roedema en Peter Bitter (tenzij anders vermeld)

Tekenwerk vondstmateriaal: Rob Roedema (tenzij anders vermeld)

Digitale beeldbewerking en opmaak: Peter Bitter

Uitgave van de vakgroep erfgoed van de gemeente Alkmaar

© Copyright Gemeente Alkmaar 2025

Alle rechten worden voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

De gemeente Alkmaar is gecertificeerd voor gravend archeologisch onderzoek conform BRL4000, protocol 4003 en 4004

Hst.2 Onder het theater van Het Gulden Vlies.

Een opgraving bij Lindegracht 55-71 in Alkmaar in 1993 (93LIN)

Peter Bitter m.m.v. Juke Dijkstra e.a.

INHOUD:

Administratieve gegevens

2.1 Inleiding

Aanleiding en vraagstellingen

Opgraving en uitwerking

2.2 Aangetroffen sporen

Periodisering

Ondergrond

Sporen uit periode 1: circa 50/100 tot 250/300 n.Chr. (Romeinse tijd)

Sporen uit perioden 2 of 3: circa 1000 tot 1350/1400

Sporen uit periode 3: circa 1300 tot 1350/1400

Sporen uit perioden 4 en 5: circa 1350/1400 -1500 – 1575/1600

Sporen uit perioden 6 en 7: circa 1575/1600 – 1700 - 1909

Periode 8: Schouwburg Het Gulden Vlies, 1909-1923

2.3 Vondsten

Toelichting

Vondstcomplexen van het Gulden Vlies en haar voorganger (A823)

Vondstcomplexen van de westelijke burenen (Kad.A828)

Scherven uit een gesloopte broodoven (Kad.A827 of A828)

Bijzondere vondsten bij waterput 7i: een soldaatje en een zonnewijzer-tegel

2.4 Samenvatting

Literatuur

Bijlage 1: Stratigrafische matrix en beschrijving van de sporen (*Peter Bitter en Juke Dijkstra*)

Bijlage 2: Vondstenlijst (*Peter Bitter en Juke Dijkstra, m.m.v. Rob Roedema en Sebastiaan Ostkamp*)

Catalogus van keramiek en glaswerk uit opgraving 93LIN (*Peter Bitter en Rob Roedema*)

Afb.2.2 Sloop van de theaterzaal en van panden langs de gracht, febr. 1993

Afb.2.3 Archeologisch onderzoek met de graafmachine en scheppen, met hulp van vrijwilligers en studenten

2.1 Inleiding

Aanleiding en vraagstellingen

De aanleiding tot de opgraving aan de Lindegracht was de sloop van de schouwburg van Het Gulden Vlies voor de bouw van appartementencomplex 'De Linden' ([*afb. 2.2*](#)). Het terrein waarop de opgraving plaats vond, bevindt zich op de strandwal, een hoger gelegen zandrug die van oudsher bewoonbaar was. Zodoende waren er enige verwachtingen omtrent de vroegste vondsten van de opgraving. Zo waren er in 1980 op korte afstand van de site aan de noordzijde van de Heul akkers en woonlagen uit de IJzertijd en waterputten uit de Romeinse tijd gedocumenteerd in bouwputten.

In de tweede helft van de 13de eeuw werd met de aanleg van de oudste vestingwerken de Lindegracht gegraven, als zuidelijke begrenzing van de toenmalige stad. In de westelijke binnenstad zijn in het verleden al vondsten gedaan van bewoning vanaf de 10de eeuw. Het is de vraag wanneer de bewoning is aangevangen in het onderzoeksterrein. Tot 1993 was er nog geen onderzoek gedaan in het gebied ten zuiden van de Langestraat en Breedstraat. De herberg Het Gulden Vlies stond in de late Middeleeuwen vlak achter de stadspoort aan het einde van de Koorstraat die uitkwam op de Kennemerstraatweg. Buiten de vestgracht zou pas in de 15de eeuw een voorstadje ontstaan, het Ritsevoort. Het Gulden Vlies wordt voor het eerst in de schriftelijke bronnen vermeld rond 1560. Het opgravingsterrein van 1993 bevindt zich op het ruime achtererf van de herberg. Eventueel aangetroffen beerputten en afvalkuilen kunnen vondstmateriaal opleveren met informatie over het dagelijks leven van de bewoners in het onderzoeksgebied en in de herberg.

Opgraving en uitwerking

De opgraving vond plaats onder leiding van stadsarcheoloog Peter Bitter die werd ondersteund door de ingehuurde archeoloog Jan de Koning en door een groep vrijwilligers van de Stichting Behoud Alkmaarse Bodemvondsten¹ en door studenten van het A.E. van Giffen Instituut voor Pre- en Protohistorie van de Universiteit van Amsterdam ([*afb. 2.3*](#)).

Naderhand werd een voorlopig rapport van de resultaten opgesteld door de hiervoor ingehuurde archeoloog Juke Dijkstra, maar dit is nooit afgerond tot een gedrukte publicatie. De aanzienlijke drukkosten (in het pre-digitale tijdperk!) en de enorme bouwwoede in de jaren 1990 legden een ongekend hoge druk op financiën en personele bezetting. In de volgende jaren vonden vele tientallen opgravingen plaats, waaronder ook in 1994-2001 de grootschalige projecten bij de Laat/Ruitersteeg, in de Grote Kerk, Bloemstraat/Laat en bij het Canadaplein. De middelen waren vaak beperkt, totdat vanaf 2007/2009 door de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) de archeologische verplichtingen aan bodemroerders konden worden opgelegd 'in de geest van het Verdrag van Malta' (1992), met als uitgangspunt het 'veroorzaker betaalt'-principe.²

¹ Ook bekend als de SBAB die werd gecoördineerd door (toen nog vrijwilliger) Rob Roedema. Rob kwam in 1993 in gemeentedienst. Daarna kon aan de gemeente Alkmaar, nadat een positief advies over middelen en personele inzet was gegeven door de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.), de opgravingsvergunning worden verleend door het Ministerie van OCenW. In de eerste drie jaar was er nog gegraven onder de (formele) supervisie van de R.O.B.

² De beleidsnota 'authentiek door dynamiek' met de bijbehorende archeologische waarderingskaart en verordening werd vastgesteld door de gemeenteraad van Alkmaar in september 2009 en is uitgebreid en geactualiseerd in 2016 na de gemeentefusie met Schermer en Graft-De Rijp.

Afb.2.4 Onderzoek in de bouwput na het plaatsen van de damwanden en stempels (horizontale buizen)

Zoals gebruikelijk werd het graafwerk uitgevoerd met inzet van de graafmachine die tevens was gebruikt voor de sloop en na de opgraving voor de ontgraving van de bouwput. Dit was ook afgesproken met de projectontwikkelaar en bouwaannemer R. Reek. Het onderzoek vond plaats in drie fasen.

Direct aansluitend op de sloop werd door de vrijwilligers van de SBAB met de prikstok gezocht naar beerputten. Deze moesten snel worden leeg gehaald voordat illegale schatgravers er lucht van zouden krijgen. Tijdens dit onderzoek is een tweetal beerputten aangetroffen en de inhoud is geborgen.

De tweede fase was de feitelijke opgraving van het gehele sloopterrein. In deze fase kon worden gewerkt tot aan het grondwaterniveau. Er werden twee werkputten aangelegd, met daarin twee en soms drie vlakken. De scheiding tussen de twee werkputten werd bepaald door de verstoring van de diepe toneelkelder. Op deze plek waren de grondsporen tot meer dan 1,5 meter diep al verdwenen. Werkput 1 was tussen de toneelkelder en het café-restaurant aan de Koorstraat, in 1832 geregistreerd op de Kadastrale Minuut onder nummers Kad.A823 (Het Gulden Vlies) en Kad.A825-826 (buurpanden aan de gracht). De toneelkelder verstoorde grotendeels het perceel Kad.A827. Werkput 2, ten westen van de toneelkelder, betrof een terrein dat vanouds behoorde bij de westerburen van de herberg (Kad.A828). Er werd gegraven tot op het gele zand van de Oude Duinen, de top van de natuurlijke ondergrond. Hierbij werden bewoningssporen aangetroffen uit de Romeinse tijd en vanaf de 11de/12de eeuw tot 1993. In werkput 2 werden nog een derde beerput en een handvol afvalkuilen geborgen.

Fase 3 vond plaats nadat de damwanden en bronbemaling waren aangebracht voor de diepe ontgraving van een grote parkeerkelder onder het appartementencomplex ([*afb.2.4*](#)). Tussen de damwanden en stempels werden nog de resten van twee waterputten uit de Romeinse tijd nader onderzocht. Er werden bij de afgraving ook verschillende profielen afgestoken en gedocumenteerd waarbij een prehistorische geul in de diepe ondergrond werd ontdekt.

Deze publicatie van de opgraving 1993 Lindegracht (93LIN) is deels gebaseerd op het interne verslag van Juke Dijkstra van drie decennia geleden, dat is geactualiseerd en aangevuld door Peter Bitter. De aanleiding hiertoe was het archeologisch onderzoek in 2022 van het hoofdgebouw van de herberg in het direct aangrenzende terrein van Koorstraat 30, locatie 2022 Koorstraat (22KST).

Inmiddels waren van de vindplaats 93LIN de vondsten uit de beerputten en afvalkuilen³ nader gedetermineerd door Sebastiaan Ostkamp en Rob Roedema in het kader van het 'Alkmaarse beerputtenproject' waarin zij tussen 1998 en 2004 vele tientallen vondstcomplexen uit diverse opgravingen hebben geïnventariseerd. Ook van hun inventarisatie is hier gebruik gemaakt. De determinaties van keramiek en glas in het Deventer Systeem zijn door Peter Bitter nagelopen en waar nodig gecorrigeerd, waarna voor dit rapport de tabellen van de vondstcomplexen konden worden samengesteld en geanalyseerd. De catalogus is op de website van het Deventer Systeem ingevoerd en nog nagelopen door de redactie ervan.⁴

2.2 Aangetroffen sporen

Periodisering

De sporen zijn ingedeeld in perioden van ontstaan.⁵ Ze worden beschreven aan de hand van spoorcodes die zijn samengesteld uit het periodenummer van ontstaan en een lettercode. In het geval de periode niet scherp is af te bakenen, worden de mogelijke periode nummers gebruikt met een scheidingsteken. Zo is bijvoorbeeld de kuil 3/4U niet scherper te dateren dan 14de- of 15de-eeuws, in periode 3 of 4.

De dateringen zijn gebaseerd op de stratigrafische volgorde in combinatie met vooral de keramiekvondsten, ook al zijn deze soms nogal onscherp dateerbaar.

Er zijn 8 perioden onderscheiden:

Periode 1: circa 50/100 tot 250/300 n.Chr. (Romeinse tijd)

Periode 2: circa 1000 tot 1300

Periode 3: circa 1300 tot 1350/1400

Periode 4: circa 1350/1400 tot 1450/1500

Periode 5: circa 1500 tot 1575/1600

Periode 6: circa 1575/1600 tot 1700

Periode 7: circa 1700 tot 1909

Periode 8: 1909-1923

Ondergrond

De vindplaats ligt op de zandrug van de strandwal van Alkmaar en de ondergrond bestaat uit duinzand dat een veenmoeras heeft overstoven. Het sterk gecompriëerde veenpakket is 30 tot 40 cm dik en de top ervan wordt in de westhelft van de opgraving bereikt op 0,7 m-NAP. Het huidige straatpeil aan de Lindegracht is op circa 0,65 m+NAP.

De bodemgesteldheid onder de bouwput bracht bij de ontgraving van de diepe parkeerkelder onvoorziene problemen met zich mee voor de bouwers. Er was een grote bouwput gemaakt voorzien van damwanden en zware stempels (horizontale stalen buizen om de damwanden te stutten), met daarbinnen bronbemaling ([afb. 2.4](#)). De bouwput werd ontgraven met een grote graafmachine maar eerst werden twee van de vier waterputten uit de Romeinse tijd, die al in de opgraving waren ontdekt, door de gemeentelijk archeologen nog verder opgegraven.

³ Afvalkuilen V193, V213, V26+42, V188, beerputten V1 V2, V4, V187 en V186, legingkuilen V190 en V193.

⁴ Met dank aan de redactie door Sebastiaan Ostkamp en Aleike van de Venne voor keramiek en Mieke Tolboom voor glaswerk.

⁵ Genoteerd is dan de periode waarin het spoor is ontstaan, een constructie kan echter in gebruik zijn gebleven in de daarop volgende perioden.

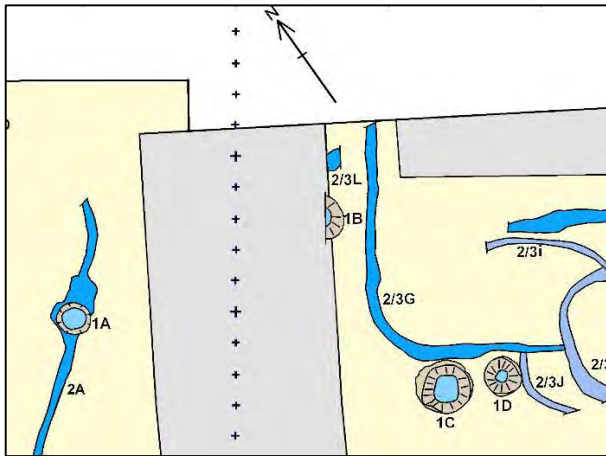
Afb.2.5 Plattegrond en foto's van de prehistorische geul (lichtblauw, waarnemingen bij donkerblauwe lijnen)

Daarna volgde de diepe ontgraving van de bouwput, van west naar oost. Hierbij bleek in de ondergrond een forse oude kreekgeul aanwezig onder de noordkant van de bouwput (*afb.2.5*). De oriëntatie kon niet goed worden bepaald maar was globaal ongeveer van noordwest naar zuidoost. Hij liep bijna parallel aan het onderzoeksterrein en schampte hiervan als het ware de noordoosthoek.⁶ De slappe geulvulling moest worden verwijderd. In de deels ontgraven diepe bouwput zijn door de archeologen enkele profielen van de ontgraving opgemeten en getekend. Behalve enkele dierenbotjes in de geul werd weinig gevonden en er waren geen sporen van prehistorische menselijke activiteiten.

De oude geul was opgevuld met verspoeld zand en klei en was overdekt met een pakket gelaagde klei en zand. Het veenpakket lag hier overheen maar liep, vermoedelijk deels door zetting van de ondergrond, naar het oosten sterk af. Door latere stuifzandlagen was van dit reliëf niets meer te zien op de tegenwoordige maaiveldhoogte. Soortgelijke geulen zijn ook wel aangetroffen in de Bagijnenstraat en onder het Canadaplein. Ze worden gedateerd in de Bronstijd en maken deel uit van een dynamisch landschap tijdens de vorming van de strandwal van Alkmaar.⁷

⁶ De binnenstad wordt op plattegronden vaak met de lengte-as 'horizontaal' afgebeeld maar is in werkelijkheid gedraaid in westnoordwest-oostzuidoost richting.

⁷ Cordfunke 1972 hst.1; De Jong/ Van Regteren Altena 1972; Cordfunke 1978, 30-33.

Afb.2.6 Randscherfje uit de Late IJzertijd of vroeg-Romeinse tijd (93LIN81). Circa 1 : 2

Afb.2.7 Uitsnede uit de overzichtsplattegrond (Afb.2.15) met waterputten 1A-1D, ca. 1:250

Sporen uit periode 1: circa 50/100 tot 250/300 n.Chr. (Romeinse tijd)

De aardewerkvondsten uit de IJzertijd en Romeinse tijd zijn gedetermineerd volgens de typologie van E. Taayke (1990-97). Er zijn geen sporen uit de IJzertijd herkend, behalve een vage bruine vlek waaruit een randscherf uit de late IJzertijd of vroeg-Romeinse tijd komt (Vnr.93LIN81, [afb.2.6](#)). Hij komt van een wijde pot met opstaande rand die recht is afgesneden en aan de bovenzijde is afgewerkt met nagelindrukken (Taayke 1990/97 type V2b), te dateren tussen 150/400 v.Chr. en 0/50 n.Chr.

In de opgraving werden vier waterputten (**1A t/m 1D**) ontdekt uit de Romeinse tijd ontdekt ([afb.2.7](#)). Ze hadden putwanden van gestapelde grasplaggen zonder een houten fundering of andere versteviging. Waterputten **1C** en **1D** konden pas dieper worden onderzocht na het aanbrengen van de damwanden en bronbemaling.

Drie van de vier waterputten bleek slechts heel ondiep nog aanwezig. De bodems werden aangetroffen op amper een halve meter onder het huidige straatpeil. Waarschijnlijk is er sinds de Romeinse tijd een bovenlaag zand verdwenen. Het is niet te zeggen of dit is veroorzaakt door natuurlijke verstuiwing of door menselijk ingrijpen.

Tussen de Grote Kerk en de zuidkant van het Ritsevoort was er in de strandwal in de late Middeleeuwen een depressie. Hieraan ontleende de straat Ritsevoort zijn naam (voorde = drassige doorwaadbare plaats). De Laar is in de late 13de eeuw gegraven ten behoeve van de afwatering.⁸

Waterput **1A** werd gevonden in het vlak op 0,07 m+NAP en bij het couperen bleek hij slechts 30 cm diep, met een sliblaagje op de bodem ([afb.2.8](#)). Hij had een binnenmaat van 70/80 cm en was ovaal vervormd als gevolg van de latere oversnijding door de 12de-eeuwse greppel 2A. Uit de bodemlaag komen twee randscherven en 27 wandscherven (waarvan twee besmeten) die zo klein en verweerd zijn dat er geen specifieke modellen en dateringen zijn te geven (Vnr.93LIN196).

Afb.2.8 Waterput 1A in het vlak en bij het couperen, vanuit het Noorden gezien

⁸ Zie Bitter 2023 RAMA 26 hst.4; Bitter 2025 RAMA 29 hst.1

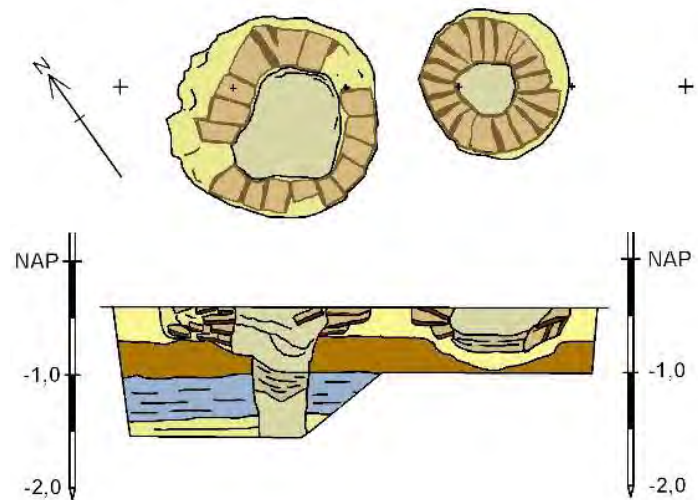
Afb.2.9 Van waterput 1B resteerde slechts een dunne bodemlaag vol potscherven (93LIN168). Ca 1:4

Waterput **1B** was deels verstoord door de betonkelder onder het toneel van de schouwburg. Hij had een binnenmaat van omstreeks 60-70 cm. Hij was zeer ondiep want van de plaggenwand was alleen nog de onderste 10 cm aanwezig – de onderkant van de waterput was al op 0,08 m+NAP.

Uit de bodemlaag (Vnr.93LIN168) komen toch nog tientallen scherven van minstens 14 potten ([afb.2.9](#)), waaronder randen van vijf gladwandige wijdmondige potten (Taayke 1990-97 type Gw6a) waarvan vier met hoge knobbeloren, te dateren tussen circa 50/100 en 250/300 n.Chr. Verder zijn er een bodem en wat wandscherven van 4 besmeten potten alsmede twee bodems en wat wandscherven van 5 niet besmeten ongepolijste potten.

Waterput **1C** had een binnenmaat van circa 80 cm ([afb.2.10 - 2.13](#)). Hij was door de veenlaag heen gestoken en nog een halve meter dieper uitgegraven, tot 1,5 m-NAP. In de vulling (Vnr.93LIN161) zaten een paar scherven inheems-romeins aardewerk waaronder een rand van een gladwandige pot met nauwe hals (Taayke Ge7) uit 50/100 tot 250/300 n.Chr.

Op de bodem lag een complete pot met nauwe Hals (Taayke Ge6a) waarvan de onderste helft was besmeten en de bovenhelft gladwandig (inv.nr. 93LIN161-CH). Hij is te dateren tussen 100/150 en 250/300 n.Chr.

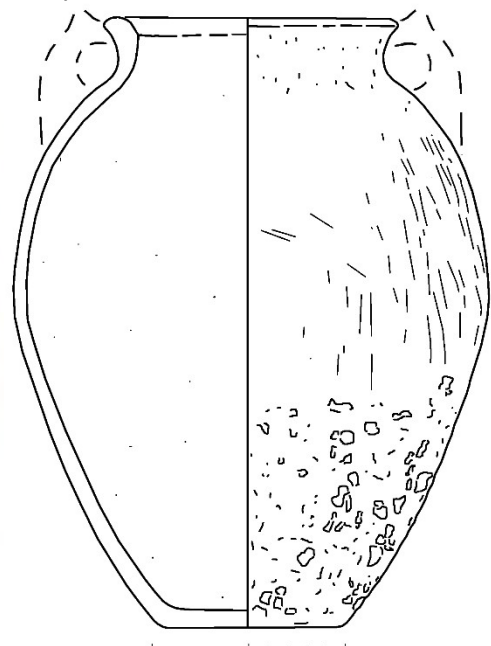
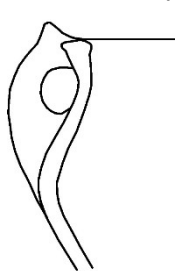

Afb.2.10 Plattegrond en doorsneden van waterputten 1C (links) en 1D (rechts), 1:150

Afb.2.11 Waterputten in het gele zand, vanuit het oosten gezien (vooraan 1D, erachter 1C)

Afb.2.12 Waterput 1C bij het verdiepen tot op het veen en in de coupe door het veen

Afb.2.13 Randscherf en pot onderuit put 1C (93LIN161). Schaal 1:4

Afb.2.14 Scherven inheems-romeins aardewerk uit de bodemlaag van waterput 1D (93LIN241). Schaal 1:4

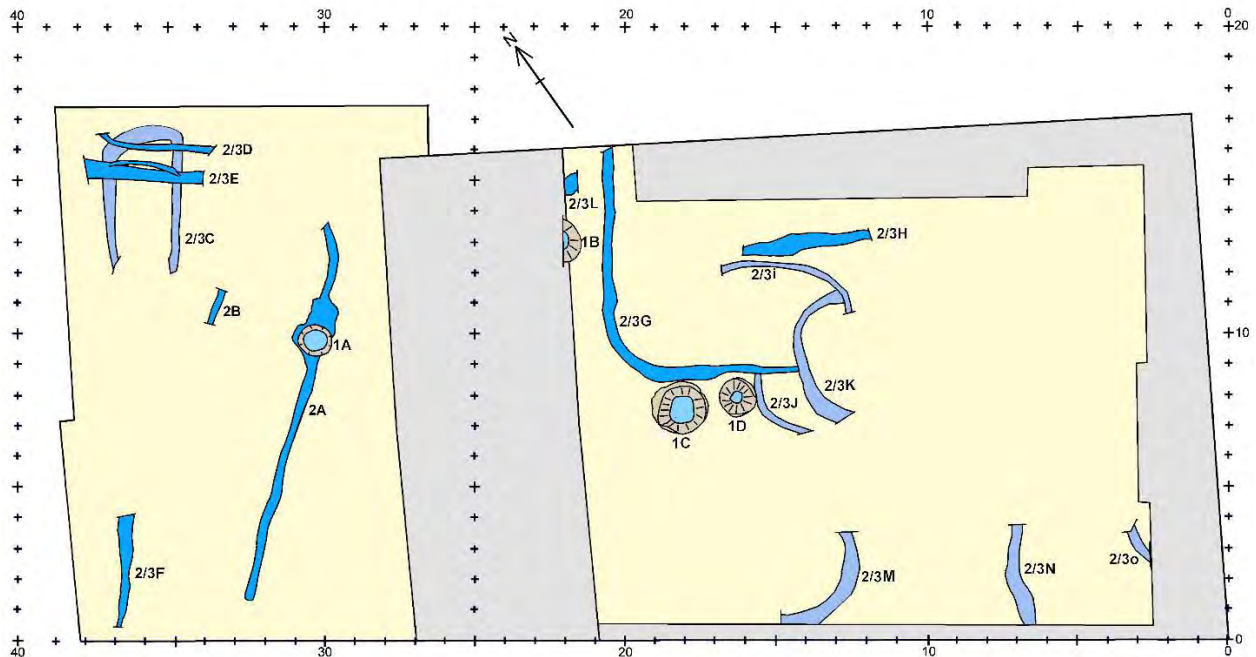
Waterput **1D** was een stuk kleiner en ook ondieper (*afb.2.10, 2-11, 2-14*). De bodem op 0,9 m-NAP was tot in de top van het veen gegraven zodat hij werd gevoed door stagnatiewater op het veendek. Op de bodem lagen scherven van een gladwandige pot met wijde hals (Taayke Gw6a) uit 50/100 tot 250/300 en de bodem van een andere pot (Vnr.93LIN241).

Resten van bewoning in de Romeinse tijd zijn inmiddels bekend van meerdere vindplaatsen in de westelijke binnenstad. De vondsten liggen van noord naar zuid ruim 450 meter van elkaar verwijderd. Een overzicht van de inheems-romeinse vindplaatsen in de binnenstad:⁹

- bij de Koorstraat in 1980 een afvalkuil en een waterput met turf wand gefundeerd op hout met dendrodatering ca 100 n.Chr.,
- bij Lindegracht 55-71 in 1993 vier ronde plaggenputten uit de 2de-3de eeuw,
- bij Lindegracht 14-16 in 1995 greppels en een ronde plaggenput uit de Romeinse tijd,
- onder de Grote Kerk in 1995 een kuil (mogelijke oven) met pottenbakkersafval uit de 2de eeuw,
- bij het Canadaplein in 1998 een greppel, een kuil en een ronde plaggenput uit de 2de-3de eeuw,
- onder het Canadaplein in 2000 greppels, een vierkante houten put en vijf ronde plaggenputten waarvan driemaal op een wagenwiel, 2de-3de eeuw,
- onder de Paardenmarkt in 2010 greppels uit de 2de-3de eeuw en een inhumatiegraf in hurkvorm met C-14 datering tussen 50 v.Chr. en 90 n.Chr.,
- bij Ritsevoort 38/40 in 2016 twee greppels uit de 2de-3de eeuw.

⁹ Koorstraat 1980 (80KOO) zie Cordfunke 1982; Grote Kerk 1995 (95GRK) zie Bitter/ Boulonois/ De Ridder 1996 (=Bitter 2002, 147-172); Lindegracht 14-16 in 1995 (95LIN) zie Bitter 2023 RAMA 26, 251-253; Canadaplein 1998 (98CAN) zie Bitter/ Van Zanten 2013 RAMA 17, 46-48; Canadaplein 2000 (00CAN) zie Bitter/ Van Zanten 2013 RAMA 17, 86-93; Paardenmarkt 2010 zie Griffioen e.a. 2015 RAMA 22, 34-39; Ritsevoort 38/40 in 2016 zie Bitter 2023 RAMA 26, 143-146.

Vanwege het ontbreken van de originele bovengrond zijn er tot dusverre geen huisplattegronden gevonden maar wel diverse waterputten, waarbij aangenomen kan worden dat dit op het erf van een boerderij wijst. De greppels zijn vaak slechts minimaal herkenbaar en er is weinig te zeggen over hun breedte – vergelijkbare 12de-eeuwse greppels blijken ooit op maaiveldhoogte meer dan 1,5 meter breed te zijn geweest.¹⁰ Door de onscherpe dateringen van het aardewerk zijn geen uitspraken te doen over de omvang van de nederzetting. Het is zelfs goed denkbaar dat er sprake is van één enkele boerderij, die een paar keer over korte afstand is verplaatst.

Afb.2.15 Plattegrond van sporen uit periode 1 (Romeinse tijd), periode 2 (11de tot 13de eeuw) en periode 2 of 3 (tot 14de eeuw). Erfgreppels zijn blauw en huisgreppels lichtblauw. Schaal ca. 1:250

Sporen uit perioden 2 of 3: circa 1000 tot 1350/1400

In het opgravingssterrein werd een wirwar van smalle greppels gevonden (afb.2.15-2.18). Ze dienden niet alleen voor de afwatering maar (vooral) ook om een erfgrans te markeren. De greppels zijn meerdere keren opnieuw uitgegraven, vermoedelijk omdat men last had van zandverstuivingen. Ze zijn gevuld met grijs zand, waaruit maar heel weinig vondstmateriaal is gekomen. Het zijn vaak scherven uit de 11de of 12de eeuw, maar ook later materiaal is erin beland, met als jongste scherfmateriaal steengoed en rood aardewerk uit de eerste helft van de 14de eeuw.

Het scherfmateriaal is voornamelijk te interpreteren als 'zwerfpuil' dat met het zand in de greppels is beland. In totaal zijn er in de greppels tientallen potscherven uit de 10de tot 12de eeuw gevonden maar ook uit de 13de en 14de eeuw. Het valt niet te bepalen hoeveel tijd er kan zijn verstreken tussen het breken van de potten, het belanden van de scherven als afval in de bovengrond en tenslotte depositie in de greppels – de meermalen verplaatste scherven zijn feitelijk slechts 'opspit' oftewel zwerfafval..

De sporen kunnen worden gedateerd door de jongste vondsten die erin zitten, maar ook door de talrijke oversnijdingen van eerdere sporen. De stratigrafische volgorde is zo goed mogelijk samengesteld op basis van de opgravingsplattegrond.

¹⁰ Bitter 2023 RAMA 26, hst.2; Griffoen e.a. 2015 RAMA 22.

Afb.2.16 overzicht van werkput 1 met greppels uit de 11de-14de eeuw, vanuit het zuiden gezien. In het midden is de erfgreppel met bocht 2/3G

Een deel van de greppels is met zekerheid te plaatsen in de 14de eeuw (periode 3), niet alleen door de erin gevonden scherven maar ook doordat ze andere greppels uit de 14de eeuw oversnijden. Er zijn ook greppels gevonden onder de 14de-eeuwse, die geen of weinig potscherven uit de 10de tot 13de eeuw bevatten. Het is echter niet te zeggen hoeveel eerder deze greppels gedateerd mogen worden omdat het scherfmateriaal slechts opspit betreft. Ze worden dan ook niet scherper gedateerd dan periode 2 of 3 (gecodeerd als **2/3C t/m 2/3o**). De enige uitzonderingen zijn twee greppels aan de westkant die een duidelijk afwijkende oriëntatie hebben: sporen **2A** en **2B**.

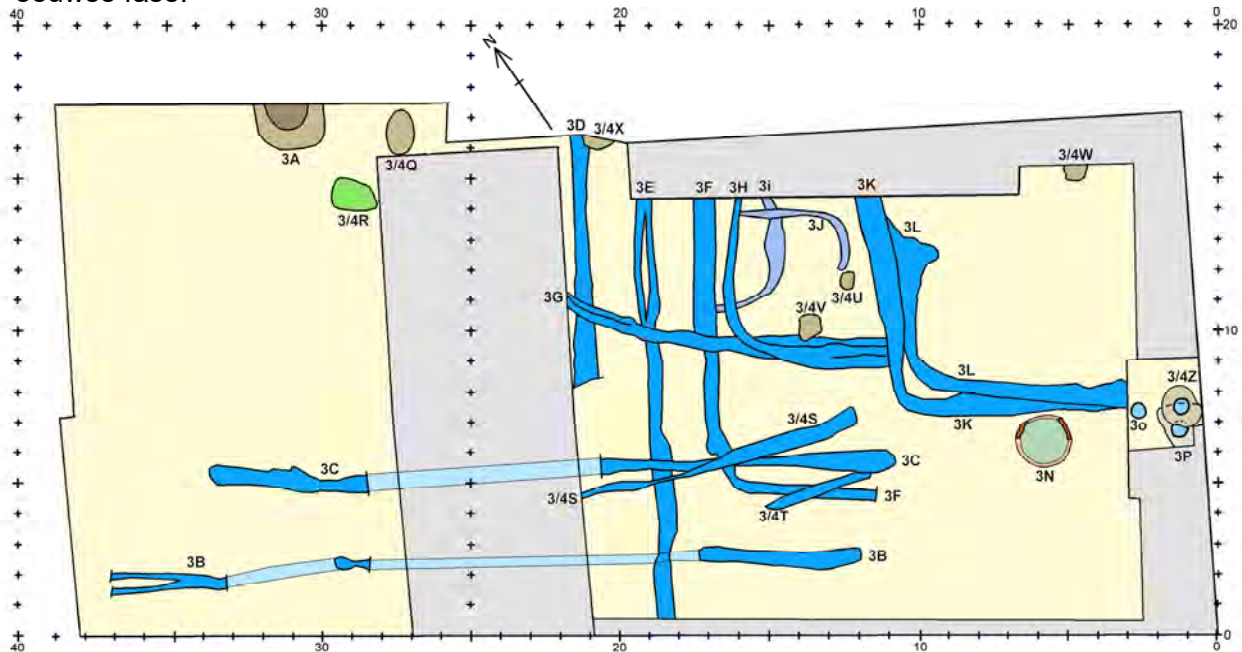
De greppels dienden zowel als perceelgrenzen als voor de afwatering. Uit opgravingen aan de Laat¹¹ blijkt dat er twee soorten greppels kunnen worden onderscheiden: erfgreppels die langs de erfgronden van percelen zijn gegraven en huisgreppels. De erfsloten vormen min of meer rechte lijnen met haakse bochten. De 'huisgreppels' zijn vlak langs een huis gegraven, onderlangs de dakranden of vlak daar buitenom als 'drupgoten'. Ze volgen de contouren van het huis en vertonen vaak een halfronde bocht die een constructie van 3 tot 5 meter breed lijkt te omgeven.

De erfgreppel **2/3G** vormt de oudste zuidwesthoek van een perceel aan de Koorstraat. Het is de oudste fase van een erfgrans die op circa 5 tot 10 meter uit de tegenwoordige rooilijn van de Lindegracht lag en op circa 30-37 meter vanaf de Koorstraat. De hoek is meermalen opnieuw uitgegraven, door greppels **3F**, **3G**, **3H**, **3K** en **3L**. Dit verschijnsel is ook waargenomen aan de oostkant van de Koorstraat bij opgravingen aan de Laat, waar het duinzand van de zandrug een web van greppels uit 11de- tot 13de eeuw vertoonde. Het lijkt

¹¹ Vergelijk Bitter 2013 RAMA 19, 93-98.

erop dat de greppels geregeld opgevuld raakten door stuifzand, waarna ze werden gedempt en nieuwe greppels ernaast moesten worden gegraven.

In de greppels komt een kleine hoeveelheid potscherven voor, die als opspit in het zand van de demping zijn beland. Het is dan ook goed mogelijk dat de greppel **2/3G** eigenlijk onderdeel is van een eerste verkaveling uit periode 3 en niet terug gaat op een 11de/12de-eeuwse fase.

Afb. 2.17 Plattegrond van sporen uit periode 3 (14de eeuw) en periode 3 of 4 (tot 15de eeuw). Erfgreppels zijn blauw en huisgreppels lichtblauw. Schaal ca. 1:250

Sporen uit periode 3: circa 1300 tot 1350/1400

Een groot aantal sporen is aangelegd nadat de stad in de tweede helft van de 13de eeuw haar eerste vestingwerken kreeg ([afb. 2.17](#)). Aan de westkant van de binnenstad is vastgesteld dat de versterkingen in twee fasen moeten zijn gerealiseerd. Van de eerste fase is bij het Canadaplein en Gasthuisstraat alleen de vestgracht aangetoond, en aan het begin van de Gasthuisstraat is een poortgebouw gevonden van bakstenen met een opvallend groot formaat. De eerste versterkingen zijn gebouwd na het verlenen van de stadsrechten in 1254 en voor 1297. Melis Stoke verhaalt namelijk in zijn rijmkroniek over dat jaar: *'De grave brocht een heer groot in de vesten, tot Alcmare'*. In 1998 werd bij het Canadaplein de eerste bakstenen stadsmuur ontdekt maar deze is van een kleinere baksteensoort die pas uit de eerste helft van de 14de eeuw dateert. De stad zal in eerste aanleg zijn versterkt met een aarden wal, opgeworpen met de grond van het uitgraven van de gracht en eventueel versterkt met houten palissades. De Lindegracht is het zuidelijke vervolg van de vestgracht bij het Canadaplein en de Gasthuisstraat.

Tijdens werkzaamheden bij de Wagenaarbrug in 1960 en 1981 werd ontdekt dat de stadsmuur ook hier nog was voortgezet. Hij liep vlak achter de tegenwoordige kade.¹² Diverse erfgreppels maken binnen het opgravingsterrein van 93LIN een haakse bocht richting Koorstraat, op 12 tot 17 meter vanaf de kade van de Lindegracht. Bij het Canadaplein werd de stadsmuur vooraf gegaan door een wal. Gezien de flinke afstand tussen de erfsloten en de gracht, lijkt dat ook bij de Lindegracht het geval te zijn geweest.

¹² Zie de inleiding van Hst.1 in deze RAMA 28, par.1.1.

Afb.2.18 Het terrein is door de greppels flink omgewoeld

De talloze greppels hebben de bovenlaag van het terrein flink omgespit (*afb.2.18*). Er is in het hele terrein sprake van een bovenlaag **2/3X** van omgewoeld lichtgrijs zand met donkergrijze plekken erin. Hierin is het verloop van de oude sloten slecht herkenbaar. In het gele zand van de ondergrond tekenen de slootbodems zich als 'greppels' af. De greppels van omstreeks een halve meter breed moeten ooit zijn gegraven als sloten van 1,5 tot 2 meter breed.¹³

Uit de sloten komen vooral kleine potscherven tevoorschijn die als 'opspit' bij het zand zaten waarmee ze zijn gedempt, voornamelijk afkomstig uit deze bovenlaag **2/3X**. Het probleem met de dateringen kwam hierboven al ter sprake bij de greppel **2/3G**.

In sloot **3H** is een complete rood aardewerken bakpan r-bak-1 gevonden, uit de late 14de of begin 15de eeuw (*afb.2.19*).

¹³ In de opgraving van Laat 233-237 in 2008 (08LAA) konden we soms deze breedte documenteren in doorsneden door zo'n greppel/sloot – zie Bitter 2013 RAMA 19 Hst.2 p.92-98.

Afb.2.19 Uit greppel 3H: een vrijwel complete rood aardewerken bakpan r-bak-1 met brede platte steel. De zwaar beroete pan dateert van omstreeks 1400 (93LIN110-A, diameter 28,5 cm). Gezien de positie van de schenklip is hij gemaakt voor een linkshandige gebruiker. Schaal 1:4

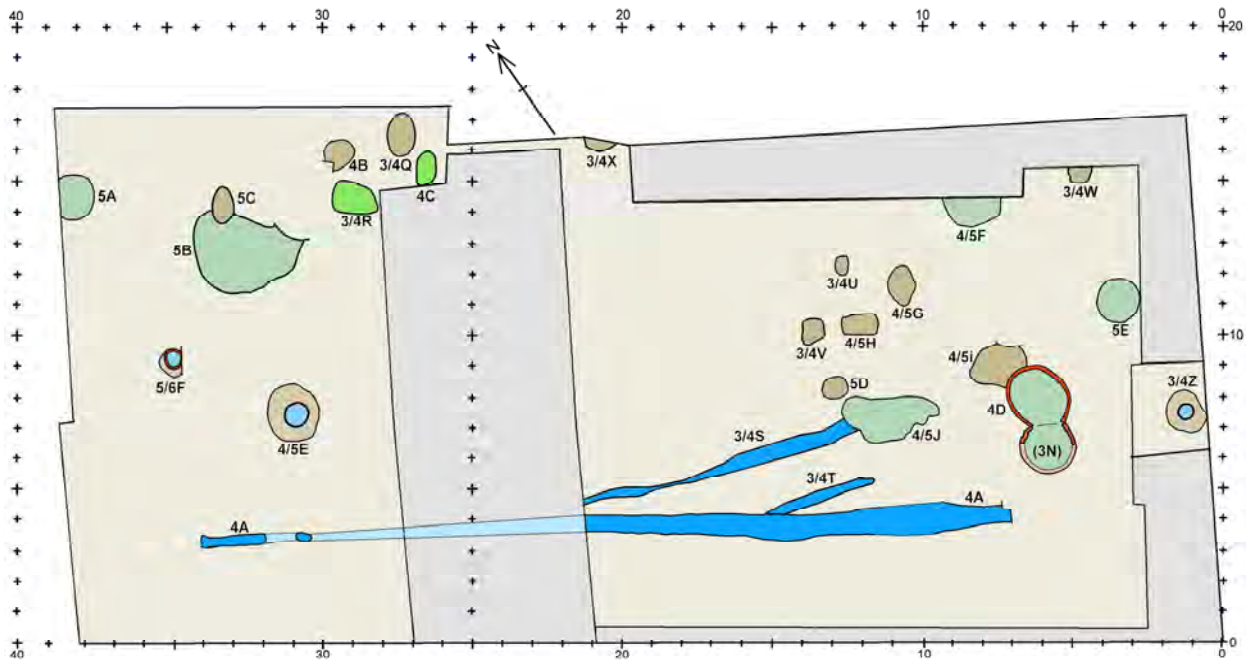
In de 14de eeuw werd het achtererf van het huis aan de Koorstraat (A823) nog door de erfsloten begrensd. In dit achtererf zijn een beerput **3N** en een waterput **3o** (die tweemaal is vervangen door **3P** en **3/4Z**) gevonden ([afb.2.20](#)). De datering van beerput **3N** berust op de gebruikte baksteen van 26x13x6,5 cm. De put was helaas grotendeels verstoord door de zware fundering **8C** van de schouwburgzaal uit 1909 en er kwam slechts wat 16de-eeuws materiaal uit de bovenlaag. Ook waren er vier kuilen (**3/4U 3/4V 3/4W** en **3/4X**) met een onscherpe datering in de 14de of 15de eeuw.

De waterputten **3O**, **3P** en **3/4Z** waren gebouwd van gestapelde bodemloze tonnen en vanwege de schaarse vondsten uit de demping van de putten zijn ook deze onscherp dateerbaar.

Aan de westkant van de opgraving (later kavel Kad.A828) is een grote 14de-eeuwse kuil **3A** gevonden die vermoedelijk behoorde bij een waterput, helaas zo dichtbij de rand van de werkput dat hij niet diep ontgraven kon worden. Een kuil en een mestkuil **3/4Q** en **3/4R** bevatten wat 14de- of 15de-eeuws vondstmateriaal. Het is niet te zeggen bij welk erf deze sporen hoorden, vanwege de onduidelijke verkaveling van het 14de-eeuwse slotenpatroon.

Afb.2.20 Waterput 3/4Z, gemaakt van gestapelde bodemloze tonnen

Afb.2.21 Plattegrond van sporen uit periode 4 (15de eeuw) en periode 4 of 5 (15de/ 16de eeuw). Schaal ca. 1:250

Sporen uit perioden 4 en 5: circa 1350/1400 -1500 – 1575/1600

Slechts een handvol sporen is met zekerheid dateerbaar in de tweede helft 14de eeuw tot 15de eeuw, periode 4 ([afb.2.21](#)). Bij de opgraving aan de Koorstraat uit 2022 zijn de resten gevonden van het bakstenen huis waar het hele achtererf bij hoorde.

De 15de-eeuwse greppel **4A**, op 4-5 meter uit de rooilijn van de straat en op 11-12 meter vanaf de grachttoever, vormde de zuidgrens van het achtererf van dit middeleeuwse huis op Koorstraat 30. Behalve talrijke moeilijk dateerbare sporen uit perioden 3/4 of 4/5 waren er ook een ronde kuil **4B** (wellicht een uitgetrokken ton van een waterput) en mestkuil **4C**, in het westelijk deel van het achtererf.

In de late 14de of begin 15de eeuw werd op A823 de beerput **3N** gewijzigd ([afb.2.22](#)). Er kwam een tweede beerput **4D** aan de noordkant tegenaan, met een overloop naar 3N. De beerput 4D bleef tot in de tweede helft van de 19de eeuw in gebruik, mogelijk tot aan de bouw van de herberg en de schouwburg in 1908 en 1909.

Afb.2.22 Beerputonderzoek: a het leeghalen van beerput 4D; b beerput 3N met links ertegenaan de beerput 4D met een gat in het gewelf voor een overloop (uit het westen gezien)

a

b

c

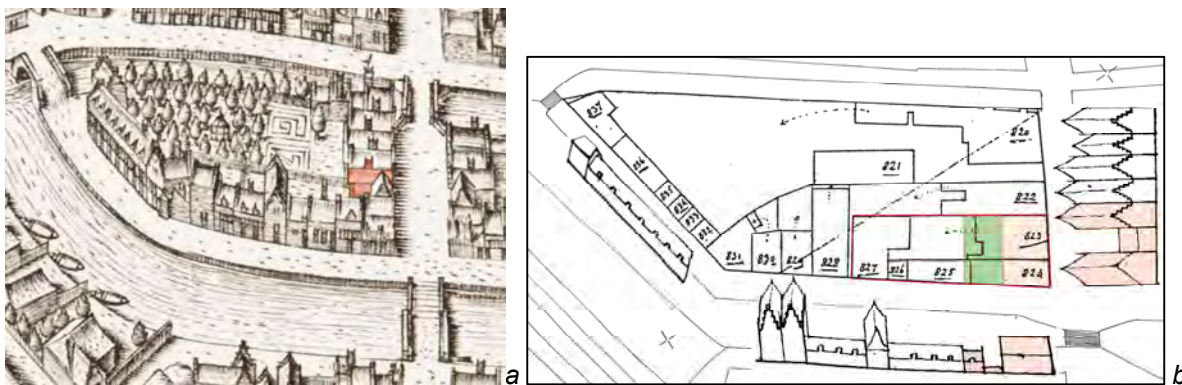

d

Afb.2.23 Sporen uit de 15de -16de eeuw behorend bij Koorstraat 30: a houten ton gebruikt voor waterput 4/5E; b de achtergevel van Het Gulden Vlies uit 1907-08 vanuit het westen, met de in 1993 dichtgezette doorgangen tussen foyer en schouwburgzaal; c overzicht van het terrein vanuit het oosten met in laag 2/3X gegraven kuilen, (linksonder) beerputten 3N-4D en rechtsvoor waterput 7i; d coupe door beerlegingkuil 5B (tussen de latere beerput 6B rechts en oven 5/6J links)

In de nabijheid van de beerput werden drie stortplaatsen gevonden van tussentijdse beerputlegingen, in de kuilen **4/5J** en **4/5F** en in de afgedankte 16de-eeuwse waterput **5E**. Bij deze beerput hoorden waarschijnlijk ook aan de westkant van de opgraving de twee kuilen **5A** en **5B** die waren gevuld met beerputlegingen van 15de- en 16de-eeuws vondstmateriaal (*afb.2.23*).

Bij A823 hoorde verder ook nog de tonput **4/5E**, eveneens geheel achterin de tuin. In de opgraving zijn verder nog wat slecht dateerbare kuilen uit de 15de en 16de eeuw (perioden 4/5) gedocumenteerd.

Afb.2.24 De Lindegracht op kaarten van: a Ioan Blaeu uit 1649, b kadastrale minuut van 1832 gecombineerd met gevelaanzichten van Jan Dircksz Soutman circa 1670 (Regionaal Archief Alkmaar)

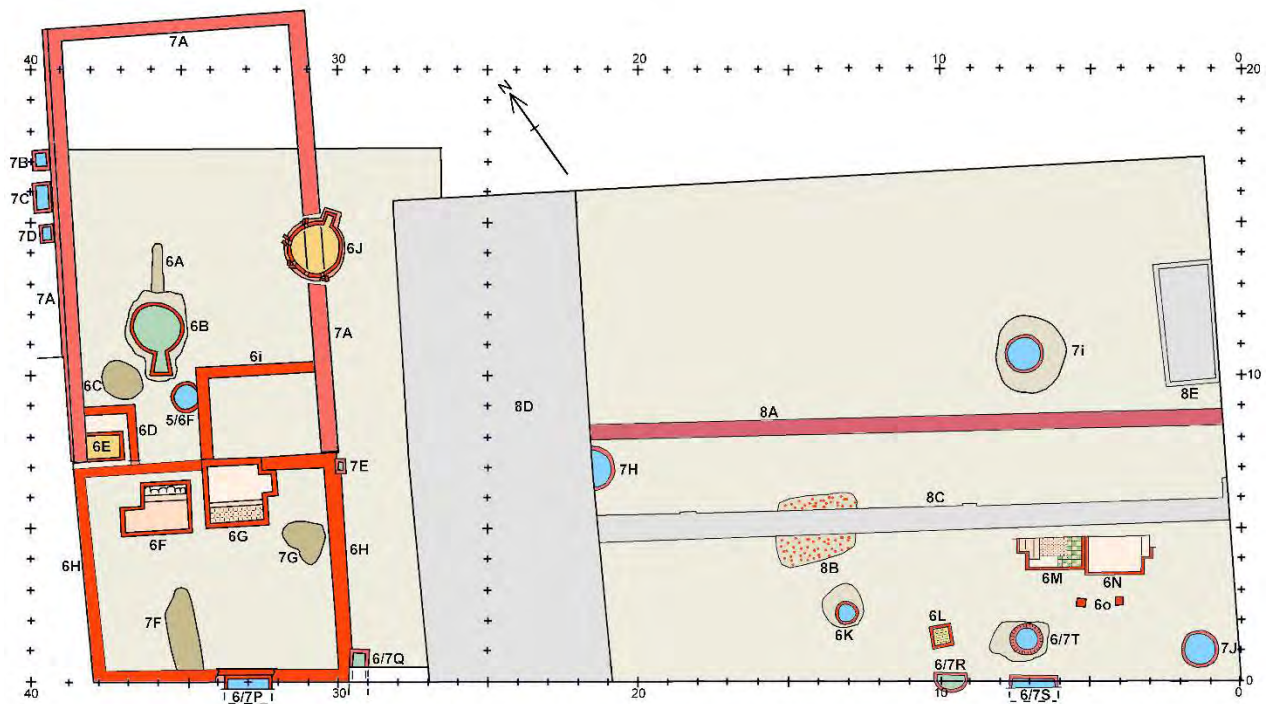
Sporen uit perioden 6 en 7: circa 1575/1600 – 1700 - 1909

In de inrichting van het onderzoeksterrein kwamen flinke veranderingen na de uitbreiding van de vestingwerken tot aan de Kennemersingel in 1573. De Lindegracht werd daarna veranderd van een middeleeuwse vestgracht in een 17de-eeuwse stadsgracht met nieuw gebouwde huizen erlangs. De middeleeuwse stadsmuur werd gereduceerd tot een kade.

De brede ruimte tussen de perceelgrens (spoor **4A**) van Kad.A823 en de stadsmuur/kade werd bijna gehalveerd door er een strookje bebouwing voorlangs te zetten ([afb.2.24](#)). Op de stadskaat van Cornelis Drebbel uit 1597 staat langs de nieuwe rooilijn aan de Lindegracht al een lange reeks kamerwoningen met het dak parallel aan de straat. Dat zijn in 1832 de percelen Kad.A828 A826 en A825, plus de westhelft van A824 (in de opgraving 22KST). Ze zijn merendeels gebouwd als enkele huisjes of als twee-onder-één dak, maar in het westelijk deel van de Lindegracht voorbij de knik zelfs een pand van 7 of 8 kamers onder één dak. De kamers waren slechts een meter of 5 diep. Ze bestonden uit één enkel woonvertrek met aan de ene kant de voorgevel met een deur en een venster en langs de andere muren een schouw en een bedstede. Onder deze bedsteden waren soms ondiepe opslagruimten gemaakt, bedsteekelders waarin de opgeslagen voorraden relatief koel bewaard bleven. Direct ten westen van het erf van het Gulden Vlies kwam nog een huis met de kap haaks op de gracht, op het latere perceel Kad.A827. Hiervan zijn geen resten meer gevonden vanwege de toneelkelder van het theater uit 1923. Ten westen van dit huis stonden op perceel A828 weer twee kamers.

In 2022 werden op perceel Kad.A824 de aan elkaar grenzende bedsteekelders gevonden van twee-kamers-onder-één dak. Iets ten westen ervan waren in 1993 op Kad.A825 ook twee tegen elkaar gebouwde bedsteden **6M** en **6N** aanwezig en geheel aan de westkant nogmaals twee bedsteekelders **6F** en **6G** op Kad.A828 ([afb.2.25 - 2.28](#)).

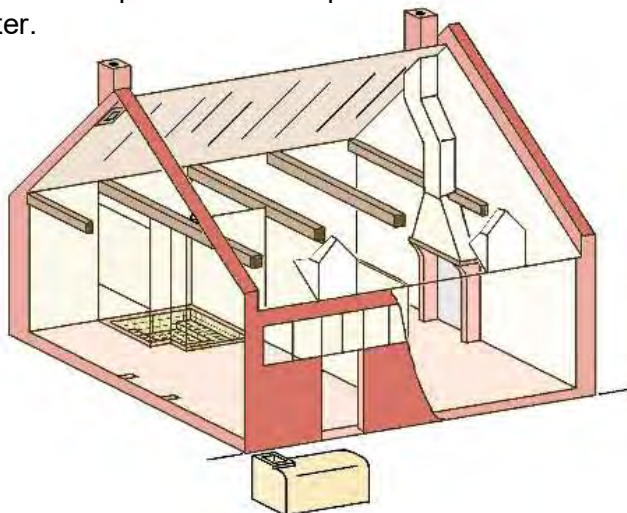
Ze waren gebouwd onder bedsteden van ongeveer 2 bij 2 meter groot, tot pakweg een halve meter diep onder de huisvloer. De wanden en vloeren waren bekleed met plavuizen, soms in een vrolijk geel en groen dambordpatroon. Soms waren de wanden alleen voorzien van sober pleisterwerk. Aan één of twee zijden was er een plateau gemaakt voor het droog opstellen van voorraden aan etenswaren en drank in potten, kannen of kruiken. De bedsteekelders waren bereikbaar via uitgebouwde zijingangen met kleine trapjes.

Afb.2.25 Plattegrond van sporen uit periode 6 (17de eeuw), periode 7 (18de/ 19de eeuw) en periode 8 (1909-1923). Schaal ca. 1:250

De kamerwoningen hadden in de slechts 5 meter diepe percelen naast het huis en erf van het Gulden Vlies (Kad.A823) geen ruimte voor een achterplaatsje, laat staan een eventuele uitbouw. Op A825 bevond zich ongeveer ter hoogte van kelder 6M in de straat onder de voorgevel een bakstenen waterkelder **6/7S**, vermoedelijk voor beide kamers ([afb.2-26](#)). Westelijk (links) van de bedsteekelders 6M en 6N moeten zich nog een paar kamers hebben bevonden op de westhelft van Kad.A825 en A826, getuige de gevelbeelden van omstreeks 1670. Hiervan werd alleen een gemetselde bak **6L** met as gevonden –mogelijk van een haardplaats. Ook de storkoker **6/7R** voor een riool naar de gracht hoorde bij deze burens.

Op het erf van het Gulden Vlies (Kad.A823) en op de percelen langs de zuidkant zijn vijf bakstenen waterputten **6K**, **6/7T**, **7H**, **7I** en **7J** gevonden. Ze dateren uit de 17de tot 19de eeuw. Het grondwater zal intussen door bodemvervuiling niet geschikt zijn geweest voor menselijke consumptie en de waterputten dienden voor de paarden in de stallen en voor schrobwater.

Afb.2.26a Reconstructie van de twee-kamers-onder-één-dak op Kad.A828

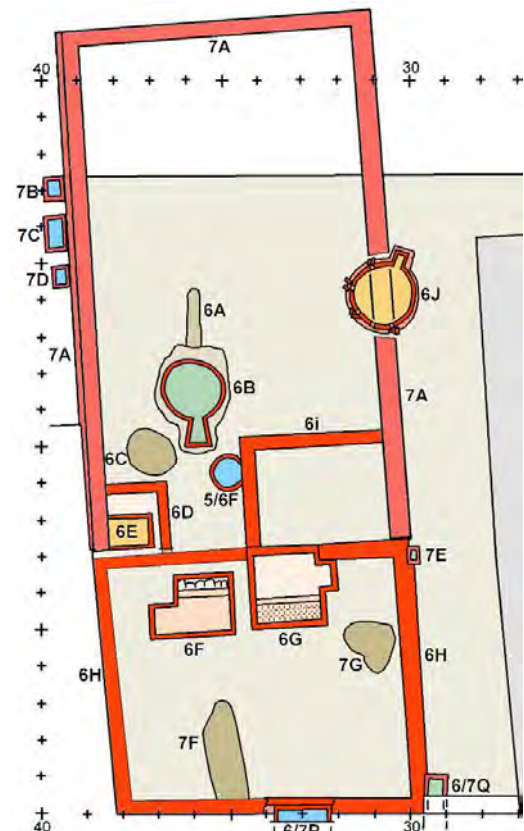
Afb.2.26b-c Kamers en bedsteekelders 6M en 6N op Kad.A825 gezien vanuit het oosten en westen

Afb.2.26d Uit de puindemping van bedsteekelder 6M (kad.A825), eerste helft 17de eeuw: fragmenten van polychrome en blauw beschilderde wandtegels van 10 mm dik met rode baksels, links bloem met ossenkop-hoeken, midden boven bloempot met volutenhoeken, rechtsboven pompadour; rechtsonder blauwe decors (93LIN17). Schaal 1:4

Uit de puinvulling van bedsteekelder 6M komen fragmenten van verschillende wandtegels uit de eerste helft van de 17de eeuw ([afb.2.26d](#)). Het is niet te zeggen waar in huis deze zijn geplaatst, maar de meeste wandtegels werden destijds in schouwen toegepast.

Achter de twee kamers werd een beerput **6B** opgegraven met vondstmateriaal uit de periode van eind 16de tot eerste helft 18de eeuw. Vermoedelijk was de beerput door beide kamers gedeeld. Aan de straatzijde werd een door de kamers gedeelde waterkelder **6/7P** gevonden onder de voorgevel.

109

Afb.2.27e Uit de puindemping van bedsteekelder 6G (kad.A828), circa 1625 - 1675: fragmenten van wandtegels van 10 mm dik met rode baksels, boven blauw geschilderde mensfiguren met 'spinnetjes' in de hoeken, hoekfragmenten met voluten, een bloemvaas met ossenkophoeken; onder ornamenttegels met paars getippeld ruitmotief (93LIN177). Schaal 1:4

Uit het puin waarmee kelder 6G was gedempt kwamen fragmenten van wandtegels uit het midden van de 17de eeuw ([afb.2.27e](#)).

Het gebouw 6H werd in de 19de eeuw verlengd tot een fors rechthoekig pand **7A** van 8 bij 22 meter. Achterin bevonden zich tegen de westelijke zijmuur drie kleine waterkeldertjes **7B**, **7C** en **7D**. Aan de oosthoek van gebouw 6H bevond zich een stortkoker voor een riool **6/7Q** dat onder de straat naar de gracht liep.

Een bijzondere ontdekking was een koepelgewelf **6J** met een diameter van 1,9 m en met een sleutelgatvormig uitsteeksel aan de noordkant ([afb. 2.28](#)). Hij bevond zich in het achterterrein precies onder de perceelscheiding tussen Kad.A827 en A828. De koepel was beschadigd doordat de latere muur 7A er dwars overheen liep. In eerste instantie werd de koepel aangezien voor de top van een beerput maar al snel bleek het een geheel andere constructie te zijn: het was vermoedelijk een broodoven voor een bakkerij op Kad.A828. De kleine uitbouw aan de noordkant zal de toegang zijn geweest.

De koepel rustte op een 15 cm naar buiten stekende baksteenvloer. De bovenkant van de vloer was op 0,02 m onder NAP. Dat is ongeveer een halve meter onder het tegenwoordige straatpeil maar in de 17de eeuw lag de straat mogelijk een paar decimeter cm lager. Aan de onderkant van de koepel waren vijf rechthoekige gaten uitgespaard in de wand. Naast vier van die gaten lagen nog losse stenen, waarmee de gaten tijdelijk dichtgezet konden worden. De oven moet zijn aangelegd in een ondiepe kuil, wellicht om de luchtgaten uit de wind te kunnen houden. De oven was geheel volgestort met lagen as en puin, waaruit vondstmateriaal kwam uit het tweede of derde kwart van de 17de eeuw.

Afb. 2.28 Onderzoek van de oven 6J

Periode 8: Schouwburg Het Gulden Vlies, 1909-1923

Van de eerste schouwburgzaal uit 1909 werd de zuidelijke zijmuur **8A** gevonden. Ook van de nieuwe zaal uit 1923 was de fundering van zijmuur **8C** nog aanwezig, evenals de toneelkelder **8D** en de septictank **8E**. Onder fundering 8C werd een grote puinkuil **8B** gedocumenteerd.

Door sloop en nieuwbouw in de 20ste eeuw waren veel muurresten van eerdere bebouwing en andere sporen opgeruimd.

2.3 Vondsten

Toelichting

De vondsten van keramiek en glaswerk worden in Alkmaar gedetermineerd aan de hand van het Deventer Systeem, een typologische classificatie met een driedelige codering. De codering is samengesteld uit lettercodes voor het materiaal en de hoofdvorm, gevolgd door een cijfercode voor specifieke vormen (*Tabellen 2.A*).

Andere afkortingen zijn: fr fragment, bfr bodemfragment, wfr wandfragment, rfr randfragment, compl compleet, prof profiel volledig van groot fragment. Dateringen kunnen worden afgekort met een cijfer voor de eeuw, hoofdletter A B voor een halve eeuw en kleine letter a b c d voor een kwart eeuw.

code	omschrijving	code	omschrijving	code	omschrijving
pi	pingsdorf-type aardewerk	kp	kogelpotaardewerk	f	faïence uit de Nederlanden
wm	maaslands wit aardewerk	g	grijs aardewerk	i	italiaanse majolica/faïence
bg	blauwgrijs aardewerk	r	rood aardewerk	p	aziatisch porselein
s5	steengoed 5 (proto-steengoed)	w	wit aardewerk	iw	industrieel wit
s4	steengoed 4 (bijna-steengoed)	jy	'Jydepot' aardewerk	iz	industrieel zwart
s1	steengoed 1 (zonder glazuur/engobe)	we	weser aardewerk	py	pijpaarde
s2	steengoed 2 (met glazuur/engobe)	m	majolica uit de Nederlanden	gl	glas
s3	steengoed 3 (industrieel)				

Tabel 2.Aa Codering van materiaalsoorten in het Deventer Systeem

Keramiek:		Keramiek:		Keramiek:		Glaswerk:	
code	hoofdvorm	code	hoofdvorm	code	hoofdvorm	code	hoofdvorm
bak	bakpan	kmf	komfoor	pot	pot	zal	zalfpot
bee	beeld	kni	knikker	spa	spaarpot	bek	beker
bek	beker	kof	koffiepot	spi	spinsteen	fle	fles
blo	bloempot	kog	kogelpot	spr	spreeuwenpot	kel	kelkglas
bor	bord	kom	kom	stk	steelkom	koo	koolstronk
dek	deksel	kop	kop	tes	(vuur-)test	mai	maigelein
dri	drinkschaal	kwi	kwispedoor	the	theepot	roe	roemer
fle	fles	lek	lekschaal	ver	vergiet	sta	stangglas
gat	gatenpot	min	miniatuur	vet	vetvanger		
gra	grape	oli	olielamp	vko	voetkop		
kan	kan	ond	ondersteek	voe	voetschaal		
kap	kachelpan	pis	pispot	vst	vuurstolp		
kar	karaf	plo	plooischotel	wyw	wijwaterbak		

Tabel 2.Ab Codering van hoofdvormen in het Deventer Systeem

Doordat het Deventer Systeem wordt gehanteerd door een groot aantal instellingen en bedrijven, zijn vondstcomplexen uit het hele land vergelijkbaar.

Het Deventer Systeem is een 'levend' systeem, dat wil zeggen dat er nog steeds nieuwe typen worden ontdekt en toegevoegd. Het meest actuele overzicht staat op de website www.deventersysteem.nl. Er is een redactie die toeziet op de juiste toeschrijvingen in de hier gepubliceerde catalogi.

Vondstcomplexen worden beschreven met behulp van zgn. tellijsten. In Alkmaar zijn dit schema's met in de eerste kolom een miniatuurafbeelding van de vorm, dan de typecode en aantal exemplaren, gevolgd door dateringsbalken voor de objecten. De dateringsbalken zijn grijs ingekleurd voor fragmenten en zwart voor grotendeels tot geheel complete exemplaren. De dateringen zijn voor diverse onversierde keramiek gebaseerd op vergelijking met reeds gepubliceerde exemplaren van het type. Aangezien de typologie voortdurend in ontwikkeling is, zijn deze dateringen per definitie voorlopig omdat ze kunnen worden aangevuld en verbeterd door nieuwe vondsten. In de voorliggende publicatie wordt gebruik gemaakt van een recent gepubliceerd overzicht van de typedateringen.¹⁴

Aan dit hoofdstuk is een catalogus van keramiek- en glasvondsten toegevoegd. Hierin zijn alleen de bijzondere stukken opgenomen, hetzij vanwege een specifiek decor, hetzij vanwege de vaststelling van een nieuw typenummer in het Deventer Systeem.

De opgraving 93LIN heeft 11 vondstcomplexen opgeleverd. Een vondstcomplex is een verzameling bij elkaar horende vondsten van minstens 25 exemplaren.

Zes vondstcomplexen bevonden zich op het kadastrale perceel Kad.A823, waarop de herberg Het Gulden Vlies zich in 1832 bevond. De overige vijf vondstcomplexen behoren bij percelen aan de westkant, viermaal van de burens op percelen Kad.A828 en eenmaal op Kad.A827 of A828.

Vondstcomplexen van het Gulden Vlies en haar voorganger (A823)

Een groot deel van het opgravingsterrein betreft het achtererf van het Gulden Vlies, in 1832 aangeduid als Kad.A823. Hier werden de twee beerputten **3N** en **4D** opgegraven met ernaast nog twee kuilen met beer-legingen **4/5F** en **4/5J**, alsmede een partij afval die was gestort in de afgedankte waterput **5E**.

Tot aan de bouwactiviteiten van 1575/1600, toen na de sloop van de stadsmuur en -poort de percelen Kad.A827 en A828 werden afgesplitst, liep het achtererf van A823 door in het hele opgravingsterrein. Vondsten van vóór 1575/1600 zijn in dit deel van de opgraving dus toe te schrijven aan het huis aan de Koorstraat op Kad.A823, waaronder de kuilen **5A** en **5B**.

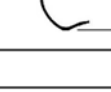
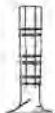
Beerput 4D, oudste fase (15de-16de eeuw)

Van de oudste beerput **3N** is maar weinig terug gevonden. Van de ronde, halfsteens gemetselde beerput, van een vrij klein formaat van circa 1,5 meter inwendig, was alleen een deel van de zijwand aanwezig en de fundering van de onderste steenlaag. Hij was namelijk in 1909 vrijwel geheel weg gegraven voor de zware fundering **8A** van de zuidelijke zijmuur van de schouwburg. Bovenuit de beerput kwam slechts een handvol scherven uit de 15de en eerste helft 16de eeuw. De gebruikte baksteen van 26x13x6,5 cm wijst op een bouwdatum in het tweede of derde kwart van de 14de eeuw.

De beerput werd vervangen door de ronde beerput **4D**, die er pal tegenaan was gebouwd, halfsteens met bakstenen van 22x11x6 cm. Bovenin het metselwerk was een overloop van **4D** naar de oude beerput **3N** gemaakt. Er is geen storkoker gevonden maar dit kan ook een hangkoker bovenop het gewelf zijn geweest. Deze verbouwing kan op basis van de baksteenmaat en de beerputinhoud van **4D** worden gedateerd in het laatste kwart van de 14de of begin 15de eeuw (zie *tabel 2.B* en *afb. 2.29, 2.30*). Dat is dus ongeveer gelijktijdig met de herbouw van het bakstenen huis op Koorstraat 30.

¹⁴ Zie Bitter 2022 RAMA 25, Bijlage A. Aanvullend wordt gebruik gemaakt van www.deventersysteem.nl.

Tellijst beerlaag 4D-b (93LIN2), bovenlaag bp 3N-a (93LIN4)

Kad.A823	type	4D-b	3N-a	Totaal	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650
	s2-?	4	..	4							
	s2-kan-9	1	..	1							
	s2-kan-12	2	..	2							
	g-?	1	..	1							
	platte steel r-bak-1	1	..	1							
	platte steel r-bak-2	2	..	2							
	ringeloor boogjes r-bor-1	..	1	1							
	r-bor-?	1	2	3							
	r-gra-2a	1	..	1							
	r-gra-2a	1	..	1							
	r-gra-20	1	..	1							
	r-gra-20	2	..	2							
	r-gra-88	2	..	2							
	r-gra-8	2	..	2							
	r-gra-8	6	..	6							
	r-gra-43	2	..	2							
	r-gra-43	2	..	2							
	r-gra-?	2	..	2							
	standing, inw groene slib r-kom-?	1	..	1							
	r-kop-1	2	1	3							
	r-pis-1	1	..	1							
	r-pis-1	2	..	2							
	r-pis-3	2	..	2							
	r-pis-3	2	..	2							
	r-stk-6	1	..	1							
	r-stk-17	1	..	1							
	r-tes-6	1	..	1							
	r-?	96	2	98							
	ruitpot w-pot-?	1	..	1							
	m-bor-?	1	..	1							
	polychroom en sgraffito m-bor-5	..	1	1							
	polychroom m-dri-1	..	1	1							
	Subtotaal s2	7	..	7							
	Subtotaal g	1	..	1							
	Subtotaal r	132	6	138							
	Subtotaal w	1	..	1							
	Subtotaal m	1	2	3							
	TOTAAL keramiek	142	8	150							
	glas gl-sta-2	1	..	1							
	lichtgroen										

Tabel 2.B Tellijst van de beerlaag van beerputten 3N en 4D. Fragmenten zijn weergegeven met een grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met een zwarte balk

Afb.2.29 Majolica uit beerput 3N, tweede helft 16de eeuw: een randscherf van een bord m-bor-5 met sgraffitorand en een vrijwel complete drinkschaal (93LIN4). Schaal ca 1:2

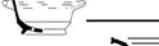
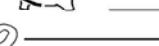
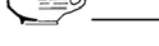
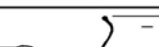
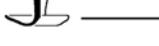
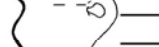
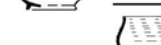
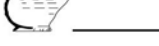
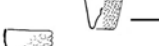
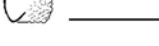
Afb.2.30 Complete keramiek uit beerput 4D, circa 1375-1575: steengoed kannen ('spitsneus' s2-kan-9, tweemaal s2-kan-12) en rood aardewerk (r-bak-2, r-gra-2, een forse r-gra-20, tweemaal r-gra-88, r-pis-3). Schaalstok linksonder

Het oudste vondstmateriaal uit beerput 4D bestaat uit rood aardewerken bakpannen van typen r-bak-1 en -2 en grappen van typen r-gra-2, -20 en -88, te dateren tussen circa 1375 en 1450. Het jongste materiaal wijst op een einddatering in de tweede helft van de 16de eeuw, namelijk de rood aardewerk grappen r-gra-43, een rood aardewerken kom met inwendig een groene sliblaag en een vuurtest r-tes-6.

Het meeste materiaal dateert tussen midden 15de en midden 16de eeuw, waaronder drie steengoed kannen uit Raeren of Aken (cat.nrs.25 t/m 27), een fragment grijs aardewerk en een fragment van een wit aardewerken tuitpot. Uit het tweede of derde kwart van de 16de eeuw stammen de scherven van een polychroom majolica bord type m-bor-5 met sgraffito en een drinkschaaltje m-dri-1 (cat.nr.28).

Het vondstcomplex bestaat behalve uit dit steengoed en majolica hoofdzakelijk uit rood aardewerken kookgerei met een paar stuks tafelservies (bord, kom, kop) en een paar onversierde steengoed kannen. Het geheel maakt geen bijzonder arme of rijke indruk. Wel is er wat glaswerk tussen de scherven vertegenwoordigd, namelijk een stangglas uit Hessen type gl-sta-2.

Tellijst afvalkuilen 4/5F (93LIN29+57+88) en 4/5J (93LIN19+63), afval tonput 5E (93LIN42+62)

Kad.A823	type	4/5F	4/5J	5E	Totaal	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650
	Siegburg s1-?	1	..	3	4							
	Siegburg s1-kan-1	..	..	2	2							
	Raeren/Aken s2-kan-9	..	..	1	1							
	Raeren/Aken s2-spb-4	..	..	2	2							
	s2-?	5	..	31	36							
	g-?	6	..	20	26							
	platte steel r-bak-2	1	..	6	7							
	r-bak-3	..	..	1	1							
	r-bak-3	..	..	1	1							
	r-bak-15	..	..	3	3							
	r-bak-17	..	..	4	4							
	r-bak-27	..	1	..	1							
	r-bak-?	..	1	3	4							
	r-blo-12	..	..	2	2							
	r-bor-1	..	..	5	5							
	r-bor-34	..	..	1	1							
	r-bor-?	..	..	3	3							
	r-gat-1	..	..	2	2							
	r-gra-5	..	1	..	1							
	r-gra-8	..	..	9	9							
	r-gra-8	..	1	..	1							
	r-gra-?	3	..	1	4							
	r-kom-5	..	..	1	1							
	r-kom-?	..	..	1	1							
	r-kop-1	1	..	6	7							
	r-kop-22	..	1	2	3							
	r-kop-22	..	1	..	1							
	r-oli-1	..	..	1	1							
	r-pis-3	..	1	2	3							
	r-pis-3	..	1	5	6							
	r-pis-2	..	1	..	1							
	r-pis-?	..	..	4	4							
	r-spb-2	..	1	..	1							
	r-stk-?	..	..	1	1							
	r-tes-4	..	..	1	1							
	platte steel r-vet-?	1	..	..	1							
	r-vst-?	..	..	1	1							
	r-?	37	44	192	273							
	w-bak-?	..	1	..	1							
	w-kom-?	..	..	1	1							
	w-kop-8	..	..	1	1							
	w-?	..	1	..	1							
	Subtotaal s1	1	..	5	6							
	Subtotaal s2	5	..	34	39							
	Subtotaal g	6	..	20	26							
	Subtotaal r	43	54	258	355							
	Subtotaal w	..	2	2	4							
	TOTAAL keramiek	55	56	319	430							
	lichtgroen gl-bek-2	1	..	..	1							
	lichtgroen gl-mai-1	..	..	4	4							

Tabel 2.C Tellijst van de beerlaag van afvalkuilen 4/5F en 4/5J en afval in tonput 5E. Fragmenten zijn weergegeven met een grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

Beer en afval in kuilen 4/5F, 4/5J en in put 5E

Er zijn nabij beerput 4D twee kuilen gevonden waarin beerputlegingen zijn gedeponeerd, de sporen **4/5F** en **4/5J** (*tabel 2.C, cat.nr.29*). De beerput was kennelijk verstopt geraakt met erin gedeponeerd huisafval en vervolgens opgeschoond. In plaats van de drek af te voeren met een vuilnisschuit, is deze in kuilen ernaast begraven. Dat is niet onlogisch, want de waterkant van de Lindegracht was op dat moment nog afgesloten door de stadsmuur. Deze werd pas kort na 1573 gesloopt.

De verlaten waterput **5E** werd gedempt met een grote hoeveelheid afval, met dateringen van de late 14de of eerste helft van de 15de eeuw tot aan de eerste helft van de 16de eeuw (*tabel 2.C, afb.2.31, cat.nr.30*).

De vondstcomplexen in de legingkuilen en waterput zijn geheel vergelijkbaar met de inhoud van beerput 4D, zowel door de dateringen als de samenstelling van gebruiksfuncties. Het vondstmateriaal is merendeels te dateren in de 15de eeuw, met een paar items eventueel iets vroeger of iets later. Een groot aandeel is er voor het rood aardewerken kookgerei van bakpannen en grappen, met een enkele steelkom en een vetvanger. Een bijzonder voorwerp is de rood aardewerken gatenpot, die vermoedelijk diende om look in te kweken. Van ongeglazuurd Siegburg steengoed zijn er twee Jacobakannetjes en van steengoed met zoutglazuur uit Raeren of Aken een kan en een schepbekertje of mosterdpot. Ook grijs aardewerk is aanwezig, zij het slechts enkele onherkenbare scherven. Er is nog een handvol fragmenten van 16de-eeuws wit aardewerk.

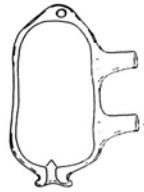
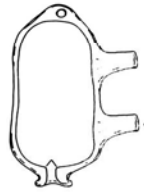

*Afb.2.31 Vondsten uit waterput 5E, circa 1375/1550 (93LIN42):
a complete bakpand r-bak-3;
b scherven van minstens vier
maigeleins van groen glas
c pijparden beeldje.
a-b schaal 1:3, c ware grootte*

Kuil met afval 5A en kuil met beerputleging 5B (15de-16de eeuw)

De oudste vondstcomplexen aan de westkant van het achterterrein zijn de kuil **5B** met een beerleging en afvalkuil **5A**. Tot eind 16de eeuw behoorde dit terrein nog bij de herberg Het Gulden Vlies. De vondsten (*tabel 2.D, afb.2.32 en cat.nrs.31-40*) zijn te dateren tussen de eerste helft van de 15de en de tweede helft van de 16de eeuw, gelijktijdig dus met de hierboven al besproken vondstcomplexen op Kad.A823. Waarschijnlijk bevatte ook **5B** een leging van beerput **4D**.

Tellijst afvalkuil 5A (93LIN213), beerlegingkuil 5B (93LIN193)

Kad.A823	type	5A	5B	Totaal	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650
	s2-kan-?	..	4	4							
<i>standing</i>	s2-kan-?	..	1	1							
	s2-kan-82	..	1	1							
<i>spitsneus</i>	s2-kan-104	..	1	1							
<i>spitsneus</i>	s2-kan-34/104	..	1	1							
	r-bak-2	..	1	1							
	r-bak-33	..	1	1							
	r-bak-?	1	3	4							
	r-bor-26	..	2	2							
	r-bor-?	..	3	3							
	r-gat-1	..	1	1							
	r-gra-7	..	2	2							
	r-gra-8	..	2	2							
	r-gra-8	..	5	5							
	r-gra-33	1	..	1							
	r-gra-58	1	..	1							
	r-gra-74	..	1	1							
	r-gra-?	1	..	1							
	r-kom-12	1	..	1							
	r-kop-1	..	2	2							
	r-kop-1	..	2	2							
	r-oli-1	..	1	1							
	r-pis-1	..	1	1							
	r-pis-3	..	5	5							
	r-pis-3	..	7	7							
	r-vet-1	1	..	1							
	r-voe-7	..	1	1							
<i>slib en sgraffito</i>	r-?	..	32	32							
	w-kop-13	..	1	1							
	w-ond-?	..	1	1							
	w-?	..	1	1							
	m-bor-?	1	..	1							
Subtotaal s2-		..	8	8							
Subtotaal r-		6	72	78							
Subtotaal w-		..	3	3							
Subtotaal m-		1	..	1							
TOTAAL keramiek:		7	83	90							
	gl-koo-5	..	1	1							
	gl-mai-1	..	2	2							

Tabel 2.D Tellijst van afvalkuil 5A en kuil met beerleging 5B. Fragmenten zijn weergegeven met een grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

Opvallend is het grote aandeel van grotendeels of geheel complete potten in vondstcomplex **5B** ([afb.2.32](#)). Het vondstmateriaal heeft eenzelfde samenstelling als in beerput 4D en de hierboven gemelde legingkuilen. Het meeste is gemaakt van rood aardewerk, veel kookgerei en tafelservies maar ook meerdere pispotten. Een opmerkelijk voorwerp is een deel van een groot formaat vetvanger van rood aardewerk, met twee zware stelen. De poten zijn op de aanzet versierd met rozetvormige vingerindrukken ([cat.31](#)). Van de zeldzame rood aardewerken gatenpotten zijn er in dit vondstcomplex maar liefst twee exemplaren vertegenwoordigd ([cat.nr.36](#)). Bijzondere vondsten zijn de twee 'spitsneus'-kannen van steengoed uit Raeren of Aken ([cat.nrs.33 en 34](#)), en de scherven van drie glaasjes van lichtgroen Duits glas, te weten een koolstronkbekertje en twee maigeleins ([afb.2.33 en 2.34](#)). Uit de kuil 5B komen ook wat scherven van een pijpenaarden heiligenbeeldje ([afb.2.35](#)). In het voetstuk waren boogvensters weergegeven waarin een liggende man is te zien.

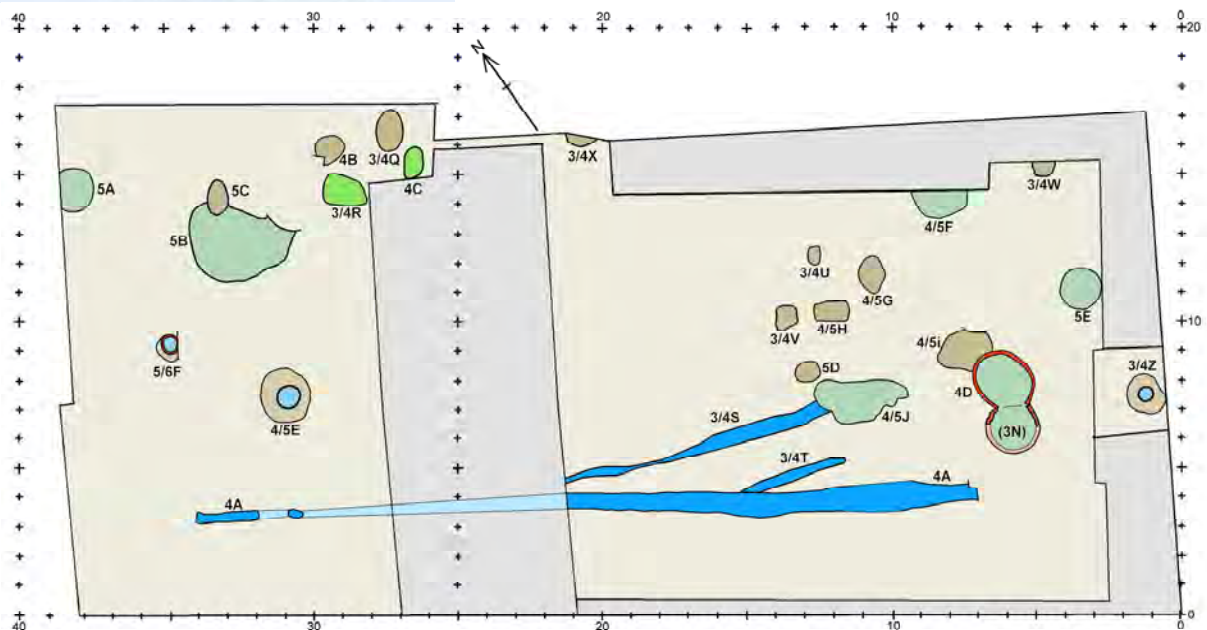

Afb.2-32 Complete voorwerpen uit de kuil met beerputleging 5B, eind 14de tot eind 16de eeuw (93LIN193): drie steengoed kannen uit Raeren of Aken (tweemaal met geboetseerde 'spitsneus') en allerlei rood aardewerk. Schaalstok linksonder

Afb.2.33 Uit kuil 5B (93LIN193): a twee bodems van maigeleins van groen glas; b rand en punttopje van een zgn. 'koolstronk', een variant van een noppenbeker, van groen glas dat door irisatie is aangetast. Circa 1:3

Afb.2.34 Uit kuil 5B: scherven van de onderhelft van een pijpaarden heiligenbeeldje. Circa 1:3

Afb.2.35 Sporen uit perioden 4 en 5, beerputten en beerlegingkuilen zijn mosgroen. Circa 1:250

Interpretatie van de vondstcomplexen uit eind 14de tot eind 16de eeuw

De beerputten **3N** en **4D** horen, evenals de hieraan verbonden vondstcomplexen (afb.2.36: **5A, 5B, 4/5J 4/5F, 5E**), bij het 14de-eeuwse bakstenen huis van Koorstraat 30 met een souterrain kelder onder het achterhuis (zie hst.1 opgraving 22KST). Hier was volgens schriftelijke bronnen uit 1563 de herberg Het Gulden Vlies gevestigd maar het is onbekend of het pand al eerder deze bestemming had. Het gevonden serviesgoed wijst op het tegendeel, want het vondstcomplex onderscheidt zich niet van een doorsnee huishouden van een ambachtsman of winkelier met een grote variatie aan gebruiksfuncties. (*tabel 2.E*). Het overgrote merendeel van het kookgerei en van het tafelservies is gemaakt van rood aardewerk. In het vondsten spectrum vormen kookgerei en tafelservies bijna 70% van al het op hoofdvorm herkenbare servies terwijl drinkgerei vrijwel ontbreekt. Bij een herberg zou

men toch veel meer drinkgerei van steengoed en ook glaswerk verwachten. Dit doet vermoeden dat de herberg mogelijk pas kort voor 1563 in het pand werd gevestigd. De sluitdatum van de vondstcomplexen is in het laatste kwart van de 16de eeuw. De beerput **4D** is daarna nog tot in de 19de eeuw in gebruik gebleven, ook al was de herberg rond 1600 voorzien van een groot gemetseld riool (zie Hst.1 spoor 5C) dat loosde op de Lindegracht.

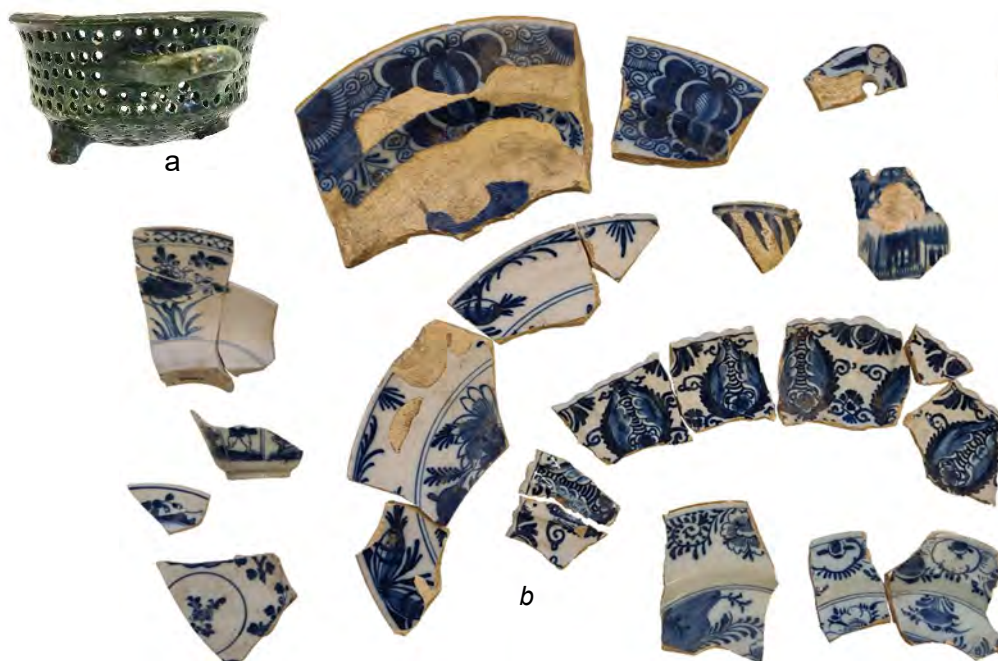
materiaalkeuze servies op Kad.A823 ca 1375-1575: 3N + 4D + 4/5F + 4/5J + 5E + 5A + 5B													
materiaal	drinkgerei	opslag	kookgerei	tafelservies	vuur	speelgoed	sanitair	zalfpot	bloempot/vaas	overige	subtot. typen	fragm. ND	Totaal
s1	..	2	..	..	..	..	..	..	..	..	2	4	6
s2	..	11	..	2	..	..	..	..	..	..	13	40	53
g	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	27	27
r	..	1	82	41	5	..	34	..	2	3	168	403	571
w	..	..	2	3	..	..	1	..	..	..	6	2	8
m	1	..	..	3	..	..	..	..	..	..	4	..	4
Tot. keramiek	1	14	84	49	5	..	35	..	2	3	193	476	669
gl	9	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9	..	9

Tabel 2.E Materiaalkeuze voor gebruiksfuncties van keramiek en glas uit meerdere vondstcomplexen van het Gulden Vlies (Kad.A823) daterend uit circa 1375/1450 – 1575/1600.

De hoofdvormen zijn ingedeeld in functiegroepen: drinkgerei = m-dri gl-bek gl-koo gl-mai; opslag = kan; kookgerei = bak gra pot (tuitpot) vet; tafelservies = bor kom kop (papkomp) spb (mosterdpot) voe; vuur = oli tes; sanitair = ond pis; overig = gat.

Beerput 4D, jongste fase (circa 1725 - 1909)

De bovenlaag van de beerput **4D** bevatte een vondstcomplex dat is te dateren vanaf het tweede kwart van de 18de eeuw (Tabel 2.F). Hij zal tevoren deels zijn opgeschoond, wat een hiaat in het vondstmateriaal heeft opgeleverd tussen circa 1575/1600 en 1700/1725.

Afb.2.36 Uit beerput 4D: a bovenin onderlaag fragment van wit aardewerken vergiet w-ver-2 met groene glazuur, circa 1675-1750 (93LIN2); b bovenlaag 18de-eeuwse faience (93LIN1). Circa. 1:4

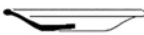

Afb.2.37 Vondsten uit de bovenlaag van beerput 4D (93LIN1): a Chinees porselein 18de eeuw, b-c witte en blauw beschilderde faience 18de eeuw, d industrieel wit pearlware en witgoed, late 18de en 19de eeuw, e industrieel wit blauw beschilderd 19de eeuw. Schaal circa 1:4

De vondsten zijn erg fragmentarisch. Het vondstcomplex omvat scherven van acht mineraalwaterflessen, eenmaal gemerkt NASSAU en eenmaal SELTERS. De grootste materiaalcategorie is rood aardewerk en dit betreft vooral kookgerei. Er is veel tafelservies van faience en industrieel wit, maar slechts weinig porselein ([afb.2.37](#)).

Tellijst bovenlaag beerput 4D (93LIN1)

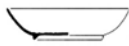
Blad 1 van 2 Kad.A823

	type	MAE	1650	1700	1750	1800	1850	1900
	s2-dek-?	1						
	s2-fle-3	1						
	s2-fle-4	1						
	s2-fle-(4)	6						
	s2-pot-?	1						
 ringeloor	r-bor-3	1						
	r-bor-10	2						
groene boogjes op lichtgele slib	r-bor-?	2						
	r-dek-27	1						
	r-dek-?	2						
	r-gra-51	1						
	r-gra-?	3						
	r-kan-?	1						
 (2x Frankforter)	r-kap-1	9						
	r-kap-2	1						
	r-kom-?	1						
	r-pot-?	2						
	r-tes-1	2						
	r-tes-?	1						
	r-ver-?	1						
	r?	11						
	w-gra-?	2						
	w-kap-?	1						
	w-kmf-?	2						
	w-pot-?	1						
	w-ver-?	1						
	w-?	2						
 tafelbord Chinees dec br. bies	f-bor-1	4						
 tafelbord Chinees decor	f-bor-3	2						
 tafelbord floraal decor	f-bor-10	1						
 tafelbord Chinees decor	f-bor-?	2						
 wit	f-kom-2	1						
 gestreept	f-kop-1	1						
 decor gebouw	f-kop-16	1						
 floraal decor	f-plo-5	1						
 grote pot, wit	f-pot-?	1						
	f-wyw-?	1						

Tabel 2.F blad 1 van 2 Tellijst van de bovenlaag van beerput 4D. Fragmenten zijn weergegeven met een grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

Tellijst bovenlaag beerput 4D (93LIN1)

Blad 2 van 2 Kad.A823

	type	MAE	1650	1700	1750	1800	1850	1900
 schoteltje floraal decor	p-bor-1	1						
 groot bord	p-bor-5	1						
 tafelbord	p-bor-?	3						
 schoteltje floraal decor	p-bor-?	1						
 capucijner, floraal	p-kom-8	1						
	p-kom-?	1						
Kangxi kinderspel	p-kop-?	1						
pearlware								
 schoteltje pearlware blauw transfer	iw-bor-3	1						
 blank, parelrand	iw-kom-3	2						
 pearlware blauw transfer	iw-kop-1	1						
 blauw floraal	iw-kop-?	1						
 blauw transfer	iw-kop-?	1						
witgoed								
 schoteltje floraal	iw-bor-3	1						
 tafelbord blank	iw-bor-4	4						
 tafelbord blank	iw-bor-5	1						
 schoteltje blank	iw-bor-?	1						
 blauw ornamentaal	iw-kop-1	1						
 bloemenranken	iw-kop-1	2						
 floraal (Boch?)	iw-kop-1	1						
 blank	iw-zal-?	1						
KERAMIEK								
Subtotaal s2	10							
Subtotaal r	41							
Subtotaal w	9							
Subtotaal f	15							
Subtotaal p	9							
Subtotaal iw pearlware	6							
Subtotaal iw witgoed	12							
TOTAAL keramiek:	102							
GLASWERK								
kelderfles gl-fle-?	1							
cilindrisch gl-fle-?	2							
kleurloos gl-kel-?	2							
KLEIPIJPEN								
ovoïde ketel (hiel mist)	1							

Tabel 2.F blad 2 van 2 Tellijst van de bovenlaag van beerput 4D. Fragmenten zijn weergegeven met een grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

materiaalkeuze servies op Kad.A823 ca 1725-1908: beerput 4D													
materiaal	drinkgerei	opslag	kookgerei	tafelservies	vuur	speelgoed	sanitair	zalfpot	bloempot/vaas	overige	subtot. typen	fragm. ND	Totaal
s2	..	10	..	..	..	..	..	..	..	10	..		10
r	..	3	18	6	3	..	..	..	..	30	11		41
w	..	1	6	..	1	..	..	..	..	8	2		10
f	..	1	..	13	..	..	..	..	1	15	..		15
p	3	..	..	6	..	..	..	..	..	9	..		9
iw pearlware	4	..	..	2	..	..	..	..	..	6	..		6
iw witgoed	6	..	..	5	..	..	1	..	..	12	..		12
Tot. keramiek	13	15	24	32	4	..	..	1	..	1	90	13	103
gl	2	3	..	..	..	..	..	..	..	5	..		5

Tabel 2.G Materiaalkeuze voor gebruiksfuncties van servies van keramiek en glas uit de bovenlaag van beerput 4D.

De hoofdvormen zijn ingedeeld in de functiegroepen: drinkgerei = bor (schoteltje) kop gl-kei; opslag = s2-dek fle kan pot; kookgerei = bak r-dek gra kap ver; tafelservies = bor (tafelbord) kom; vuur = tes; overig = wyw.

Het jongste materiaal uit beerput **4D** dateert van omstreeks 1850/1900. De beerput zal buiten gebruik zijn gesteld voor de bouw van de eerste theaterzaal in 1909.

De materiaalkeuze voor het 18de- en 19de-eeuwse serviesgoed (*Tabel 2.G*) past inderdaad bij de context van een herberg. De hoofdmoot van het vondstcomplex bestaat uit tafelgerei van uiteenlopende materiaalsoorten, vooral borden en kommen. Er is verder vooral kookgerei van rood en ook wat van wit aardewerk. De categorie opslag is vertegenwoordigd door fragmenten van steengoed, een pot en een deksel en maar liefst acht mineraalwaterflessen. Het drinkservies betreft slechts een klein aantal kop-en-schoteltjes van Chinees porselein, *pearlware* en witgoed – servies van *creamware* ontbreekt bij de vondsten. Er is ook erg weinig glaswerk aanwezig (*afb.2.38*). De overige huishoudelijke functies zijn vrijwel afwezig in dit vondstcomplex en ze omvatten slechts een paar vuurtestjes, een zalfpotje en een wijwaterbakje.

De vondsten zijn helaas weinig talrijk, zeker gezien de looptijd van het vondstcomplex. Ze geven slechts een beperkt zicht op het reilen en zeilen van de herberg. Het beeld wijkt echter niet af van de vondsten die in 2022 werden gedaan in het riool (vergelijk hst.1 22KST spoor 5C).

Afb.2.38 Glasvondsten uit de bovenlaag van beerput 4D (93LIN1): bodemfragmenten van twee kelkglazen en een beker met opgestoken bodem van kleurloos glas, twee cilindrische flessen en een kelderfles van donkergroen glas. Circa schaal 1:3

Afb.2.39a Uitsneden uit de Kadastrale Minuut van 1832 gecombineerd met gevelaanzichten van Jan Dircksz Soutman, ca 1670

Vondstcomplexen van de westelijke buren (Kad.A828)

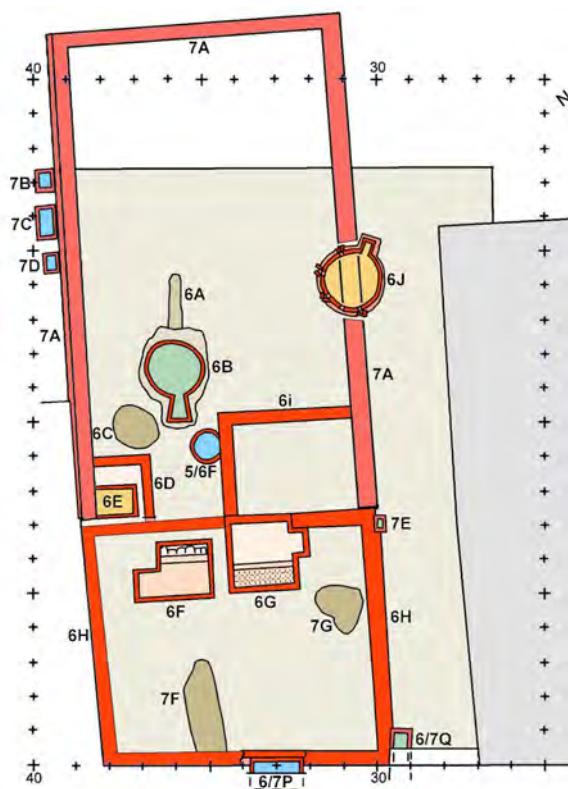
Door de aanleg van nieuwe stadswallen bij de singels in 1573, verloren de Oudegracht en de Lindegracht hun defensieve functie. Rond 1575-1580 werden deze omgevormd tot stadsgrachten met aan weerszijden kades en huizen. De oude stadsmuren en de Oude Kennemerpoort aan het begin van de Koorstraat werden afgebroken en er kwam ruimte voor bebouwing langs de noordkant van de Lindegracht. Deze bestond hier vooral uit een lange reeks éénkamer-woningen met gezamenlijke daken parallel aan de gracht, waarvan in 2022 en 1993 ook wat funderingen en bedsteekelders werden opgegraven.

Direct ten westen van het erf van het Gulden Vlies kwam echter een huis met de kap haaks op de gracht, op het latere perceel Kad.A827. Hiervan zijn geen resten meer gevonden vanwege de toneelkelder van het theater uit 1923.

Verder stonden ten westen van dit huis op perceel A828 weer twee kamers, waarvan bedsteekelders **6F** en **6G** en muurwerk **6H** werden gedocumenteerd.

Beerput 6B en kuil met beerputleging 6C (circa 1575 – 1750)

Ten noorden werd achter de kamers op A828 een beerput **6B** opgegraven, die kennelijk werd gedeeld door de bewoners van de beide kamers. Er vlak naast was de kuil **6C** gevuld met de drek van een beerputleging. Het meeste vondstmateriaal was fragmentarisch.

Afb.2.40 Fragmenten van vroeg-17de-eeuwse keramiek uit beerlegingkuil 6C (93LIN190): bodem van een papkom van rood aardewerk met Noordhollandse slibversiering van een uil, grotendeels complete tuitpot van wit aardewerk met groene glazuur, grote schotel en zalfpotje van polychroom versierde majolica, grote kom van Weser aardewerk en Italiaans bord met blauw-op-blauw decor uit Liguria. Schaal circa 1:6

Het oudste vondstmateriaal uit **6B** en **6C** komt uit de late 16de of begin 17de eeuw (Tabel 2.H, afb.2.40, cat.nrs.41-51), waaronder 'Weser waar' uit midden-Duitsland en Italiaans tafelgerei met blauw-op-blauwe decors ('berettino') uit Ligurië. Het meeste majolica en rode aardewerk dateert nog uit de late 16de en eerste helft van de 17de eeuw. Het jongste materiaal uit de beerput **6B** kan worden geplaatst in de late 17de of eerste helft van de 18de eeuw.

De beerputleging **6C** omvat ook een paar voorwerpen uit de late 17de of eerste helft 18de eeuw, zoals een Nederrijns rood aardewerken bord r-bor-3, een faïence bord f-bor-1, faïence plooschotel f-plo-1 en een porseleinen schoteltje. De leging in **6C** vond vermoedelijk plaats vanwege het opheffen van het privaat van de beerput.

Uit de beerput komen ook enkele Alkmaarse kleipijpen uit het midden van de 17de eeuw. Drie exemplaren hebben de hielmerken DD van Dirck Dircksz (circa 1645-1655) en twaalf KP van Karel de Pree (circa 1650-1675).¹⁵ Van de laatste is een complete kleipijp gepuzzeld met een steellengte van 36 cm.

Afb.2.41 Kleipijpen uit beerput 6B (93LIN186) gemerkt DD en KP. Ca. 1:3

¹⁵ Vergelijk Duco 2004.

Afb.2.42 Grote fragmenten en complete keramiek uit beerput 6B (93LIN186+187): steengoed kan en pispot uit het Westerwald, rood aardewerken bakpan, grape en grote zalfpot, wit aardewerken grape, faience tafelborden en witte kom, Chinees porseleinen voetkop. Schaal circa 1:6

Afb.2.43 Uit beerput 6B (93LIN186): wit aardewerken 'patacon'. Ware grootte

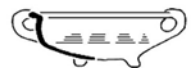
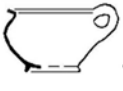
Tussen de vondsten bevond zich ook een beschadigde plaquette van wit aardewerk met het wapen van een dubbelkoppige adelaar. Het bewaarde fragment is niet groter dan 5 cm. Dergelijke plaquettes werden gemaakt voor versiering van broden of koeken bij feestelijke gelegenheden.¹⁶ De dubbelkoppige adelaar was het wapen van het Duitse keizerrijk, maar hij komt ook voor in het wapen van onder meer Buttinge, Nijmegen, Arnhem, Sint-Truiden en Groningen.¹⁷

¹⁶ Bartels/ Von Ende/ Schütten 2003

¹⁷ nl.Wikipedia.org.

Tellijst beerlaag 6B (93LIN186+187), beerlegingkuil 6C (93LIN190)

blad 1 van 2 Kad.A828

	type	6B	6C	Totaal	1600	1650	1700	1750	1800
	s2-kan-?	3	..	3					
	<i>Westerwald</i> s2-kan-5	1	..	1					
	<i>Westerwald</i> s2-pis-2	1	..	1					
	s2-pot-7	1	..	1					
	r-bak-4	1	..	1					
	r-bak-4	..	1	1					
	r-bak-?	5	4	9					
	r-blo-?	..	1	1					
	<i>Nederrijns</i> r-bor-3	1	1	2					
	r-bor-50	2	..	2					
	r-bor-?	..	2	2					
	r-dek-1	1	..	1					
	r-gra-11	2	..	2					
	r-gra-34	1	..	1					
	r-gra-52	1	..	1					
	r-gra-52	3	1	4					
	r-gra-87	1	..	1					
	r-gra-87	3	..	3					
	r-gra-?	5	1	6					
	r-kom-?	3	..	3					
	r-kop-2	..	2	2					
	<i>N-H slibdecoratie</i> r-kop-11	..	1	1					
	<i>Friesland</i> r-kop-4	3	..	3					
	r-kop-?	3	1	4					
	r-lek-1	1	..	1					
	r-pis-48	1	..	1					
	r-stk-1	1	..	1					
	r-stk-2	1	..	1					
	r-tes-?	2	1	3					
	r-zal-3	1	..	1					
	r-?	95	39	134					
	w-dek-?	1	..	1					
	w-gra-7	1	..	1					
	w-gra-?	2	6	8					
	w-kom-?	1	..	1					
	w-pis-?	..	1	1					
	<i>tuitpot</i> w-pot-5	..	1	1					
	w-stk-?	1	..	1					
	w-?	15	6	21					

Tabel 2.H blad 1 van 2 Tellijst van de beerlaag van beerput 6B en kuil met beerleging 6C. Fragmenten zijn weergegeven met grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

Tellijst beerlaag 6B (93LIN186+187), beerlegingkuil 6C (93LIN190)

blad 2 van 2 Kad.A828		type	6B	6C	Totaal	1600	1650	1700	1750	1800
		we-kom-1	..	<u>1</u>	1					
		we-kom-?	..	1	1					
	<i>polychroom oranjeappel</i>	m-bor-5	..	<u>1</u>	1					
	<i>polychroom verenrand</i>	m-bor-5	..	1	1					
	<i>kabelrand</i>	m-bor-5	1	2	3					
	<i>wit</i>	m-bor-?	1	..	1					
	<i>blauw op wit decor</i>	m-kom-?	..	1	1					
	<i>wit</i>	m-kom-?	..	1	1					
	<i>blauwe lijnen</i>	m-zal-1	..	1	1					
		m-?	1	..	1					
	<i>berettino Ligurië</i>	i-bor-1	..	1	1					
	<i>berettino Ligurië</i>	i-bor-2	..	1	1					
	<i>berettino Ligurië</i>	i-bor-?	1	..	1					
	<i>berettino Ligurië</i>	i-kom-1	..	1	1					
		f-bor-2	2	..	2					
		f-bor-3	1	..	1					
		f-bor-11	..	1	1					
	<i>wit</i>	f-kan-?	1	..	1					
	<i>wit</i>	f-kom-3	1	..	1					
	<i>blauw floraal</i>	f-plo-1	1	1	2					
	<i>schoteltje Kangxi</i>	p-bor-?	1	..	1					
	<i>schoteltje</i>	p-bor-?	1	1	2					
	<i>kraakporselein</i>	p-vko-4	<u>1</u>	..	1					
	Subtotaal s2		6	..	6					
	Subtotaal r		137	55	192					
	Subtotaal w		21	14	35					
	Subtotaal we		..	2	2					
	Subtotaal m		3	7	10					
	Subtotaal i		1	3	4					
	Subtotaal f		6	2	8					
	Subtotaal p		3	1	4					
	Totaal keramiek:		177	84	261					
	glaswerk:									
	gl-kel-?		..	1						
<i>groene bolflles</i>	gl-fle-?		1	..	1					
	kleipijpen:									
	<i>dubbelconisch 3xDD 12xKP</i>		15	..	15					

Tabel 2.H blad 2 van 2 Tellijst van de beerlaag van beerput 6B en kuil met beerleging 6C. Fragmenten zijn weergegeven met grijze dateringsbalk, grote fragmenten ('profiel') en compleet met zwarte balk

materiaalkeuze servies op Kad.A828 ca 1575-1750: beerlaag beerput 6B, beerlegingkuil 6C													
materiaal	drinkgerei	opslag	kookgerei	tafelservies	vuur	speelgoed	pispot	zalfpot	bloempot/vaas	overige	subtot. typen	fragm. ND	Totaal
s2	..	5	..	..	..	1	..	..	..	6	..	..	6
r	..	..	33	19	3	..	1	1	1	..	58	134	192
w	..	1	11	1	..	..	1	..	..	14	21	..	35
we	..	..	..	2	..	..	..	..	..	2	..	..	2
m	..	..	..	9	..	..	..	1	..	10	..	..	10
i	..	..	..	4	..	..	..	..	..	4	..	..	4
f	..	1	..	7	..	..	..	..	..	8	..	..	8
p	3	..	..	1	..	..	..	..	..	4	..	..	4
Tot. keramiek	3	7	44	43	3	..	3	2	1	..	106	155	261
gl	1	1	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	2

Tabel 2.i Materiaalkeuze voor gebruiksfuncties van keramiek en glaswerk uit beerput 6B en kuil 6C. De functiegroepen betreffen de hoofdvormen: drinkgerei = p-bor (schoteltje) p-vko gl-kel; opslag = kan pot; kookgerei = bak dek gra lek stk; tafelservies = bor kom kop (papkorn); vuur = tes

De vondsten uit **6B** en **6C** betreffen voornamelijk kookgerei en tafelservies van rood aardewerk (*tabel 2.i*). Voor het tafelservies is verder een variatie aan materialen aanwezig. Enige luxe blijkt uit de aanwezigheid van wat Italiaans servies en Chinees porselein en een 17de-eeuws kelkglaasje van kleurloos sodaglas.

Scherven uit een gesloopte broodoven (1625/1675)

Achter de kamers van Kad.A828, op de erfscheiding met A827, bevond zich de zeldzame vondst van de resten van een broodoven (**6J**). De oven was gevuld met as en puin toen hij buiten gebruik werd gesteld. De hierin aangetroffen potscherven zijn belangrijk voor de datering (*tabel 2.J*). Het meeste scherfmateriaal was zeer fragmentarisch. Herkenbaar zijn onder meer enkele stuks rood aardewerk uit de late 16de of eerste helft van de 17de eeuw. Er is ook een scherf faience. De vondsten maken een datering mogelijk in het tweede of derde kwart van de 17de eeuw.

Tellijst puin/as demping 6J (93LIN203-204-205-206-207 93LIN228-229)

Kad.A828	type	MAE	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700
	r-bak-2	2							
	r-bak-?	1							
	r-gra-33	1							
	r-gra-34	1							
	r-gra-52	1							
	r-gra-?	6							
	r-kom-?	1							
	r-tes-?	1							
	r-vet-?	1							
	r-?	23							
	w-?	11							
	f-?	1							
	gl-pis-?	1							

Tabel 2.J Tellijst van de puin- en aslaag in oven 6J.

Bijzondere vondsten bij waterput 7i: een soldaatje en een zonnewijzer-tegel

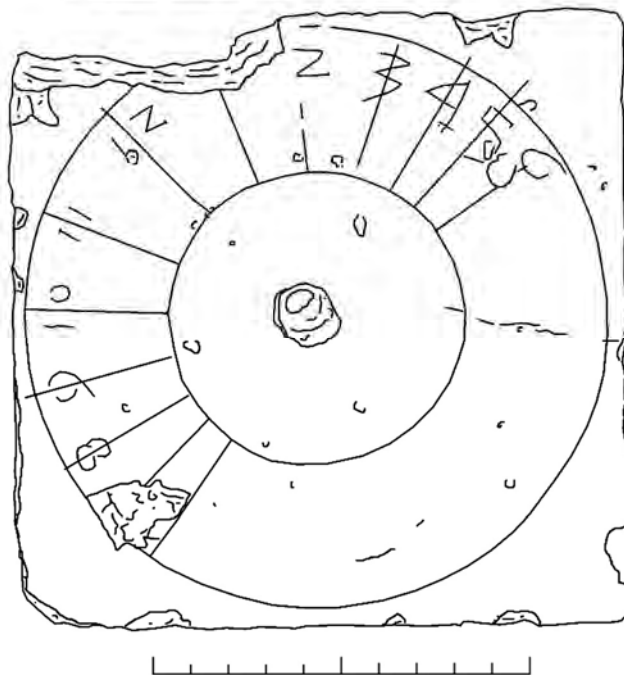
Bij de grote bakstenen waterput 7i middenin de achtertuin van Het Gulden Vlies kwamen nog twee bijzondere vondsten te voorschijn. De datering van de waterput is niet duidelijk, vermoedelijk 18de- of 19de-eeuws.

Het eerste is een tinnen soldaatje met een geweer op de arm ([afb.2.44](#)). De pofbroek is nog oranje-rood gekleurd. Hij staat op een voetstuk met pin eronder. Hij werd gevonden in de insteek van de waterput.

In de zandopvulling van de put lag een zonnewijzer die is gemaakt van een ongeglazuurde plavuis ([afb.2.45](#)). Hij zal in de waterput zijn beland toen deze op enig moment (in elk geval voor 1909) buiten gebruik werd gesteld. De ijzeren pin in het midden is door corrosie vergaan. De uren zijn uitgezet door inkrassingen en voorzien van de Arabische cijfers 1 tot en met 12. De tegel meet 16,5 x 16,5 bij 2,5 cm.¹⁸

Afb.2.44 Uit de insteek van waterput 7i (93LIN52): tinnen soldaatje. Schaal 1:1

Afb.2.45 Uit de zandlaag onderin waterput 7i (93LIN247): zonnewijzer gemaakt van een ongeglazuurde plavuis. Schaal 1:2

¹⁸ Hij lijkt veel op een zonnewijzer-tegel uit Ampsen in Gelderland, gedateerd in de 16de eeuw (<https://erfgoedlochem/beelden/zonnewijzer-uit-Ampsen>)..

2.4 Samenvatting

Onderzoeksvragen

Sinds 2017 zijn voor opgravingen in de binnenstad door de gemeentelijk archeologen standaard onderzoeksvragen geformuleerd. Deze zijn gebaseerd op de Gemeentelijke Onderzoeksagenda Archeologie van Alkmaar uit de (in 2016 vervangen) raadsnota over erfgoedbeleid uit 2009 en op overzichtspublicaties over de stadsarcheologie van Alkmaar:¹⁹

- 1 Welke resten zijn gevonden van het natuurlijke landschap en van veranderingen daarin in de loop der tijd?*
- 2 Welke resten zijn aanwezig uit de prehistorie, romeinse tijd en/of vroege middeleeuwen?*
- 3 Uit welke tijd dateert de eerste bewoning van het terrein en wat voor structuren zijn dit?*
- 4 Welke resten zijn aanwezig van vestingwerken, openbare gebouwen, kerken en kloosters, gasthuizen of begraafplaatsen en wat is daarvan de datering?*
- 5 Wat is de eerste terreininrichting van de percelen geweest en zijn daar in de loop der tijd wijzigingen in gekomen?*
- 6 Welke resten van huizen en bijgebouwen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 7 Zijn er sporen van een brand en wat is daarvan de datering?*
- 8 Welke resten van waterputten, beerputten of riolen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 9 Welke vondstcomplexen van meer dan 25 voorwerpen zijn aanwezig en wat is daarvan de datering?*
- 10 Welke resten zijn aanwezig van een ambacht dat op de vindplaats is uitgeoefend en wat is daarvan de datering?*
- 11 Zijn er zaken aanwezig die tevoren niet verwacht worden? Licht dit toe.*

De opgravingsresultaten van 1993 Lindegracht geven antwoorden op deze onderzoeksvragen met uitzondering van de vragen 4, 7 en 10.

Ad 1: Natuurlijk landschap

De vindplaats ligt op de strandwal van Alkmaar. De ondergrond bestaat uit een pakket duinzand dat is gestoven over een veenlaag. Het veen is ontwikkeld in een vernattingsfase die aanvankelijk een pakket gelaagde klei had afgezet op het zand van de strandwal. Hieronder bleek in de strandvlakte een met zand en klei dicht geslibde prehistorische geul aanwezig. De geul liep vrijwel pal west-oost en schampte de noordoosthoek van de bouwput. Dergelijke geulen zijn in de ondergrond van de strandwal wel eerder waargenomen maar de ontsluitingen zijn te kleinschalig om het patroon van de geulen te reconstrueren.

Ad 2: Prehistorie en Romeinse tijd

Onder de westelijke binnenstad zijn in het oude duinlandschap op enkele locaties bewoningsresten uit de IJzertijd gevonden, met name sporen van akkerbouw en soms een (slecht zichtbare) waterput. Deze resten liggen op het duinzand en zijn zelf weer begraven onder latere zandverstuivingen. Op de vindplaats 93LIN zijn uit de IJzertijd alleen een paar potscherven gevonden als opspit in grondsporen uit later tijd. Wel zijn er resten gevonden uit de daarop volgende Romeinse tijd (periode 1), namelijk een viertal waterputten met wanden van graszoden. Drie ervan waren ingegraven in het zand tot op de bovenzijde van het veen en werden gevoed door grondwater dat op het ondoordringbare veen stagneerde. De vierde waterput was dieper aangelegd en doorboorde

¹⁹ Bitter 2016; Bitter 2022 RAMA 25 hst.4; Bitter 2023 RAMA 26 hst.7.

het veen/kleipakket om gebruik te maken van het hieronder opwellende grondwater. Uit de putten kwamen potscherven en ook enkele complete inheems-Romeinse potten die kennelijk waren verloren bij het putten van het water. Ze dateren tussen 50/100 en 250/300 na Chr. Van de putten was slechts het uiterste onderste gedeelte nog aanwezig. Het oude looppniveau in de Romeinse tijd moet een stuk hoger zijn geweest en is dus afgetopt door latere erosie als gevolg van zandverstuivingen en het bewerken van akkers in de Middeleeuwen.

Ad 3: Eerste middeleeuwse bewoning

In de top van het gele zand tekende zich een wirwar aan greppels af, de onderste sporen van sloten die waren gegraven voor de afwatering. De meeste dienden als perceelgrenzen maar enkele sterk gebogen greppels zijn waarschijnlijk 'druipgoten' voor de afvoer van hemelwater onderlangs de randen van rieten daken.

De bewoners hebben veel last gehad van zandverstuivingen waardoor de sloten meermalen opnieuw moesten worden gegraven. Het terrein was door de talloze sloten sterk omgewoeld tot er een soort bovenlaag van slootvullingen was ontstaan. De datering van de sloten is problematisch. In veel sporen komt Pingsdorf-type en kogelpotaardewerk voor, soms met wit Maaslands Andenne-type aardewerk. Maar er is ook keramiek uit de 13de-14de eeuw in de vorm van lokaal gemaakt kogelpot-, grijs en rood aardewerk en proto-, vroeg en echt steengoed van Duitse origine. Door de analyse van de oversnijdingen bleek het merendeel van de greppels pas uit de 14de eeuw te dateren (periode 3). Slechts twee greppels, met een wat afwijkende datering (pal noord-zuid) kunnen met enige zekerheid in de 11de of 12de eeuw worden gedateerd (periode 2). Enkele sporen kunnen ofwel uit periode 2 ofwel uit periode 3 komen (2/3).

Ad 5: Inrichting van het terrein

Het 14de-eeuwse greppelssysteem geeft in meerdere fasen de vrijwel haakse zuidwest-hoek van een perceel weer. Dit erf zal hebben doorgelopen vanaf de Koorstraat. De zuidelijke erfgrans 'spoort' ongeveer met de zuidelijke zijmuur van het 14de-eeuwse bakstenen gebouw dat in 2022 is opgegraven ter plekke van herberg Het Gulden Vlies. De achterkant van dit erf, bevond zich op wisselende afstanden tussen de 30 en 40 meter vanaf de Koorstraat.

Er zijn in de 14de en 15de eeuw ook greppels langs de zuidkant van het terrein, op een meter of 5 vanaf de tegenwoordige rooilijn langs de Lindegracht. De Lindegracht is in de tweede helft van de 13de eeuw gegraven als vestgracht, wellicht met aanvankelijk alleen een aarden wal erlangs. In de eerste helft van de 14de eeuw komt er een bakstenen stadsmuur voor in de plaats, met de bakstenen Oude Kennemerpoort aan het einde van de Koorstraat.

In het achtererf is omstreeks het midden van de 14de eeuw een kleine beerput gebouwd voor de bewoners van het bakstenen huis aan de Koorstraat. Tegen het einde van de 14de of begin 15de eeuw werd deze vernieuwd door er een tweede put tegenaan te bouwen waarna men de oude beerput middels een overloop als extra reservoir bleef gebruiken. Uit de 14de en 15de eeuw dateren voorts een paar waterputten die zijn gemaakt van houten tonnen en diverse kuilen. Ook zijn er kuilen waarin men de drek heeft gedumpt van legingen van de beerput. Het achtererf was intussen nog verder westwaarts vergroot want de meest westelijke leging-kuil bevond zich op zo'n 50 meter vanaf de Koorstraat.

Ad 6: resten van huizen en bijgebouwen

Een grote verandering was het gevolg van de bouw van nieuwe vestingwerken in 1573 die rond het Ritsevoort werden aangelegd, waarna de stadsmuur en de Oude Kennemerpoort werden verwijderd. De Lindegracht werd net als de Oudegracht een stadsgracht, met huizen

aan een kade. Tussen het erf van Het Gulden Vlies en de kade verrees nieuwe bebouwing. Deze bestond voornamelijk uit éénkamer-woningen in een reeks panden met de kap parallel aan de straat. Hiervan werden, net als in 2022, een paar muurresten gevonden, de bedsteekeldertjes, waterputten en waterkelders aan de straatzijde. Het achtererf van Het Gulden Vlies werd ingekort voor het uitzetten van twee nieuwe percelen – in 1832 kadastraal genummerd Kad.A827 en Kad.A828.

Op Kad.A828 werden de funderingen opgegraven van twee kamers-onder-één-dak, met twee bedsteekelders en achteraanbouwsels voor een asput en een zomerkeuken

Ad 8: waterputten, beerputten of riolen

Er zijn vier waterputten met plaggenwanden gevonden uit de tweede helft 1ste tot tweede helft 3de eeuw (Romeinse tijd).

Op het perceel Kad.A823 (Gulden Vlies) werden twee beerputten en drie waterputten (tonputten met al dan niet bewaard gebleven bakstenen bovenbouw) gevonden uit de 14de-15de eeuw, een waterput uit de 15de/16de eeuw en twee bakstenen waterputten uit de 18de-19de eeuw.

Op het perceel Kad.A825 (kamerwoningen langs de straatkant) waren drie bakstenen waterputten aanwezig, één uit de 17de eeuw, één uit de 17de/19de eeuw en één uit de 19de eeuw. Aan de straatkant werd ook nog een 17de-eeuwse waterkelder gevonden en een stortkoker van een riool richting de gracht.

Op het perceel Kad.A828 (twee kamerwoningen) werden een vroeg-17de-eeuwse beerput en een 17de/18de -eeuws riool naar de gracht gedocumenteerd, een 16de/17de-eeuwse waterput en vier waterkelders (drie linksachter tegen de zijgevel van het huis en een onder de voorgevel).

Ad 9 vondstcomplexen van meer dan 25 voorwerpen

Op Kad.A823: beerput **4D** 15de-19de eeuw, beerleging in kuilen **4/5F**, **4/5J**, **5B** en **5E** 15de-16de eeuw, afvalkuil **5A**.

Op Kad.A828: beerput **6B** en legingkuil **6C** eind 16de-eerste helft 18de eeuw.

Ad 11: Onverwachte zaken

Van te voren niet verwacht was de prehistorische geul in de ondergrond.

Ook werd een unieke broodbakkersoven gedocumenteerd uit het tweede of derde kwart van de 17de eeuw, een iets ingegraven bakstenen constructie van een ronde koepel over een bakvloer met sleutelgatvormige toegang en voorzien van ventilatiegaten langs de onderzijde.

Literatuur

Bartels, M., W. von Ende & D. Schütten, 2003: Broodversiering uit de Koekstad, achttiende-eeuwse patacons uit een kuil aan de Polstraat te Deventer, *Westerheem* 52, 95-107.

Bitter, P., M. Boulonois en T. de Ridder 1996: Friese ringvormige aardewerken constructies: pottenbakkersovens?, *Westerheem* 45, 70-95.

Bitter, P., 2002: *Graven en begraven. Archeologie en geschiedenis van de Grote Kerk van Alkmaar*, Hilversum (proefschrift Universiteit van Amsterdam).

Bitter, P., en S. van Zanten (red.), 2013: *Voor De Vest. Opgravingen van vestingwerken, een klooster, een gasthuis en andere resten bij het Canadaplein (1998-2000)*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie nr. 17).

Bitter, P., m.m.v. R. Roedema, A. e.a., 2013: *Vroeger aan de Laet. Opgravingen in 1998, 2008 en 2009*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 19),

Bitter, P., 2016: *Schaven aan Alkmaar. 25 Jaar archeologisch onderzoek in beeld*, Alkmaar.

Bitter, P., m.m.v. R. Roedema, M. van der Linden en M. Dominguez Delmás, 2017: Oudheden onder de schoenen. Een opgraving bij Schoutenstraat 36-38 in 2014 (14SCH), in: P. Bitter (red.), *Onder woonhuizen en schoenwinkels. Opgravingen bij de Baanstraat, Langestraat en Schoutenstraat in 2013 en 2014*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse monumenten en Archeologie 24), 125-246.

Bitter (red.), P., 2022: *Zeven eeuwen wonen, werken en winkelen in de Langestraat van Alkmaar. Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek bij Langestraat 16-18, 64-66 en 52-62 in 2000, 2001 en 2015*, (Rapporten over de Alkmaarse monumenten en Archeologie 25).

Bitter, P., m.m.v. R. Roedema, N. de Jong & J. Klinkert, 2023: Van buitenwijk tot binnenstad. Opgravingen in het Ritsevoort in 1995-2023, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie 26).

Bitter, P., m.m.v. R. Roedema, K. Beemster & U.Heussner, 2025: *De Laet vroeg en laat. Twee opgravingen in 2024 en 2017 (24LAA 17LAA)*, Alkmaar (Rapporten over de Alkmaarse monumenten en Archeologie 29)

Cordfunke, E.H.P., 1972: *Alkmaar, van boerderij tot middeleeuwse stad*, Alkmaar.

Cordfunke, E.H.P., 1978: *Alkmaar in prehistorie en middeleeuwen*, Zutphen (Alkmaarse Historische Reeks II).

Cordfunke, E.H.P., 1982: Alkmaar in prehistorie en middeleeuwen: nieuwe gegevens, in: E.H.P. Cordfunke (red.), *Alkmaarse silhouetten*, Zutphen (Alkmaarse Historische Reeks V), 9-35

Duco, Don H., 2004: Drie eeuwen tabakspijpen uit Alkmaar, in: Bitter, P., e.a., 2004: *De verborgen stad. 750 jaar Alkmaar onder de grond*, Alkmaar (tevens themanummer Vormen uit Vuur 186/187), p. 71-96.

Griffioen, A., S. Hakvoort, R. Schats, P. Bitter e.a., 2015: *Graven en begraven bij de Minderbroeders. Een archeologische opgraving op de Paardenmarkt in Alkmaar*, Alkmaar/Zaandijk (Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie nr. 22).

Jong, J. de & J.F. Van Regteren Altena, 1972: Enkele geologische waarnemingen in Alkmaars oude stad, in: E.H.P. Cordfunke (red.), *Alkmaar van boerderij tot middeleeuwse stad*, Alkmaar, 25-64.

Meulen, A. van der, & R. Tousain, 2017: Voor de Nederlandse markt. Duits steengoed uit het Westerwald en van elders 1800-1900, themanummer *Vormen uit vuur* 234.

Pijl-Ketel, C.L.van der (red.), 1982: *The ceramic load of the 'Witte Leeuw' (1613)*, Amsterdam (Rijksmuseum).

93LIN stratigrafische matrix

1923	8B puinkuil (V38 V79)	8C schouwburg muur 1923	8D toneelkelder 1923	8E betonkelder septic?
1909	8A muur zaal 1909			
	Kad.A828		Kad.A825	Kad.A823
	7F puinkuil (V185)	7G kuil (V192: 19B)		7J waterput
	7BCD waterkelders bij 7A		6/7T waterput (a.V89 V127, c.V114)	7i waterput (a.V12 V52, c.V247)
1800	7A muren huis A828	7E storkoker bij 7A	6/7S waterkelder	7H waterput (a.V24)
	6/7P waterkelder straatkant	6/7Q storkoker riool (bc.V232: 18)	6/7R rioolput?	
	6E asput in 6D (b.V180: 17d/18a)	6J broodoven, door 4B (a.V203 V229 V230 V231, b.V204-208 V228: 17b)	6o twee bakst poeren	
	6D fundering zomerkeuken	6i muren achterkamer/ keuken(?)	6N bedsteekelder oost (c.V18:18)	
	6C kuil (V190: 17A-18A)	6H muren huis	6M bedsteekelder west (a.V58, bc.V17: 17b)	
	6B beerput 2, door 6A (b.V186: V187: 17A-18A))	6G bedsteekelder (a.V177: 17bc)	6L haardbak as	
	6A greppel/goot (V188: 17bc)	6F bedsteekelder (a.V178: 17bc)	6K waterput (c.V22 V116: 18/19)	
1575/1600	Kad.A823			
	5/6F waterput	5C kuil (V202: 16B/17a)	5D kuil (V46: 16B/17a)	5E waterput gedempt met afval (bc.V26 V32 V42: 16A/16B)
	5A kuil (V213: 15B-16B)	5B beerputleging-kuil (V193: 15A-16B)		
1450/1500	4C mestkuil (V217: 15)	4/5G puinkuil (V65 V117: 15/16)	4/5H kuil (V119: 15/16)	4/5i kuil (V105 V256)
	4B kuil mog. waterput (V216: 14B/15a)	4/5E tonput a.V197 b.V210 (15/16A)	4/5F beerleging kuil (V29 V57 V88: 15(B))	4/5J beerlegingkuil (beerput 3N / 4A), door 3/4S (V19 V63: 15-16B)
	4A erfgreppel west-oost, door 3E 2/3M (V82 V96 V98 V136 V143: 14d/15)		4D beerput, overloop naar 3N (b.V2: 14d-16B, bc.V1: 18b-1908)	3/4Z water tonput, door 3o (a.V166, c.V164: 14d/15)
	3/4R mestkuil (V189: 14/15)	3/4T greppel, naast 3/4S (V37 V68 V93 V115 V152: 14B)	3/4V kuil, door 3G (V55 V70: 14)	3/4X kuil, door 3D (V176: 14/15)
	3/4Q kuil (V219: 14/15)	3/4S erfgreppel, door 3C 3K (V68 V93 V115 V152: 14B)	3/4U kuil (V69: 14/15)	3/4W kuil (V87: 14/15)
1350/1400	3D greppel zuidwaarts, door 2/3L (V170: 14B)	3H erfgreppel met bocht, door 3G 2/3H (V102 V110 V133: 14)	3L erfgreppel met bocht, door 3H (V92)	3P water tonput, door 3o (bc.V165 14)
	3C erfgreppel west-oost, door 2/3E 2/3G 3E (V140 V141: 13d/14)	3G erfgreppel met bocht, door 3F 3D 3E (V101 V153 V171: 14)	3K erfgreppel met bocht, door 3L (V99 V100 V118 V120 V145 V159: 14)	3o water tonput, onder 4/5J
	3B erfgreppel west-oost, door 2L 3E (V138 V148)	3F erfgreppel met bocht, door 2/3G 2/3L (V134 V147 V149: 14)	3J (huis?)-greppel, door 2H	3N beerput 1Z (a.bakst V34: 14bc b.V4: 15d-16a)
	3A kuil (waterput?) (V218 V220: 14)	3E erfgreppel zuidwaarts (V122 V135 V142: 14)	3i (huis?)-greppel, door 2/3H 2/3i (V129 13/14)	3M (huis/erf?)-greppel, door 2/3K
1300/1350	2/3F erfgreppel	2/3H (huis?erf?)-greppel (V126 V128: 11/12)	2/3L kuil/greppel (V175: 11/12)	2/3Z omgewoeld grijs zand in/op gedempte greppels (div Vnrs)
	2/3E erfgreppel door 2/3C (V199 V200: 13/14)	2/3G erfgreppel met bocht, door 2/3J (V113: 11/12)	2/3K (huis?)-greppel (V130: 12/13)	2/3o (huis/erf?)-greppel (V85: 13/14)
	2/3C (huis?)-greppel	2/3D greppel, door 2/3C	2/3J (huis?erf?)-greppel met bocht	2/3N (huis/erf?)-greppel
1000	2A erfgreppel, schuine orientatie (V194 V195 RT), door 1A	2B erfgreppel, parallel met 2A (V215: V1/RT)	2/3i (huis?)-greppel	2/3M (huis?)-greppel
100-250	1A plaggenput (V196: 50/100-250/300)	1B plaggenput a.V174, b.V168: (50/100-250/300)	1C plaggenput (a.V154 V237, b.V161 V233: 100-250/300)	1D plaggenput (a.V162 V234, b.V247: 50/100-250/300)
	0D duinzand, op 0C veen op kleilaag, op 0B prehistorische geul door 0A zandlagen strandvlakte			

Tabel 2.K Stratigrafische matrix van de opgraving 93LIN

Bijlage 1 Stratigrafische matrix en sporenlijst opgraving 93LIN

Toelichting

In de stratigrafische matrix worden de sporen ingedeeld op basis van de stratigrafische volgorde in de lagenopbouw, oversnijdingen en andere chronologische aanwijzingen, in combinatie met de dateringen van het begeleidend vondstmateriaal (*tabel 2-H*).

De dateringen zijn slechts globaal te bepalen op basis van de erin gevonden keramiek, omdat diverse sporen zijn opgevuld met aangevoerd zand waar de scherven als opspit al in zaten.

De sporen zijn gecodeerd met een codering die is samengesteld uit het periodenummer plus een volgreutter. Als de periode niet duidelijk is worden soms beide mogelijke perioden genoteerd met scheidingsteken ertussen. De greppel 2/3o bijvoorbeeld kan omstreeks de 13de of 14de eeuw worden gedateerd en valt dan ergens in perioden 2 of 3.

Ondergrond

-0A: zandlagen strandvlakte

-0B: prehistorische geul door 0A zand-lagen strandvlakte (botvondsten V244 V245 V253 V254)

-0C: veenlaag, over prehistorische geul 0B

-0D: duinzand, over 0C veenlaag

Periode 1: ca. 50/100 tot 250/300 na Chr.

-1A: waterput met plaggenwand, vulling grijs zand, Romeinse tijd; ondiep, in vlak op 0,07m+NAP en bodem in geel zand 30 cm diep (*bodem V196: 50/100-250/300 n.Chr.*)

-1B: waterput met plaggenwand, vulling grijs zand (*insteek a.V174, demping b.V168: 50/100-250/300*)

-1C: waterput met plaggenwand, vulling grijs zand; door veendek (0,1-1,2 m-NAP) en onderkant dieper dan 1,45 m-NAP (*insteek a.V154 V237, vulling b.V161 V233 M235-236 M238-240: 100-250/300*)

-1D: waterput met plaggenwand, vulling grijs zand; ondiep in vlak op 0,40 m-NAP, onderkant op top veenlaag 0,90 m-NAP (*in plaggenwand a.V162, vulling b.V241: 50/100-250/300*)

Periode 2: ca. 1000 - 1300

-2A: erfgreppel, vulling lichtgrijs zand, door 1A (afwijkende oriëntatie, V194 V195: 100/50 v.Chr.-250/300 n.Chr.)

-2B: erfgreppel, vulling lichtgrijs zand (afwijkende oriëntatie; V215: *IJzertijd/Romeinse tijd*)

Periode 2 of 3: ca. 1000-1400

-2/3C: greppels (huiswand, druipgoot?) met bleek lichtgrijs zand, doorsneden door 2/3D en 2/3E

-2/3D: greppel met bleek lichtgrijze zandvulling, door 2/3C

-2/3E: erfgreppel, vulling grijs zand, door 2C (V199 V200: 13de/14de eeuw)

-2/3F: erfgreppel, vulling lichtgrijs zand

-2/3G: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 2/3J (V113: 11de /12de eeuw)

-2/3H: (huis/erf?) greppel, vulling grijs zand (V126 V128: 11de /12de eeuw)

-2/3i: (huis?) greppel, vulling grijs zand

-2/3J: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand

-2/3K: (huis?) greppel, vulling grijs zand (V130: 12de /13de eeuw)

-2/3L: greppel (of kuil?) (V175: 11de /12de eeuw)

- 2/3M: (huis?-) greppel, vulling grijs zand
- 2/3N: (huis/erf?-) greppel, vulling grijs zand
- 2/3o: (huis/erf?-) greppel, vulling grijs zand (V85: 13de/14de eeuw)
- 2/3Z: onduidelijke sporen in omgewoelde laag grijs zand in/over greppels (V61 V62 V72 V73 V74 V94 V95 V97 V103 V104 V106 V108 V109 V112 V121 V123 V125 V131 V137 V139 V151 V173 V214 V221 V222 V223 V225: 11de/12de – 13de /14de eeuw)

Periode 3: ca. 1300 - 1400

- 3A: kuil wschl waterput (niet opgegraven ivm belendingen) (V218 V220: 14de eeuw)
- 3B: erfgreppel west-oost, vulling bruin/grijs zand, door 2/3M 3E (V138 V148)
- 3C: erfgreppel west-oost, vulling bruin/grijs zand met houtskool en baksteenfragmenten, door 2/3F 2/3G (V140 V141: eind 13de/14de eeuw)
- 3D: greppel zuidwaarts, vulling grijs zand, door 2/3L (V170: tweede helft 14de eeuw)
- 3E: erfgreppel zuidwaarts, vulling grijs zand (V122 V135 V142: 14de eeuw)
- 3F: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 2/3L 2/3G 2/3i (V134 V147 V149: 14de eeuw)
- 3G: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 3F 3D 3E (V101 V153 V171: 14de eeuw)
- 3H: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 3G 2/3H (V102 V110 V133: 14de eeuw)
- 3i: (huis?-) greppel, vulling grijs zand, door 2/3H 2/3i (V129: 13de/14de eeuw)
- 3J: (huis?-) greppel, vulling grijs zand, door 2/3H
- 3K: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 3L (V99 V100 V118 V120 V145 V159: 14de eeuw)
- 3L: erfgreppel met bocht, vulling grijs zand, door 3H (V92 V107: 13de eeuw)
- 3M: (huis/erf?-) greppel, vulling grijs zand, door 2/3K
- 3N: beerput, halfsteens 26x13x6,5 cm, secundair doorgebroken en als overloop verbonden met latere beerput 4D, grotendeels verstoord door bouw 1909 (a. baksteen en insteek V34: 2de/3de kwart 14de eeuw, b. bovenste beerlaag V4: laatste kwart 15de-1ste kwart 16de eeuw)
- 3o: water tonput diameter 50 cm in grote insteek met donkergrijs en bruin zand met puin, vulling geel/bruin gevlekt, onder 4/5J
- 3P: water tonput , diameter 50 cm, vulling grijs zand, door 3o (uit vulling bc.V165 14de eeuw)

Periode 3 of 4: ca. 1300 - 1500

- 3/4Q: mestkuil (V219: 14de/15de eeuw)
- 3/4R: mestkuil, gelaagde vulling (V189 M201: 14de/15de eeuw)
- 3/4S: erfgreppel, vulling grijs zand, door 3C 3K (V37 V68 V93 V115 V152: 2de helft 14de eeuw)
- 3/4T: erfgreppel, vulling bruin/grijs zand met houtskool en baksteenfragmenten, naast 3/4S
- 3/4U: kuil, vulling donkergrijs zand, over 3J (V69: 14de/15de eeuw)
- 3/4V: kuil, vulling bruingrijs zand en puin (V55 V70: 14de eeuw)
- 3/4W: kuil, vulling donkerbruin zand (V87: 14de/15de eeuw)
- 3/4X: ronde kuil met donkergrijs zand (tonput? - te dicht bij rand opgraving voor dieper onderzoek) (V176: 14de/15de eeuw)
- 3/4Z: tonput, diameter 50 cm, vulling grijs zand, door 3o (insteek a.V166, demping c.V164: eind 14de / 15de eeuw)

Periode 4: ca. 1350/1400 - 1450/1500

- 4A: erfgreppel west-oost, vulling bruin/grijs zand, door 3E 2L (V82 V96 V98 V136 V143: 4de kwart 14de / 15de eeuw)
- 4B: ronde kuil mogelijk waterput, vulling lichtgrijs zand (V216: 2de helft 14de / 1ste kwart 15de eeuw)
- 4C: mestkuil (V217: 15de eeuw)

-4D: beerput 1-noord, halfsteens 22x11x6 cm, diameter 1,9 m, mogelijk hangkoker?, met doorbraak verbonden aan oudere beerput 3N, doorsnijdt afvalkuil 3M (*beerlaag b.V2: eind 14de – 16de eeuw; bovenlaag bc. V1: 2de kwart 18de-3de kwart 19de eeuw*)

Periode 4 of 5: ca. 1350/1400 – 1575/1600

-4/5E: tonput, diameter 80 cm, in vlak op 0,06 m+NAP, hout bewaard onder 20 cm onder vlak, bodem op veendek 0,91 m-NAP, vulling grijs zand, insteek bruin en geel zand doorgespit (*insteek a.V197, vulling b.V210: 15de/ 1ste helft 16de eeuw*)

-4/5F: kuil met beerputleging van beerput 3N/4D (V29 V57 V88: 15de eeuw)

-4/5G: puinkuil (V65 V117: 15de /16de eeuw)

-4/5H: rechthoekige kuil met grijze klei (V119: 15de/ 16de eeuw)

-4/5i: kuil (V105 V256)

-4/5J: kuil met beerputleging van beerput 3N/4D (V19 V63: 15de- 2de helft 16de eeuw)

Periode 5: ca. 1450/1500 – 1575/1600

-5A: kuil, vulling bruin zand (V213: 2de helft 15de – 2de helft 16de eeuw)

-5B: kuil met beerputleging van beerput 3N/4D (V193: 1ste helft 15de – 2de helft 16de eeuw)

-5C: kuil, vulling bruin zand (V202: 2de helft 16de / 1ste kwart 17de eeuw)

-5D: kuil, vulling bruin grijs zand (V46 : 2de helft 16de / 1ste kwart 17de eeuw)

-5E: kuil, mogelijk rond uittrekspoor van tonput met een diameter van 1,2 m (als afvalkuil gebruikt) onder een grote kuil (nazakking?) met donkerbruin zand met afval en houtskool en puin (*grote bovenste kuil V26 V32 en rond spoor onderin V42: 2de helft 15de / 1ste kwart 16de eeuw*)

Periode 5 of 6: ca. 1450/1500 - 1700

-5/6F: waterput, baksteen, met koepel, in vlak op 0,91 m+NAP

Periode 6: ca. 1575/1600 -1700

-6A: greppel, vulling grijs zand (V188: 2de / 3de kwart 17de eeuw)

-6B: beerput 2, halfsteens 20x9x4,5 cm, rond diameter inw 1,6 m, uitgebouwde stortkoker aan zuidkant, door 6A (*beerlaag b.V186 V187: eind 16de - 1ste helft 18de eeuw*)

-6C: beerput legingkuil, hoort bij 6B (passende scherven s2-pot-7 en i-bor-? in V187) (V190: *eind 16de - 1ste helft 18de eeuw*)

-6D: fundering zomerkeuken, noord- en oostmuur baksteen 19x9x3,5 cm, daarbinnen asput 6E

-6E: asput van 0,9 bij 1,6 m, halfsteens gele baksteen 19x10x4 cm, binnen 6D (*vulling b.V180: eind 17de / begin 18de eeuw*)

-6F: bedsteekelder, inwendig 1,6x1,6 m met aan westkant uitgebouwde toegang, halfsteens 20x10x4,5 cm, inwendig wit pleister, secundair opstelrand aan noordkant ingebouwd (met natuursteen bekleed), bodem 0.08 m+NAP, opstelrand 0,33 m+NAP (*demping c.V178: 2de/ 3de kwart 17de eeuw*)

-6G: bedsteekelder, inwendig 1,9x1,8 m met aan oostkant uitgebouwde toegang, éénsteens 17,5x8,5x4 cm, inwendig wit pleister, opstelrand aan zuidkant met plavuizen bekleed, bodem 0,18 m+NAP, opstelrand 0,45 m+NAP (*demping c.V177: 2de/ 3de kwart 17de eeuw*)

-6H: muren huis, op oudere funderingen, bouwvolgorde t.o.v. 6G 6i onduidelijk

-6i: funderingen van huis, 2-steens dik baksteen 20x9x4 cm, over insteek van waterput 5/6G (samen gebouwd?), aan zuidkant bedsteekelder 6G (bouwvolgorde onduidelijk)

-6J: broodoven, koepelvormig halfsteens gele baksteen 18,5x8x4 cm, diameter inw. 1,7 m met uitgebouwd stookgat noordoostkant en vijf luchtgaten aan west- en zuidkant (niet oostkant), onderkant 2-laags baksteenvloer 0,12 m-NAP, bovenkant baksteenvloer 0,02 m-NAP, grijze kleilaag (leemvloer?) over baksteenvloer, demping met puin- en aslagen, koepel

afgetopt door muur 7A (bk 0,56 m+NAP), doorsnijdt kuil 4B (*baksteenmonster a.V203 insteek a.V229 V230 V231, demping puin en aslagen b.V204 t/m 208 V228: tweede of derde kwart 17de eeuw*)

-6K: bakstenen waterput, halfsteens van breukstenen, insteek donkergrijs/grijs zand en puin, demping grijs zand (*demping c.V22 V116: 18de /19de eeuw*)

-6L: haardbak met asinhoud, NZ gericht ca 60x70 cm (tegen zijmuur?), halfsteens met baksteenbodem 16x8x4 cm

-6M: bedsteekelder 1,8 m breed inwendig (noordhelft verstoord) met uitgebouwde toegang met trap treden aan oostzijde, halfsteens rood 18x9x4 cm, 'ruggelings' direct tegen bedsteekelder 6N gebouwd (*insteek a.V58, demping bc.V17: 17de eeuw*)

-6N: bedsteekelder 1,8 m breed inwendig (noordhelft verstoord) met uitgebouwde toegang met trap treden aan westzijde, halfsteens 17x10x4 cm, vloer op 0,19 m+NAP en opstelrand aan zuid- en oostkant 0,18 m+NAP plavuizenvloer rode plavuizen, opstelrand dambord 15x15x2 cm, 'ruggelings' direct tegen bedsteekelder 6M gebouwd (*demping c.V18:18de eeuw*)

-6o: twee baksteenpoeren 30x30 cm, baksteen 22x10x4,5 cm

Periode 6 of 7: ca. 1575/1600 - 1909

-6/7P: waterkelder, baksteen 20x10x4 cm, aan zuidkant onder de straat tegen fundering

-6/7Q: stortkoker van riool ('afvoerput') naar Lindegracht, aan oostkant tegen muur 6G (bouwvolgorde onduidelijk), baksteen 20x9x4 cm (*vulling bc.V232: 18de eeuw*)

-6/7R: stortkoker riool? ('beerputje') D-vormig halfsteens, aan zuidkant onder de straat

-6/7S: waterkelder inwendig 1,5 meter breed, halfsteens, aan zuidkant onder de straat

-6/7T: waterput, steens kop (koepel ontbreekt) van baksteen 20x10x5 cm tot 1,0 m+NAP op houten ton van 85 cm hoog, met boven en onder een ijzeren hoepel en daartussen houten hoepels, vulling bruin zand en puin (*insteek a.V89 V12, vulling c.V114*)

Periode 7: ca. 1700 - 1909

-7A: huis A828, funderingen, hergebruikte baksteen 22x10x4 cm, tegen westkant van achterhuis waterkelders 7B 7C 7D

-7B-C-D: waterkelders bij 7A

-7E: stortkoker (?) tegen oostkant van 7A (geen riool waargenomen)

-7F: puinkuil met o.a. veel hardsteen (in stoep hergebruikte grafstenen?) (*V185*)

-7G: puinkuil met donkergrijs zand, 30 cm diep (*V192: tweede helft 19de eeuw*)

-7H: waterput, baksteen, met ruime insteek, doorsneden door toneelkelder 1923 (*insteek a.V24*)

-7i: waterput met koepel, baksteen ijsselsteen 17x8x4 cm, insteek bruin/geel zand (*insteek a.V12 V52, vulling c.V247*)

-7J: waterput, baksteen

Periode 8: ca. 1909/1923 - 1993

-8A: zware O-W funderingsmuur zaal 1909

-8B: puinkuil met o.a. bakst 28x14,5x6,5 en deels zwarte brandplek (1909?) (*V38 V79*)

-8C: schouwburg fundering 1923

-8D: toneelkelder betonwanden 1923

-8E: betonnen 'kelder' (wschl. septictank)

Bijlage 2 Vondstenlijst van opgraving 93LIN

De middeleeuwse en postmiddeleeuwse vondsten van keramiek en glas worden beschreven volgens de typologie van het Deventer Systeem (zie paragraaf 2.3), maar aardewerk uit de IJzertijd en Romeinse tijd volgens de typologie van Taayke (1990/1997). Andere afkortingen zijn: fr fragment, bfr bodemfragment, wfr wandfragment, rfr randfragment, compl compleet, prof profiel volledig van een groot fragment. Datering wordt afgekort met een cijfer voor de eeuw, hoofdletter A B voor een halve eeuw en kleine letter a b c d voor een kwart eeuw. De vondstenlijst is op volgorde van de spoorcodes (*tabel 2.M*). Onderstaand is de concordantie van vondstnummers met de spoorcodes (*tabel 2.L*).

Vnr 93LIN	Spoorcode	Vnr 93LIN	Spoorcode	Vnr 93LIN	Spoorcode	Vnr 93LIN	Spoorcode	Vnr 93LIN	Spoorcode
1	4D-c	50	x	99	3K	146	x	194	2C
2	4D-b	52	7i-a	100	3K	147	3F	195	2C
4	3N-a	53	x	101	3G	148	3B	196	1A-a
5	STORT	54	x	102	3H	149	3F	197	4/5E-a
6	x	55	3/4V	103	2/3Z	150	x	198	x
7	x	57	4/5F	104	2/3Z	151	2/3Z	199	2/3E
8	x	58	6M-a	105	4/5i	152	3/4S	200	2/3E
9	x	59	x	106	2/3Z	153	3G	202	5C
10	x	60	x	107	3L	154	1C-a	203	6J-a
11	x	61	2/3Z	108	2/3Z	155	x	204	6J-bc
12	7i-a	62	2/3Z	109	2/3Z	158	x	205	6J-bc
13	x	63	4/5J	110	3H	159	3K	206	6J-bc
14	x	64	STORT	111	x	160	x	207	6J-bc
15	x	65	4/5G	112	2/3Z	161	1C-b	210	4/5E-c
16	x	66	x	113	2/3G	162	1D-a	213	5A
17	6M-bc	68	3/4S	114	6/7T-c	163	x	214	2/3Z
18	6N-c	69	3/4U	115	3/4S	164	3/4Z-c	215	2B
19	4/5J	70	3/4V	116	6K-c	165	3P-c	216	4B
20	x	71	x	117	4/5G	166	3/4Z-a	217	4C
21	x	72	2/3Z	118	3K	167	x	218	3A-a
22	6K-c	73	2/3Z	119	4/5H	168	1B-b	219	3/4Q
23	x	74	2/3Z	120	3K	169	x	220	3A-a
24	7H-a	75	x	121	2/3Z	170	3D	221	2/3Z
25	x	76	x	122	3E	171	3G	222	2/3Z
26	5E-c	77	x	123	2/3Z	172	x	223	2/3Z
27	x	78	x	125	2/3Z	173	2/3Z	224	x
28	x	79	8B	126	2/3H	174	1B-a	225	2/3Z
29	4/5F	80	x	127	6/7T-a	175	2/3L	228	6J-bc
30	x	81	STORT	128	2/3H	176	3/4x	229	6J-a
31	x	82	4A	129	3i	177	6G	231	6J-a
32	5E-c	83	x	130	2/3K	178	6F-c	232	6/7Q-
33	x	84	x	131	2/3Z	179	x	233	1C-b
34	3N-a	85	2/3o	132	x	180	6E-b	237	1C-a
36	x	86	x	133	3H	181	x	241	1D-b
37	3/4S	87	3/4W	134	3F	182	x	243	2/3Z
38	8B	88	4/5F	135	3E	183	x	244	0B
39	x	89	6/7T-a	136	4A	184	x	245	0B
40	x	90	x	137	2/3Z	185	7F	247	7i-c
41	x	91	x	138	3B	186	6B-b	248	2/3Z
42	5E-bc	92	3L	139	2/3Z	187	6B-b	253	0B
43	x	93	3/4S	140	3C	188	6A	254	0B
44	x	94	2/3Z	141	3C	189	3/4R	255	1C-x
45	x	95	2/3Z	142	3E	190	6C	256	4/5i
46	5D	96	4A	143	4A	191	x	999	x
47	x	97	2/3Z	144	x	192	7G		
48	x	98	4A	145	3K	193	5B		

Tabel 2.L Concordantie van vondstnummers met spoorcodes

Vnr 93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
244	0B	in prehistorische geul; V244 V245 V253 V254	V244: 1x bot	
245	0B	in prehistorische geul; V244 V245 V253 V254	V245: 1x bot	
253	0B	in prehistorische geul; V244 V245 V253 V254	V253: 1x bot	
254	0B	in prehistorische geul; V244 V245 V253 V254	V254: 1x bot	
81	00	onduidelijk spoor V81	V81: 1 rfr IJzertijd (nagelindrukken bovenzijde; Taayke 1990 Type V2b 450/400v.Chr. - 0/50 n.Chr.; hard baksel grijs/dbruin gevlekt met kiezelgruis en wat schelpgruis)	YT
196	1A-a	waterput met plaggenwand, ondiep, vulling grijs zand V196	V196: aardewerk inheems-romeins, alle sterk verveerd: 2 rfr, 27 wfr (2x besmeten) en 3 bfr	RT
174	1B-a	waterput met plaggenwand, ondiep; insteek V174, vulling V168	V174: 1 rfr inheems-romeins	RT
168	1B-b	waterput met plaggenwand, ondiep; insteek V174, vulling grijs zand V168	V168 minstens 14 MAE inheems-romeins, merendeels ruwwandig niet besmeten of gepolijst, gesorteerd per wschl exemplaar: 5 rfr Taayke 1990/97 Gw6a 50/100-250/300 n.Chr. (4x hoog knobbeloor, als in V241; +9x wandscherven), 1 bfr erg grof besmeten, 1 wfr besmeten (2x scherven), 2 wfr besmeten, 1 bfr en 1 bfr (+9x wandscherven), 1 wfr (3x) en 1 wfr en 1 wfr (5x) en 1 wfr (4x) en 1 wfr (5x), (+ 21 minuscule scherfjes)	50/100-250/300 n.Chr.
154	1C-a	waterput met plaggenwand, door veendek; insteek V237 V255, plaggenwand V154, vulling V161 V233	V154: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins besmeten; (vervuiling: 1 wfr kp-kog-? borstelsteek)	100-250/300 n.Chr.
237	1C-a	waterput met plaggenwand, door veendek; insteek V237 V255, plaggenwand V154, vulling V161 V233	V237: 1 wfr inheems-romeins	100-250/300 n.Chr.
161	1C-b	waterput met plaggenwand, door veendek; insteek V237 V255, plaggenwand V154, vulling grijs zand V161 V233	V161: 1 rfr inheems romeins (Taayke 1990/1997 Ge7 met hoog knobbeloor 50/100-250/300 n.Chr.) en 1 compl inheems-romeinse pot (93LIN161-CH; Taayke 1990/1997 Ge6 100/150 - 250/300 n.Chr.	100-250/300 n.Chr.
233	1C-b	waterput met plaggenwand, door veendek; insteek V237 V255, plaggenwand V154, vulling grijs zand V161 V233	V233: 3 wfr inheems-romeins, 1 brok rode zandsteen	100-250/300 n.Chr.
255	1C-X	waterput met plaggenwand, door veendek; insteek V237 V255, plaggenwand V154, vulling grijs zand V161 V233	V255: (vervuiling 1 wfr wm-? Andenne)	
162	1D-a	waterput met plaggenwand, ondiep; plaggenwand V162, vulling V241	V162: 3 wfr inheems-romeins	50/100-250/300 n.Chr.
241	1D-b	waterput met plaggenwand, ondiep; plaggenwand V162 V234, vulling grijs zand V241	V241: 1 prof pot inheems-romeins met hoog knobbeloor (Taayke 1990/1997 type Gw6a 50/100-250/300 n.Chr.) (=1 rfr 10 scherven + 1 bfr 3 scherven + ruwwandige wfr 9 scherven + besmeten wfr 22 scherven), 1 bfr tweede pot;	50/100-250/300 n.Chr.
215	2B	greppel, vulling lichtgrijs zand; V215	V215: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins)	
194	2C	greppels (huiswand, druipgoot?) met bleek lichtgrijs zand; V194 V195	V194: (opspit: 6 wfr inheems-romeins en 1 rfr 'kartelrand' (Taayke 1990/1997 V4a 100/50 v.Chr.-250/300 n.Chr.)	RT
195	2C	greppels (huiswand, druipgoot?) met bleek lichtgrijs zand, V194 V195	V195: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins)	
199	2/3E	greppel grijs zand vulling; V199 V200	V199: 1x slak, 2x baksteen	14?
200	2/3E	greppel grijs zand vulling; V199 V200	V200: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins) 3 wfr kp-kog-?; 1x slak	
113	2/3G	greppel, vulling grijs zand; V113	V113: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins) 1 rfr bg-kog-? Paffrath	11/12?
126	2/3H	greppel, vulling grijs zand; V126 V128	V126: 1 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-?	11/12?

Tabel 2.M blad 1 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr 93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
128	2/3H	greppel, vulling grijs zand; V126 V128	V128: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems/romeins)	
130	2/3K	druipgoot huis? vulling grijs zand; V130	V130: (opspit: 3 wfr IJzertijd/ inheems-romeins) 1 wfr wm-? Andenne; 1 rfr kp-kog-6, 1 wfr kp-kog-?	12
175	2/3L	greppel (of kuil?) V175	V175: 1 wfr pi-?	11/12?
85	2/3o	greppel, vulling lichtgrijs zand; V85	V85: 1 wfr grijs	13/14
61	2/3X	akker/ophoging? V61	V61: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr s1-? Siegburg; 1 wfr grijs, 1 wfr rood	14?
62	2/3X	akker/ophoging? V62	V62: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 rfr s2-kan-51; 1 wfr rood	14bc?
72	2/3X	akker/ophoging? V72	V72: 1 wfr s5-?	13?
73	2/3X	akker/ophoging? V73	V73: 1 wfr s1-? Siegburg	14?
74	2/3X	akker/ophoging? V74	V74: 1 wfr grijs	14?
94	2/3X	greppels onduidelijk V94	V94: 1 wfr s2-kan-? Langerwehe paarsbruine engobe	14
95	2/3X	greppels onduidelijk V95	V95: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr pi-?	11/12?
97	2/3X	greppels onduidelijk V97	V97: 1 wfr rood; 1 wfr wit	
103	2/3X	akker/ophoging? V103	V103: 1 wfr pi-?	11/12?
104	2/3X	akker/ophoging? V104	V104: 1 wfr grijs	14/15?
106	2/3X	akker/ophoging? V106	V106: 2 wfr en 1 bfr s1-kan-(1) Siegburg; 1 wfr grijs; 1 rfr r-gra-2/3, 2 wfr rood	14
108	2/3X	akker/ophoging? V108	V108: 1 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek	13?
109	2/3X	akker/ophoging? V109	V109: 1 wfr pi-?; 3 wfr wm-? Andenne	12?
112	2/3X	akker/ophoging? V112	V112: 1 wfr en 1 bfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr pi-?; 1 bfr en 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 2 wfr grijs; 1 wfr rood	14
121	2/3X	akker/ophoging? V121	V121: 1 wfr bg-? Elmt	12/13?
123	2/3X	greppels onduidelijk V123	V123: 8 wfr kp-kog (6x dezelfde pot? borstelsteek); 1 wfr s1-kan-?; 1 wfr en 1 oor grijs; 1 rfr r-bak-?	14
125	2/3X	greppel V125	V125: 1 wfr rood	
131	2/3X	greppels onduidelijk V131	V131: 1 bfr s2-kan-? Langerwehe; 2 wfr grijs; 2 wfr rood	14
137	2/3X	greppels onduidelijk V137	V137: 1 rfr ND en 4 wfr IJzertijd/inheems-romeins; 2 wfr pi-?; 1 rfr kp-kog-1, 4 wfr kp-kog-?; 1 wfr grijs	13B/14 ?
139	2/3X	greppels onduidelijk V139	V139: 6 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-?; 1 wfr s5-kan-?	13?
151	2/3X	akker/ophoging? V151	V151: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins	
173	2/3X	onduidelijk spoor; V198	V173: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins	
214	2/3X	ophoging, laag? V214	V214: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr bg-? Paffrath; 1 wfr grijs	
221	2/3X	akker/ophoging? V221	V221: 1 wfr pi-?	11/12?
222	2/3X	akker/ophoging? V222	V222: 1 wfr kp-kog-?	
223	2/3X	akker/ophoging? V223	V223: 1 bfr s2-kan-? Langerwehe	14?
225	2/3X	? V225	V225: 1 wfr (3 scherven) IJzertijd/ inheems-romeins	
218	3A-a	kuil wschl waterput; insteek V218 kern V220	V218: 2 wfr grijs	14
220	3A-b	kuil wschl waterput (niet opgegraven ivm belendingen); insteek V218 kern V220	V220: 1 wfr grijs; 2 wfr en 1 bfr pootje rood	14
138	3B	greppel, vulling bruin/grijs zand; V138 V148	V138: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins) 2 wfr kp-kog-?	
148	3B	greppel, vulling bruin/grijs zand; V138 V148	V148: (opspit: 4 wfr IJzertijd/ inheems-romeins)	
140	3C	greppel, vulling bruin/grijs zand met houtskool en baksteenfragmenten; V140 V141	V140: 1 wfr kp-kog-?; 1 wfr grijs; 1 wfr rood	13B/14
141	3C	greppel, vulling bruin/grijs zand; V140 V141	V141: 1 rfr pi-bek-5, 1 wfr pi-?; 1 wfr wm-? Andenne; 1 wfr bg-? Paffrath; 4 wfr kp-kog-?; 1 wfr s4-kan-?; 1 rfr grijs	13d/14a
170	3D	greppel, vulling grijs zand; V170	V170: (opspit: 4 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr pi-?; 1 oor wm-? Andenne; 1 wfr s5-kan-?); 1 wfr s1-kan-(1?) Siegburg; 1 wfr grijs	14B
122	3E	greppel, vulling grijs zand; V122 V135 V142	V122: (opspit: 1 rfr pi-pot-? met breed bandoor); 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr grijs	14 (+12)
135	3E	greppel, vulling grijs zand; V122 V135 V142	V135: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins) 1 wfr pi-?; 1 wfr bg-? Paffrath; 1 wfr kp-kog-?	11/12?
142	3E	greppel, vulling grijs zand; V122 V135 V142	V142: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins waarvan 1x besmeten); 1 rfr g-kan-4, 1 wfr grijs	13B/14

Tabel 2.M blad 2 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr-93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
134	3F	greppel, vulling grijs zand; V134 V147 V149	V134: (opspit: 1 rfr ND en 3 wfr IJzertijd/inheems-romeins; 1 rfr pi-pot-11, 3 wfr pi-?; 1 wfr bg-? Paffrath; 8 wfr kp-kog-? ook enkele borstelstreek); 1 oortje s1-kan-? Siegburg; 10 wfr grijs; 2 wfr rood; 1 fragment maalsteen; 1 fragment van een aardewerken weefgewicht	14 (+12 +13)
147	3F	greppel, vulling grijs zand; V134 V147 V149	V147: 1 wfr grijs	13/14
149	3F	greppel, vulling grijs zand; V134 V147 V149	V149: 1 wfr wm Andenne (oranjerood baksel)	12/13
101	3G	greppel, vulling grijs zand; V101 V153 V171	V101: (opspit: 1 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek); 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 rfr ND rood	14 (+12 +13)
153	3G	greppel, vulling grijs zand; V101 V153 V171	V153: (opspit: 1 wfr pi-?; 3 wfr wm-? Andenne; 1 wfr bg-? Elmpt; 1 wfr s5-kan-?; 1 wfr s4-kan-?); 1 wfr s1-kan-?; 4 wfr grijs; 1 slak; 1 spijker; 10 fr indet. handgevormd	14 (+12 +13)
171	3G	greppel, vulling grijs zand; V101 V153 V171	V171: 1 fr natuursteen	
102	3H	greppel, vulling grijs zand; V102 V110 V133	V102: Niet determineerbaar aardewerkfragment	
110	3H	greppel, vulling grijs zand; V102 V110 V133	V110: (opspit: 2 wfr pi-?; 1 rfr s4-kan-? kraagrand); 3 wfr s1-kan-?, 1 bfr s1-kan-(1) Siegburg; 2 rfr g-kan-(5), 3 wfr en 1 bfr grijs; 1 compl r-bak-1 eind 14de/ begin 15de eeuw (93LIN110-A: h 7 diam 28,5 cm, platte steel, schenklip linkshandig, beroet), 4 wfr en 3 oren rood; veel sintels; 1 fr plavuis 3,2 cm dik	14 (B?)
133	3H	greppel, vulling grijs zand; V102 V110 V133	V133: (opspit: 1 rfr ND en 3 wfr IJzertijd/inheems-romeins; 1 wfr pi-?); 2 wfr kp-kog-?; 1 wfr grijs; 1 slak; 1 fragment maalsteen	13 (+11/12)
129	3i	greppel, vulling grijs zand; V129	V129: (opspit: 6 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 2 wfr pi-?); 2 wfr kp-kog-?; 1 rfr g-kan-4, 1 wfr grijs	13/14
99	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V99: 1 wfr s1-kan-? Siegburg	14
100	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V100: 2 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek	13
118	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V118 (zeer kleine fragmenten): (opspit: 1 rfr ND en 8 wfr inheems-romeins; 3 wfr pi-?; 1 wfr wm-? Andenne; 2 rfr bg-kog-2 Elmpt, 1 wfr bg-? Elmpt; 1 rfr ND en 12 wfr kp-kog-?; 1 wfr s5-kan-?; 1 wfr s4-kan-?); 2 wfr s1-kan-?; 3 rfr en 1 wfr grijs; 3 wfr rood; 1 spijker; 1 slak	14
120	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V120: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins); 1 wfr wm-? Andenne; 1 wfr s5-kan-?	13
145	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V145: 1 wfr s1-kan-? Siegburg	14
159	3K	greppel, vulling grijs zand; V99 V100 V118 V120 V145 V159	V159: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 2 wfr pi-?); 1 bfr s4-kan-?	13d/14a
92	3L	greppel, vulling grijs zand; V92 V107	V92: 2 wfr pi-?	
107	3L	greppel, vulling grijs zand; V92 V107	V107: 1 wfr bg-? Elmpt; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek	13-
34	3N-a	beerput 1-zuid; insteek V34, beerlaag V4	V34: 1 fr r-kop-?	
4	3N-a	beerput 1-zuid; insteek V34, beerlaag V4	V4: 1 rfr r-bor-1 ringeloor boogjes op vlag, 1 wfr en 1 bfr r-bor-?, 1 rfr r-kop-1, 2 fr rood; 1 compl m-dri-1 16bc (93LIN4-A: h 4 diam 12 cm, geel baksel, standing gesleten, blauw op wit lijnen en stippen, een kwart aangevuld), 1 rfr m-bor-5 polychroom sgraffito 16bd	15d-16bc
165	3P-c	tonput; uit vulling grijs zand V165	V165: (opspit: 1 wfr pi-?; 1 rfr kp-kog-4, 1 rfr kp-kog-6 (driehoekige rand), 1 wfr kp-kog-? borstelstreek); 1 bfr s1-?; 1 rfr met oor g-kan-?, 9 wfr en 1 bfr lobvoeten rood	14
219	3/4Q	mestkuil; vulling V219	V219: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins); 2 wfr grijs; 1 rfr r-bak-2 en 4 wfr rood	14/15?
189	3/4R	mestkuil; vulling V189	V189: (opspit: 3 wfr IJzertijd/ inheems-romeins waarvan 1x besmeten); 1 rfr en 1 bfr s1-kan-? Siegburg; 1 fr vensterglas groen; 1x spijker	14/15?
37	3/4S	greppel, vulling grijs zand; V37 V68 V93 V115 V152	V37: 1 wfr bg-? Elmpt	
68	3/4S	greppel, vulling grijs zand; V37 V68 V93 V115 V152	V68: (opspit: 1 wfr pi-?; 1 wfr bg-? Paffrath); 1 bfr r-gra-?	14
93	3/4S	greppel, vulling grijs zand; V37 V68 V93 V115 V152	V93: 2 wfr s1-kan-?; 1 rfr grijs	14
115	3/4S	greppel, vulling grijs zand; V37 V68 V93 V115 V152	V115: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 2 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek); 1 bfr s1-kan-? Siegburg; 3 wfr grijs, 2 wfr rood; 1 spijker	14

Tabel 2.M blad 3 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr-93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
152	3/4S	greppel, vulling grijs zand; V37 V68 V93 V115 V152	V152: (opspit: 3 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 3 wfr pi-?; 1 wfr wm-? Andenne; 1 rfr kp-kog-?, 7 wfr kp-kog-? (2x borstelstreek); 1 wfr s4-kan-?); 1 rfr s1-kan-Siegburg gevlamd, 5 wfr s1-? (1x gevlamd), 3 bfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr s2-kan-? Langerwehe; 4 wfr grijs; 1 rfr r-bak-2, 2 wfr rood	14B
69	3/4U	kuil donkergrijs zand; V69	V69: 1 wfr grijs; 1 wfr rood	(14/15)
55	3/4V	kuil bruin/grijs zand en puin; V55 V70	V55: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins); 2 wfr grijs; 3 wfr rood	(14)
70	3/4V	kuil bruin/grijs zand en puin; V55 V70	V70: 1 wfr s1-kan-?, 2 wfr grijs; 1 fr dakpan	(14)
87	3/4W	kuil V87	V87: 1 rfr g-kan-? groot formaat; 1 slak	14/15
176	3/4X	ronde kuil met donkergrijs zand (tonput?); V176	V176: 1 wfr r-gra-? fijne draairibbels	14
166	3/4Z-a	tonput, vulling grijs zand; insteek V166, uit vulling V164	V166: 1 wfr s2-kan-? Langerwehe paarse ijzerengobe	14
164	3/4Z-c	tonput; insteek V166, uit vulling grijs zand V164	V164: (opspit: 1 wfr pi-?; 1 rfr en 1 wfr bg-? Paffrath; 1 rfr bg-kog-2 Elmpt, 1 rfr bg-kog-? Elmpt, 8 wfr bg-? Elmpt 2x verbrand [1x rood baksel 11 scherven, 1x grijs baksel 4 scherven]; 1 wfr s5-?; 1 rfr s4-?, 2 wfr s4-?; 1 rfr kp-kog-6, 11 wfr kp-kog [2x borstelstreek 1x diagonale vingervegen]); 1 rfr s1-kan-(3?), 4 wfr en 2 bfr s1-kan-? Siegburg; 2 wfr s2-kan-? Langerwehe ijzerengobe; 1 rfr g-kan-4, 2 rfr ND en 18 wfr (3x verbrand) en 3 bfr (2x verbrand) grijs; 1 rfr r-kop-1 (9 scherven), 1 bfr lobvoeten verbrand rood, 30 wfr rood; 1 fr baksteen ..x14,5x7 cm; 2x slak; 1x metalen voorwerpje; fragment leisteen	14d/ 15
82	4A	greppel, vulling bruin/grijs zand; V82 V96 V98 V136 V143	V82: 1 bfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr grijs; 1 rfr r-bak-15, 1 wfr rood	14d/15
96	4A	greppel, vulling bruin/grijs zand; V82 V96 V98 V136 V143	V96: 1 fr huttenleem	
98	4A	greppel, vulling bruin/grijs zand; V82 V96 V98 V136 V143	V98: (opspit: 1 wfr kp-kog-? Borstelstreek)	
136	4A	greppel, vulling bruin/grijs zand; V82 V96 V98 V136 V143	V136: (opspit: 3 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr kp-kog-?); 1 wfr s4-kan-?; 2 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr grijs	14
143	4A	greppel, vulling bruin/grijs zand; V82 V96 V98 V136 V143	V143: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins); 1x metaal	
216	4B	kuil, vulling lichtgrijs zand; V216	V216: (opspit: 6 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 2 wfr pi-?; 1 wfr wm-? Andenne; 1 wfr kp-kog-?); 1 rfr r-gra-20	14B/15a
217	4C	mestkuil; V217	V217 (heel kleine scherfjes): (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr bg-? Paffrath; 1 wfr s5-?); 1 wfr s1-? Siegburg; 1 wfr s2-? Langerwehe; 6 wfr rood; 1 wfr wit; 3x slak; 2x spijker	15?
2	4D-b	beerput 1-noord; bovenlaag V1, beerlaag V2	V2: (opspit: 1 bfr s1-?; 1bfr s4-kan-?) 1 compl s2-kan-9 Aken/Raeren 15B/16A (93LIN2-G: b 10 h 14,5 cm grijs baksel, stuk uit rand), 1 compl s2-kan-12 Aken/Raeren 15/16A (93LIN2-J: b 16 h 16,5 grijs baksel, radstempel op rand en schouder), 1 compl s2-kan-12 Aken/Raeren 15/16A (93LIN2-H: b 12 h 16,5 grijs baksel, radstempel op hals, rand en buik), 1 bfr en 3 wfr s2-?; 1 fr grijs; 1 compl r-bak-1 platte steel (93LIN2-F: diam 24 h 5 cm, beroet, stuk uit rand), 2 prof r-bak-2 platte stelen, 1 fr r-bor-?, 1 gave r-gra-2a (93LIN2-C: diam 14,5 h 13 cm, spaarzaam loodglazuur, beroet), 1 rfr r-gra-2, 2 prof r-gra-8, 6 rfr r-gra-8, 2 rfr r-gra-43, 1 compl r-gra-20b (93LIN2-D: diam 20 h 18 cm, spaarzaam loodglazuur, beroet, mist wandscherven), 2 rfr r-gra-20, 1 compl r-gra-88 (93LIN2-A: diam 17 h 15 cm spaarzaam loodglazuur, beroet, mist poot), 1 compl r-gra-88 (93LIN2-E: diam 14 h 13 cm spaarzaam loodglazuur, beroet, aanslag inwendig), 2 bfr r-gra-?,	14d/15A-16B
2	4D-b	V2 vervolg	V2 vervolg: 1 bfr r-kom-? standring (inw slijb en groene glazuur), 2 rfr r-kop-1, 1 prof r-pis-1, 2 rfr r-pis-1, 1 compl r-pis-3 (93LIN2-B: diam 15,5 h 14 cm, mist wand-/randscherven, inwendig kalkaanslag, bodem gesleten), 1 prof r-pis-3, 2 rfr r-pis-3, 1 rfr r-stk-6, 1 prof r-stk-17 steel ontbreekt, 1 prof r-tes-6 (3 poten korte steel), 7 rfr en 12 bfr en 77 wfr ND rood; 1 fr w-pot-? tuit, 1 prof w-ver-2 (passende scherf in V4); 1 fr m-bor-? 16/17A; 1bfr+rfr gl-sta-2 lichtgroen (Stephan 2018: c. 1450/1500-1680/1690); 1 fr py-bee (kledingplooie heiligenbeeld); 1 fr daktegelt 1 cm dik	14d/15A-16B

Tabel 2.M blad 4 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr 93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
1	4D-c	beerput 1-noord; bovenlaag V1, beerlaag V2	V1 (veel met vorstschade): 1 fr s2-dek-? knopje van deksel lichtbruin 19de eeuw, 1 prof s2-fle-3, 1 prof s2-fle-4, 6 wfr s2-fle-(4) (1x NASSAU, 1x SELTERS), 1 wfr s2-kan-(9), 1 wfr s2-pot-? (zeer groot, dikwandig, beige baksel); 1 rfr r-bor-3 ringeloor 18/19, 2 rfr r-bor-10, 2 rfr r-bor-? citroengele slib met groene boogjes op vlag 19de, 2 fr r-bor-?, 1 rfr r-dek-27, 2 rfr r-dek-?, 1 rfr r-gra-51, 3 fr r-gra-?, 1 fr r-kan-?, 2 rfr r-kap-1 Frankforter met dubbele donkerbruine bies onderlangs rand, 7 rfr r-kap-1, 1 rfr r-kap-2, 1 fr r-kom-?, 2 fr r-pot-?, 2 rfr r-tes-1, 1 fr r-tes-?, 1 fr r-ver-?, 9 rfr ND en 8 fr rood; 1 rfr w-gra-? (uitw groen inw geel), 1 bfr w-gra-? (wijd, vlakke bodem, groen glazuur), 1 fr w-kap-?, 2 fr w-kmf-?, 1 fr w-ver-? 19de (polychroom boogjes), 1 bfr w-pot-? (ongeglazuurd, standvlak), 2 fr wit;	18b-1908
1	4D-c	V1 vervolg	V1 vervolg: 1 rfr f-bor-1 tafelbord op vlag servetwerk met vlinders bruine bies 18de, 1 rfr f-bor-1 tafelbord chinees decor bruine bies 18de, 2 rfr f-bor-1 tafelbord floraal decor bruine bies 18de, 2 rfr f-bor-3 tafelbord floraal chinees 18de, 1 rfr f-bor-10 tafelbord floraal decor blauwzweem 18de, 2 bfr f-bor-? tafelbord chinees decor 18B, 1 rfr f-kom-2 wit, rfr f-kop-1 gestreept, 1 rfr f-kop-16 (chocolade) decor gebouwen (?-verlopen), 1 rfr f-plo-5 (veelhoekig) floraal 18de, 1 bfr f-pot-? standing wit zeer groot model, 1 rfr met oog f-wyw-? engelpopje; 1 rfr p-bor-1 schoteltje bl-wit floraal, 1 rfr p-bor-5 tafelbord 24 cm, 3 bfr p-bor-? tafelbord 18de, 1 bfr p-bor-? schoteltje floraal, 1 prof p-kom-8 capucijner inw bloemen, 1 bfr p-kop-? panelen spelend kind (Kangxi) 17d-18A, 1 bfr p-kom-? standing;	18b-1908
1	4D-c	V1 vervolg	V1 vervolg: 1 rfr iw-bor-3 schoteltje blauw transfer floraal pearlware 19A, 1 rfr iw-kop-1 blauw transfer veren en bladeren 19A, 2 rfr iw-kom-3 blank (parelrandje) pearlware; 1 rfr iw-bor-3 schoteltje bloemen witgoed 19bd, 4 rfr iw-bor-4 tafelbord witgoed blank, 1 rfr iw-bor-5 tafelbord witgoed blank, 1 bfr iw-bor-? schoteltje standing witgoed blank, 1 prof iw-kop-1 witgoed blauw decor boogjes met pegels, 2 rfr iw-kop-1 witgoed bloemenranken, 1 rfr iw-kop-(1) floraal lijnen en stippen witgoed 19B Boch?, 1 bfr iw-kop-(2) pearlware blauw floraal, 1 rfr iw-kop-? blauw transfer, 1 bfr iw-zal-? witgoed; 1 bfr gl-fle-? kelderfls groen 18de?, 2 bfr gl-fle-? donkergroen cilindrisch 18B/19, 1 bfr gl-bek-? kleurloos opgestoken bodem 18de, 2 bfr gl-kel-? (kleurloos dikke voet 18/19de); 1 ovoïde ketel kleipijp (hiel ontbreekt, 18de/19de eeuw); 1 baksteen 22,5x10,5x5,5 cm	18b-1908
197	4/5E-a	tonput, insteek bruin en geel zand doorgespit V197, vulling V210	V197: (opspit: 6 wfr IJzertijd/ inheems-romeins, 1 rfr inheems-romeins (Taayke 1990/97 Gw7a gladwandig-wijd-7 a=inwendig 1x facet; 100-250/300 n.Chr.); 1 wfr pi-?); 3 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr grijs; 1 rfr r-bak-2, 2 wfr rood; 1x slak	15/16A
210	4/5E-c	tonput, insteek V197, vulling grijs zand V210	V210: (opspit: 1 rfr ND en 3 wfr inheems-romeins; 2 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-? borstelstreek) 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr s2-kan-? Langerwehe; 1 rfr ND grijs; 1 rfr r-bak-2, 1 bfr r-bak-?; 3 wfr rood; 1 fragment kacheloventegel ; 3x metaal	15/16A
29	4/5F	beerleging kuil V29 V57 V88	V29: 1 wfr s2-?, 1 wfr s2-? Langerwehe, 1 rfr en 4 wfr rood	15(B)
57	4/5F	beerleging kuil V29 V57 V88	V57: (opspit: 1 rfr kp-bak-2 met aanzet holle steel) 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 2 wfr s2-kan-? Langerwehe; 6 wfr grijs; 1 rfr r-bak-2, 3 bfr r-gra-?, 1 rfr r-kop-1, 1 rfr r-vet-? platte steel, 30 wfr en 1 bfr standing rood; 1 rfr gl-bek-2 gekruiste ribbels ; 1 slak	15(B)
88	4/5F	beerleging kuil V29 V57 V88	V88: (1 wfr m-bor-? blauw wit dambord 17A vervuiling?) 1 wfr s2-kan-? Langerwehe/Raeren/Aken; 1 wfr rood;	15(B)
65	4/5G	puinkuil; V65 V117	V65: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 2 wfr pi-?); 1 fr baksteen	
117	4/5G	puinkuil; V65 V117	V117: (opspit: 1 wfr pi-?; 1 wfr kp-kog-?; 1 wfr s5-?; 1 bfr s4-kan-?); 2 wfr s1-kan-? Siegburg; 2 wfr grijs; 1 compl r-zal-, 3 wfr rood; 2 wfr wit; 1 spijker	15 ?
119	4/5H	rechthoekige kuil met grijze klei; V119	V119: (opspit: 1 wfr pi-?); 1 rfr r-?; 1 rfr w-bor-?	15/16
105	4/5i	kuil; V102 V256	V105: 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 3 wfr rood; 1 fragment groen vensterglas	14/15
256	4/5i	kuil; V102 V256	V256: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins)	
19	4/5J	beerlegingkuil (beerput 3N); V19 V63	V19: 1 wfr kp-?; 1 prof s2-kan-104 spitsneus (93LIN19-A), 4 wfr s2-?; 3 wfr grijs; 1 rfr r-bak-27, 1 bfr r-bak-?, 1 rfr r-gra-5, 1 rfr r-gra-8, 1 rfr r-spb-2, 1 prof en 1 rfr r-kop-22, 1 prof r-pis-2, 1 prof en 2 rfr r-pis-3, 1 fr r-pis-?, 2 rfr en 28 wfr en 2bfr rood; 1 wfr wit	15-16
63	4/5J	beerlegingkuil (beerput 3N); V19 V63	V63: (opspit: 1 wfr s4-?; 3 wfr s1-kan-(1) Siegburg, 1 rfr en 4 wfr en 1 bfr s1-? Siegburg; 2 wfr grijs) 11 wfr en 1 bfr poolje rood; 1 rfr w-bak-?; 1x spijker	16A
213	5A	afvalkuil bruin zand; V213	V213: 1 bfr r-bak-?, 1 prof r-gra-33, 1 prof r-gra-(58? niet ovaal ?), 1 rfr r-gra-?, 1 prof r-kom-12, 1 prof r-vet-1 op drie poten met rozetvormige vingerdrukken en 2 platte stelen met groefranden; 1 fr m-bor-?	15B-16

Tabel 2.M blad 5 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr 93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
193	5B	beerleging-kuil V193	V193: (opspit: 2 wfr IJzertijd/ inheems-romeins, 1 rfr kp-kog-6, 1 wfr wm- Andenne, 1 rfr ND en 1 oor en 2 wfr s1-?, 1 rfr en 2 wfr g-?); 1 prof s2-kan-82 (93LIN193-AA : h 16,5 diam 12 grijs baksel bruine engove en zoutglazuur), 1 compl s2-kan-104 'spitsneus' Aken/Raeren (93LIN193-M : h 16,5 diam 16,5 cm grijs baksel bruin zoutglazuur, geknepen standring), 1 prof s2-kan-(34/104) 'spitsneus' Aken/Raeren (93LIN193-N : h - diam 13,5 cm grijs baksel grijs zoutglazuur, bodem ontbreekt), 1 bfr s2-kan-? standing Aken/Raeren 16de, 4 wfr s2-kan-?; 1 prof r-bak-2 (93LIN193-E : h 4 diam 18,5 cm licht geknepen steel, beroet en lichte vorstschade mist randscherf), 1 compl r-bak-33 (93LIN193-L : h 7,5 diam 28 cm licht geknepen steel, beroet), 3 bfr r-bak-?, 2 prof r-bor-26, 3 fr r-bor-?, 1 compl r-gat-1 (93LIN193-A : h 12 diam 17,5 cm lichte vorstschade),	15A-16B
193	5B	V193 vervolg	V193 vervolg: 1 prof r-gra-7 (93LIN193-K : 22 / 22 cm spaarzaam loodglazuur, beroet, mist poot), 1 compl r-gra-7 (93LIN193-R : h 22,5 diam 24 cm spaarzaam loodglazuur, beroet), 1 compl r-gra-8 (93LIN193-o : h 21 diam 20 cm spaarzaam loodglazuur, 2 vert. worstoren, mist poot), 1 prof r-gra-8 (93LIN193-Q : h 19,5 diam 22 cm spaarzaam loodglazuur, 2 vert. worstoren, beroet, mist groot deel), 5 rfr r-gra-8, 1 gave r-gra-74 (93LIN193-B : h 12 diam 13,5 cm spaarzaam loodglazuur, 2 vert. worstoren, beroet, poten gesleten), 1 compl r-kop-1 (93LIN193-S : h 8 diam 13 cm, 2 vert. worstoren, gesleten), 1 compl r-kop-1 (93LIN193-T : h 8 diam 13,5 cm, 1 vert. worstoor, gesleten), 2 rfr r-kop-1, 1 rfr r-oli-1,	15A-16B
193	5B	V193 vervolg	V193 vervolg: 1 prof r-pis-1 (93LIN193-F : 17 / 17 cm ongeglazuurd, beroet, mist delen rand), 1 prof r-pis-3 (93LIN193-C : h 12,5 diam 14,5 cm geheel loodglazuur, mist bodemscherf), 1 compl r-pis-3 (93LIN193-G : h 16,5 diam 17 cm ongeglazuurd, beroet gesleten), 1 compl r-pis-3 (93LIN193-H : h 16 diam 18 cm ongeglazuurd, beroet, mist randscherfje), 1 compl r-pis-3 (93LIN193-J : h 16 diam 17 cm ongeglazuurd, mist bodemscherf), 1 compl r-pis-3 (93LIN193-P : h 13,5 diam 15,5 cm inwendig en uitwendig deels loodglazuur, gesleten, lichte vorstschade, mist randscherf), 7 rfr r-pis-3, 1 compl r-voe-7 slijbversierd (93LIN193-D : h 8 diam 18 cm rand gesleten, gele slijb groene nuance met sgraffito vogel), 32 fr rood; 1 prof w-kop-13, 1 wfr w-ond-? met tuit, 1 wfr wit; 1 rfr gl-koo-5, 2 prof gl-mai-1; 1 fr py-bee; 1 fr houten duig; LEER 1 hielversterking (93LIN193LE-A) rundleer in slechte staat	15A-16B
202	5C	kuil; V202	V202: 2 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr s2-kan-? egaal bruin zoutglazuur Aken/Raeren incisie 16B/17a, 1 rfr r-bak-2, 1 bfr r-gra-?, 1 rfr r-kop-2, 2 rfr ND en 8 wfr rood; 1 rfr ND wit; 1x vensterglas	16B/ 17a
46	5D	kuil bruingrijs zand; V46	V46: 1 rfr r-bor-6, 1 bfr r-gra-?, 1 wfr r-ver-?, 2 rfr r-gra-?, 23 wfr rood; 1 wfr wit; 1 bfr m-bor-? blauw decor ND	16B/ 17a
42	5E-bc	mogelijk rond uittrekspoor van tonput als afvalkuil gebruikt; kuil V26 V32, rond spoor onderin V42	V42: (opspit: 3 wfr pi-?, 1 fr wm-? Andenne, 1 rfr bg-kog-2 Elmpt, 1 rfr kp-kog-4 borstelstreek, 1 rfr ND en 1 wfr kp-kog-?); 2 rfr s1-kan-1, 1 bfr en 2 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 rfr s2-kan-9, 2 rfr s2-spb-4, 25 wfr en 6 bfr s2-?; 19 rfr en 1 bfr grijs; 5 rfr r-bak-2 (1x platte steel), 1 compl r-bak-3 (93LIN42-A : h 5 diam 17 cm, platte steel, beroet, stuk uit rand), 1 rfr r-bak-3, 3 rfr r-bak-15, 3 rfr r-bak-17, 1 bfr r-bak-?, 1 platte steel r-bak-?, 2 rfr r-blo-12, 5 rfr r-bor-1 (2x ringeloorboogjes, 2x geverfd decor), 1 rfr r-bor-34, 2 bfr r-bor- (1x geverfd decor, 1x slijbboogjes), 1 rfr r-gat-1, 8 rfr r-gra-8 (5x strooiglazuur, 3x donkerbruin loodglazuur met mangaan), 1 rfr r-gra-8/r-pot-10 met tuit donkerbruin loodglazuur met mangaan, 2 rfr -gra-20, 1 rfr r-gra-22, 1 rfr r-kom-5, 1 rfr r-kom-?, 2 rfr r-kop-22, 6 rfr r-kop-1, 1 rfr r-oli-1, 2 prof r-pis-3 geheel loodglazuur, 4 rfr r-pis-3 ongeglazuurd, 4 rfr r-pis-(1/3) ongeglazuurd, 1 steel r-stk-? kromsteert, 1 prof r-tes-4 korte steel inwendig beroet, 1 fr r-vst-? brede kraagrand 3 ribbels, 30 rfr ND en 150 wfr ND rood; 1 rfr w-kop-8, 1 fr w-kom-?; 4 prof gl-mai-1, 1 fr py-beeld (putto met lang haar?), 1 fr rood aw beeld	15A-16B
26	5E-c	mogelijk rond uittrekspoor van tonput als afvalkuil gebruikt; kuil V26 V32, rond spoor onderin V42	V26: 1 rfr r-bak-2 geknepen steel, 1 rfr r-bak-17, 1 bfr r-bak-?, 1 bfr r-bor-?, 1 rfr r-gat-1, 1 prof r-gra-8, 1 wfr r-gra-?, 1 rfr r-pis-3, 11 wfr en 1 bfr standing rood; 1 spijker, 1x bewerkt natuursteen	15?
32	5E-c	mogelijk rond uittrekspoor van tonput als afvalkuil gebruikt; kuil V26 V32, rond spoor onderin V42	V32: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; vervuiling 1 bfr gl-bek-? kleurloos modern); 1 wfr s1-kan-1 Siegburg, 2 wfr s1-?, 1 wfr grijs; 1 rfr r-bak-; 5 wfr rood	15?

Tabel 2.M blad 6 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr-93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
188	6A	kuil/greppel; V188	V188: 1 fr r-kom-?; 1 prof w-gra-23 geheel groen glazuur, 1 rfr w-gra-? met tuit (klein diam. 14 cm; uitw groen inw geel); 1 rfr f-kom-3 wit, 1 gave f-zal-3 (93LIN188-A h 6 diam 5 cm geel baksel, wit), 2 prof f-zal-1 wit; kleipijpen 1x dubbelconische ketel en hielmerk KP (identiek aan kleipijpen in V186)	17bc
186	6B-b	beerput 2; beerlaag V187 V186	V186: 1 prof s2-pis-2 Westerwald (diam 17 cm, blauw fond met appliques leeuw links en leeuw rechts rond wapenschild en rechthoekig heilige met randschrift, krul op aanzet geribbeld oor), 1 prof s2-kan-5 Westerwald (fragmentarisch, rozetappliques en blauw fond aanzet oor met krul, blauwe strepen onder kraag en halsaanzet en op standvoet), 2 wfr s2-kan-? bruin zoutglazuur; 1 compl r-bak-4 (93LIN186-A: h 5 diam 16 cm geknepen gesloten steel, mortelaanslag op steel), 4 bfr r-bak-?, 2 rfr r-bor-50, 1 fr r-dek-1, 2 rfr r-gra-11, 1 compl r-gra-52 (93LIN186-F: h 12 diam 25 cm, 2 vert worstoren, bodemscherf en poot ontbreken), 3 rfr r-gra-52 BOZ, 1 rfr r-gra-87 bruin/donkerbruin tijgerpatroon, 1 rfr r-gra-87, 5 bfr r-gra-?, 3 fr r-kom-?, 1 bfr r-kop-? standing, 1 rfr r-lek-1, 1 rfr r-pis-48, 1 rfr r-stk-1 (past aan scherf V187), 1 rfr r-stk-2, 2 bfr r-tes-? pootjes ongeglazuurd, 1 prof r-zal-3 (93LIN186-D: 15,5 / 15,5 cm, stukjes uit wand missen), 4 rfr ND en 80 wfr rood;	17A-18A
186	6B-b	V186 vervolg	V186 vervolg: 1 fr w-dek-?, 1 compl w-gra-7 (93LIN186-B: h 18,5 diam 20 cm schenklip, poten gesleten, stuk uit wand), 1 bfr w-gra-? groen glazuur, 1 fr w-stk-?, 4 rfr ND wit, (groene glazuur), 10 wfr wit (8x groen, 2x geel glazuur); 1 wfr m-bor-? blauw decor ND; 1 bfr f-bor-(1) tafelbord Wan-Li decor geel baksel, 1 compl f-bor-2 (93LIN186-C: 2,5 / 21,5 cm geel baksel, blauw beschilderd fruit in dubbele cirkel, rand en standing gesleten, mist scherf uit rand), 1 compl f-bor-2 landschapje (93LIN186-X: 2,5 / 21 cm geel baksel, blauw beschilderd landschap met boerderij in dubbele cirkel, geen slijtage), 1 wfr f-kan-? wit, 1 rfr f-kom-3 wit, 1 wfr f-plo-1 (blauw wit, plooi met bloem en bladermotief, identiek in Gierveld/Pluis 2005 p.140 afb.51 Harlingen c.1640; identieke scherf in V190); 1 rfr p-bor-? Kangxi, 1 compl p-vko-4 kraakporselein (93LIN186-E: h4 diam 9 cm blauw beschilderd bloemetje, stuk uit rand);	17A-18A
186	6B-b	V186 vervolg	V186 vervolg: 1 bfr gl-fle-? bolles; kleipijpen dubbelconisch Alkmaars (Duco 2004) hielmerk 3x DD gekroond (Dirck Dircksz c 1645-55) en 12x KP (Karel du Pree c 1650-75) waarvan 1x complete pijp (93LIN186-AAA: biconisch hielmerk KP 36 cm steellengte); pijpaarden plaque ('patacon') met rijksadelaar (93LIN186-RAC); 1 fr rode plavuiz met loodglazuur 3 cm dik; 4 munten, loden kogel	17A-18A
187	6B-b	beerput 2; beerlaag V187 V186	V187: 1 rfr r-bor-3 gele slijblijnen Nederrijns, 1 prof s2-pot-7 Westerwald (klein model h ca 13 en diam 12 cm, 2 horizontale opstaande oren, halve pot ontbreekt incl bodem en 1 oor, grijs met sgraffito en blauwe beschildering rozetten, onder oor '4' = 4 uit een worp Van der Meulen/ Tousain 2017 p.17; passende scherf V190 in kuil 4E), 1 wfr s2-?, 1 bfr r-bak-?, 1 rfr r-gra-6, 1 rfr r-gra-34, 1 prof r-gra-87, 3 rfr r-kop-4 ringeloor dec. Fries, 1 bfr r-kop-? gele slijb inwendig, 1 rfr r-kop-? gemarmerd rood/geel slijb inwendig, 4 rfr ND en 4 wfr en 3 bfr rood; 1 rfr w-gra-?, 1 fr w-kom-?, 1 wfr wit gifgroen glazuur; 1 wfr m-bor-? wit, 1 wfr m-?; 1 prof f-bor-3 palmtak omgeven door boogjes vlag 17d/18A; 1 rfr i-bor-? Liguria berettino; 1 rfr p-bor-? vlag blauw floraal met bruine bies 18de	17A-18A
190	6C	beerput legingkuil, hoort bij 6B (passende scherven s2-pot-7 en i-bor-? in V187); V190	V190: 1 rfr r-bak-4, 4 bfr r-bak-?, 1 oor r-blo-(12?) zwaar horizontaal oor met verticale doorboring, 1 rfr r-bor-3, 2 fr r-bor-?, 1 bfr r-gra-?, 2 rfr r-kop-2, 1 rfr r-kop-11 NH-slijbdecoratie uil (verwant aan Venhuis 2023 afb.5.132 decorateur G3, afb.5.136 G4; 1612-1621), 1 rfr r-gra-52, 1 bfr r-kop-(2), 1 bfr r-tes-? pootjes, 39 wfr rood; 1 rfr w-bak-?, 2rfr en 3 bfr w-gra-? (2x inwendig groen glazuur, 1x geel), 1 bfr w-pis-? standing geheel groen glazuur, 1 prof w-pot-5 met tuit (h 11 diam 11,5 cm, 2-orig maar mist halve pot en oor, standing sterk gesleten), 6 wfr wit; 1 prof we-kom-1 (h 10 diam 29 cm, groene en rode golflijntjes op vlak en kruislings op bodem; halve kom en oor ontbreken), 1 fr we-kom-?; 1 prof m-bor-5 (h 4 diam 33 cm polychroom oranje-appel en bladeren binnen cirkels en op vlag oranje/blauwe kruisende boogjes, zware vorstschade en gesleten, onderz lichtbeige loodglazuur - vlag vgl Gierveld/Pluis 2005 Harlingen p.86 afb.6 en Jaspers 2013 afb. 55 58 69), 1 rfr m-bor-5 polychroom verenrand 16d/17a, 1 rfr m-bor-5 kabelrand met dambordpatroon blauw-wit, 1 rfr m-bor-5 polychroom kabelrand, 1 bfr m-kom-? wit (zware zandaanslag), 1 rfr m-kom-? blauw-wit decor ND, 1 rfr m-zal-1 blauwe lijnen;	17a-c

Tabel 2.M blad 7 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr 93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
190	6C	V190 vervolg	V190 vervolg: 1 rfr f-bor-11, 1 fr f-bor-?, 1 wfr f-plo-1 (blauw wit, ploo met bloem en bladermotief, identiek in Gierveld/Pluis 2005 p.40 afb.51 Harlingen c.1640 (identieke scherf in V187); 1 rfr i-bor-1 berettino, 1 rfr i-bor-2 Liguria berettino eikenbladeren (NB identiek fragment in V184, zelfde bord), 1 rfr i-kom-1 berettino (diam.28,5 cm, inw floraal uitw boogjes); 1 fr p-bor-?; 1 bfr gl-kel-? dunwandig kleurloos sodaglas omgeslagen voetrand; 1 fr dikke pijpensteel	17a-c
180	6E-b	"asbak" binnen huis 4G-a; vulling V180	V180: 1 rfr r-dek-?, 2 rfr rood; 3 wfr wit; kleipijpen 1x trechtervormige kop hielmerk ND, 1x trechtervormige kop grof met stippelroos en bijmerk zesster, 1x Walter Raleigh kop en 21 steelfragmenten (2x dikke steel)	17d/ 18a
178	6F-c	bedsteekelder; demping V178	V178: 1 bfr r-pot-? standvoet inwendig en uitwendig zwarte glanzende glazuur 19bc; 2 wfr rood; 1 wfr wit; 1 prof (1 bfr+1 rfr+veel wfr) jy-gra-1 korte pootjes; 1 wfr gl-fle-? groene bolflres; kleipijpen: 1x trechtervormige pijpenkop grof ongemerkt en 1x dikke steel; 1 fragment wandtegel 10 mm dik fel blauw gekleurd	(19bc)
177	6G	bedsteekelder; demping V177	V177: 1 wfr rood; 3 pijpestelen; grote partij fragmenten van wandtegels geel baksel 10 mm dik 1625/1675; blauw beschilderd 6x groot mensfiguur en hoekspinnetje, 3x groot mensfiguur en ossenkophoek, 2x groot mensfiguur en hoekvoluten, 1x bloempot met driestip-ossenkop; meer dan 100 fr paars getippeld ruitmotief (Pluis 2013 A.01.60.08)	17bc
203	6J-a	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V203: 1 rfr r-gra-? ND	
229	6J-a	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V229	V229: 1 rfr r-bak-2, 3 wfr en 2 bfr pootjes rood	14/16
231	6J-a	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V230	V231 bamo: 1x rode baksteen 22,5x11x5 cm; 1x gele baksteen 19x8,5x4,5 cm	
204	6J-bc	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V204: (opspit: 1 steelfr r-bak-? platte steel); 1 rfr r-gra-52, 4 wfr rood; 2 rfr ND en 1 wfr wit; 1 rfr gl-pis-? uitgebogen rand dunwandig kleurloos ; 3 fr pijpensteel (1x dikke steel)	17b (+ 15/16)
205	6J-bc	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V205: (opspit: 1 wfr s1-kan-? Siegburg); 1 steelfragm r-bak-?; 1 oor r-pot/kom? horizontaal oor, 1 bfr r-tes-?, 1 rfr r-vet-?, 2 wfr rood; 1 wfr en 1 bfr standing wit; 1 wfr faience; 1 fragment dikke pijpensteel	17b (+ 15/16)
206	6J-bc	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V206: 1 rfr r-gra-?, 3 rfr ND en 1 wfr rood; 1 wfr wit	17b (+ 15/16)
207	6J-bc	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V207: 3 wfr en 1 bfr pootje rood; 1 wfr groen glazuur en 1 bfr standing geel glazuur wit; 1 fragment pijpensteel; 2 fragm baksteen r/g geaderd ..x10x4,5 cm, 1 fragment rode plavuis donkerbruin glazuur 13,5x..x2,5 cm	17b (+ 15/16)
228	6J-bc	broodoven; insteek V230, in vloer V203, V229, bamo V231 (vloer), demping puinlaag V207, aslagen bovenin V204 V205 V206 V228	V228: 1 rfr r-bak-2, 1 rfr r-gra-33, 1 rfr r-gra-34, 1 rfr r-gra-?, 1 rfr r-kom-(32?) heel groot met zwaar horizontaal oor, 6 wfr rood; 1 rfr ND en 1 wfr en 1 bfr standing wit; 1x slak; 2x spijker, 2x dakpan	17b (+ 15/16)
22	6K-c	bakstenen waterput; vulling grijs zand V22 V116	V22: 1 wfr grijs	
116	6K-c	bakstenen waterput; vulling grijs zand V22 V116	V116: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins); 1 rfr en 2 wfr rood; 1x dun pijpensteel fragment; 1 slak	18/19

Tabel 2.M blad 8 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Vnr-93LIN	Spoorcode publ	Vondst-omstandigheden	Vondstmateriaal	Datering
58	6M-a	bedsteekelder; insteek V58, demping V17	V58: 1 wfr grijs	
17	6M-bc	bedsteekelder; insteek V58, demping V17	V17: (opspit: 2 rfr s4-kan-?, 1 bfr s1-kan-?, 1 bfr s2-kan-?, 1 wfr grijs, 1 wfr rood) 1 wfr wit; WANDTEGELS rood baksel 10 mm dik 17A: 1x polychroom centraal decor pompadoor (Pluis 1998 en 2013 A.01.21.01 en -.02), 6x polychroom bloem en grove ossenkophoeken (2x distel, 2x tulp, 2x ND), 4x volutenhoek blauw-wit (1x bloempot, 3x decor ND), 3x blauw-wit hoek ND (2x dier, 1x grote vrouwfiguur)	17A?
18	6N-c	bedsteekelder; demping V18	V18: 1x pijpenkop kleipijp kleine trechtervormige ketel hielmerk IB gekroond zonder bijmerk (Duco 2003 nr.422: Jan Boon 1696-1744)	na 1696
232	6/Q-bc	stortkoker van riool naar Lindegracht; vulling V232	V232: 1 prof r-kop-4 (diam 13 h 11 cm, Friesland ringeloor uitw gespiegeld S en streepjesladder), 1 prof r-pot-2 Friesland geheel loodglazuur; 1 wfr wit; 1 wfr f-plo-? 18de?; 1 rfr p-bor-? 18de?	18
89	6/T-a	waterput; insteek V89 V127, vulling bruin zand en puin V114	V89: (opspit: 1 bfr grijs lobvoeten)	
127	6/T-a	waterput; insteek V89 V127, vulling bruin zand en puin V114	V127: (opspit: 1 wfr IJzertijd/ inheems-romeins; 1 wfr pi-?; 5 wfr wm-? Andenne; 1 wfr kp-kog-?; 1 wfr s5-?); 3 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr s2-kan-?; 3 wfr grijs; 1 bfr r-bak-?, 2 rfr en 2 wfr rood; 1 slak	(14)
114	6/T-c	waterput; insteek V89 V127, vulling bruin zand en puin V114	V114: 4 wfr en 1 bfr pootje rood	
185	7F	puinkuil met o.a. veel hardsteen; V185	V185: fragment hardstenen grafsteen	
192	7G	puinkuil met donkergrijs zand; V192	V192: 1 rfr s2-pot-? ND blauw op grijs Westerwald; 1 bfr r-kop-?, 1 worstoor r-pot-? zwart loodglazuur; 8 rfr ND en 21 wfr rood; 1rf en 5 wfr en 1 hengel wit; 1 compl r-pot-2 inmaakpot Friesland 19de eeuw (93LIN192-A: h 31 diam 35 cm, 2 vert worstoren met duimindruk aanhechting, inw loodglazuur); 1 wfr m-bor-? blauw-wit 17A; 1 rfr f-bor-? op vlag rode boogjes, 4 wfr f-bor-? blauw-wit decor 18de/19de eeuw; 1 wfr p-kop-? 18de; 1 bfr iw-? witgoed rechte standing; 1 fr porseleinen pijpenkop Stummel 19de; 5 fr pijpensteel; 1 fr dakpan; 3 fr wandtegel blauw decor; 1 benen knoop	19B
12	7i-a	waterput met koepel; insteek bruin/geel zand V12 V52; vulling V247	V12: 1 wfr majolica m-bor-? met blauwe cirkellijnen	16/17A
52	7i-a	waterput met koepel; insteek bruin/geel zand V12 V52; vulling V247	V52: (opspit: 1 wfr s2-kan-? Aken/Raeren snijwerk en appliques 16B/17a); 2 rfr ND en 2 wfr en 1 bfr standing rood; 1 fr iz-? 'blackware'; 1 fr pijpenkop; 1 tinnen soldaatje met geweer, messing ring diam 2,5 cm (93LIN52-XAB)	18d/19 ?
247	7i-c	waterput met koepel; insteek bruin/geel zand V12 V52; vulling V247	V247: 93LIN247-A: rode plavuis 16,5x16,5x2,5 cm zonnewijzer uren 1 t/m 12 ingekrast, met rest ijzeren wijzerpen in midden	
38	8B	puinkuil; V38 V79	V38: (opspit: 1 wfr s1-kan-? Siegburg; 1 wfr grijs)	(1909)
79	8B	puinkuil; V38 V79	V79: (opspit: 1 rfr r-gra-7 en 1 wfr rood)	(1909)
64	metaal	onduidelijk spoor V64	V64: 1 wfr grijs; messing riemtong (93LIN64-XAC) 8x1 cm	
179	metaal	bovengrond V179	V179: 1 bfr+rfr gy-gra-1 ; 1x koperen rekenpenning Neurenberg ca 1600 met spijkergat	
181	metaal	bovengrond	V181: koperen oord uit Holland, 1577 (Philips II)	
182	metaal	bovengrond	V182: koperen oord uit Namen, 1710 (Philips V 1700-1712)	
183	metaal	bovengrond V183	V183: 2 musketkogels (93LIN-XAE)	
999	metaal	STORT	1 rekenpenning Utrecht 1604 'Overgave Sluis en Oostende', 1 duit uit Kampen 1660, 1 duit uit Holand 1754, 1 duit uit Holland 17xx (1702-1780)	
5	RT	stort ZO-deel werkput 1; V5	V5: 1 rfr inheems-romeins met knobbeloor	

Tabel 2.M blad 9 van 9 Vondstenlijst van opgraving 93LIN, op volgorde van spoorcodes

Catalogus van keramiek en glaswerk uit opgraving 93LIN

Peter Bitter en Rob Roedema

Toelichting op de catalogus

De vondsten worden beschreven volgens de classificatie van het 'Deventer systeem' (zie par. 2.3 Toelichting). In de catalogus staat alle (grotendeels) complete versierde keramiek en een selectie uit de overige complete objecten van keramiek en glas. De complete inventarisatie is te vinden in bijlage 2.

De vondsten zijn afgebeeld op schaal 1:4, tenzij anders vermeld.

Catalogusblokjes

De catalogusblokjes bestaan uit de volgende punten:

- 1a inventarisnummer
- 1b vondstomstandigheden
- 2 typecode
- 3 datering van het voorwerp
- 4a maten: breedte/hoogte
- 4b typebeschrijving
- 5a materiaalsoort
- 5b engobe/glazuur
- 5c decoratie
- 5d gebruikssporen
- 6a bodem details
- 6b oor/steel details
- 6c compleetheid
- 7 hoofdvorm/functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

Type	Cat.nr.
s2-kan-9	hst.2 cat.25
s2-kan-12	hst.2 cat.26
s2-kan-12	hst.2 cat.27
s2-kan-82	hst.2 cat.32
s2-kan-104	hst.2 cat.33
s2-kan-(34/104)	hst.2 cat.34
s2-pot-7	hst.2 cat.41
r-bak-2	hst.2 cat.35
r-bak-3	hst.2 cat.30
r-bak-4	hst.2 cat.42
r-bor-3	hst.1 cat.1
r-gat-1	hst.2 cat.36
r-gra-8	hst.2 cat.37
r-gra-52	hst.2 cat.43
r-kap-2	hst.1 cat.2
r-kop-1	hst.2 cat.38
r-kop-1	hst.2 cat.39

Type	Cat.nr.
r-spb-2	hst.2 cat.29
r-vet-1	hst.2 cat.31
r-voe-7	hst.2 cat.40
r-zal-3	hst.2 cat.44
w-pot-5	hst.2 cat.49
we-kom-1	hst.2 cat.50
m-bor-5	hst.2 cat.51
m-dri-1	hst.2 cat.28
f-bor-2	hst.2 cat.45
f-bor-2	hst.2 cat.46
f-bor-3	hst.2 cat.47
f-bor-6	hst.1 cat.3
ep-kop-23	hst.1 cat.20
p-bor-9	hst.1 cat.4
p-vko-4	hst.2 cat.48
iw-bor-1	hst.1 cat.6
iw-bor-15	hst.1 cat.9

Type	Cat.nr.
iw-bor-15	hst.1 cat.10
iw-bor-15	hst.1 cat.11
iw-bor-3	hst.1 cat.5
iw-bor-3	hst.1 cat.7
iw-bor-4	hst.1 cat.8
iw-bor-6	hst.1 cat.12
iw-bor-6	hst.1 cat.13
iw-kan-6	hst.1 cat.14
iw-kom-4	hst.1 cat.15
iw-kom-6	hst.1 cat.16
iw-kop-10	hst.1 cat.19
iw-kop-2	hst.1 cat.17
iw-kop-2	hst.1 cat.18
gl-bek-125	hst.1 cat.21
gl-fle-22	hst.1 cat.23
gl-fle-258	hst.1 cat.24
gl-kel-52	hst.1 cat.22

Tabel 2-N Index op catalogi van de opgravingen 22KST (Hst.1) en 93LIN (Hst.2)

A823: beerlaag beerput 4D

25

- 1a 93LIN2-G
- 1b A823: beerlaag beerput 4D (ca.1375 - 1600)
- 2 s2-kan-9
- 3 1450-1525
- 4a 10/ 14,5 cm
- 4b bolle drinkkan met hoge schouder en cilindrische hals, ribben op halsanzet, standring
- 5a steengoed met zoutglazuur en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe met grijze vlekken en zoutglazuur uitwendig
- 5c
- 5d
- 6a geknepen standring
- 6b verticaal lintoor
- 6c compleet
- 7 kan
- 8 Raeren of Aken (België, Duitsland)
- 9

26

- 1a 93LIN2-H
- 1b A823: beerlaag beerput 4D (ca.1375 - 1600)
- 2 s2-kan-12
- 3 1450-1550
- 4a 12/ 16,5 cm
- 4b gedrongen bolle kan met kraagrand, standring
- 5a steengoed met zoutglazuur en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe en zoutglazuur uitwendig
- 5c
- 5d
- 6a geknepen standring
- 6b verticaal lintoor
- 6c compleet
- 7 kan
- 8 Raeren of Aken (België, Duitsland)
- 9

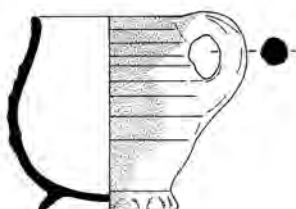
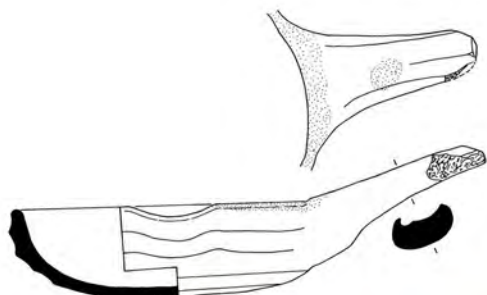
27

- 1a 93LIN2-J
- 1b A823: beerlaag beerput 4D (ca.1375 - 1600)
- 2 s2-kan-12
- 3 1450-1550
- 4a 16/ 16,5 cm
- 4b gedrongen bolle kan met kraagrand, standring
- 5a steengoed met zoutglazuur en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe en zoutglazuur uitwendig
- 5c
- 5d
- 6a geknepen standring
- 6b verticaal lintoor
- 6c fragment, compleet profiel (bodem deels met gips aangevuld)
- 7 kan
- 8 Raeren of Aken (België, Duitsland)
- 9

A823: beerlaag beerput 3N

**A823: kuil met
beerputleging 4/5J**

A823: afval in tonput 5E

28

schaal 1:2

- 1a 93LIN4-A
1b A823: beerlaag beerput 3N
(ca.1475 - 1575)
2 m-dri-1
3 1525-1575
4a 12/ 4 cm
4b platte drinkschaal met rechte
rand, standing
5a majolica (crème baksel)
5b tinglazuur (behalve
onderzijde)
5c op buitenwand blauw decor
diagonaal raster met stippen
in ruiten
5d bodem gesleten
6a lage rechte standing
6b
6c grotendeels compleet
7 drinkschaal
8 West-Nederland
9

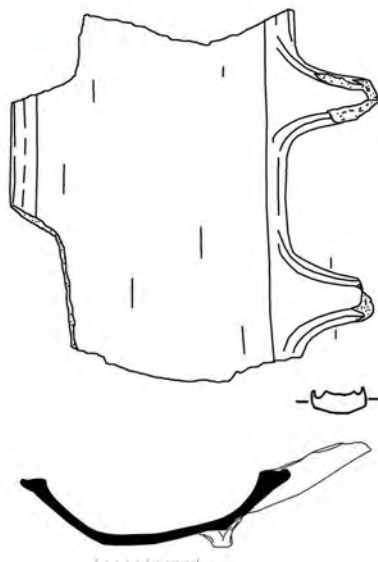
29

- 1a 93LIN19
1b A823: kuil met beerputleging
4/5J (ca.1450 - 1600)
2 r-spb-2
3 1450-1600
4a 10/ 9,5 cm
4b schepbeker met afgeronde
buikknik en rechte rand,
standing
5a rood aardewerk
5b uitwendig loodglazuur
5c
5d
6a geknepen standing
6b verticaal worstoor
6c fragment, compleet profiel
7 schepbeker
8 Alkmaar?
9

30

- 1a 93LIN42-A
1b A823: afval in tonput 5E
(ca.1400 - 1550)
2 r-bak-3
3 1475-1600
4a 17/ 5 cm
4b bakpan met zijwand en
geribbelde kraagrand
5a rood aardewerk
5b loodglazuur op bovenzijde
5c
5d beroet, rand gesleten
6a
6b platte steel
6c vrijwel compleet, scherp uit
rand
7 bakpan
8 Alkmaar
9

A823: afvalkuil 5A

31

schaal 1:6

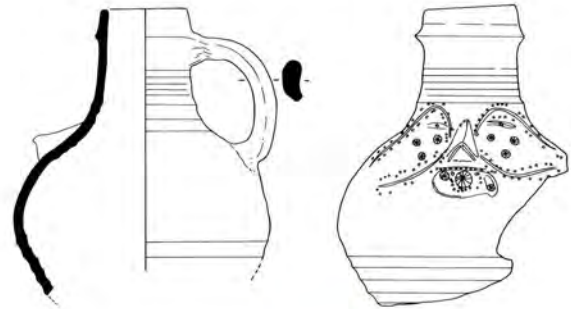
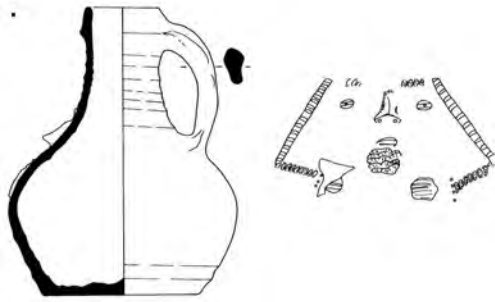
- 1a 93LIN213
- 1b A823: afvalkuil 5A (ca.1450 - 1600)
- 2 r-vet-1
- 3 1400-1525
- 4a ...-22/ 4 cm
- 4b vetvanger met schenkgeul aan ene korte zijde, driehoekige andere korte zijde met oog, met een of twee stelen
- 5a rood aardewerk
- 5b bovenzijde loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a drie poten met half-rozetvormige aanzetten
- 6b twee zware platte stelen
- 6c groot fragment
- 7 vetvanger
- 8 Alkmaar?
- 9 zeer groot model (lengte onbekend, breedte 22 cm)

A823: kuil met beerputleging 5B

32

- 1a 93LIN193-AA
- 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
- 2 s2-kan-82
- 3 1450-1550
- 4a 12/ 16,5 cm
- 4b peervormige kan met schouder met knik overgaand in hals met rechte rand, standring
- 5a steengoed met zoutglazuur en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe en zoutglazuur uitwendig
- 5c
- 5d
- 6a geknepen standring
- 6b verticaal lintoor
- 6c vrijwel compleet
- 7 kan
- 8 Raeren of Aken (België, Duitsland)
- 9

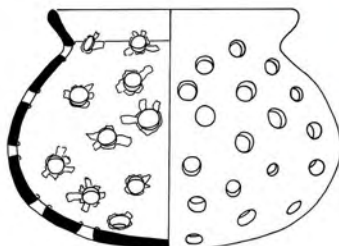

33

- 1a 93LIN193-M
- 1b A823: kuil met beerputleging
5B (ca.1450 - 1600)
- 2 s2-kan-104
- 3 1500-1525
- 4a 12/ 17 cm
- 4b zeer bolle gedrongen kan
met hoge, slanke hals en
kraagrand, standvlak
- 5a steengoed met zoutglazuur
en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe en
zoutglazuur uitwendig
- 5c geboetseerde 'spitsneus' met
sik, armen en handen
- 5d
- 6a standvlak
- 6b verticaal lintoor
- 6c compleet
- 7 kan, 'spitsneus'
- 8 Raeren of Aken (België,
Duitsland)
- 9

34

- 1a 93LIN193-N
- 1b A823: kuil met beerputleging
5B (ca.1450 - 1600)
- 2 s2-kan- (34/104)
- 3 1450-1525
- 4a 13,5/ .. cm
- 4b zeer bolle gedrongen kan
met hoge, slanke hals en
kraagrand
- 5a steengoed met zoutglazuur
en/of engobe (grijs baksel)
- 5b lichtbruine engobe en
zoutglazuur uitwendig
- 5c geboetseerde 'spitsneus' met
sik, armen en handen
- 5d
- 6a s2-kan-34 (standring) of s2-
kan-104 (standvlak)
- 6b verticaal lintoor
- 6c grotendeels compleet,
bodem ontbreekt
- 7 kan, 'spitsneus'
- 8 Raeren of Aken (België,
Duitsland)
- 9

35

- 1a 93LIN193-E
- 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
- 2 r-bak-2
- 3 1375-1475
- 4a 18,5/ 4 cm
- 4b bakpan met zijwand en verdikte aan buitenzijde licht afgeplatte, afgeronde rand (kraagrand)
- 5a rood aardewerk
- 5b loodglazuur bovenzijde
- 5c
- 5d beroet, licht geschilferd (vorstschade)
- 6a
- 6b platte steel
- 6c vrijwel compleet
- 7 bakpan
- 8 Alkmaar
- 9

36

- 1a 93LIN193-A
- 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
- 2 r-gat-1
- 3 1400 - 1550
- 4a 17,5/ 12 cm
- 4b kogelvormige gatenpot, uitgebogen afgeronde rand met dekselgeul
- 5a rood aardewerk
- 5b ongeglazuurd
- 5c
- 5d licht geschilferd (vorstschade)
- 6a
- 6b gaten ruw van buiten naar binnen gestoken
- 6c compleet
- 7 gatenpot
- 8 Alkmaar
- 9

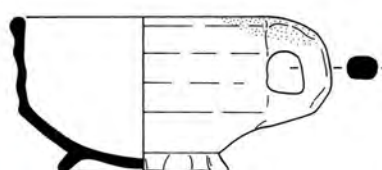
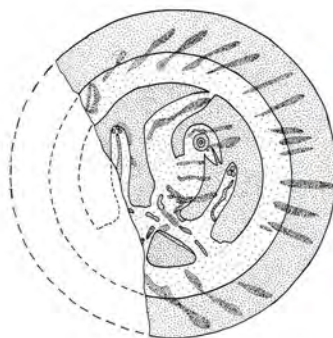
37

- 1a 93LIN193-o
- 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
- 2 r-gra-8
- 3 1450 - 1550
- 4a 21/ 20 cm
- 4b grape met afgeronde buikknik en kraagrand met dekselgeul
- 5a rood aardewerk
- 5b spaarzaam loodglazuur op schouder en inwendig
- 5c
- 5d beroet, poten gesleten
- 6a 3 pootjes
- 6b twee verticale geknepen worstoren
- 6c compleet
- 7 grape
- 8 Alkmaar
- 9

38

-
- 1a 93LIN193-S
 - 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
 - 2 r-kop-1
 - 3 1475-1575
 - 4a 13/ 8 cm
 - 4b bolle kop met rechte rand, standring
 - 5a rood aardewerk
 - 5b loodglazuur inwendig
 - 5c
 - 5d standring gesleten
 - 6a geknepen standring
 - 6b twee verticale worstoren
 - 6c compleet
 - 7 kop, papkom
 - 8 Alkmaar
 - 9

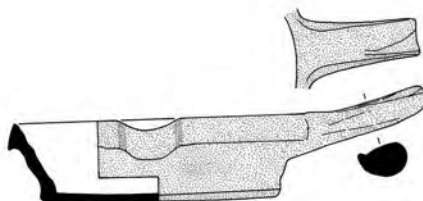
39

-
- 1a 93LIN193-T
 - 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
 - 2 r-kop-1
 - 3 1475-1575
 - 4a 13,5/ 8 cm
 - 4b bolle kop met rechte rand, standring
 - 5a rood aardewerk
 - 5b loodglazuur inwendig
 - 5c
 - 5d standring en buitenwand gesleten
 - 6a geknepen standring
 - 6b een verticaal worstoor
 - 6c vrijwel compleet
 - 7 kop, papkom
 - 8 Alkmaar
 - 9

40

-
- 1a 93LIN193-A
 - 1b A823: kuil met beerputleging 5B (ca.1450 - 1600)
 - 2 r-voe-7
 - 3 1400-1525
 - 4a 18/ 8 cm
 - 4b voetschaal met uitgebogen vlag en aan buitenzijde afgeplatte rand, holle standvoet
 - 5a rood aardewerk
 - 5b loodglazuur bovenzijde
 - 5c met gele slib geverfde vogel met sgraffito, groene strepen in glazuur
 - 5d rand aangevuld
 - 6a holle standvoet met golftrand
 - 6b
 - 6c vrijwel compleet
 - 7 voetschaal, boterschotel op voet
 - 8 Alkmaar
 - 9

A828: beerlaag beerput 6B

41

- 1a 93LIN187
- 1b A828: beerlaag beerput 6B (ca.1600 - 1750)
- 2 s2-pot-7
- 3 1675-1800
- 4a 12/ (13) cm
- 4b hoge tonvormige pot met uitgebogen en aan bovenzijde afgeplatte rand, ribbel onder randaanzet, standvlak
- 5a steengoed met zoutglazuur (grijs baksel)
- 5b geheel lichtgrijs zoutglazuur
- 5c sgraffito rozetten en kobalt-blauwe accenten, op buik geschilderde '4'
- 5d één oor ontbreekt, bodem ontbreekt
- 6a
- 6b 2 horizontale worstoren
- 6c groot fragment, bodem ontbreekt
- 7 pot
- 8 Westerwald
- 9 Van der Meulen/ Toussain 2017 p.17

42

- 1a 93LIN186-A
- 1b A828: beerlaag beerput 6B (ca.1600 - 1750)
- 2 r-bak-4
- 3 1550-1675
- 4a 16/ 5 cm
- 4b bakpan met zijwand en kraagrand
- 5a rood aardewerk
- 5b loodglazuur bovenzijde en zijwanden uitwendig
- 5c
- 5d mortelresten onderop op de steel
- 6a
- 6b dichtgeknepen steel
- 6c vrijwel compleet
- 7 bakpan
- 8 Alkmaar
- 9

43

- 1a 93LIN186-F
- 1b A828: beerlaag beerput 6B (ca.1600 - 1750)
- 2 r-gra-52
- 3 1575-1675
- 4a 25/ 12 cm
- 4b wijde grape/terrine met afgeronde buikknik, naar buiten geknikte rand met opstaande lip aan bovenzijde
- 5a rood aardewerk
- 5b geheel loodglazuur behalve onderzijde
- 5c
- 5d onderzijde beroet, poten gesleten
- 6a 3 pootjes
- 6b twee licht geknepen verticale oren
- 6c compleet
- 7 grape
- 8 Alkmaar
- 9

44

-
- 1a 93LIN186-D
 - 1b A828: beerlaag beerput 6B
(ca.1600 - 1750)
 - 2 r-zal-3
 - 3 1575-1675
 - 4a 15,5/ 15,5 cm
 - 4b licht conische, versmallende
zalfpot met naar buiten
gebogen rand, standvlak
 - 5a rood aardewerk
 - 5b inwendig loodglazuur
 - 5c
 - 5d rond oven-aanbaksel op
zijwand
 - 6a standvlak
 - 6b
 - 6c compleet
 - 7 zalfpot
 - 8 Alkmaar
 - 9 groot formaat

45

-
- 1a 93LIN186-C
 - 1b A828: beerlaag beerput 6B
(ca.1600 - 1750)
 - 2 f-bor-2
 - 3 1620-1660
 - 4a 20/ 2 cm
 - 4b plat bord met platte spiegel,
platte vlag inwendig met knik
afgezet, standvlak
 - 5a faience uit de Nederlanden
(geel baksel)
 - 5b tinglazuur
 - 5c blauwe beschildering:
groepje peren en kersen
binnen dubbele cirkel
 - 5d buitenrand en standring
gesleten
 - 6a standvlak
 - 6b
 - 6c vrijwel compleet, mist
randscherf
 - 7 bord, tafelbord
 - 8 West-Nederland
 - 9

46

-
- 1a 93LIN186-X
 - 1b A828: beerlaag beerput 6B
(ca.1600 - 1750)
 - 2 f-bor-2
 - 3 1620-1660
 - 4a 21/ 2,5 cm
 - 4b plat bord met platte spiegel,
platte vlag inwendig met knik
afgezet, standvlak
 - 5a faience uit de Nederlanden
(geel baksel)
 - 5b tinglazuur
 - 5c blauwe beschildering:
boerderij in landschap,
binnen dubbele cirkel
 - 5d niet gesleten
 - 6a standvlak
 - 6b
 - 6c compleet
 - 7 bord, tafelbord
 - 8 west-Nederland of Friesland
 - 9

**A828: kuil met
beerputleging 6C**

47

-
- 1a 93LIN187-X
 - 1b A828: beerlaag beerput 6B
(ca.1600 - 1750)
 - 2 f-bor-3
 - 3...1675-1750
 - 4a 16/ 2,5 cm
 - 4b afgerond bord met vrij brede
vlag, standvlak
 - 5a faience uit de Nederlanden
(geel baksel)
 - 5b tinglazuur
 - 5c (slordige) blauwe
beschildering: palmtak op
spiegel, boogjes op vlag
 - 5d
 - 6a standvlak
 - 6b
 - 6c fragment, compleet profiel
 - 7 bord, tafelbord
 - 8 West-Nederland of Friesland
 - 9

48

-
- 1a 93LIN186-E
 - 1b A828: beerlaag beerput 6B
(ca.1600 - 1750)
 - 2 p-vko-4
 - 3 1620-1650
 - 4a 9/ 4 cm
 - 4b wijde schaalvormige voetkop
met uitgebogen rand,
massieve stam
 - 5a Aziatisch porselein,
kraakporselein
 - 5b veldspaatglazuur
 - 5c beschildering in
onderglazuur blauw: op
bodem bloem binnen cirkel,
op binnenwand vier keer
bloem
 - 5d
 - 6a uitgeschaapte standring
onderop de stam
 - 6b
 - 6c fragment, compleet profiel
(aanvulling met gips)
 - 7 voetkop
 - 8 China
 - 9

49

-
- 1a 93LIN190
 - 1b A828: kuil met beerputleging
6C (ca.1600 – 1650/1700)
 - 2 w-pot-5
 - 3 1650-1725
 - 4a 11,5/ 11 cm
 - 4b pot met afgeronde buikknik
en kleine kraagrand met
dekselgeul, standring
 - 5a wit aardewerk
 - 5b geheel mosgroene
loodglazuur
 - 5c
 - 5d tuit op schouder, standring
sterk gesleten, een zijde
ontbreekt, mist een oor
 - 6a geknepen standring
 - 6b twee licht geknepen verticale
oren (mist een oor)
 - 6c groot fragment, compleet
profiel
 - 7 pot, tuitpot
 - 8 Alkmaar
 - 9

50

-
- 1a 93LIN190
 - 1b A828: kuil met beerputleging
6C (ca.1600 – 1650/1700)
 - 2 we-kom-1
 - 3 1575-1625
 - 4a 29/ 10 cm
 - 4b conische kom met afgeronde
kraagrand, op standvlak
 - 5a wesen aardewerk (vaalrose
baksel)
 - 5b loodglazuur over roodbruine,
groene en gele slib
 - 5c roodbruine en gele banden
met patronen van roodbruine
en groene zigzaglijnen
 - 5d standvlak
 - 6a
 - 6b twee horizontale worstoren
(mist een oor)
 - 6c groot fragment, compleet
profiel
 - 7 kom
 - 8 Wesergebied, Duitsland
 - 9 opvallend groot formaat

51

-
- 1a 93LIN190
 - 1b A828: kuil met beerputleging
6C (ca.1600 – 1650/1700)
 - 2 m-bor-5
 - 3 1600-1640
 - 4a 35/ 4 cm
 - 4b afgerond bord met
uitgebogen rand op
standing
 - 5a majolica uit de Nederlanden
(crème baksel)
 - 5b tinglazuur bovenzijde, gelig
loodglazuur onderzijde
 - 5c polychroom blauw-groen-
geel-oranje: oranjeappel
binnen cirkelbanden met
kartelrand en band met
dubbele boogjes, kabelrand
 - 5d 3 proenafdrukken bovenzijde
 - 6a lage rechte standing
 - 6b
 - 6c groot fragment, compleet
profiel
 - 7 bord, grote schotel
 - 8 West-Nederland of Harlingen
 - 9